

102. Tiistaina 9 päivänä syyskuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Valiokuntien täydennysvaalit 3322

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys valtion talousarvioiksi vuodelle 1998 ”

Hallituksen esitys 100/1997 vp

3) Hallituksen esitys vuoden 1998 veroasteikkolaiksi 3412

Hallituksen esitys 101/1997 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 102/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998 ”

Hallituksen esitys 103/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 104/1997 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta 3412

Hallituksen esitys 105/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Halonen, Helle, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kemppainen, Kiviniemi, Korkea-osa, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Laaksonen, Malm, Mönkäre, Prusti, Rinne ja Roos.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Malm, Häkämies, Halonen, Rinne ja Jäätteenmäki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Kiviniemi, M. Koskinen ja Roos sekä virkatehtävien takia edustajat Häkämies ja Jäätteenmäki, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Halonen, Korkea-osa ja Mönkäre, tämän kuun 12 päivään virkatehtävien takia ed. Isohookana-Asunmaa ja yksityisasioiden takia ed. Prusti, tämän kuun 16 päivään virkatehtävien takia edustajat Kemppainen ja Pykäläinen sekä tämän kuun 17 päivään virkatehtävien takia edustajat Helle, Ihamäki, Jääskeläinen, J. Kukkonen ja Luhtanen.

U-asiat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että 4 päivänä syyskuuta 1997 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asiat n:ot U 34 ja 35.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 34 osalta talousvaliokunnan ja

asian n:o U 35 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 640, 644, 648, 655, 674, 749—751, 753, 754, 756 ja 758. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valiokuntien täydennysvaalit

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on valiokuntien täydennysvaalit.

Kun suuren valiokunnan, lakivaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan, liikennevaliokunnan, talousvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

suuren valiokunnan jäseneksi ed. Brax ja varajäseneksi ed. Nikula,

lakivaliokunnan jäseneksi ed. J. Andersson,

valtiovarainvaliokunnan jäseneksi ed. U. Anttila ja varajäseneksi ed. Pykäläinen,

liikennevaliokunnan jäseneksi ed. Pykäläinen,

talousvaliokunnan jäseneksi ed. Nikula sekä

työasiainvaliokunnan varajäseneksi ed. Soininvaara.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 100/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 3)—7) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Budjetin keskeisenä tavoitteena on hallituksen yleisen talouspolitiikan linjan mukaisesti valtiontalouden velkaantumiskehityksen hillitseminen ja mahdollisimman vahvan talouskasvun luominen työttömyyden laskun voimistamiseksi. Työllisyyskehitys osoittaa, että sosialidemokraattien tukema linja on lopulta alkanut vaikuttaa siten kuin hallituskauden alussa ennakoitiin.

Tällä välin kansalaisia on jo voinut koetella uskonpuute työllisyyden toivottua hitaamman parantumisen johdosta. Viiveet johtuvat etupäässä hallituksesta riippumattomista tekijöistä. Merkittävä syy on ollut laman aikana sekä kotitalouksiin että yrityksiin iskostunut ylivarovainen käyttäytyminen. Vasta nyt ollaan siirtymässä kohti normaalia käyttäytymistä, mikä näkyy myös kotimarkkinoilla ja työttömyyslukuissa.

Kasvun osalta tilanne on hyvä, ja Suomella on kaikki mahdollisuudet jopa ylittää ennakoitua kasvuluvut. Suhdannousuihin perinteisesti liittyvistä ongelmista ei nyt näytä olevan haittaa. Kotimaisen kysynnän elpyminen ei ole juurikaan heikentänyt maamme ulkoista tasapainoa. Vaihdotaseen ylijäämän ennakoidaan pysyvän vahvana myös ensi vuonna. Vaalikauden alussa solmittu tulosopimus on keskeinen tekijä siinä, että hintojen nousu on jäänyt huomattavan alhaiseksi. Vieläkään ei nähtävissä ole sellaista kehitystä, että esimerkiksi rahapolitiikkaa täytyisi kiristää. Kaikkien talouspoliittisten toimien tulee ensi sijaisessa kohdistua työttömyyden laskemiseen.

Runsaan vuoden aikana palvelualat ja rakentaminen ovat saaneet ilahduttavasti tuulta siipiensä alle. Erityisen myönteistä on ollut kehitys rakennusalalla. Voimakas panostus korjausrakentamiseen ja valtion tukemaan asuntotuotantoon on osaltaan vaikuttanut alan elpymiseen. Vieläkään ei ole kiistatonta, että rakennusalalla olisi yleisesti saavutettu se tuotannon taso, jossa valtion toimia voidaan vähentää työllisyyskehi-

tyksen siinä kärsimättä. Tämän vuoksi 1,5 miljardin markan korko- ja aravavaltuutusten päätöstä tulee ensi vuonna harkita erityisen tarkkaan. Lähtökohtana on oltava rakentamisen tasainen kasvu. Voimakkaita tuotannon ja työllisyyden vaihteluita on vältettävä.

Aloittaessaan toimikautensa huhtikuussa 1995 hallitus ryhtyi heti toimenpiteisiin suurtyöttömyyden ja syrjäytymisen voittamiseksi. Vaikka yleislinjana on ollut kasvun tukeminen, on ollut koko ajan sosialidemokraateille selvää, ettei työttömyyttä voiteta vain kasvun varassa. Se että Suomen kasvuluvut edustavat nyt eurooppalaisia noususuhdannehuippua, vain alleviivaa sitä, että suhdannetyöttömyytenä alkaneet menetykset ovat muuttuneet koko ajan rakenteellisemmaksi ongelmaksi.

Siten jo ensimmäisen lisätalousarvion sisältönä oli työvoimapolitiittisten toimien lisääminen. Tarkoituksena oli nostaa työllistettyjen määrä 125 000 henkilöön eli noin 5 prosenttiin työvoimasta. Todellisuudessa toimien piirissä on ollut enemmän kuin tavoitteeksi asetettu 5 prosenttia työvoimasta.

Vaikka kasvu ja perinteinen työvoimapolitiikka eivät yhdessäkään riitä työttömyyden nujertamiseen, on työvoimapolitiikka silti ollut tuloksellista. Työttömyys on laskenut koko hallituskauden ajan. Edes talouskasvun hiipuminen talvikaudella 1995—96 ei kääntänyt kehitystä huonompaan. Suomi oli niiden harvojen Euroopan maiden joukossa, jotka selvisivät talouden lyhyestä taantumasta ilman työttömyyden kasvua.

Pitkäaikaistyöttömyyden laskua on perusteltua pitää saavutuksena, sillä muualla Euroopassa sen jatkuva kasvu on ollut väistämätön seuraus vuosia jatkuneesta korkeasta työttömyydestä. Pitkäaikaistyöttömien osuus EU-työttömistä on ollut yli puolet, mutta Suomessa osuus ei ole kasvanut. Päinvastoin: yli vuoden työttömänä olleiden määrä on laskenut 144 000:sta alle 125 000:een, missä yhteiskunnan tukitoimet ovat olleet keskeisiä.

Pääkaupunkiseudulla kärjistyvä suurkaupunkityöttömyys vaatii kuitenkin valtiollisia ja seudullisia erityistoimia ja hallituksen aloittaman kaupunkipolitiikan tehostamista.

Hallitus on kehittännyt työvoimapolitiikkaansa myös laadullisesti. Vuorotteluvapaakokeilu on lähtenyt käyntiin työllistäen keskimäärin yli kolmetuhatta henkilöä, ja tätäkin voidaan lisätä järjestelmää kehittämällä. Nuorten alle 25-vuotiaiden, ammatillista koulutusta vailla olevien

työttömyys on laskenut selvästi työ- ja koulutautumisvelvollisuuden käyttöönoton myötä.

Työvoimapolitiikassa ei auta vain toimien määrällinen lisäys ellei myös laatua paranneta. Siksi sosialidemokraatit pitävät hyvin tärkeänä budjetissa toteutettua työvoimapolitiikan uudistusta. Laajoista massatoimenpiteistä siirrytään yksilöllisiin, työnhakijoiden ammattitaitoa ja työnhakumahdollisuuksia parantaviin toimiin. Uusi malli parantaa työnhakumahdollisuuksia. Kaksisataatuhatta työtöntä aloittaa kahden viikon työnhakukoulutuksen. Pitkään työttöminä olleille laaditaan yksilöllinen työnhakusuunnitelma. Työtä tarjoaville pienyrityksille annetaan koulutus- ja rekrytointitukea ja pitkäaikaistyöttömien työllistäjille tarjotaan uutta 12 kuukauden mittaista ja 5 000 markan suuruisia yhdistelmätukea. Välttävän työvoimapolitiikan laatua parannetaan.

Työttömän asema muuttuu. Säännöllisen työnhakijaksi kirjautumisen tilalle tulevat määräaikaishaastattelut, työnhakukirjat ja -suunnitelmat sekä selkeästi määritellyt oikeudet ja velvollisuudet.

Työvoimapolitiikka kaipaavat uudistusta. Uusia työpaikkoja syntyy koko ajan lisää nopeassa tahdissa. Työmarkkinoilla on kysyntää ammattitaitoiselle ja osaavalle työvoimalle. Työllistämässä voidaan saavuttaa nyt nopeita tuloksia, mikäli panostetaan oikeisiin toimenpiteisiin.

Budjetin tulopuoli on keskeisiltä osin vielä avoin. Vaikka palkansaajia ja eläkeläisiä koskevat tuloveroratkaisut tehdään tuloratkaisun yhteydessä, eivät hallitus ja eduskunta suinkaan luovuta avointa valtakirjaa työmarkkinaosapuolille. Se että veroratkaisut saavat lopullisen muotonsa, kun tuloratkaisu on tiedossa — ja hallituksen tavoitteet vastaavasti työmarkkinajärjestöjen tiedossa — edesauttaa kuitenkin tasaisen reaalisien ostovoiman kehityksen ja onnistuneen vakauspolitiikan jatkumisen turvaavan ratkaisun syntyä.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä veromuutosten painopisteen täytyy olla pieni- ja keskituloisissa, kuten pääministeri on erillisessä budjettilausumassaan todennut. Kun painopiste on pienituloisissa, muutoksia täytyy tehdä alimpiin tulotasoihin kohdentuviin verovähennyksiin, kuten kunnallisverotuksen ansiotulo- tai perusvähennykseen. Asteikkomuutoksilla ei pienituloisia auteta.

Eläkeläisiä koskevat veropäätökset eivät tulopoliittiseen ratkaisuun suoraan liity. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentaminen perustuu

eduskunnan päätöksiin ja hallituksen lausuma tarkoittaa sitä, että alennus on päiväjärjestyksessä, tapahtuipa tulopoliittisella rintamalla mitä tahansa.

Työmatkakulujen osalta hallitus esittää omavastuun nostamista. Se johtaa siihen, ettei lyhyitä työsuhteita kannattaisi ottaa vastaan, koska alle 3 000 markan työmatkakuluista ei saa minkäänlaista vähennystä verotuksessa. Esitys helpottaa ehkä verohallintoa, mutta on työllisyyden kannalta kielteinen. Toisenlaisessa työllisyystilanteessa käyttöönotettu omavastuu pitäisi itse asiassa poistaa tai ainakin ottaa käyttöön kuu-kausittainen omavastuu niitä varten, jotka ovat töissä lyhyempiä aikoja kuin kalenterivuoden. Tätä puoltavat myös ympäristösyöt, sillä on kestävän kehityksen vastaista suosia hajautettua yhdyskuntarakennetta ja työmatkojen pidentymistä.

Eduskunnan on syytä käydä vielä huolella läpi kaikki ne muutokset, jotka lisäävät joukkoliikenteen kustannuksia. Matkakuluvähennyksen lisäksi tämä koskee ennen muuta liikenteen arvonlisäveroa ja joukkoliikenteen suoria tukia.

Arvonlisäveron osalta tehdään nyt kauaskantoisia ratkaisuja. Siirtyminen kahteen alempaan verokantaan selkeyttää verojärjestelmää, mutta verokantoja ei ole mietitty erityisesti työllisyyden kannalta. Majoituspalvelujen ja liikenteen arvonlisäveron nousu 6:sta 8 prosenttiin ei lisää palvelujen kysyntää, mutta tuskin ajaa aloja kohtuuttomiin vaikeuksiinkaan.

Elintarvikkeiden 17 prosentin arvonlisävero on eurooppalaisittain korkea. EU-jäsenyys on pudottanut ruoan hintaa Suomessa kiitettävästi, mutta Pelastusarmeijan ruokajonot viestivät ruoan olevan edelleen kallista kovin monille suomalaisille. Haettaessa pienituloisille kohdentuvia veromuutoksia ruoan arvonlisäverokannan selkeä alentaminen on yksi vaihtoehto.

Lääkkeiden arvonlisäveron aleneminen kolmanneksella on tervetullut asia erityisesti eläkeläisille. Nyt on varmistettava veron alennuksen siirtyminen hintoihin.

Hallituksen lähtökohtana on veroalennusten rahoittaminen muuttamalla budjetin menoja tai muita tuloja. Tämä on oikein, sillä voodoo-oppeihin nojaaviin reaganilaisiin budjettivajetta kasvattaviin verouudistuksiin ei meillä ole varaa.

Liikkumatila ei siten ole kovin suuri. On mahdollista, että uusia, useiden miljardien markkojen muutoksia budjetin tulo- tai menopuolelle tehtäisiin tuponeuvotteluissa. Valmistelu kuuluu

hallitukselle ja päätöksenteko eduskunnalle. (Ed. Pekkarinen: Pitäisi ainakin!)

Valtiovarainministeriö näyttää olevan varautunut veroalennuksiin ilman uusia menoleikkauksia. Ainakin ministeriön valtiosihteerin viikontakaisen lausuman mukaan esitykseen jäi tuopovaraa tuloveroihin ja vähennyksiin. Toivottavasti tämä ei tarkoita sitä, että ministeriö olisi jälleen varautunut vetämään hihastaan jonkin miljardipaukun yön pimeinä tunteina päätöksenteon loppumetreillä.

Näissä asioissa on syytä tarkkuuteen ja harkintaan. Esimerkiksi nyt tehty tasapainotus toimintamenoleikkauksen kautta palvelee lyhyen aikavälin tavoitetta eli menojen leikkaamista, mutta voi myös johtaa ministeriöissä ja niiden alaisissa laitoksissa entisen kaltaiseen, harkitsemattomaan rahankäyttöön kalenterivuoden loppussa. Koettu valuuttakurssimuutoksilla surffailu taas ruokkii vastakkaisia pyrkimyksiä valuuttakurssimuutoksen tapahtuessa toiseen suuntaan. Ei olisi kummallista, jos eduskunnassa mieleen tulee ajatus, että käytettäköön seuraava dollarin kurssilaskusta valtiolle tuleva säästö vaikka esikoulun rahoittamiseen.

Kuitenkin tuloveroalennuksen rahoittamiseen ja kaikkiin budjetin pääluokkiin tulee suhtautua vastuullisesti ja pitkäjänteisesti. Verorakenteen muuttamisen suurta linjaa eli painopisteen siirtämistä pois työn verottamisesta varallisuuden ja ympäristöhaittojen verottamiseen on johdonmukaisesti jatkettava.

Nyt on myös erittäin perusteltu ajankohta puuttua pääomaverotukseen. Pääomatulojen verotusta nostettiin vaalikauden alussa kolmella prosenttiyksiköllä, ja se on näkynyt kiitettävästi yhteisöverotulokertymissä. Nyt tätä linjaa täytyisi jatkaa toteuttamalla pitkään valmisteilla ollut poistouudistus. Näin rahoitustalkoisiin saataisiin se osa elinkeinoelämästä, jolla menee nyt erittäin hyvin ja joka ovat hyötynyt dollarin kurssin vahvistumisesta. Suhdannetilanne on paras mahdollinen poistouudistuksen toteuttamiseen.

Budjettiin sisältyy myös hyvin suuri joukko tärkeitä hyvinvointiyhteiskunnan toimintaan ja kestävyYTEEN vaikuttavia ratkaisuja. Niiden suhteen on edellytettävä laaja-alaista keskustelua ja tarkastelua siltä pohjalta, miten parhaiten voimme sosiaaliturvaa kehittää niin, että hyvinvointipolitiikan perusarvot ja tavoitteet muuttuvissa oloissa parhaiten toteutuvat.

Viimesijaisen sosiaaliturvan on selkeästi oltava sitä ja sen on tähdättävä yksilöiden ja perhei-

den oma-aloitteisuuden tukemiseen. Tämä koskee myös asumistuen ja toimeentuloturvan uudistamista. Sen sijaan sitä uusliberalistista manttaa, jonka mukaan tuleroja on kasvatettava, emme sosialidemokraatteina hyväksy. (Ed. Pekkarinen: Niinhän tapahtuu kuitenkin!)

Peruspalvelujen — kuten terveys, koulutus, eläketurva, päivähoito, kirjastot, liikuntamahdollisuudet, toimiva joukkoliikenne — on oltava kaikkien kansalaisten yhdenvertaisesti saatavilla ja käytettävissä erottelematta ihmisiä maksukyvyn ja varallisuuden perusteella. (Ed. Pekkarinen: Ne eivät ole!) Hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen turvaaminen vaatii kuitenkin myös uusien keinojen ennakkoluulotonta käyttöä. Tiukka valtiojohtoisuus ja monopoli palvelutuotannossa eivät ole välttämättömiä, vaan palveluja voidaan myös kilpailuttaa ja yksityistää ja valintamahdollisuuksia lisätä.

Tässä budjetissa ei esitetä uusia linjauksia valtionyhtiöiden yksityistämisen suhteen. Niiden suhteen onkin syytä pidättyvyyteen ja on huolehdittava siitä, että jo päätettyjen yksityistämisten myyntitulojen suuntaaminen t&k-panostukseen ja muihin uutta yhteistä varallisuutta luoviin taroituksiin toteutuu sovituksella laajuudessa.

Samalla kun ryhmämme yhtyy täysin siihen, ettei bisneksen teko ole valtion tehtävä, näemme kuitenkin enemmän tai vähemmän aktiivisen omistajanroolin edelleen monissa tapauksissa perustelluksi. Kiihkeimmän markkinayhdistymiseen kohdistuvan innostuksen vastapainoksi on paikallaan muistuttaa, että valtionomistus saattaa olla ainoa tapa jonkinasteisen kansallisen omistuksen säilyttämiseen sellaisilla elinkeinoelämän aloilla, joilla sillä edelleen on merkitystä.

Budjetin yksityiskohdista otan esille vielä paljon puhuttaneen helikopterihankinnan. Eduskunnan voi katsoa hyväksyneen puolustuseläntöön esityksen, jonka mukaan 2000-luvun alussa aloitetaan ”joukkojen kuljetukseen ja tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinta”. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että eduskunnalla voitaisiin tässä budjetissa hyväksyttää useiden miljardien avoin valtakirja hankintasuorituksen tekoon. Ennen sitä tarvitaan kattava ja yksityiskohtainen selvitys hankinnan kaikista kustannuksista, helikoptereiden ominaisuuksista ja käyttötarkoituksesta, hankinnan rahoituksesta ja heijastusvaikutuksista puolustuspolitiikan kokonaisuuteen. Tässä budjetissa voidaan myöntää vain valtuutus hankinnan valmisteluun ja määräraha sen edellyttämään koulutus- ja tutkimustoi-

mintaan. Tämä on selkeästi kirjattava eduskunnan hyväksymään budjettimietintöön.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit ovat valmiita antamaan budjetille vähintäänkin hyvin tyydyttävän arvosanan. Siitä, että lopputulos on kohtuullinen, ei välttämättä voi kaikilta osin kiittää valmistelusta vastannutta valtiovarainministeriötä, vaan yhtä paljon voi sanoa näin olevan ministeriöstä huolimatta.

Valtiovarainministeriön innovatiivisuus — milloin tarvitaan leikkauksia muuttuneiden valtuutakurssien vuoksi, milloin taas löytyy yllättäen kassamiljardeja toimintamenoista jne. — se on huippuluokkaa. Virkamiesten avoimesti kansanvaltaa halveksiva kikkailu ei kuitenkaan tuota sellaisia pitäviä tuloksia, joihin myös laajasti sitouduttaisiin. On vaara, että ministeriö omalla näppäryydellään ja hajota ja hallitse-politiikkalaan päinvastoin murentaa sitä laajaa sitoutumista vakauspolitiikkaan, joka on onnistuneen hallitusyhteistyön ja talouspolitiikan edellytys.

Virkamiehet ovat kuin markkinavoimat: hyvää renki, mutta huono isäntä. Onko politiikasta enää isännäksi? Kysymys on aiheellinen. Kokeemukset budjettineuvotteluista eivät tässä suhteessa olleet yksinomaan rohkaisevia. Budjetin ei voi sanoa syntyneen koko hallituksen ja hallituspuolueiden selkeän poliittisen tahdon tuloksena, vaan enemmänkin sarjasta bilateraalineuvotteluja, joita valtiovarainministeri virkamiestensä kanssa kävi muiden ministereiden kanssa. Muille ryhmille ylimääräistä työtä ja sovittelutarvetta aiheuttaa sekin, että pohjaehdotuksen esittelijä on myös kokoomuksen puheenjohtaja.

Kun koko hallitus kuitenkin oli ja on sitoutunut tiukkoihin budjettiraameihin, ei mekanistinen kiinnipitäminen budjetin loppusummasta tai siitä, että muutokset oli tehtävä pääluokkien sisällä — poikkeuksena tietenkin Hornet-hankintansa vuoksi tasonsa jälleen ylittänyt puolustusministeriö — suinkaan ole edesauttanut sellaisen rakenteellisen uudistuspolitiikan ja arvoihin perustuvien painopistevalintojen toteuttamista, jota itse asiassa kaikki hallituspuolueet, eivät välttämättä tosin aina samaa tarkoittaen, ovat edellyttäneet.

Parempi kollektiivinen työskentely ja laaja sitoutuminen jo hallituksessa heijastuu myönteisesti myös hallituspuolueiden vastuulliseen yhteistyöhön eduskunnassa.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että me tuota samaa kirjaa ed. Tuomiojan kanssa luemme osittain samalla tavalla ja osittain eri

tavalla tai ainakin johtopäätökset ovat osittain samanlaisia ja osittain erilaisia. Ed. Tuomioja arvosteli monelta osin hallituksen politiikan seurauksia muun muassa pienituloisten verokohtelussa, joukkoliikenteen arvonlisäverokohtelussa ja politiikan asemassa päätöksenteossa, jossa tuota päätösvaltaa nyt ollaan siirtämässä muualle. Ed. Tuomioja ei ikään kuin hyväksyisi tämän politiikan seurauksia tai ainakin valittaa niitä, mutta on todettava, että sosialidemokraattien ryhmä hänen johdolla on kuitenkin mukana tätä politiikkaa tekemässä.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen aikana käynnistyneen ripeän talouskasvun ennustetaan jatkuvan ensi vuonna jo viidettä vuotta peräkkäin. Vahvasti ylijäämäinen vaihtotase, matala inflaatio ja alhaiset korot kuvaavat sitä talouden myönteistä kehitystä, joka käynnistyi jo vuonna 1994.

Talouden koko kuva ei ole kuitenkaan niin hyvä kuin Lipposen hallitus antaa ymmärtää. Nykyisen hallituksen aikana vuodesta 1995 vuoteen 1998 valtion velka kasvaa talousarvioesityksen mukaan 83 miljardia markkaa eli lähes lähes 17 000 markkaa jokaista suomalaista kohden. Vastoin hallitusohjelman lupausta kokonaisveroaste on selvästi kasvanut vuoden 1995 46,1 prosentista. Tänä vuonna kokonaisveroaste on 48,3 prosenttia ja budjettiesityksen mukaan ensi vuonnakin 47,7 prosenttia. Kokonaisveroaste pysyy ensi vuonna edelleen selvästi korkeampana kuin se oli koskaan Ahon hallituksen aikana. (Ed. Tuomioja: Ahon hallitus rahoitti velalla!) Korkeasuhdanteesta sekä leikkauksista huolimatta Lipposen hallitus on siis kiristänyt verotusta sekä ottanut ja ottaa edelleenkin lisää velkaa.

Hallituksen epäonnistuminen työttömyyden puolittamisessa on suurin syy valtion jatkuvaan lisävelkaantumiseen ja kireään verotukseen. (Ed. Gustafsson: Kehitys on ihan toista kuin edellisen hallituksen aikana!) Hallitus näyttää edelleen virheellisesti uskovan, että talouskasvu ja maltilliset tuloatkaisut automaattisesti ratkaisevat työttömyysongelman.

Hallitus ei talousarvioesityksen perusteluissa enää puhukaan työttömyyden puolittamisesta, vaan työttömyyden merkittävästä vähentämisestä vaalikauden aikana. Tavoite on karannut kauas käsistä, mutta johtopäätöksiä ei haluta tehdä. Työttömyyden syiden poistamisen sijasta hallitus keskittyy yksipuolisesti vain työttömyyden seurausten paikkailuun ja tilastojen siivoukseen. (Ed. Gustafsson: Ei pidä paikkansa!)

Pääministerin hermostuminen työllisyystilastoista on merkki siitä neuvottomuudesta, joka hallituksessa vallitsee. Kuvaavaa myös on, että pääministerin suurin huolenaihe näyttää olevan se, mitä Suomen työttömyystilastoista muualla Euroopassa ajatellaan, eikä se, mitä työttömille Suomessa tapahtuu. (Ed. Tuomioja: Minkä luvun puhuja valitsee?)

Hallituksen eväiden totaalista loppumista kuvaa myös se, että pääministeri yrittää vieriittää syytä hallituksensa työllisyyspolitiikan epäonnistumisesta edellisen hallituksen niskoille. Oppositiojohtaja Paavo Lipponen totesi viime eduskuntavaalien alla Kotimaa-lehdessä seuraavaa: "Jos saamme vastata asioista vaalien jälkeen, emme haaskaa aikaa nykyisen hallituksen haukkumiseen. Arvostelun aika on nyt. Vaalien jälkeen ja jo ennen niitä pitää katsoa eteenpäin." Toimimalla tässäkin vastoin lupauksiaan pääministeri yrittää vieriittää huomiota pois työttömyyden puolittamislupauksen täydellisestä mahalaskusta. (Ed. Puisto: Nyt on riman alitusta!)

Työllisyyden rakenteellisten esteiden raivamiseksi budjetti ei tarjoa käytännössä mitään. Hallitus ei vielääkään näe, että paremman työllisyyden avain on radikaalissa yrittämisen edellytysten vahvistamisessa. Työelämän joustavoittaminen, välillisten työvoimakustannusten alentaminen, palveluyritysten arvonlisäveron laskeminen ja porrastaminen sekä työn antamisen byrokratian purku jäävät näköjään odottamaan seuraavaa hallitusta.

Kun hallitus ei uskalla käydä käsiksi uuden työn luomiseen ja yrittämisen esteisiin, se keksii uusia niksejä ja palkkaa työvoimahallintoon uusia virkamiehiä tarkistamaan työnhakukirjoja ja henkilökohtaisia työnhakusuunnitelmia. Tällaisen temppupolitiikan sijasta tarvittaisiin nyt kiipeästi keskustan esittämää työreformia ja siinä hahmoteltuja toimia. (Ed. Tuomioja: Keskustalle syrjäytyminen on yhdentekevä asia!)

Taloudellisesti kannattavaa työtä olisi tehtävissä lisää uudistamalla verotusta ja tekemällä rakenteellisia uudistuksia työelämän pelisääntöihin sekä sosiaaliturvan rahoitukseen. (Ed. Gustafsson: Tämä on kuultu jo kymmeniä kertoja! Mitä se tarkoittaa käytännössä?) — On ehkä hyvä kuunnella sitten vielä yhdennentoistakin kerran. (Ed. Gustafsson: Ei mitään uutta!) — Jähmeiden yhteiskunta- ja talousrakenteiden uudistaminen on ennemmin tai myöhemmin täysin välttämätöntä. Valtion taloudellinen tutkimuslaitoskin on todennut nimittäin selvityksessään,

että peräti 12 prosenttia työttömyydestä on rakenteellista.

Arvoisa puhemies! On täysin kestäväntöntä, että eduskunta, maan korkein päättävä elin, aloittaa nyt budjetin käsittelyn, mutta siihen keskeisenä osana kuuluvat veroratkaisut on siirretty korporaatioiden ratkaistavaksi. (Ed. Zyskowitz: Eikä ole siirretty!) Eduskuntaan veroratkaisut ovat ilmeisesti tulossa niin myöhään, ettei niitä enää kunnolla perusteellisesti ehditä käsitellä. (Ed. Zyskowitz: Väärin taas!) Miksi veropolitiikakin on annettu pois parlamentaarisen päätöksenteon käsistä ja samalla alistettu se tulonjakotistelun alttarille, pöytään, jossa työttömillä, eläkeläisillä, opiskelijoilla ja pienyrityksillä ei puolustajaa ole, pöytään, jossa asioista päättävät henkilöt, joiden yhteiskunnallinen vastuuntunto — kuten käynnissä olevat lakot konkreettisesti osoittavat — on vähintäänkin kyseenalainen?

Toinen tuore esimerkki eduskunnan aliarvioimisesta on pääministerin viittaus kintaalla eduskunnan yksimielisesti vaatimille lisäselvityksille koskien Suomen mahdollista jäsenyyttä Euroopan talous- ja rahaliitto Emussa. Lipposen hallitus on vapaaehtoisesti luovuttanut päätösvaltaa pois kansanvaltaiselta järjestelmältä markkina-voimien ja korporaatioiden käsiin. Tämä eduskunnan aseman tietoinen heikentäminen on suuri periaatteellinen asia, joka murentaa koko kansanvaltaisen järjestelmämme perustaa. Hälytyskellojen pitäisi soida myös nykyisten hallituspuolueiden kansanedustajien korvissa.

Hyvin usein pääministeri ylvästelee sillä, miten loistavasti yhteistyö työmarkkinaosapuolten kanssa sujuu edelliseen hallitukseen verrattuna. Onko näin? Esimerkiksi käynnissä oleva paperialan lakko ja laajat tukilakot kertovat hieman muuta.

Mikä on sitten budjetin anti hallituksen Emu-valmisteluihin? Mielestäni se on suurin piirtein nolla. Lipposen hallituksen politiikalla Suomen Emu-riskit kasautuvat erityisesti pienyrityksien, palkansaajien, työttömien, syrjäytyneiden ja kehitysalueiden ihmisten kannettavaksi. Tämäkö on tarkoituksena?

Hallitus on laiminlyönyt Emu-vaikutusten arvioinnin — huolimatta siitä, että eduskunta on sitä edellyttänyt — työelämään, aluepolitiikkaan, sosiaaliasioiden sekä maa- ja metsätalouteen. Kuitenkin muun muassa professori Jukka Pekkarisen työryhmän mukaan juuri näille aloille Talous- ja rahaliiton vaikutukset olisivat kaikkein suurimpia.

Kovimmat sosiaalisiin tulonsiirtoihin tehdyt

leikkaukset toteutettiin vaalikauden kahdessa ensimmäisessä budjetissa. Ne ovat ajaneet monet kansalaiset ja erityisesti perheet todella ahtaalle. Nyt käsiteltävänä olevasta budjetista on annettu ymmärtää, ettei siinä tehdä enää merkittäviä, tavallisia kansalaisia koskettavia säästöpäätöksiä. Valitettavasti tässäkin asiassa totuus on toinen.

Lipposen hallituksen rajut kuntatalouden leikkaukset koskettavat kansalaisten arkielämää mitä suurimmassa määrin. Nimittäin kunnat huolehtivat kansalaisten peruspalveluista, sairaan- ja terveydenhoidosta, päivähoito- ja vanhusten palveluista, koulutuksesta, välttämättömästä kunnallistekniikasta ja monesta muusta. Hallituksen politiikan myötä näiden palveluitten kattava ja tasapuolinen tarjonta on vakavasti uhattuna. Ylimoitettut kuntaleikkaukset vaikuttavatkin tarkoitushakuisilta: siirtämällä nämä ikävät säästöt kuntapäätäjien tehtäviksi hallitus istuu tuleen naapurin housuilla.

Kuntaliiton vertailu osoittaa, että Lipposen hallitus on ollut kunnille ja kuntalaisille tyyli. Lipposen hallituksen aikana kuntataloudesta on leikattu 12,8 miljardia markkaa, kun vuosina 1991—1995 kunnallistalouden säästöjä tehtiin yhteensä 11,4 miljardia. Näistäkin vuosista ensimmäinen perustui Holkerin hallituksen tekemään budjettiin. Ahon hallituksen aikana vasemmiston uusi säästötoimien kovuutta kovalla äänellä ja kalasti vaalivoittoa äänestäjiä harhautamalla. Nyt kun palveluja ajetaan huomattavasti kovemmalla kädellä alas ja kuntalaisia kuritetaan, ei hallituskipeiden vasemmistopuolueitten parkua enää kuulu mistään.

Parkuun olisi nyt kuitenkin todella aihetta, sillä myös työssäkäyvien kahtiajako on etenevässä. Kun yksityisellä puolella suunnitellaan tuntuja palkankorotuksia, julkisen sektorin työntekijät saavat nyt mitä suurimmassa määrin pelätä työpaikkojensa puolesta.

Arvoisa puhemies! Vastoin ohjelmaansa Lipposen hallitus kiristää joukkoliikenteen arvonlisäverotusta ja nostaa bensen hintaa, mitkä toimet puolestaan korottavat lippujen hintoja. Lisäksi työmatkakuluvähennystä heikennetään. Nämä liikkumisen hintaa kallistavat toimenpiteet kirpaisivat etenkin pieni- ja keskituloisia ihmisiä ja tuntuvat kipeimmin pitkien etäisyyksien maakunnissa. Osaltaan ne ovat myöskin kiihdyttämässä muutenkin vakavaa maan sisäistä muutoliikettä.

Alueellista palvelurakennetta ja maakuntien kehittymistä heikentävät myös juna- ja bussivuo-

rojen vähentäminen sekä rautatie- ja maantieverkoston rapistuminen. Tätä kehitystä Lipposen hallitus on vauhdittanut ajamalla alas tieverkoston kehittämis- ja perusparannusvaroja — erityisesti alemman tieverkon kunto alkaa olla jo romahtamispisteessä — sekä tekemällä budjetti-leikkauksia joukkoliikennepalvelujen julkiseen ostoon.

Samalla kun hallitus kiihdyttää näillä ja monilla muilla toimillaan muuttoliikettä, se — yllätys, yllätys — leikkaa tuntuvasti myös valtion tukemaa asuntotuotantoa ja korjausrakentamista. Lipposen hallituksen sosialidemokraattisen asuntophministerin ja vihreän ympäristöministerin aikana talousarvion asuntojen peruskorjausrahat on puolitettu. Nämä leikkaukset ovat vaarantamassa välttämättömiä lähiöiden korjaushelmien toteutuksia.

Miksi hallitus estää toimillaan synnyttämänsä muuttoaallon aiheuttamien haittojen vähentämistä ja virittää uutta pommia asuntomarkkinoille? Pääkaupunkiseudun vuokratason nopea nousu ja huutava pula vuokra-asunnoista ovat merkinä siitä, että sytytyslanka jo palaa. Asunto-ongelma onkin räjähtämässä vielä Lipposen hallituksen käsiin.

Jos hallitus todella haluaisi vähentää muutto-voittoalueitten kasvuongelmia, sen pitäisi tehostaa aluepolitiikkaa muuttoliikkeen hillitsemiseksi. Hallituksen linja on kuitenkin päinvastainen. Aluepoliittisia määrärahoja on leikattu tuntuvasti rikkomalla samalla myöskin EU:n edellyttämää kansallisen aluepolitiikan lisäysperiaatetta. Esimerkiksi Itä-Suomi-ohjelmasta on kuultu suuria lupauksia, mutta mitään konkreettista ei vielä ensi vuoden budjetissakaan tapahdu.

Ensi vuoden budjetissa muu kuin EU-ohjelmiin liittyvä aluepoliittinen pienten ja keskisuuren yritysten tukeminen leikataan käytännössä nollaan. Samaan aikaan Tekesin ja muiden valtion tutkimuslaitosten kautta jaettava yritysten tukeminen — kohde, jota on kyllä lisätty — kohdentuu 80-prosenttisesti pääkaupunkiseudulle sekä Turun ja Tampereen alueille. Myös muiden valtion investointien suunta on sama. Radikaalisti parempi työllisyys olisi saavutettavissa aktiivisella, uutta hakevalla elinkeinopolitiikalla, jonka keskiössä olisi pienyrityspolitiikan ja palvelualojen vauhdittaminen.

Hallitus ei ole tehnyt pienen ja keskisuuren yrittäjyyden puolesta mitään, vaan se on ollut vanhoillisimpien korporatioiden vanki ja lisäksi rakentanut elinkeinopolitiikkansa suuryritysten varaan. Miksi näin, vaikka kaikki tutkimukset

osoittavat uusien työpaikkojen syntyvän nimenomaan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin?

Arvoisa puhemies! Viime kesänä EU:n komissiosta valmistunut maatalouspolitiikan asiakirja Agenda 2000 tähtää maatalouspolitiikan uudistamiseen tehotuotantoa edullisimmissa oloissa harjoittavien jäsenmaiden ehdoilla. Suomen ei pidä hyväksyä tällaisen tehoviljelyn suosimista ympäristön ja maaseudun kehittämisen kustannuksella. EU:n maatalouspolitiikkaan on saatava pysyvä pohjoinen elementti.

Tutkimusten mukaan yhdeksän kymmenestä suomalaisesta haluaa ensisijaisesti syödä kotimaassa tuotettuja elintarvikkeita. Kotimaisten elintarvikkeitten tuotannolla on myös kriisiaikojen turvallisuuspoliittista merkitystä. Suomen hallituksen on nyt taisteltava oman elintarviketaloutemme puolesta. Elintarviketalouden ja kotimaisten ruoan tuotannon jatkuvuus on turvattava kaikissa oloissa, myös EU:n laajentumisen yhteydessä. Haluan todeta, ettei tämä kysymys ole ainoastaan viljelijöitten ja maaseudun kysymys vaan että se on suuri, vakava kansallinen kysymys.

Myönteisen vaikutelman luomiseksi budjettiin on yritetty luoda pientä sosiaalista kuorutusta, jota on sitten markkinoitu makoisana hunajana. Esimerkiksi työttömyysturvan peruspäivärahan kahden markan korotuksesta on parhaiden propagandaoppien mukaan yritetty ottaa kaikki irti. Hallituksen budjettitiedotetta lukies sa tulevatkin väistämättä mieleen Topi Hurskaisen otteet. Suoraan Lasse Lehtisen Uskottu mies -teoksesta kopioidun mallin mukaan puheet ovat mahtipontisia, markkamäärät olemattomia.

Edes tätä työttömyysturvan peruspäivärahan kahden markan korotusta, jota suureen ääneen mainostettiin, tuskin olisi tullut, elleivät keskustan edustajat olisi pari vuotta sitten kääntyneet oikeuskanslerin puoleen monivuotiseksi suunnitellun päivärahan jäädytyksen lainmukaisuuden selvittämiseksi.

Korotus rahoitetaan muuttamalla ansiosidonnaisen turvan laskusääntöä mutta hämmästyttävää kyllä leikkaamalla samalla tavalla myös sairausajan turvaa. Tällaiseen temppuiluun joudutaan, kun hallitus pakoilee työttömyysturvan rakenteiden ja rahoituksen todellista uudistamista.

Asumis- ja toimeentulotuen suhdetta muutetaan periaatteellisesti oikealla tavalla kansalaisten omatoimisuutta kannustaen. Toimeentulotuen heikennykset kohdistuvat kuitenkin voimakkaimmin monilapsisiin perheisiin, mikä on

aikaisemminkin ollut Lipposen hallituksen perhepoliittinen linja. Eikö lapsiperheiden kuritus olisi jo riittänyt?

Hallituksen kyvyttömyydestä rakenteellisiin uudistuksiin kertoo myös se, että veroratkaisuja ei käytetä sosiaalipoliittisten ja työllisyyttä tukevien ratkaisujen tukena. Tähän olisi monia mahdollisuuksia. Miksei hallitus edes yritä toteuttaa työllisyyttä tukevaa vero- ja sosiaalipoliittikkaa? Esimerkiksi hyvin pienistä tuloista ja sosiaali-etuuksista pitäisi poistaa vero. Nykymallilla monet kansalaiset joutuvat taloudelliseen ahdistukseen, ja edestakainen rahojen siirtely on muutenkin hölmöläisten touhua. Lisäksi yhden tulonsaajan talouksien epäoikeudenmukainen verokohtelu olisi jo viimeinkin korjattava.

Elintarvikkeitten arvonlisäveron alentaminen olisi ollut kuluttajien edun mukainen ratkaisu ja sosiaalipoliittisesti oikeudenmukainen veronkevennysmalli. Nyt kuitenkin tämä Ahon hallituksen aikana eduskunnan päättämä, edellisen vaalikauden vasemmistopuolueidenkin tukema ratkaisu on heitetty roskakorin.

Verotus on Suomessa ollut jo pitkään sietämättömän kovaa, vaikkei toki näin kovaa kuin nyt Lipposen hallituksen aikana. Viime kymmenen vuoden ajalta päävastuun maamme veropoliitikasta kantaa — yllätys, yllätys — kokoomus, jolla on yhtäjaksoisesti ollut veroministeri kahdeksan vuoden ja valtiovarainministeri kuuden vuoden ajan. Kokoomuksen veropoliittikan jäljet ovat nyt nähtävissä. Ensinnäkin verotus on ajettu sietämättömän kovaksi, ja toiseksi tuloveronkevennysvarat on suunnattu sosiaalisesti epäoikeudenmukaisesti ottamatta työllisyysvaikutuksia lainkaan huomioon. Kun puhutaan yrittäjien korkeista sivukuluista ja kansalaisten tuloloukuongelmista, on kysyttävä, mitä kokoomuslaiset ministerit viime vuosina ovat tehneet näitten rakenteellisten ongelmien poistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjettiesitystä tehdessään Lipposen hallituksella oli vaalikauden viimeinen tilaisuus linjansa muuttamiseen. Valitettavasti hallitus päätti pitkittää tilannetta jatkamalla linjallaan, jolla säilytetään suurtyöttömyyttä, korkeaa veroastetta ja valtion velkaantumista ylläpitävät rakenteet.

Hallitus ei ole tehnyt elettäkään kansan kahtiajaon estämiseksi ja maan sisäisen muuttoalton hillitsemiseksi. Patjamajoituksiin ahdistetut opiskelijat, leipäjonoihin vaiennetut kansalaiset, lasten lisääntyneet huostaanotot ja selittämätön väkivalta kertovat karua kieltään tilanteesta.

Lipposen hallituksen perinnöksi onkin jää-

mässä suurtyöttömyyden, rajun muuttoliikkeen ja pahan kahtiajakautumisen ruhjoma maa. Poliittikan suunnan muuttaminen on välttämätöntä. Seuraavan hallituksen ohjelman lähtökohdaksi onkin otettava todellinen yhteisvastuu ja kansakunnan eheyden palauttaminen.

Ed. Malm merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Suomi elää voimakkaan talouskasvun aikaa, jolle tunnusomaista ovat alhaiset korot ja matala inflaatio. Bruttokansantuotteen kasvu kurottaa tänä vuonna jopa 4,5 prosenttiin ja vienti kasvaa noin 6,5 prosenttia, mikä näkyy myönteisesti suomalaisten elämässä ja tulevaisuudenodotuksissa. Hallituksen ponnistelut ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Kuitenkin kaikkein tärkeimmässä eli työttömyyden vähentämisessä on edetty liian hitaasti.

Huolestuttavaa on myös valtion velan jatkuva kasvu nopeasta talouskasvusta huolimatta. Voimakkaan talouskasvun vuodet eivät ole tehneet loppua lisävelkaantumisesta. Tämän vuoksi minun on mahdotonta ymmärtää sitä itkuja ja parkua, joka säästöistä joka kerta nousee. Säästöpäätöksistä kiukutteleville on syytä muistuttaa, että seuraavan taantuman aikana, joka on väistämättä edessäme, menojen karsiminen on vieläkin vaikeampaa.

Hallituksen esitys painaa nettolainanottotarpeen 14,5 miljardiin markkaan, kun se vielä vuonna 93 oli peräti 61 miljardia markkaa. Tämä merkitsee, että vuonna 93 jokainen suomalainen velkaantui lisää 1 000 markkaa kuukaudessa mutta ensi vuonna summa on 250 markkaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että lasten ja nuorten ja vielä syntymättömien sukupolvien kustannuksella eläminen on lopetettava jo vuonna 99.

Hallituksen budjettilinja on terveen järjen linja. Nyt luodaan edellytyksiä kestäväälle tulevaisuuden rakentamiselle. Kiitokset ovatkin paikallaan tiukkaa linjaa vetäneille valtiovarainministeri Niinistölle ja pääministeri Lipposelle.

Hallitus jatkaa perusasioissa selkeästi Ahon hallituksen talouspolitiikkaa, mikä tarkoittaa budjetin tasapainottamista ja menojen karsimista. Tämän vuoksi keskustan oppositiopoliittikka on ollut ristiriitaisuudessaan suorastaan murheelista seurattavaa. Vastuun kantamisen ja omien vaihtoehtojen esittämisen sijaan puolue on valit-

semassa tien, jossa toiminnan pääpaino keskittyy kansalaisten pelotteluun, kuten äskenkin kuulumme. Onko keskusta menettämässä kokonaan otteen yhteiskunnalliseen kehitykseen?

Suomen EU-jäsenyyttä ajanut ja laaja-alaisesti tulevaisuutta tarkastellut keskustan johto näyttää jäävän menneisyyden miesten jalkoihin. Pelottelulla, mustamaalauksella ja muutosvastarinnalla voi voittaa hetkittäin kannatusta, mutta sille ei voi edes keskusta tulevaisuutta rakentaa. Keskusta ei ole budjettikeskustelussa esittänyt todellisia vaihtoehtoja, vaan se on niiden puutteessa keskittynyt lähinnä eläinaiheisiin ja vitsailuun. Ehkä puolue harkitsee lähtevänsä seuraaviin vaaleihin teemalla "Keskusta — ei enää toissaan". Onko mainoksissa nähtävissä karjapaimenten sijaan tervassa ja höyhenissä kieräytettyjä ihmerohtojen kauppaajia, tiedä häntä.

On luonnollista, että hallitus sovitaa budjettiesityksensä osaksi talouden kokonaisuutta, johon vaikuttavat muun muassa työmarkkinaratkaisut. Näin ollen oli viisasta ja perusteltua, että hallitus päätti lopullisten tuloveroratkaisujen osalta odottaa, mitä työmarkkinoilla tapahtuu. Tämä on järkevä tapa kannustaa työllisyyden ja kokonaistalouden kannalta myönteisen neuvotelutuloksen syntymistä. Jos työmarkkinaratkaisu on kattava, alhaisen inflaation ja vahvan talouskasvun ja siten hyvän työllisyyden politiikkaa tukeva, on hallituksen tultava vastaan tuntuvalle tuloveron kevennyksellä.

Veroratkaisun mitoitus, sisältö ja rahoitus on luonnollisesti hallituksen ja eduskunnan käsissä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa sitä, että tuloverotuksen keventämistä ei voida rahoittaa pelkästään siirtämällä verotuksen painopistettä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä uskoo työmarkkinajärjestöjen toimivan siten, että tuloverotuksen tuntuva keventäminen käy mahdolliseksi. Tässä suhteessa pallo on nyt työmarkkinajärjestöillä.

Tosin ajankohtainen kuuhunta ay-liikkeen sisällä ja lakot paperitehtaissa heittävät varjon luottavaiseen ilmapiiriin. Miten on mahdollista, että tuhannet työntekijät pannaan lakkoon sen vuoksi, että on kiistaa siitä, minkä SAK:n liiton sopimuksia sovelletaan muutamaa kymmentä pehmapaperitehtaan työntekijään? Kansalaisten on mahdotonta käsittää, että tässä kiistassa pakotetaan maksumiehiksi täysin ulkopuoliset tahot. Onko Paperiliiton jäsenmäärän varjelenen ja liiton johdon arvovallan pönkittäminen todellakin niin tärkeä asia, että sen takia paperitehtaiden on seistävä aiheuttaen kohta satojen

miljoonien markkojen vahingon työttömyydestä kärsivälle maallemme?

On perusteltua tehdä palkansaajia ja eläkeläisiä koskevat veroratkaisut samanaikaisesti. Ratkaisuihin on pyrittävä tasapuolisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, jossa kannustavuudelle annetaan keskeinen sija. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen pääministerin budjettiriihessä esittämään lausuntoon, jonka mukaan "tuloveronkevennykset kohdistetaan eri tuloluokkiin painopisteenä pieni- ja keskituloiset palkansaajat".

Pienituloisten painottaminen tuloverotuksen alentamisessa on tärkeää, jotta voidaan jatkaa kannustavuuden lisäämistä. Jatkuvasti nousee esiin esimerkkejä tilanteista, joissa ihmisten ei kannata ottaa vastaan pienipalkkaista työtä, koska erilaisten tukien takaama tulotaso on nettomääräisesti korkeampi. On tärkeää, että sosiaaliturvaa ja verotusta koskevilla päätöksillä tehdään työnteko, pienipalkkainenkin työ kannattavaksi.

Myös keskituloisten veronmaksajien asema on usein tukala. He ovat uupumassa lisääntyvän työ- ja verotaakan alle, eikä heillä ole mahdollisuutta korottaa käteenjäävää tuloaan sosiaalisten tukien avulla. On muistettava, että monet näistä keskituloisista perheistä ovat koulutettuja nuoria, joita kuristavat samanaikaisesti sekä opinto- että asuntolainojen paine ja perheen kasvaminen. Tuloveron kevennyksen painottaminen keskituloisiin on painotusta juuri oikeaan paikkaan, sillä näille ihmisille ja lapsiperheille työntöön verotuksen keventämisellä on erittäin suuri merkitys.

Eläkeläiset ovat hieman erilaisen maksu- ja verotuskohtelun piirissä kuin palkansaajat. Eläketulovähennyksen ansiosta pienimpien eläkkeiden saajat eivät maksa veroa lainkaan. Eläkeläisistä palkansaajia kevyemmän verokohtelun piirissä ovat vuodessa alle 75 000 markkaa eläkettä saavat eli peräti 79 prosenttia eläkkeensaajista. Tätä korkeampaa eläkettä saavat ovat noin yhtä prosenttiyksikköä kireämmän verokohtelun kohteena kuin vastaavien tulojen palkansaajat. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus korjaa eläkeläisten verotusta koskevat epäkohdat samassa yhteydessä kuin tehdään muutkin tuloveroratkaisut.

Vero- ja tulokeskustelussa on ryhdyttävä yhä selkeämmin keskustelemaan käteenjäävän tulon suuruudesta ja työteon kannattavuudesta, koska vain siten voidaan oikaista vääriä mielikuvia. Hyvä esimerkki vääriä tietoon ja käsitykseen

perustuvasta suhtautumisesta oli nähtävissä lehtihaastattelussa, jossa vasemmistoliiiton puheenjohtaja Anderssonin määrittelemien suurituloisten ja pienituloisten käteenjäävän nettotulon ero oli vain noin 1 400 markkaa kuukaudessa.

Hämmäntävää oli, että hän piti tätä sopivana asiantilana ja oli — päinvastoin — halukas vielä edelleen supistamaan eroa. Tahtoisinkin kysyä ministeri Anderssonilta: Mikä on kyllin kireä progressio ja kuinka pieni suuri- ja pienituloisten käteenjäävien tulojen eron oikein pitäisi olla? Näinkö kannustetaan nuoria monivuotiseen opiskeluun, ahkeruuteen, yrittäjyyteen ja yhä vaativampiin työntehtäviin hakeutumiseen? Tällainen nettotulovertailu kertoo kirkkaasti, että kannustavuuden lisäämisessä on paljon työtä. Anderssonin tarkoittamaa taloudellista tasa-arvoahan on kokeiltu puoli vuosisataa sosialistisissa maissa, ja jäljet pelottavat jokaista ajattelevaa ihmistä.

Hallituksen keskeinen tavoite on työnteon ja yrittämisen kannustavuuden lisääminen. Tässä onkin päästy eteenpäin. Kunnallisen päivähoiton maksujen uudistaminen onnistui ja päivähoiton jyrkät maksuportaat poistuivat. Monien lapsiperheiden päivähoitomaksut ovat alentuneet, eikä perheen tulojen lisäys voi enää johtaa päivähoitomaksun nousun vuoksi nettotulojen vähenemiseen. Kotihoidon tuki on säilynyt ja perheille on luotu uusi vaihtoehto — yksityisen hoidon tuki.

Budjetissa esitellään hallituksen kannustinloukkutyöryhmän ja selvitysmies Arajärven linjauksiin perustuen, että asumistukea ja toimeentulotukea yhteensovitetaan kannustavalla tavalla. Yhteensovittamisessa luodaan toimeentulotukeen 7 prosentin asumismenojen omavastuu, jota siinä ei ole aikaisemmin ollut. Samalla toteutuu kokoomuksen tavoite parantaa pienituloisille maksettavaa asumistukea. Uudistus ohjaa ihmisiä pois toimeentuloluukulta, alentaa työn vastaanottamisen kynnystä ja hyödyttää nimenomaan pienituloisia palkansaajia. Onnistumiset eivät kuitenkaan saa olla toimeentuloturvajärjestelmän uudistamisen loppu, vaan työtä on jatkettava.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen pitäisi hankkia — esimerkiksi selvitysmies Arajärveltä tai erilliseltä selvitysmieheltä — nimenomainen ehdotus siitä, miten vuosikymmenten aikana palasista rakennettua sosiaaliturvaa ja verotusta tulisi yhteensovittaa. Tavoitteena on oltava se, että työnteko olisi kaikissa tilanteissa kannattava ja kannustava vaihtoehto.

Suomen monimutkaisista sosiaaliturvasokkeleista seuraa liiallinen avustusrippuvuus. Yhteiskunta, jossa työn ulkopuolella olo voi kannattaa paremmin kuin työnteko, on sairas. Sairas yhteiskunta on tervehdytettävä, ja sen vinoutuneiden järjestelmien vaikutuksista kärsivät kansalaiset on kuntoutettava ja vapautettava tästä avustusrippuvuudesta.

Työttömyyden vähentämiseen käytettyjen keinojen lista on pitkä. Osana budjettiesitystä hallitus esittää työvoimapolitiikan tehostamispakettia, jossa siirrytään yhä yksilöidympiin toimintamalleihin. Kun työpaikan vastaanottavalle pitkäaikaistyöttömälle hövelisti lupailtu 15 000 markan löytöpalkkio poistettiin esityksestä, antaa kokoomus uudistukselle ja sen tavoitteille selkeän tukensa.

Uudet toimenpiteet avaavat aktiivisille työnhakijoille paremmin mahdollisuuksia ja tiukentuneen valvonnan avulla tukistavat tiukasti työtä pakoilevia. Samalla tavalla on myönteistä, että työttömyyskassojen valvontaa tehostetaan. Tällä pyritään takaamaan työttömien yhdenvertaisuus ja annettujen ohjeiden yhtenäinen noudattaminen. Lisäksi sillä säästetään veronmaksajien rahaa.

Hallitus on luonut ansiokkaasti edellytyksiä työpaikkojen syntymiselle eri aloilla ja alueellisten strategioiden rakentamiselle, jossa erityisesti ovensa avanneiden työvoima- ja elinkeinokeskusten rooli on merkittävä. Erinomainen esimerkki on voimakas panostus puuvuorin lisäämiseen ja puulla tuotetun sähkön verovapaus, mikä antaa monien alueiden elinkeinoelämälle uusia mahdollisuuksia luoda työpaikkoja ja vahvistaa alueellista elinkeinoelämää.

Hallitus jatkaa elinkeinopoliittisessa selonteossa linjatulla tavalla myös palvelusektorin edellytysten parantamista. Tällainen on esimerkiksi kotitalouksien työllistämiskokeilun alkaminen, johon ovat osoittaneet suurta kiinnostusta niin perheet kuin palveluiden tarjoajat. Myös valtion erityisrahoitustoiminnan alueellinen ja valtakunnallinen tehostaminen sekä takaus- ja lainatuotteiden lisääminen ovat terve tapa tukea yritystoiminnan alkamista ja kasvamista. Erityisesti tahtoisin korostaa pienyritys- ja naislainsäädännön suurta kysyntää ja niillä saatuja erinomaisia tuloksia. Nämä resurssit on taattava myös tulevaisuudessa.

Monet toteutetuista toimenpiteistä ovat kuitenkin perinteistä työvoimapolitiikkaa, jolla ongelmia ei kerta kaikkiaan voida ratkaista. Hyödyistään huolimatta monet työllistämistuet ovat

vain kaivon täyttämistä kannetulla vedellä. Ne maksavat paljon, voivat vääristää työmarkkinointia ja kilpailua eivätkä tuo pysyviä työpaikkoja.

Aktivointiin ja muutoksiin on selvät perusteet. Jos yritys ei löydä työvoimaa 400 000 työttömän rekisteristä, on systeemissä todella jotain vikaa, pahasti pielessä. Syyllisiä eivät ole työnteon kannattamattomaksi kokeneet ihmiset, vaan ne päättäjät ja etujärjestöt, jotka puolustavat passiivoa järjestelmää ja estävät sen epäkohtien korjaamisen.

Kannustuskeskustelu ei saa syyllistää turvatomia ihmisiä. Yhteiskunnan intressissä on luottaa yksilön ensisijaiseen vastuuseen omasta elämästään, mutta samalla on taattava jokaiselle elämisen perusedellytykset. Sosiaaliturvaväidäkköön eksyneitä on autettava ja kannustettava, ei lyötävä maan rakoon ja alistaa.

On mietittävä vaihtoehtoisia keinoja. Markkinoita vääristävien työvoima- ja elinkeinotukien karsiminen sekä työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen kirkastaisivat tilannetta. Työn tekemiseen ja teettämiseen kohdistuvien verojen ja erityisesti ns. sivukulujen alentaminen olisivat todellisia kannustuselementtejä. Tarvittavat varat löytyisivät säästöinä työministeriön sektorilta.

Jos työttömyyden alentaminen asetetaan todella kaiken muun edelle, on käytettävä myös osin epämiellyttäviä keinoja. Kokoomus on ollut ainoana puolueena tähän valmis. Tärkeimmän tavoitteen toteuttamiseksi kokoomus oli ainoa puolue, joka oli valmis allekirjoittamaan tasavallan presidentin työliikeyryhmän eli ns. Pekkasen työryhmän esitykset. Kokoomus on ainoana puolueena ollut valmis etenemään ns. Leppäsen työryhmän kokonaisesityksen pohjalta. Yhteistä näille molemmille paketeille on, että ne muodostavat kokonaisuuden, josta ei voida poimia vain houkuttelevia osia.

Valitettavasti emme ole saaneet tukea silloin, kun päätökset on tehty. Muut ovat epäörineet ja hylänneet tuloksia tuottavan, mutta hankalan tien. Tästä rohkeuden puutteesta maksavat kaikki suomalaiset: työttömät, eläkeläiset ja työssä-olevat, mutta erityisesti siitä maksavat tulevat sukupolvet.

Hallituksen budjettiesitys sisältää vakuuttavan tulevaisuusbudjetin, jossa yhteiskunnan pitkäjänteiseen kehittämiseen ja hyvinvointiin kiinnitetään huomiota korostetun myönteisellä tavalla. Korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen panostetut voimavarat hyödyttävät koko yhteiskuntaamme. Tästä on nähtävissä

elektroniikkateollisuuden erinomainen esimerkki, joka perustuu huippuluokan osaamiseen ja tuotekehittelyyn. Onnistumisesta on hyötynyt koko Suomi.

Tutkimusrahoituksen lisääminen on pysynyt hallituksen painopistealueena. Kansallisen tutkimusrahoituksen bkt-osuus nousee 2,9 prosenttiin vuoteen 1999 mennessä, mikä tarkoittaa vuosina 1997–99 peräti 1,5 miljardin markan tasokorotusta. Tämä nostaa Suomen maailman huippumaiden joukkoon.

Yliopisto-opetuksen ja -tutkimuksen voimavaroja lisätään peräti 210 miljoonalla markalla. Yliopistojen rahoituksessa taataan mahdollisuus pitkäjänteiseen ja tulokselliseen toimintaan. Lisäksi Suomen Akatemian määrärahoja kasvatetaan, mikä luo mahdollisuuksia uusien tutkimuksen huippuyksiköiden muodostamiseen. Lisättyjen varojen käytössä on kuitenkin käytettävä hyvää harkintaa, sillä tutkimus on pitkäjänteistä toimintaa.

Pidän hyvänä myös tietoyhteiskunta-ohjelman jatkamista. Siitä tehdään kansalaisille avoin ja heidän tarpeitaan tyydyttävä ohjelma, joka toimii eri tasoilla sekä parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja työllistymistä. Hyvä esimerkki on ohjelman ulottaminen kirjastoihin, joiden tietojärjestelmien perustamishankkeisiin on varauduttu riittävässä määrin.

Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarvioesitys luo tulevaisuuden rakennuselementtejä. Säästöistä huolimatta se turvaa kansalaisten peruspalvelut ja huomioi myös kansallisen kunniavelkamme sotiemme veteraaneille, joita meidän on kiittäminen itsenäisyydestämme ja vapaudestamme. On oikeudenmukaista, että ikääntyvien veteraanien selviytymistä ja taloudellista asemaa parannetaan laajentamalla muun muassa hammashuoltoa ja lisäämällä rintamaveteraanien kuntoutusrahaa. Samoin parannetaan sotainvalidien puolisoitten ja leskien kuntoutusmahdollisuuksia. Myös omaishoitajat saavat oikeuden vapaapäivään. Lääkkeiden arvonlisäveron alentaminen hyödyttää sekä monia seniori-ikäisiä kansalaisia että myös lapsiperheitä.

Vastuuta kannetaan koko Suomesta. Eri elämänvaiheissa oleville luodaan mahdollisuuksia ja taataan turvaa. Hallitus on huolehtinut myös tulevaisuuden mahdollisuuksista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä antaa tukensa tälle terveen järkeen ja vastuullisuuteen perustuvalla budjettilinjauksella.

Ed. Häkämies merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhe-
mies! Jos tämä maa aiotaan nostaa teollistunei-
den maiden ensi riviin, monen seikan on muutut-
tava. Vaikka budjetin panostus teknologiaan on
välttämätöntä, se ei vielä riitä. Jos tässä maassa
aiotaan kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa eikä
vain varjella sitä, mikä on vuosikymmenien aika-
na luotu, niin työelämän ja tuotannon on kehityt-
tävä. Ne eivät ole itsetarkoitus, vaan parempaan
elämään tähtäävä päämäärä ja väline siinä, että
siihen päästään.

Työn pitää olla aidosti yhteistyötä. Käskyty-
s on mennyttä aikaa. Vasta kun työn luonne muut-
tuu todelliseksi yhteistyöksi, tulevat työntekijöi-
den henkiset voimavarat aidosti käyttöön lisäten
innovaatioita ja kohentaen tuottavuutta. Yhteis-
työ edellyttää kuitenkin yritysjohtolta uuden-
laista asennetta, niin kuin viime päivien tapahtu-
mat osoittavat.

Tulosten pitäisi näkyä tavallisen työntekijän
palkkapussissa eikä vain osinkoina ja johtajien
optioina. Tulos syntyy kaikkien työnä, yhteis-
työnä. Siksi myös tulokset kuuluvat kaikille, ja
hyvinvointiyhteiskunnassa se tarkoittaa koko
kansaa, myös niitä, jotka ovat jo urakkansa
suorittaneet, ja niitä, jotka talouden kehitys on
tilapäisesti siirtänyt syrjään. Työelämän henki-
nen uudistuminen ei siis ole ensisijaisesti lain-
säädäntöasia, vaan työelämän kulttuurin muu-
toksen pitää lähteä työelämästä itsestään sisäl-
täpäin.

Työelämän uudistamisessa näperrellään, jos
huomio kiinnittyy pelkästään kannustuslouk-
kuihin. Suorastaan virheelliseen suuntaan men-
nään, jos oikeiston ja monen työnantajan tapaan
keskitytään siihen, miten työntekijöistä pääsee
helpoimmin eroon tai miten työntekijän joustavuutta
voitaisiin maksimaalisesti lisätä. Esimerkiksi
keskustan työreformi on täysin hakoteillä
tässä mielessä. Se merkitsisi isäntävallan paluuta,
epävarmuuden aikaa. (Ed. Pekkarinen: Onko
tullut luettua?) — On tullut luettua kyllä, ed.
Pekkarinen. (Ed. Pekkarinen: Onko ymmärretty?) —
Siitä voi ymmärtää täysin ainoan oikean
mahdollisuuden olevan nimenomaan työnteki-
jän alistamisessa. Se on päätavoite, ed. Pekkarinen,
siinä paperissa.

Vasemmistoliiton tavoitteena on työn muut-
taminen yhteistyöksi ja tulosten kuuluminen kai-
kille.

Suomessa useimmiten ihmisen arjen kieli on

suomi ja kirstunvartijakin puhuu suomea. Silti
kumpikin puhuu toisilleen vierasta kieltä. Tasa-
arvo, oikeudenmukaisuus ja sosiaaliset kysy-
mykset ovat sanoja, joita valtiovarainministeriö
ei hallitse.

Ministeriö hallitsee vallankäytön. Budjettirii-
hessä tämä näkyi selvästi. Budjettipäällikkö ku-
vaakin lehtihaastattelussa tapaa, jolla kurssi-
muutos tuotiin riiehen, härskiksi ja luun kurk-
kuun lyömiseksi ja sanoo kurssimuutosta käyte-
tyn taktisesti tehokkaasti. Toppa parempaa
todistusta kyseenalaisesta vallankäytöstä voisi-
kaan antaa. (Ed. Pekkarinen: Oletteko samaa
hallitusta?) Tietenkään talouden ehtoja ei voi
tyystin sivuuttaa, mutta aivan liian usein talou-
den ehtoja käytetään verukkeena epäoikeuden-
mukaiselle ja epäsosiaaliselle kehitykselle.

Talous ei estä pyrkimästä nykyistä oikeuden-
mukaisempaan ja tasa-arvoisempaan yhteiskun-
taan. On jaettava työ kansalaisten kesken. On
jaettava työn tulokset kansalaisten kesken ja on
turvattava toimeentulo kaikille. Me vasemmisto-
liitossa etsimme tietä ihmisten tasa-arvoon,
alueiden tasa-arvoon, miesten ja naisten tasa-
arvoon. (Välihuutoja keskustan ryhmästä)

Suomi on edelleenkin — keskustasta huoli-
matta — maailman tasa-arvoisimpia maita. Silti
erojen ennakoidaan kasvavan, mikäli kannusta-
mista korostetaan enemmän kuin oikeudenmu-
kaisuutta. Kun on ollut pakko säästää tulonsiir-
roista ja kun kannustavuutta on lisätty, köyhim-
pien suhteellinen asema on heikentynyt. Työllis-
yyden kohentuessa monien toimeentulo toki
paranee. Tasa-arvoon pyrkivän kehityksen kes-
keisiä piirteitä on kuitenkin toimeentulon var-
mistaminen työn puuttuessa myös kaikkein huo-
no-osaisimmille.

Vasemmistoliitto asetti ensi vuoden talousar-
vion valmistelulle selkeät tavoitteet. Näistä voi
mainita ensisijaiset perustavoitteet: parempi
työllisyys, oikeudenmukaisempi ja työllisyyttä
tukeva verotus ja eläkeläisten huomioon ottami-
nen sekä alueellinen tasa-arvo.

Tämän vuoden työttömyysprosentiksi arvioi-
daan muodostuvan 15. Budjetin linjan arvioi-
daan laskevan työttömyyden ensi vuonna keski-
määrin 13,5 prosenttiin, mikä merkitsee sitä, että
kuukausitasolla päästään tätä alempiin lukuihin.
Työttömyys vähenee selvästi, vaikkakaan ei tar-
peksi nopeasti.

Talousarvio pyrkii työllisyyden parantami-
seen ennen kaikkea talouden kasvulla. Siinä kes-
keinen keino on alhainen korkotaso, joka toteu-
tuu vain supistamalla valtiontalouden alijäämää

ja pienentämällä velkaantumisvauhtia sekä varmistamalla maltillinen inflaatiokasitys. Näin menolykkäysten ja säästöjen tarkoituksena onkin työllisyyden parantaminen, vaikka tässä on sanottava, että me täällä vasemmalla olemme tottuneet vaatimaan budjettiin lisää rahaa työllisyyden parantamiseen. Maailma on todellakin muuttunut. Suomen talouden avautuessa ja yhdentyessä maailmantalouteen olemme mekin muuttuneet, sillä elämme avoimessa taloudessa ja siellä korkotaso ja valuuttakurssit ovat kova konsultti.

Ensi vuoden budjetissa samoin kuin edellisessä on panostettu teknologian kehittämiseen. Näin luodaan aineellista perustaa tulevien vuosien kehitykselle.

Me vasemmistoliitossa olemme sitä mieltä, että budjetti kaipaa tuekseen lisätoimia. Näistä tärkein ja oleellisin on työllisyyttä tukeva tuloratkaisu, arvosteli sitä keskusta miten tahansa.

Talonrakennusalan työllisyys on kasvanut viime vuoden kesäkuusta tämän vuoden kesäkuuhun yli 30 prosenttia kustannusten silti pysyessä kurissa. Valmistunut talousarvioesitys uskoo markkinoiden lisäävän edelleen rakentamista niin, että työllisyys kohenee ilman valtion panostakin. Jo tässä vaiheessa on syytä huomauttaa, että rakentamista on seurattava tarkasti. Jos tavoitteet vapaarahoitetulla puolella eivät täyty, tulee asiaan puuttua välittömästi lisäämällä arava- ja korkotuettua rakentamista.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä rakentamista on syytä seurata koko ajan. Helmi-kuussa, kun uusia budjettiraameja linjataan, pitää olla käytettävissä selvät luvut loppuvuodeksi. Jos rakentamisen ennakoitu riipeä kasvu ei toteudu, asiaan pitää reagoida välittömästi.

Työllisyyden ja myös energiatalouden kannalta on tärkeää puun käyttö energian tuotannossa. Budjettipäätöksillä voidaan lisätä puun käyttöä ja siten tuoda lisää työpaikkoja maakuntiin, vahvutta aluetalouksiin sekä vähentää haitallisia päästöjä. On kumma, että kauppa- ja teollisuusministeriö ja valtiovarainministeriö harasivat tässä asiassa vastaan, ja on miellyttävää kuulla, että kokoomuskin on tullut näille linjoille omien polttoaineiden, kotimaisten polttoaineiden, käytön osalta toisin kuin keskusta, joka viime hallituksessa esitti ja ajoi hyvin voimakkaasti ydinvoimaa. Muistaakseni ed. Kääriäinen oli silloin asialla.

Verotuksen suhteen talousarvioesitys on yllätyksetön. Lopulliset ratkaisut lykättiin tuloratkaisun yhteyteen. Budjettiriihessä sovittiin kui-

tenkin vasemmistoliiton tavoitteen mukaisesti, että kevennykset kohdistetaan eri tuloluokkiin, painopisteenä pieni- ja keskituloiset palkansaajat.

Samaan yhteyteen lykättiin myös eläkkeensaajien verokevennykset. Budjettineuvotteluissa vasemmistoliitto pyrki siihen, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan. Vasemmistoliitto olisi ollut valmis tekemään päätöksen jo budjettiriihessä.

Tuloratkaisun yhteyteen lykättiin myös siirtyminen suunnitelman mukaisiin poistoihin. Silloin yritykset maksaisivat veroja reilusti tulojensa mukaan ilman keinotekoisia kevennysmahdollisuuksia. Poistouudistus ei ole mikään uusi asia vaan ainoa vielä toteuttamatta oleva osa yritysverotuksen uudistamista. Totta kai siihen liittyy myös erityiskysymyksiä, jotka ovat kuitenkin ratkaistavissa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä siirtymistä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Suunnitelman mukaiset poistot jäivät näin elämään tupoon asti. Toivottavasti tässä ei ole kyse valtiovarainministeriön juonesta saada työmarkkinaosapuolet sopimaan, ettei poistouudistusta toteuteta.

Laajan ja kestävä tuloratkaisun syntymiselle on esteitä, mutta uskon yhä edelleen työmarkkinajohtajien tuntevan vastuunsa ei vain työssäolevista vaan myös työtä haluavista. Työmarkkinoilla on nopeasti oivallettu uuden avoimen talouden edellyttävän aivan toisenlaista otetta kuin takavuosien suljetumpaan talouteen kuulunut malli, jolle olivat ominaista korkeat nimelliskorotukset ja korkea inflaatio sekä kilpailukyyn palauttaminen devalvaation avulla.

Tuloratkaisun yhteydessä selvitetään myös puskurirahastoja Talous- ja rahaliittoa silmälläpitäen. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä varoittaa siitä, että työeläkejärjestelmää ei voi miten tahansa käyttää puskurina, ilman että järjestelmä vaarantuu. Yrityksissä menestyksen ja tarvittavan joustavuuden takeena on pikemminkin työkuultuuriin muutos: siirtyminen työstä yhteistyöhön. Viime kädessä se antaa yritykselle parhaimman keinon selviytyä vaikeuksista ja turvata työllisyys.

Riittävä vuokra-asuntotuotanto on työntekijän etu niin asuntopoliittisesta kuin työllisyysnäkökulmasta. Se on samalla myös työnantajan etu. Siksi Asuntorahaston lainavaltuuksien korottaminen on syytä ottaa esille myös tuloneuvotteluissa.

Tupopöydässä on välttämätöntä myös ottaa esille kysymys sukupuolten välisistä palkkaus-

eroista. Pitkän päälle erot häviävät vasta, kun erot koulutukseen hakeutumisessa ja ammatinvalinnassa katoavat. Tämä ei poista työmarkkinajohtajien vastuuta etsiä tupopöydässä ajankohtaisia ratkaisuja. Onko sitten kyse naispalkkaerästä tai tehostetusta urakierrosta, jää neuvotteluissa katsottavaksi.

Kannustinloukkutyöryhmässä ajettiin kovaa leikkausta toimeentulotukeen. Sitä olisi vain osaksi hyvitetty asumistuen parantamisella. Vasemmistoliitto pysäytti tämän hankkeen ja sai aikaan sen, että selvitysmies Arajärvi laatii uuden esityksen toimeentulotuesta. Toimeentulotuki kirjataan lakiin, ja eduskunta saa käsiteltäväkseen lakiesityksen, jonka perustuslakivaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta voivat käydä lävitse. Tärkeää on arvioida asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamista sosiaalisten perusoikeuksien näkökulmasta.

Arajärven esitys on loukkutyöryhmän esitystä huomattavasti parempi. Silti se leikkaa vain toimeentulotuen varassa eläviltä vähintään asumisen omavastuun verran. Esityksen mukaan myös monilapsiset perheet ovat menettäjiä. Onkin suoritettava arviointeja siitä, loukkaavatko nämä muutokset sosiaalisia perusoikeuksia. Tätä on arvioitava myös sosiaalisesta näkökulmasta. Kaikkein köyhimpien asemaa ei ole syytä heikentää. Lopullista sanaa toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamisesta ei vielä ole siis sanottu. Varauksettomasti voimme olla tyytyväisiä siihen, että pienillä palkoilla elävät ja työttömät saavat aiempaa enemmän asumistukea.

Puolustusministeriön hallinnonalalla Hornetkaupan valuuttakurssimuutokset lisäävät menoja. Vahvistuva dollari kasvattaa Ahon hallituksen aikana annettua avointa valtakirjaa, vekseliä. Hallinnonalalle ehdotetaan nyt uusia avoimia tilausvaltuuksia helikopterien hankkimiseksi. Tähänastisessa helikopterihankinnan valmistelussa on painottunut suppea, asevarainen turvallisuusnäkökulma, mikä jo on täysin riittämätön lähtökohta.

Hankinnan valmistelusta on puuttunut laajempi kytkentä valtiontalouden edellytyksiin, ikään kuin muutoin piinkova valtiovarainministeriö olisi väistynyt vielä mahtavamman voiman tieltä. Tässä asiassa valtiovarainministeriö ei ole lyönyt luuta kurkkuun. Eduskunnassa hankinta on arvioitava huolellisesti uudelleen. Tilausvaltuutta pitää punnita yhdessä sosiaalisten tarpeiden kanssa, kun sellainen tarkastelu kerran on tähän asti laiminlyöty.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton edus-

kuntaryhmä edellyttää verotuksessa kevennysten painopisteen asettamista pieni- ja keskituloihin. Siihen pitää olla valmiuksia, vaikka tuloratkaisua ei syntyisikään. Yritysverotuksessa on pidettävä kiinni verouudistukseen kuuluvasta siirtymisestä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Eläkeläisten muita korkeampi sairausvakuutusmaksu ei yksinkertaisesti voi jatkua ennallaan. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallitsevien eduskuntaryhmien on yhdessä selvitettävä puolustusvoimien uudet tilausvaltuudet. Rakentamiseen on palattava heti ensi vuoden puolella, kun nähdään, mihin tilanne on kehitymässä.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Att medge statsekonomiska fakta i dag är villkoret för social rättvisa i morgon. Staten kan inte ta på sig ansvaret för att s.a.s. glömma ett stort budgetunderskott när det annars är uppgång i ekonomin.

Detta är den objektiva orsaken till de skärpta budgetramarna, och skall inte sammanblandas med omdiskuterade metoder. Det är kanske inte förvånande hur snabbt tendenser att negligera budgetunderskottet och skuldsättningen kan få fotfäste. Det är lätt att få utrymme, och ofta också sympati, i det offentliga ordet för tanken att en stram budgetpolitik är osocial och allmänt okänslig för människornas problem. Klart är dock, att när de offentliga utgifternas andel av bnp fortsättningsvis är betydligt högre än i de flesta andra länder, drygt 55 procent, och total-skattegraden nästan 49 procent, är problemet inte att kakan är för liten. Brister i dagens sociala skyddsnät måste i första hand åtgärdas genom en klokare fördelning.

Uttryckligen ansvaret för kommande generationers sociala skyddsnät har legat bakom svenska riksdagsgruppens konsekventa stöd för en strikt hushållning under 90-talet. Startpunkten var beslutet hösten -90 att som enda regeringsgrupp avstå från en extra utdelning av s.k. julklappspengar. För alla som ville se var det uppenbart att en katastrof var på väg. Alltför många valde julgubben.

Taloustalouden hinta joukkotyöttömyytenä on ollut päättäväisä. Myönteistä on ollut se, että sosiaaliturva on yleisesti ottaen kestänyt koetuksen, mikä on muun muassa havaittavissa siinä, että tuloerot eivät ole kasvaneet jyrkästi. Valitettavasti verkko ei ole aina kestänyt yksilötasolla, mikä korostaa tarvetta julkisten varojen oikeudenmukaisempaan jakamiseen. Aivan liian

monet, joiden ei pitäisi olla riippuvaisia yhteiskunnan tuesta, kuitenkin ovat. Tämän vuoksi monet, jotka eivät missään tapauksessa pystyisi selviämään ilman yhteiskunnan tukitoimenpiteitä, joutuvat kärsimään.

Tämän vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä peräänkuuluttikin kesäkokouksessaan tukiriippuvuuden vastaisia toimenpiteitä. Olemmekin tämän vuoksi tyytyväisiä siihen, että budjettiesitys sisältää tämän suuntaisia uudistuksia sekä perusetuuksien että työvoimapolitiikan osalta. Samalla näyttää käynnistyneen vakava keskustelu tukiriippuvuudesta ja velvollisuudesta ottaa työtä vastaan. Sen lisäksi, että uusia päätöksiä on tehtävä vielä tämän vaalikauden aikana, pitää asian olla keskeisesti esillä myös seuraavissa hallitusneuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Objektivistista tarvetta budjettivajeen vähentämiseen ei, kuten sanottu, pidä sotkea siihen, miten asia valmisteltiin. Tässä menettelytapa jättää tällä kertaa toivomisen varaa. Olkoonpa tavoite kuinka tärkeä tahansa, pyhityt keinot lyövät kyllä enemmän tai myöhemmin takaisin, kun periaatetta sovelletaan parlamentaarissa elämänmenossa niin perustavaa laatua olevaan asiaan kuin valtion talousarvio.

Ennen budjettiriihtä saimme tietää, että runsaan 191 miljardin markan budjettikehys piti painaa noin 188 miljardiin. Kun valtiovarainministeriön ehdotus jaettiin, se oli 186,8 miljardia, mutta neuvottelujen aikana yhtäkkiä paljastettiin menojen olevan todellisuudessa noin miljardin verran suuremmat eli noin 188 miljardia. Riihen tehtävä oli painaa menot jaetussa kirjassa olevaan summaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä tietää, miten vaikeaa säästöjen aikaansaaminen on myös silloin, kun kyse on jostakin miljardista. Valtiovarainministeriön velvollisuutena on myös säästöehdotusten tekeminen eikä aina ole helppoa enustaa kaikkia muutoksia, kuten esimerkiksi vaihtokursseja. Budjettiehdotus on hallituksen yksimielisesti hyväksymä, mutta sen on ennen kaikkea myös läpäistävä eduskunnan käsittely. Tämän vuoksi on onnetonta, jos jostakin syystä syntyy tunne, että talouden asiantuntijat eivät aina luota poliitikkoihin. Joka tapauksessa meidän poliitikkojen olisi voitava luottaa itseemme ja kollegoihimme ja pidettävä huolta siitä, että käsikirjoitus on ennakolta uskottava ja selkeä.

Nu får vi, och med oss avses såväl regering som riksdag och finansministerium, finna oss i att flera än vanligt av de detaljfrågor som hamnade i

skymundan i samband med slutsummespelet ställer till problem i riksdagsbehandlingen. Skrivningen om försvarsmaktens beställningsfullmakter för helikoptrar i relation till den nyligen avhandlade försvarspolitiska redogörelsen och övriga behov har redan gjorts till en stridsfråga. Beställningsfullmakternas öde är allt annat än klart.

Mera allmänt är det dags för en allvarlig funderare på om grundlagsprincipen om riksdagens budgetmakt numera materialiseras på ett tillräckligt sätt. Den allt tunnare budgetboken med ökad nettobudgetering och större svårigheter att utläsa politiska prioriteringar är den ena sidan av saken. Den andra ansluter sig just till de årliga rambesluten. I vårt västra grannland förs budgetramarna till riksdagen för grundlig behandling och är avsedda att efterlevas. Det förfarandet borde vi kunna tillämpa och det borde gälla också budgetens inkomstsida.

Det pågående arbetet med en enhetlig grundlag erbjuder möjlighet att se över bestämmelserna om riksdagens budgetmakt och kommitténs förslag är överraskande okritiska på den punkten. Såväl en bestämmelse om riksdagsbehandling av budgetramarna och prioriteringar på inkomstsidan som noggrannare formuleringar om budgetmotiveringarnas informativitet behöver diskuteras.

Arvoisa puhemies! Merkittävänä tekijänä budjettineuvottelujen käsikirjoituksen taustalla oli tietenkin edessä oleva sopimuskierron ja kytkentä veropolitiikkaan. Todennäköisesti viisaan päätös oli veroratkaisujen lykkääminen, vaikka periaatteellisia vastaväitteitä onkin esitettävä parlamentaarista näkökulmasta.

Selvää kuitenkin on, että päätökset veroista on tehtävä. Hallitus on esimerkiksi jo aiemmin päättänyt, että sairausvakuutusmaksun korotus poistetaan vuonna 98. Jollei ylipäänsäkään minikäänlaisia päätöksiä tehtäisi syksyn aikana, 2 prosentin inflaatiotarkistus ei todennäköisesti riittäisi estämään itse asiassa tapahtuvaa verotuksen kiristymistä. Näinhän emme tietenkään voi antaa asian mennä. Tämä itsestäänselvyys on samalla ongelmallinen, koska se todennäköisesti joutuu etukäteen ulosmittausyritysten kohteeksi tuloneuvotteluissa. Merkkejä on jo nähtävissä.

Toisaalta avoin tilanne antaa eduskunnalle mielenkiintoisen mahdollisuuden osallistua keskusteluun. Eduskunta on pidettävä ajan tasalla ja hallitusryhmien on voitava tuntea, että ne ovat niin pitkälle, kuin käytännön neuvottelutilanne

sallii, muotoilemassa päätöksiä. Tällä tavalla eduskunnan on helpompi hyväksyä lopullinen neuvottelutulos, sillä kuten ruotsalainen eduskuntaryhmä totesi kesäkokouksessaan, politiikoilla ja viime kädessä eduskunnalla on vastuu siitä, että tulo- ja veroratkaisun kokonaisuus edistää työllisyyttä.

Regeringen lovade att pensionärernas beskattning ses över i samband med övriga skattebeslut. Det sker ju i och för sig automatiskt, eftersom skatteskalorna också gäller pensionärer. När avgifterna av skattenatur tas till behandling, måste man fortsättningsvis matcha pensionärernas höjda sf-avgift mot löntagarnas nya pålagor under 90-talet, dvs. apl-premien och arbetslöshetsavgiften. Innan besluten fattas måste man dessutom beakta utvecklingen av den disponibla inkomsten för olika medborgargrupper under samma tidsperiod. Om helhetsbedömningen sedan visar att pensionärerna hamnat i en sämre ställning skall vi inte tveka att fatta beslut om de justeringar som behövs för att garantera jämlikheten.

Ärade talman! Det bästa med budgeten på det principiella planet är som sagt att såväl utkomstskyddet som arbetskraftspolitikens reformeras i en aktiverande riktning. Sammanjämkningen av utkomststöd och bostadsbidrag görs så att lönearbete skall bli mera konkurrenskraftigt i relation till passivt bidragsmottagande. När man, liksom i fråga om höjningen av grunddagpenningen för de arbetslösa, i stort sett lyckas finansiera reformerna genom "automatiska" inbesparingar, samt sådana som fås genom skärpta villkor, finns det alla skäl att välkomna det nya och se vad det leder till.

Men samtidigt bör man noga se till att barnet inte åker ut med badvattnet, dvs. att i sig motiverade justeringar skapar eller förvärrar andra problem. Inom områden där långtidsarbetslösheten är särskilt hög, såsom till exempel i delar av Helsingfors, bör extra aktiverande åtgärder sättas in för att mota allvarliga sociala problem. En varningssignal att ta på allvar är att antalet barn som är föremål för barnskyddsåtgärder stadigt har ökat, med cirka 10 procent per år.

Inom arbetskraftspolitikens är nyheten det s.k. kombinationsstödet för de långtidsarbetslösa som är svårast att sysselsätta. Att den långtidsarbetslösa på marknaden på detta sätt "i bakfickan" kan ha ett sammanslaget arbetsmarknadsstöd och sysselsättningsstöd, ligger i många avseenden nära den modell för en arbetslöshets-

voucher som Sfp föreslog för några år sedan. Det är bra att tiden nu mognat för tanken.

Ovanstående reform jämte en mera individuell och övertäckande service på arbetskaftsbureauerna kunde slutligen genomföras till en betydligt lägre kostnad än vad arbetsministeriet först tänkt sig. Det är positivt, men visar att också ministerierna behöver press på sig.

Tiukkuudesta huolimatta budjettiehdotuksessa on useita myönteisiä yksityiskohtia. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toimi voimakkaasti sen puolesta, että budjetti saisi selvän Itämeri-profiilin, mikä sitten tapahtuikin hallituksen sitoutumisella tehostamaan ohjelmapohjaista vesien suojelua ja priorisoimaan asianomaisten ministeriöiden määrärahojen käyttöä Itämeren tilaa edistäviin tarkoituksiin.

Myös EU:n ns. nitraattidirektiivin toimeenpääntö on tarpeen. Sitä on kuitenkin sovellettava siten, ettei se estä ympäristö- tai erityisympäristötuen saamista. Tässä on sen vuoksi ensimmäisenä suuntauduttava vielä ympäristöohjelmien ja tukien ulkopuolella oleviin maatalouksiin.

Myös täysin linjassa ryhmämme pyrkimysten kanssa oli maakaasun verohelpotuksen tekeminen pysyväksi ja puuperäisten polttoaineiden kilpailukyyn parantaminen veronpalautuksen avulla. Parannukset eivät kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että energiaverotus sen viimevuotisen muutoksen myötä on kaukana johdonmukaisesta ja ympäristöpoliittisesti oikeasta, minkä vuoksi lisäparannusten ja korjausten tulee olla itsenäisiä osia syksyn verokeskustelussa.

Joukkoliikenteen osalta budjettiehdotus aiheuttaa ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä sekaavia tunteita. Kesäkokouksessamme ennakoimme ongelmia koskien mahdollisuutta arvonlisäveron ennallaanpitämiseen ja puolsimme uhanalaisten määrärahojen suuntaamista kannattamattoman joukkoliikenteen suoraan tukemiseen. Viimeksi mainitussa onnistuimmekin kohtuullisesti, mikä muun muassa näyttäisi voivan merkitä sitä, että uhanalainen henkilöliikenne rataosuudella Karjaa — Hanko voitaisiin pelastaa. Liikenteen arvonlisäverotuksessa kävi sitten puolestaan, niin kuin kävi.

On hyvä, että arvonlisäveroon liittyy myös myönteisiä uutisia, jotka ovat ryhmämme sydäntä lähellä eli se, että niin kirjojen kuin lääkkeidenkin arvonlisävero alenee ja näkyy toivottavasti välittömästi hinnoissa.

Liikenteen verotuksen ongelmat ovat edelleen samoja, joita meillä oli mielessämme, kun vuosi

sitten budjetin käsittelyssä ajoimme läpi lausuman poliittisesta työryhmästä, joka tekisi asiasta kokonaisselvityksen. Tavoitteena on muun muassa autoverotuksen porrastaminen sekä ympäristö- että turvallisuuskriteerien mukaisesti. Lupausta ei ole vielä lunastettu ja nyt selvitys on käynnistettävä.

Erityisesti ympäristöohjausta ajatellen liikenteen verotuksen eri osat on koordinoitava ja käytettävä kannustimia ympäristöystävällisen teknologian käyttöönottamiseen. Nykyisellään ei voi olla varma esimerkiksi siitä, onko ehdotetuilla polttoainoiden hinnankorotuksilla riittävä ympäristön kannalta toivottu ohjausvaikutus vai onko niillä vain fiskaalinen vaikutus, joka kohdistuu erityisesti niihin, joilla ei ole vaihtoehtoja.

Liikennesektorilta on myönteisenä vielä pantava merkkeille, että väylämaksujen korotus voitiin rajoittaa 3 prosenttiin ja jäädyttää sille tasolle tämän vaalikauden ajaksi ja että yksityistiemääräraha säilytettiin sillä tasolla, jolle eduskunta nosti sen viime vuonna. Tämä merkitsee, että eräät maamme tiet, joilla on erityinen merkitys paikallisille liikenneoloille, voivat saada tukea.

Ärade talman! I en situation där en del av den offentliga ekonomin visar överskott eller är i balans, vore det märkligt om staten som nettoupplånare och bidragsgivare inte ansåg att det också på andra håll måste finnas utrymme för åtstramningar. Bl.a. därför är det oklokt att ge löften man blir tvungen att äta upp.

Inför budgetmanglingen konstaterade svenska riksdagsgruppen att den nya inbesparingen i överföringarna till kommunerna bör göras där ökningen varit stor, dvs. i samfundsskatten. Det blev också resultatet. Om statsandelarna hade valts hade det gjorts också sådana kommuner till förlorare som knappt alls haft nytta av samfundsskatteökningen, ofta dessutom kommuner som särskilt drabbades av statsandelsreformen.

Ändå är det allt annat än lätt att förklara, varför Helsingfors skall stå för en dryg tredjedel av den nya nedskärningen. Förutom tillväxt i samfundsskatten har Helsingfors nämligen också största tillväxten i sociala problem och kostnader. Det minsta man nu kan begära är att beredningen av de stadspolitiska åtgärder som först intogs i sysselsättningsprogrammet och i slutet av fjolåret överfördes till en stadspolitisk samarbetsgrupp börjar leda till konkreta åtgärder och beslut.

Ennen budjettiriihtä, sen aikana ja sen jälkeen ovat säästöt rakentamisen tukemisen myöntämisvaltuuksissa herättäneet voimakasta arvostelua. Valtuuksien välitön leikkaus aravalainojen ja korkotuen osalta on 2 miljardia, mihin mahdollisesti lisätään 1,5 miljardin säästö ensi syksynä ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön neuvoteltua tilanteesta.

Summat saattavat vaikuttaa suurilta, mutta jos rakentamista tuetaan markkinoiden suhdanne- ja hintavaihteluiden tasaamiseksi, on vaikea löytää argumentteja sille, että ajankohta olisi huonosti valittu, jos tavoitteena on kysynnän tasainen kehitys jyrkkien heilahtelujen asemesta. Olemassa olevat resurssit olisikin kohdistettava erityisesti kasvupaikkakuntien vuokra- ja asumisoikeusasuntoihin.

Vuokriin kohdistuvaa painetta ei pidä sivuuttaa, mutta asumiskustannusten ja käytettävissä olevien tulojen osalta asumistukijärjestelmä on tietenkin nyt ensisijainen väline. Myös korjausrakentamisen osalta kyseeseen voi tulla nyt tehdyn ehdotuksen korjaaminen muun muassa sen vuoksi, että homeongelmat tuottavat jatkuvasti ikäviä yllätyksiä.

Arvoisa puhemies! Siirtolais- ja pakolaispoliittisen ohjelman toimeenpanon osalta on syytä muistuttaa siitä, että taustalla olevan toimikunnan poliittiset edustajat olivat yksimielisiä. Nyt hallituksen kaikkien osapuolien, siis puolueiden, onkin aika näyttää, että vaihtoehtona ulkomaa-laispolitiikkamme tehostamiseen ja humanisoinniseen eivät ole panostukset ”perussuomalaisiin” tarpeisiin, vaan todellisina vaihtoehtoina ovat kasvavat vaikeudet, jotka tulevaisuudessa näkyvät suurempina kustannuksina ja ongelmina kansanvälisissä suhteissa. Nyt kyseessä olevat miljoonat, muun muassa suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisen helpottamiseksi, ovat sen vuoksi luonteeltaan lähinnä säästötoimia.

Den som bekymrar sig för kostnaderna för utlänningsförvaltningen borde först och främst kräva en effektivisering av ansökningarnas behandling. Om klart ogrundade asylansökningar skall kunna avfärdas snabbt måste vi också kunna förvänta oss att behandlingen av klart grundade fall inte tar så lång tid som idag. Också när det gäller medborgarskapsansökningar handlar det mera om effektivitet och inställning än resursbrist. En person, som till exempel bott 15 år i Finland, bör tämligen summariskt kunna beviljas medborgarskap om han vill det.

Positivt ur rättsskyddssynvinkel i samband med

budgeten är att asylnämnden läggs ner och uppgifterna överförs på länsrätten. Likaså var regeringens senare beslut om att avskaffa den godtyckliga listan över säkra länder länge efterlängtat.

Vår grupp vill till sist också ge uttryck för att vi är nöjda med att genom vårt stöd ha kunnat bidra till att det i jämställdhetsprogrammet planerade antivåldsprogrammet trots allt fick ett litet anslag. Motsatsen hade varit minst sagt uppseendeväckande med tanke på regeringens eget färska program.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Suomen valtion ensi vuoden budjetissa on muutamia varsin hyviä osia. Ne ovat budjetin ympäristö- ja kehitysyhteistyövaroja koskevat kohdat, joiden valmistelusta on vastannut vihreä ympäristö- ja kehitysyhteistyöministeri. Maamme asiat olisivat kehittyneissä mainioon suuntaan, jos koko ensi vuoden budjetti olisi yhtä hyvä.

Sen sijaan emme voi antaa hyvää arvosanaa siitä neuvotteluprosessista, jonka tulos budjetti on. Kesälomien aikaanhan valtiovarainministeri ilmoitti julkisesti, että budjetin menoja tullaan leikkaamaan siitä, mitä hallitusryhmien kesken aikaisemmin oli sovittu. Vihreät eivät pidä tällaisia menettelytapoja hyväksyttävänä. Jos lisäleikkausten tarvetta ilmenee, asia pitää aivan normaalissa järjestyksessä neuvotella kaikkien hallitusryhmien kesken.

Shokkieffektin lisätehosteet nähtiin budjettiriihessä, kun valtiovarainministeri riihen ensimmäisenä päivänä ilmoitti valuuttakurssimuutosten aiheuttavan noin miljardin markan lisäleikkaustarpeen. Arvelimme jo silloin, että kyseessä on enemmänkin psykologinen peli, jota valtiovarainministeri yrittää käyttää jyrätäkseen tahtonsa läpi muissakin asioissa. Myöhemmin ministeriön budjettipäällikkö Virtanen onkin julkisesti myöntänyt, että kyse oli nimenomaan siitä. Sellainen ei mielestämme ole hallituksen eikä eduskunnanakaan arvovallan mukaista.

Arvoisa puhemies, yleensä sosiaalimenot ovat yksi keskeisimmistä kansalaisten huomion kohteista budjetissa. Tässä budjetissa merkittävin sosiaalipoliittinen linjanmuutos on ns. Arajärven pakettiin perustuva muutos toimeentulotuen ja asumislisän määräytymisperusteisiin. Muutoksen tavoitteena on vähentää niiden ihmisten määrää, jotka joutuvat säännöllisesti asioimaan niin sanotusti sossun luukulla.

Pidemmän aikavälin keskustelua sosiaaliturvan rakenteesta käydään koko ajan ja on syytä-

kin käydä. Me vihreät muistutamme siitä, että pääsyy valtion tiukkaan taloudelliseen tilaan on työttömyys. Suomen kansantuote on jo noussut suuremmaksi kuin se oli ennen lamaa, mutta tuon kansantuotteen aikaansaamiseen tarvitaan noin 300 000 ihmistä vähemmän kuin ennen lamaa. Kansantalouden palkkasummakin on saavuttanut lamaa edeltäneen tason. Mutta myös tuo palkka jakautuu 300 000 henkeä pienemmälle joukolle kuin ennen. Elämme paradoksaalista aikaa: bruttokansantuotelukujen ja useimpien yritysten näkökulmasta elämme nousukautta, mutta työttömien kannalta lama jatkuu. Toinen paradoksi on, että suurtyöttömyyden jatkuessa monin paikoin toimitaan aivan liian pienellä henkilökunnalla ja työntekijät uupuvat. Näin on asian laita esimerkiksi monissa sairaaloissa ja vanhainkodeissa. (Ed. Ala-Nissilä: Eriarvoisuus kasvaa!)

Valtion talous on saatava tasapainoon. Sen toteuttamiseen on kaksi eri lähestymistapaa. Perinteinen ja näköjään valtiovarainministeriön suosima tapa on tehdä vuosi vuodelta lisää leikkauksia. Tämän tien päässä häämöttää pysyvä suurtyöttömyys, hyvinvointivaltion murentaminen pala palalta ja yhteiskunnallisten vastakohtien kärjistyminen.

Se tapa, jota vihreät ehdottavat, lähtee siitä, että puututaan työttömyyden syihin. Kun parannetaan työllisyyttä, työttömyydestä aiheutuvat valtion menot vähenevät samalla kun tulot kasvavat. Tämä vihreä uusjako, vihreä "new deal", merkitsee muun muassa uudenlaista tulonjakoa automatisoidun teollisuuden ja muun elinkeinoelämän välillä siten, että automatisoidut alat maksavat nykyistä suuremman osan veroista. Näin parannetaan työllistämisen kannattavuutta työvaltaisilla aloilla. (Ed. Ala-Nissilä: Toimii kohan tuo?)

Enpä muuten ollut uskoa korviani, kun kokoomuksen ryhmäpuhuja ed. Ala-Harja väitti kokoomuksen olevan ainoa puolue, joka tukee sekä presidentin asettaman ns. Pekkasen työllisyysryhmän että keväällä julkaistun Leppäsen ryhmän raporteissa esitettyjä ehdotuksia. Molemmilla malleissahan aivan keskeisenä osana on työhön kohdistuvan verotuksen pienentäminen ja sen korvaaminen muun muassa energia- ja ympäristöveroilla, ja juuri tämän mallin keskeisiä vastustajia on ollut nimenomaan kokoomus. Leppäsen raportissa korostetaan myös sitä, että tehokkainta työllisyyden parantamiseksi on alentaa työhön kohdistuvia veroja nimenomaan pieni- ja keskituloisten kohdalla — ja eikös juuri

nimenomaan kokoomus ole koko ajan vaatimassa sitä, että tuloveron alennukset pitää kohdistaa kaikkiin eikä sinne, mikä olisi työllisyyden kannalta tehokkainta, eli pieni- ja keskituloisiin.

Verotuksen rakennemuutoksen lisäksi vihreä new deal merkitsee myös perusteellista remonttia sosiaaliturvaan. Tämä hallitushan on ottanut varovaisia askeleita sosiaaliturvan ja verotuksen yhteisvaikutuksesta syntyvien ns. kannusteloukujen purkamiseen. Tässä työssä olemme kanta-pään kautta oppineet myös sen, että on hyvin vaikeaa parantaa kannusteita pahentamatta samalla köyhimpien ihmisten syrjäytymistä. Näistä vaikeuksista huolimatta on edettävä kohti uutta, yhtenäistä ja selkeää — ennen muuta selkeää — sosiaaliturvajärjestelmää, joka tekee pienipalkkaisille ihmisille mahdolliseksi elää pienten ansiotulojen ja sosiaaliturvan yhdistelmällä ja samalla takaa myös sen, että ihminen saa jokaisesta itse ansaitusta markasta jotain myös käteensä.

Arvoisa puhemies, aikoinaan oli suuri uutinen, ja syystäkin, kun valtio laman kourissa leikkasi kehitysyhteistyövaroja roimasti. Ikävä kyllä yhtä suuri uutinen ei ole ollut se, kun näitä varoja on vihreän ministerin sinnikkyuden ansiosta jälleen alettu nostaa. (Ed. Aittoniemi: Ne menevät rosvojen taskuun kaikki!) Hallitushan on asettanut tavoiteeksi kehitysyhteistyön bruttokansantuoteosuuden nostamisen 0,4 prosenttiin vuonna 2000 ja sen jälkeen palaamisen kansainvälisten suositusten mukaiselle 0,7 prosentin tasolle. Alimmillaanhan kehitysyhteistyövarojen bruttokansantuoteosuus on ollut vuosina 1994 ja 1995, jolloin se laski lähes 0,3 prosenttiyksikköön. Ensi vuoden budjettiesityksessä kehitysyhteistyövarojen määrä on kaiken kaikkiaan noin 160 miljoonaa markkaa suurempi kuin tämän vuoden budjetissa, mistä vihreä eduskuntaryhmä on erittäin iloinen. Kehitysyhteistyövarojen lähteminen reippaaseen nousuun tulee parantamaan Suomen kolhiintunutta mainetta lukemattomilla kansainvälisillä foorumeilla. (Ed. Aittoniemi: Parantaako se työttömyyttä?)

Myös ympäristönsuojelua koskeviin budjetin osiin vihreä eduskuntaryhmä on varsin tyytyväinen siltä osin kuin ne ovat ympäristöministerin vallassa. Vielä budjettiriihessä saimme 10 miljoonan markan lisäyksen sinilevähaittojen tutkimukseen, ehkäisyyn ja ympäristötöihin. Erityisesti ryhmämme haluaa korostaa sitä, että vihreä ministeri on onnistunut neuvottelemaan rahoituksen luonnonsuojeluohjelmille, myös niille suojeluohjelmille, joiden toteuttamisesta ovat

päättäneet jo edelliset hallitukset. Tästä näkökulmasta pidämme tragikoomisena sitä, että maanomistajapiirejä lähellä olevat puoluejohtajat Niinistö ja Norrback kesän kuluessa ehdottivat Natura-ohjelmaan varattujen rahojen käyttämistä muihin tarkoituksiin. Natura-rahathan ovat nimenomaan maanomistajille suojelusta maksettavia korvauksia, eikä näiden suojeluohjelmien yhteyttä muun muassa esimerkiksi Itämeren suojeluun kukaan järkevä ihminen voi kiistää.

Ympäristönsuojelu on kuitenkin siitä erikoinen vastuualue, että sen kannalta suurimmat kysymykset valmistellaan muualla kuin ympäristöministeriöissä. Kauppa- ja teollisuusministerin sekä liikenneministerin ohjaamat energia- ja liikennepolitiikka ratkaisevat päästöt ilmakehään. Maa- ja metsätalousministerin vastuulla taas on maatalous, vesistöjemme suurin kuormittaja. Lähialueiden ympäristöyhteistyö on osittain ulkoministerin vallassa. Ympäristöverot voisivat olla tehokas keino edistää ympäristöystävällisen tekniikan, tuotteiden ja toimintatapojen leviämistä, mutta niitä ei valmistelee ympäristöministeri, vaan valtiovarainministeri. (Ed. Ala-Nissilä: Energiavero menikin ihan väärin päin!)

Vihreät ovat kuitenkin onnistuneet edistämään ympäristönsuojelua myös joissakin edellä mainituista asioista. Surullisenkuuluista Savonlinnan ohitustiehanke on nyt haudattu. Budjettiriihessä päätettiin panna toimeen EU:n nitraatidirektiivi, mitä ympäristöministeriössä on valmisteltu jo pitkään. Tämä merkitsee muun muassa muutosta maatalouden ympäristötuen jakoperusteisiin ja myös muita maatalouteen ja kalankasvatukseen, yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesiin sekä liikenteeseen kohdistuvia toimia.

Meitä vihreitä ja koko eduskuntaa on pitkään hiertänyt se, että jätevero ei vielä koske yksityisiä eli suomeksi sanottuna teollisuuden omia kaatopaikkoja. Valtiovarainministeriössä ei ole havaittu suurta intoa toteuttaa eduskunnan ponnella ilmaisemaa tahtoa. Vihreät ovat tyytyväisiä siihen, että budjettiriihessä päätettiin ratkaista tämä asia vielä tämän syksyn kuluessa.

Myös energiaveron rakennetta päätettiin budjettiriihessä hieman parantaa. Maakaasun verolennuksesta, joka muutoin olisi päättynyt vuodenvaihteessa, päätettiin tehdä pysyvä, mikä vahvistaa maakaasun kilpailuasemaa kivihiileen nähden. Se on erinomainen asia, koska hyötyenergiayksikköä kohden maakaasun hiilidioksidipäästöt ovat vain puolet kivihiilen päästöistä, ja kuten tiedämme, hiilidioksidipäästöt ovat pe-

lätny ilmastomuutoksen tärkein aiheuttaja. Sitä, miten merkittävästä asiasta on kysymys, kuvanee se, että jos Suomen sähköhuoltoon lisättäisiin yksi täysillä käyvä suuri kivihiihtovoimala, niin se lisäisi maamme hiilidioksidipäästöjä yhtä paljon kuin henkilöautoliikenteen kaksinkertaistaminen. Eli tästä näkökulmasta maakaasun kilpailuaseman parantaminen kivihiihteen nähden on todella ensiarvoisen tärkeää.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen myös siihen, että sähköveron palauttaminen kotimaisista puupohjaista polttoainetta käyttäville voimalaitoksille päätettiin ulottaa myös suuriin laitoksiin. Tämä kannustaa teollisuutta investoimaan laitoksiin, joissa energianlähteenä käytetään puuta ja puupohjaisia polttoaineita. Puuhan on kotimainen uusiutuva energiavara, ja sen käytön lisääminen on tärkeä keino parantaa työllisyyttä maaseudulla. Jotta tästä muutoksesta ei olisi tullut parinsadan miljoonan markan lahjoitusta teollisuudelle, teollisuuden sähköveroa korotetaan vastaavasti.

Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että budjettiriihessä saatiin ympäristönäkökulmasta joitakin pieniä parannuksia verotuksen rakenteeseen, me vihreät olemme tyytymättömiä tapaan, jolla neuvottelut budjetin tulopuolesta etenevät. Menoistahan neuvotellaan useissa eri vaiheissa. Keväällä hallitus sopii menokehyksistä kullekin ministeriölle, minkä jälkeen kunkin erikoisan yksityiskohtaisista menoista käydään neuvottelut asianomaisen ministeriön ja valtionvarainministeriön välillä ennen budjettiriihtä. Tulopuolen sen sijaan valmistelee valtiovarainministeriö yksin. Käytännössä hallituksen ainoa yhteinen neuvottelu koko tulopuolesta itse hallitusneuvottelujen jälkeen, siis kaikista verotukseen sisältyvistä arvovalinnoista ja yhteiskunnallisista ohjauskeinoista, käydään parina yön tuntina elokuun budjettiriihessä. Tällainen menettely ei ole nykyaikaa. Isojen asioiden runnominen läpi pikavauhtia yöllä on silkkaa vahvemman oikeutta.

Vihreät ovatkin sitä mieltä, että myös budjetin tulopuolen pääperiaatteista pitää käydä neuvottelut jo keväällä, jotta myös muilla kuin valtiovarainministerin puolueilla on mahdollisuus vaikuttaa tapaan, jolla valtio kerää tuloja. Olenkin iloinen siitä, että saman suuntaisen ehdotuksen teki myös RKP:n ryhmäpuheenjohtaja Biaudet ruotsalaisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheen- vuorossa.

Vihreiden suurimmat pettymykset ensi vuoden budjetissa liittyvät nimenomaan tuloihin.

Ohjelmassaan sateenkaarihallitus on sitoutunut merkittävässä määrin vähentämään työn verotusta ja lisäämään vastaavasti ympäristöverojen osuutta. Se, edetäänkö ensi vuonna lainkaan tähän vihreän verouudistuksen suuntaan, jätettiin kuitenkin kokonaan tulopoliittisten neuvottelujen varaan. Jotta tämä ei merkitsisi parlamentaarisen päätäntävällän luovuttamista etujärjestöille, on välttämätöntä, että hallitus osallistuu aktiivisesti tuponeuvotteluihin ja että hallituksen kanta muodostetaan kaikkien hallitusryhmien kesken eikä esimerkiksi pelkästään valtiovarainministeriössä. Vihreät ovat kuitenkin sitä mieltä, että veroratkaisujen siirtämisestä tupopöytäan ei saa tulla pysyvää tapaa.

Toinen merkittävä pettymys meille oli joukkoliikenteen arvonlisäveron korottaminen. Lääkkeiden ja elokuvalippujen veron alentaminen on toki iloinen asia, mutta joukkoliikenteen veronkorotus on vastoin hallitusohjelman selkeää kirjausta. Suurimpien hallituspuolueiden moraalista ei todista kovin hyvää se, että vihreät jäivät tässä asiassa ainoiksi puolustamaan hallitusohjelmaa. Saimme toki lisättyä joitakin joukkoliikennettä hyödyttäviä subventioita, mutta niillä on taipumus jäädä lyhytaikaisiksi. Joukkoliikenteen arvonlisäveron korotus vaikuttaa kaikkein eniten bussiliikenteeseen, jolla on kaikkein eniten käyttäjiä. Linja-autoliiton arvion mukaan bussilipun hintaa on nostettava ensi vuonna kolmisen prosenttia.

Vihreiden mielestä, kun bensiinin veroa nostetaan, olisi päinvastoin välttämätöntä suosia joukkoliikennettä, jotta kansalaisille tarjottaisiin todellinen vaihtoehto. Ministeri Haaviston kunniaksi on todettava, että joukkoliikenteen arvonlisävero jäi viimeiseksi asiaksi, josta budjettiriihessä väännettiin kättä.

Suorastaan surkuhupaisalta tuntui, kun hallitus budjettiriihtä seuraavalla viikolla julkisti tie liikenteen turvallisuussuunnitelman, jonka yksi kohta on joukkoliikenteen suosiminen verotuksen keinoin. Me vihreät ehdotamme, että liikenneturvallisuussuunnitelman tätä kohtaa aletaan heti soveltaa peruuttamalla joukkoliikenteen arvonlisäveron korotus.

Arvonlisäverotus kaipa monia muitakin parannuksia. Muun muassa on viimeinkin korjattava pienyritysten kannusteloukku, joka johtuu arvonlisäverovelvollisuuden 50 000 markan rajasta. Vammaisten yrittäjien arvonlisäverovapaushan jatkuu vihreiden vaatimuksesta vielä vuoden. Mutta on täysin älytöntä, että monet sellaiset pienyrittäjät, jotka eivät ole vammaisia,

joutuvat varta vasten pitämään liikevaihtonsa tuon maagisen rajan alapuolella.

Me vihreät ehdotamme poliittisen valmistelu-elimien asettamista tätä ongelmaa ratkaisemaan aivan vastaavaan tapaan kuin meneteltiin kotitalouksien työllistämisen verohelpotuksen toteuttamiseksi. Tätä kotitalouksien työllistämisen verohelpotustahan me ajoimme pitkään. Uskomme, että myös pienyritysten arvonlisäveroloukun purkaminen toisi paljon pimeää työtä päivänvaloon.

Arvoisa puhemies! Yksi budjetin kuumimpia puheenaiheita on puolustus. Budjettiriihen aikaan kohistu valuuttakurssimuutoksista aiheutuva lisäleikkaustarve johtui pääosin Horneteista ja muista armeijan hankinnoista. Onkin aivan oikein, että budjettiriihessä päätettiin lykätä puolustusvoimien tilausvaltuuksia 200 miljoonalla markalla.

Sen sijaan ei ole oikein, että puolustusministeriö yrittää ujuttaa armeijan helikopterit budjettiin samalla tavalla kuin aikoinaan Hornetit. (Ed. Tuomioja: Ei ollenkaan samalla tavalla, niistä sentään mainittiin yksi hinta, joka ei pitänyt paikkaansa. Tästä ei mainita sitäkään!) Toisin sanoen budjettiesityksen pienen, 18 miljoonan markan suuruiseen ensi vuoden määrärahan perusteluihin on sisällytetty useiden miljardien markkojen tilausvaltuudet tuleville vuosille. Jos eduskunta hyväksyisi nämä valtuudet, säilyttäisimme yli miljardin markan laskun jokaiseen budjettiin, josta seuraava eduskunta päättää. Me vihreät emme voi tällaista hyväksyä, varsinkaan kun hallitus ei vielä ole tehnyt periaatepäätöstä siitä, mitä helikopterihankinta tulisi sisältämään ja kun hankinnalle esitetyt perustelut ovat varsin kirjavia ja ristiriitaisiakin ja, kuten SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja äsken aiheellisesti huomautti, koko hankinnan kustannuksista ei tiedetä.

Olemme iloisia siitä, että kriittisiä äänenpajonoja helikopterihankinnasta on kuultu myös muiden hallituspuolueiden keskeisten johtohenkilöiden suusta. Kaiken kukkuraksi vaikuttaa todennäköiseltä, että mikäli nämä valtuudet hyväksyttäisiin, sitä seuraisi myöhemmin lisävaltuuksien myöntäminen enemmän tai vähemmän pakkoraossa samaan tapaan kuin Hornet-hankintapäätöksen jälkeen todettiin, yllätys yllätys, että hinta ei sisältänyt kaikkia varusteita ja nekin maksavat.

Viime keväänä eduskunta korosti puolustuselontekoon antamassaan vastauksessa, että Puolustusvoimille ei voida rahan käytössä antaa

erikoisasemaa. Sen on toimittava vastaavien taloudellisten ehtojen mukaan kuten muutkin hallinnon alat. Tilanteessa, jossa valtion lisävelanottoa ei vieläkään ole pystytty lopettamaan, olisi täysin vastuutonta sitoa valtio ja seuraava eduskunta sellaisiin menoihin kuin budjettiesityksen mukaiset tilausvaltuudet merkitsisivät.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kallio: Arvoisa herra puhemies, ärade herr talman! Muutama kuukausi sitten kuluttajatuutkimuksen neljä tutkijaa julkaisi raportin Suomessa harjoitetusta talouspolitiikasta vuodesta 1974 vuoteen 1994. Tulokset on koottu Suomalaisen talouspolitiikan ajattelumallit -nimiseen raporttiin, jossa todetaan, että budjetin keskeisin sisältö on ollut sama vuodesta toiseen. Tämä pätee tänäkin vuonna. Kuten kaikkina muinakin vuosina, tämänkin budjettiesityksen pitäisi johtaa a) parempaan työllisyyteen, b) valtiontalouden tasapainottamiseen, c) kilpailukyvyn säilyttämiseen alhaisen inflaation kautta. Nämä pyrkimykset ovat kiistatta erityisen tärkeitä, mutta ne ovat merkityksettömiä, mikäli ne jäävät vain verbaaliselle tasolle.

Työllisyyden on katsottu hoituvan sen jälkeen, kun talouspolitiikan muut tavoitteet, esimerkiksi inflaatio ja vienti, ovat kunnossa. Kun tarkastelee mennyttä talouspolitiikkaa, valtiovarainministerit eivät ole nähneet yhteyttä työllisyyden ja kansalaisten hyvinvoinnin välillä. Valtiovarainministeriöiden talouspoliittinen tarkastelu ei ole siis juuri lainkaan paneutunut pohtimaan sitä, miten talous palvelee elämänlaatua ja hyvinvointia.

Edellä mainitussa raportissa väitetään, että budjetin tekijät eivät ole olleet kiinnostuneita kansan hyvinvoinnista. Päinvastaisista väitteistä huolimatta työllisyys on tutkimuksen mukaan ollut hallituksille toisarvoinen kysymys. Kovia väitteitä, mutta valitettavasti osittain ja erityisesti viime vuosina myös paikkansa pitäviä.

Väitteitä tukee Sosiaaliturvan keskusliiton tuorein sosiaalibarometri, jonka mukaan kansakunnan jakaminen a- ja b-ryhmään käy yhä selvemmin ilmi. Siinä todetaan, että niillä, joilla jo ennestään menee hyvin, menee nyt yhä paremmin, ja päinvastaisesti vaikeuksia kasaantuu niille, joilla niitä on jo ennestään liikaa.

Sosiaalibarometri perustuu siihen, mitä so-

siaalisektorilla toimivien satojen yhdistysten, järjestöjen ja yhteisöjen edustajat päivittäisessä työssä ovat kokeneet. Se ei siis perustu mihinkään yleiseen minusta tuntuu -käsitykseen vaan käytännön kokemuksiin. Saman barometrin mukaan kaikkein surkeimman kehityksen ovat kokeneet pitkäaikaistyöttömät ja sosiaalisesti syrjäytyneet sekä yksinhuoltajat ja nuoret. Tämä on kylmä totuus, ja se on tai ainakin sen pitäisi olla kaikkien päätöksentekijöiden tiedossaan.

Också riksdagens justitieombudsman Lauri Lehtimaja har uttryckt sin oro över folkets tudelning. Detta är en allvarlig sak som regeringen borde ha haft i tankarna vid beredningen av sitt budgetförslag. Sorgligt nog måste jag konstatera att regeringen fortsätter med sin egolinje. Det är tydligt att man inom regeringen fullständigt missförstått varandra, då man valde en egolinje i stället för en ekolinje. Om regeringen låter denna utveckling fortsätta gör den sig skyldig till att medborgarna mår allt sämre. Då jag i vintras från denna plats konstaterade att jag kommer på endast två regeringsförslag som minskar inkomstklyftorna i samhället, kommenterade de närvarande ministrarna att det finns hur många som helst. Jag bad om exempel på sådana, men förgäves.

Arvoisa puhemies! Jos budjetin tekijöiden puheet ja tarkoitukset ovat olleet saman sisältöisiä vuodesta toiseen, samaa voidaan todeta kristillisen liiton budjettipuheenvuoroista. Olemme aina ja erityisesti 90-luvulla nostaneet työllisyyskysymykset budjetin ykköskysymykseksi. Emme ole tyytyneet ainoastaan verbaalisiin ilmaisuihin, vaan olemme työllisyyden edistämiseksi tehneet runsaasti konkreettisia esityksiä. Työttömyys on lähes kaiken pahan alku ja juuri, ja vain sota on massatyöttömyyttä pahempi.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä hallitus on budjettipolitiikkassaan epäonnistunut lähinnä siinä, ettei se ole pystynyt asettamaan asioita tärkeysjärjestykseen. Hallitus sanoo olevansa huolestunut työttömyydestä, mutta varsinaisiin toimiin se ei ryhdy.

Tehoton työllisyyspolitiikka on johtanut siihen, että Suomessa on nyt EU:n korkein työttömyys. Vielä viime vuonna Espanjassa oli korkeampi työttömyys kuin meillä, mutta nyt olemme senkin maan ohittaneet. Mikäli Itä-Euroopan maiden tilastoihin on luottamista, löytyy sieltä vain Kroatia, jossa työttömyys on kor-

keampi kuin Suomessa. Murheellista luettavaa EU:n mallioppilaalle. Moldaviassa on alhaisempi, Sloveniassa on alhaisempi, Unkarissa on alhaisempi, Venäjällä on alhaisempi. Työministeri on ilmeisesti edelleen vain tyytyväinen tähän kehitykseen. (Eduskunnasta: Pitääkö paikkansa?) — Jos ei edustaja tiedä, silloin toivon, että ministeri korjaa, jos nämä väitteet eivät pitäneet paikkaansa. Jos European-lehdessä olevat tilastot eivät pidä paikkaansa, työministeri varmasti ne korjaa.

Toisessa kurjuustilastossa eli verotuksessa Suomi hipoo kärkeä. Eikö se pidä paikkaansa? Bruttoveroaste nousee taas ensi vuonna. Kun näihin kurjuustilastoihin vielä lisää väkivaltarikokset ja itsemurhat, näyttää Suomi-kuva tosi huonolta. Tätä luettelointia ei pidä käsittää asioiden mustamaalaamisena. Haluamme kiinnittää huomiota vakaviin kysymyksiin, joihin voidaan vaikuttaa, mikäli poliittista tahtoa siihen löytyy.

Vaikka työttömyys on vuodesta 94 lähtien lähtenyt loivaan laskuun, ollaan kuitenkin pahasti jäljessä hallituksen työttömyyden puolittamisen tavoitteesta. Hallituksen 52 kohdan työllisyysohjelma on sen omasta mielestä pantu jo kokonaan täytäntöön. Näin saattaakin olla, mutta tuloksia ei vielä näy. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä olisi edesvastuutonta tyytyä nykytilaan ja jäädä ihmettä odottamaan.

Kun toivottuja tuloksia ei ole syntynyt, ei saa jäädä toimettomaksi vaan on laadittava uusi, vielä tehokkaampi talous- ja työllisyysohjelma. Eduskuntaryhmämme edellyttää, että sellainen ohjelma esitetään eduskunnalle syyskuun loppun mennessä. Tämä työllisyysohjelma tulee laatia paitsi tätä päivää erityisesti lähitulevaisuuden työelämän rakenteita silmällä pitäen. Hallituksen on luotava suunta 2000-luvun työelämälle ja ohjattava kansakunnan kehitystä eteenpäin. Nyt vaaditaan kykyä ja rohkeutta katsoa tulevaisuuteen.

Mikäli hallitus ei tätä uutta työllisyysohjelmaa tee, on pakko tehdä se johtopäätös, että se on välinpitämätön työllisyystilanteesta. Sisäisesti hallituksen tulisi mielestämme velvoittaa sen kaikki ministerit tekemään omia esityksiään työllisyyden edistämiseksi. Nyt ministerit siirtävät työllisyysvastuun koko hallitukselle, joka yhteisvastuullisesti levittää käsiään. Tärkeää olisi tietää, mitä kukin ministeriö on työllisyyden edistämiseksi tähän mennessä tehnyt ja mitä se suunnittelee tekevänsä. Pelkään pahoin, että luettelo jäisi lyhyeksi.

Arvoisa puhemies! Vaikka työllisyystilanne kaikissa muissa EU-maissa on parempi kuin meillä, ollaan siellä kuitenkin hyvin huolestuneita oman maan työllisyydestä. Lähes kaikissa maissa puhutaan työttömyyden puolittamisesta ja tehdään siihen tähtääviä ohjelmia.

Olen pannut merkille, että Espanja, joka kauan komeili työttömyystilaston kärjessä, on Suomen lisäksi ohittanut myös Ranskan ja Belgian. Espanjassa on ryhdytty saman tyyppisiin toimenpiteisiin, joita kristillisen liiton eduskuntaryhmä on tarjonnut ministeri Jaakonsaarelle ja koko hallitukselle. Espanjassa muun muassa palkitaan verohelpotuksilla ja eräillä muilla eduilla työnantajaa, joka palkkaa nuoren työntekijän. Työttömälle tarjotaan myös huomattavia etuja, mikäli hän ryhtyy työllistämään itseään. Espanjan työllisyyslinja on työllisyyttä ja omatoimisuutta kannustavaa.

Sosialistijohtoisessa Ranskassa ollaan valitse-massa täysin päinvastainen tie. Siellä suunnitellaan työviikon pudottamista 35 tuntiin mutta myös rangaistusveroa kaikille yli 39 tuntia viikossa työtä tekeville. Toisessa maassa työntekoa siis palkitaan ja toisessa siitä rangaistaan. Vaikka Suomen työllisyyspolitiikka on lähinnä odota ja katso, on se kuitenkin parempi kuin Ranskan kaavailema tie, joka todennäköisesti lisää työttömyyttä.

Ärade talman! Positiva erfarenheter, denna gång från Spanien, uppmuntrar oss att än en gång föreslå att alla eventuella löneförhöjnings- och skattesänkingsmål används till att förbättra sysselsättningen. Om de ytterligare används på det sätt, som vi redan i flera år framfört, gagnar de effektivt och omedelbart sysselsättningen i vårt land. Jag vill ännu hänvisa till en modell som påminner om vår sysselsättningsmodell. Exemplet kommer från Sverige och det kallas för Kalmarmodellen. I denna modell erbjuder man assistentjobb på vårdanstalter åt långtidsarbetslösa inom vårdbranschen. Kommunen ersätter skillnaden mellan lönen och arbetslöshetsunderstödet. Modellen sprids i rask takt till andra kommuner.

Vaihtoehtona antaminen työnantajalle siten, että hän joko maksaa sotu- ja työttömyysvakuutusmaksun tai osan siitä tai sitten vastaavalla summalla palkkaa lisää työntekijöitä, on tietenkin verovarojen käyttämisestä työllistämiseen mutta varsin tehokasta sellaista. Suunnitteleehan hallituskin työllisyyden edistämiseksi kela- ja sa-

vamaksun poistamista palkkojen sivukuluista. Tämä toteutunee aikanaan ja on aivan samalla lailla verovarojen käyttämistä työllisyyteen. Sopivana ylimenokautena tulisi nyt soveltaa kristillisen liiton vaihtoehtomallia.

Todettakoon vielä, että työministeriö pitää ensi vuoden budjettiesitystään työllisyyspolitiikan osalta perusuudistuksena. Askel on oikean suuntainen mutta valitettavan lyhyt. Uudella pitkäaikaistyöttömien yhdistelmätuella tullaan työllistämään 300 miljoonan markan määrärahan puitteissa 5 000 pitkäaikaistyötöntä, mikä on pieni lohtu nykyisessä tilanteessa. Rahaa poltetaan kuitenkin kaikkiaan viisi miljardia markkaa, ja pelkään pahoin, että ilman pysyvämpää parannusta työllisyystilanteeseen. Mikäli meidän malliamme sovellettaisiin, päästäisiin selvästi parempaan tulokseen.

Työministeriön omia kehuja ei paljon noteerata yrittäjien piireissä. Yrittäjäjärjestö toteaa tiedotteessaan muun muassa seuraavaa: "Työllistämistä ei valtion ensi vuoden talousarviossa juuri helpoteta. Työttömyyden alenemisesta koituvia säästöjä ei tulisi ohjata tehottomaan ja markkinoita vääristävään tempputyöllistämiseen. Paremmat työllisyysvaikutukset olisi saatu kohdentamalla näitä varoja työhön kohdistuvien soturasitusten kevennykseen, jotka nyt hallitusohjelman vastaisesti pikemminkin kovenevat."

Työttömyyden korjaamisen ei pitäisi olla rahasta kiinni. Tuloveroa alennettiin vuosina 96 ja 97 noin 8 miljardilla markalla. Korkea veroaste on ongelma, mutta korkea työttömyys on vielä suurempi ongelma. En voi olla toteamatta, että mainitulla 8 miljardilla markalla olisi saatu lähes ihmeitä aikaan, mikäli kristillisen liiton esittämälle linjalle olisi menty.

Olen puheessani kiinnittänyt päähuomion työllisyyteen, koska se on kristillisen liiton eduskuntaryhmän ja todennäköisesti koko kansan mielestä hallituksen kaikkein tärkein tehtävä tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Sanoin puheeni alussa, että hallituksen pitäisi listata ne kaikkein tärkeimmät asiat, joihin sen tulisi politiikallaan puuttua. Ensimmäisellä sijalla pitäisi siis olla työllisyyden edistämisen ja toisella sijalla budjetin tasapainottamisen. Yli varojen eläminen ei voi jatkua loputtomiin. Olisi syytä muistaa, että budjetin alijäämä on sama kuin maksuunpanematon vero, ja jos sitä termiä käytettäisiin, politiikot ehkä suhtautuisivat vakavammin alijäämään. Vastaahan ensi vuoden alijäämä noin kolmannelle tulo- ja varallisuusverosta.

Kun hallitus on menojaan leikannut, on se syystä ja syyttä saanut itselleen paljon vihollisia, syystä silloin, kun se on pettänyt kunnille antamansa lupauksen olla leikkaamatta valtionosuuksia, joka oli pelkkää puhetta. Ensinnä telttiin ylimääräistä noin 350 miljoonan markan indeksin leikkausta, mutta päädyttiinkin pysyvään noin 800 miljoonan markan leikkaukseen. Syystäkin kunnat raivoavat.

Kristillisen liiton mielestä hallituksen olisi nyt, kun taloudellista kasvua on, pitänyt saattaa budjettivaje vielä pienemmäksi. Vanha periaate kerätä hyvinä vuosina laareihin on edelleen hyvä. Hyvien vuosien jälkeen seuraa huonompia, ja jos hyvinä vuosina lainataan jopa siemeniin, todellisia vaikeuksia syntyy silloin, kun korkeasuhdanne kääntyy laskuksi ja myöhemmin lamaksi.

Kristillisen liiton mielestä olisi nyt pitänyt päästä budjettitasapainoon. Mahdotonta se ei olisi ollut, koska se ei olisi edellyttänyt muuta kuin menojen leikkaamista ja vastaavasti tulojen lisäämistä noin 5 prosentilla. (Eduskunnasta: Mistä olisi otettu?) — Hetkinen, pian me vastaamme! Missään nimessä tämä ei saisi olla mahdotonta, siis tulojen lisääminen 5 prosentilla tai menojen leikkaaminen 5 prosentilla. Ei voi olla edes ed. Puistolle vaikeata!

Ärade herr talman! Enligt vår mening innehåller budgeten ingenting som ökat på statens inkomster. Däremot nog förslag som minskar på inkomsterna. Det är helt galet att sänka vinskatten då man egentligen borde ha höjt den. Vi tror inte över huvud taget att finländarna skulle köpa mera vin utomlands på grund av en höjning av vinpriset. Privatpersoner ... (Ed. Kekkonen: Hur kan ni veta det?) — Jag undrar om det skulle finnas finländare som skulle vara så oekonomiska att de skulle göra utlandsresor bara för att förtjäna några mark per flaska.

Regeringen kunde gott ha höjt både alkohol- och tobaksskatten en aning. Speciellt viktigt skulle det också ha varit att på samnordisk front påverka de andra europeiska länderna så att de skulle höja sina alkoholskatter i stället för att vi skulle behöva sänka vår så mycket.

Kuntien valtionosuusleikkauksista toistamme, mitä viime vuonna sanoimme. Kuntasektorilla esiintyy sama trendi kuin koko yhteiskunnassa: syntyy a- ja b-luokan kuntia. A-ryhmässä menee niin hyvin, että velkoja lyhennetään ja kunnallisveroa alennetaan. B-ryhmässä velka kasvaa ja vero nousee. Luokkajako ei johdu niin-

kään paljon luottamushenkilöiden kyvystä tai kyvyttömyydestä, vaan kuten totesin, yhteiskunnassa vallitsevasta trendistä. Yhteisvastaullinen hallitus ottaisi niiltä, joilla on, ja antaisi niille, jotka tarvitsevat. Ilmoitimme viime vuonna olavamme miljardileikkausten takana edellyttäen, että kuntien harkinnanvaraisia avustuksia korotetaan 200 miljoonalla markalla.

Eduskuntaryhmämme olisi valmis jo tänä vuonna saattamaan budjetin tasapainoon. Se tapahtuisi osittain tuloja lisäämällä ja osittain menoja leikkaamalla. Eduskunnasta pitäisi mielestämme löytyä konsensusta tasapainottamispäätökseen pääsemisestä ja myös sen jälkeen noudatettavasta linjasta. Ilman vakavia neuvotteluja opposition kanssa sitä ei kuitenkaan löydy eivätkä hallituksen ministerit poliittisista syistä uskalla oma-aloitteisesti esittää menojen leikkaamista tai tulojen lisäämistä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on valmis sellaisen kokonaispaketin löytämiseen ja sitoutuisi myös sitä noudattamaan. (Eduskunnasta: Millaista?) Meillä on oma näkemyksemme siitä, miten budjetti tasapainotetaan. Hallitus antaa ymmärtää, että vuonna 1999 saatetaan budjetti tasapainoon. Kommenttimme tähän on: "Tehdään se jo ensi vuodelle ja tehdään se yhdessä. Tehdään se koko kansakunnan edun nimissä!" Ilman neuvotteluja hallituksen on turha odottaa meiltä tukea epäsosiaalisille esityksille. On aivan turha odottaa, että nyt luettelisin, mistä me leikkaisimme. Ilmoitan, että me olemme valmiit leikkaamaan menoja 5 prosentilla. Olemme valmiit myös tekemään esityksen siitä, jos meidän kanssamme vakavasti neuvotellaan. Me myös sitoudumme siihen kansakunnan edun nimissä.

Arvoisa puhemies! Budjetin yksityiskohdista on paljon lausuttavaa, mutta teemme sen valio-kunnissa. Tässä yhteydessä toteamme kuitenkin, ettemme tule hyväksymään avointa valtakirjaa helikoptereiden hankkimiselle. Perusteellinen selvittely niiden akuuttisuudesta, tyypistä ja hinnoista on ensin annettava. Jos se annetaan ja se on meitä tyydyttävä, tietenkin annamme valtakirjan.

Kuten alussa totesin, olemme väkivaltarikoksissa Euroopan kärjessä ja rikosten selvitysprosentti laskee koko ajan. Tähän pitää tarttua, ennen kuin se on liian myöhäistä. Avoinna olevat poliisivirat tulee täyttää, ja muutenkin tietynlainen kurinpalautus lain ja järjestyksen puolella on saatava aikaan.

Kansalaisten luottamus tuomioistuimiin ja oikeusjärjestyksemme on pahasti laskenut. Tä-

män asian korjaaminen maksaa itsensä varsin nopeasti. Olemme täysin vakuuttuneita siitä, että kansakunnan moraaliin voidaan vaikuttaa, ja kaikkein tärkein tekijä siinä tehtävässä on perhe ja koulu. Perheiden ja koulujen tukeminen kasvatus tehtävässä on erityisen tärkeää.

Haluun tässäkin viitata Englannin Labour-hallituksen esitykseen määrärahojen osoittamiseksi projekteihin, joiden tarkoituksena on vähentää avioerojen määrää. Näin siis Englannissa. Hyvät ihmissuhteet erityisesti perheiden sisällä ovat kaikkien kannalta äärimmäisen tärkeitä. Yhteiskunnan kannattaa ennalta ehkäisevään toimintaan varata määrärahaa, koska senkin kannalta pätee ajatus "perhe on paras".

Vaikka olen esittänyt paljon aiheellista kritiikkiä budjettiesityksestä, totean kuitenkin, että se on tämän hallituksen paras budjetti ja ilman tuota onnetonta työllisyyspolitiikkaa voisimme antaa jopa arvosanan 7+. Nyt arvosana jää viitoiseksi. Ottamalla meidän esityksemme huomioon, arvosana nousisi huomattavasti.

Lopuksi haluan, arvoisa puhemies, muistuttaa hallitusta ja koko eduskuntaa alussa mainitsemastani vaarallisesta yhteiskuntakehityksestä. Emme saa hyväksyä sosiaalista kahtiajakoa, joka on pääasiallisesti massatyöttömyydestä johtuvaa. Työttömiä työllistettäessä tulisi noudattaa aikaisemmin esittämäämme periaatetta siitä, että etusija annettaisiin huoltajalle, joka tulee perheestä, missä molemmat huoltajat ovat työttöminä. Yhteiskunnan eräänlaisina isinä ja äiteinä meidän on kannettava huolta heikoista ja ehkäistävä kansalaisten syrjäytymistä. Puheet lähimmäisenrakkaudesta on puettava tekoihin.

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Pelkillä menojen leikkauksilla ei työttömyysongelmaa voida ratkaista, tarvitaan rakenteellisia muutoksia sekä verotukseen että työelämään. Julkisen talouden kriisi voidaan ratkaista vain silloin, kun työttömyysongelma on ensin ratkaistu. Työttömien määrä on itse asiassa lähes yhtä suuri kuin silloin, kun hallitus aloitti. Hallitus on keskittynyt työllisyyden parantamisen sijasta työllisyys-tilastojen parantamiseen.

Valtiontalous on täysin kestävämmällä tolalla, kun nyt nousukauden huipulla otetaan 15 000 miljoonaa uutta velkaa. Milloin me kuvitellamme maksavamme velkamme takaisin, kun

nyt parhaissa taloudellisissa oloissa otamme uutta velkaa? Milloin?

Tulopoliittinen järjestelmä on ollut keskeinen syy siihen, ettei alussa sanottuja tarvittavia rakennemuutoksia ole pystytty tekemään, vaan on ylläpidetty ja säilötty jättityöttömyyttä. Vaikka uutta tulopoliittista sopimusta voidaan lyhyellä aikavälillä pitää vakautta työmarkkinoille tuovana, on se menneeseen teollisuusyhteiskuntaan kuuluva keskitetyn talouden keino. (Ed. Pekkarinen: Aivan!)

Etujärjestöt ovat tähän asti estäneet kaikki rakenteelliset muutokset. Uusi tulopoliittinen sopimus vahvistaisi tämän muuttumattomuuden ja toimettomuuden jatkumisen. Jokainen etujärjestö kannattaa säästöä, poikkeuksena oma kohtansa, ja niin tässä pääministerin sopimusyhteiskunnaksi kutumassa yhteiskunnassa ei säästetä eikä leikata eikä muuteta mitään. Hallituksella on todella mennyt pupu pöksyyn etujärjestöjen edessä. (Ed. Sinnari: AKT on niin vahva! — Ed. Takkula: Suomalainen ay-liike puhuu!)

Nuorsuomalaiset vastustavat ehdottomasti kaikkia esitettyjä veronkorotuksia. Radikaali ja perusteellinen veroremontti on toteutettava pikaisesti. Jo tässä budjetissa on verotettavan tulon alarajaa nostettava siten, ettei työttömän peruspäivärahaa ja vastaavan suuruisia tuloja enää veroteta lainkaan.

Nykyisen taloudellisen suhdannekierron huippu osuu tähän vuoteen. Hallituskin myöntää, että ensi vuonna kasvu on jo pienempää. Suhdannekäännös on ilmeisesti muodostumassa myös paljon voimakkaammaksi, mitä hallitus toiveikkaassa esityksessään antaa ymmärtää.

Historiallisesti pörssikurssit ovat olleet aina ensimmäinen merkki lähestyvistä suhdannekäänteistä. Viime aikoina, viime kuukausina maailman pörssit ovat sahanneet edestakaisin levottomasti ja voimakkaasti. Myös valuuttakurssit, erityisesti dollarin ja punnan osalta ovat käyttäytyneet siten kuin olisi tulossa suuri muutos laskusuhdanteeseen. Taustana tulevaan suhdannetaantumaa on toisaalta Yhdysvalloissa jo seitsemän vuotta jatkunut voimakas kasvu, joka on päättymässä. Toisaalta Euroopassa ja maailmassa nähdään suurta huolta syntyvästä heikosta Emusta. Valuutat pakenevat Emu-maista puntaan, dollariin ja eräisiin muihin valuuttoihin. Tähän vaikuttaa myös osaltaan Saksan talousvaikeudet. Kaikki merkit väistämättä johtavat siihen, että laskusuhdanne on pelottavan lähellä.

Suomen mahdollisuudet selvitä nykykunnol-

la, nykytyöllisyydellä ja nykypolitiikan kurssilla taantumasta ovat huonot. Itse asiassa herättää kauhua, kun ajattelee lähitulevaisuutta tässä työttömyys- ja taloustilanteessa. Nyt on äärimmäisen viimeinen hetki tehdä tarvittavat rakennemuutokset, jotka olisi tullut tehdä jo viisi vuotta sitten ja viimeistään heti viime eduskuntavaalien jälkeen. Jos muutoksia ei tehdä nyt, ne joudutaan tekemään vuoden tai kahden kuluttua pakotilassa, kun kassa on tyhjä ja kansalaisten luottamus omaan yhteiskuntaansa murtuu. Tällöin on suurena vaarana hallitsematon kehitys, joka voi johtaa yhteiskunnan rakenteiden romahtamiseen.

Nyt on enemmän kuin yhdestoista hetki muutokseen. Veroja on välittömästi laskettava vähintään 12 miljardin verran. Vähennykset on suunnattava työn verottamiseen ja kohdistettava erityisesti pieniin tuloihin. Lisäksi kaikista suunnitelluista veronkorotuksista on ehdottomasti luovuttava. Valtion lisävelan otosta on luovuttava kokonaan. Tämä edellyttää vähintään 28 miljardin säästöjä verrattuna hallituksen talousarvioesitykseen. Näiden säästöjen jälkeen talousarvio on tasapainossa, vaikka veroja lasketaan 12 miljardia ja valtiolle ei oteta enää yhtään lisävelkaa. (Ed. Laitinen: Mistä leikataan?) — Malttakaa kuunnella.

Pääosin menoja on vähennettävä talousarvioesitykseen sisältyvistä runsaan 100 miljardin markan siirtomenoista. Noista menoista 76 miljardia on siirtoja kotitalouksille. Suhteellisesti se on enemmän kuin missään muussa maailman maassa. Näitä menoja on kaikilta osin karsittava — kaikilta osin. Lisäksi on vähennettävä elinkeinoelämälle, kunnille ja vastaaville maksettavia vastikkeettomia tukia.

Kun karsitaan tulonsiirtoja, voidaan lisäksi karsia mummittimaista tukiviidakkoa hallinnoivaa byrokratiaa. Itse julkisista hyvinvointipalveluista ei säästöjä tarvitse tehdä. Nykyisessä työttömyystilanteessa palveluista tinkiminen ei ole edes järkevää eikä tuo mitään todellista säästöä. (Ed. Pekkarinen: Jos kovin paljon valtionosuuksia leikataan, kyllä siinä kunnille voi käydä huonosti!) — Kyllä kunnilla varaa on. Useimmat, jos ovat rehellisiä niin kuin minäkin, ovat kunnanvaltuustojen jäseniä ja varmaan tuntevat kuntien todellisen taloudellisen tilanteen. Pitäisi olla sen verran rehellinen, että sen eduskunnassakin myöntää. (Ed. Pekkarinen: Joissakin kunnissa voi todellakin olla asiat hyvin!)

Nuorsuomalainen eduskuntaryhmä on tehnyt vaihtoehtoisen budjetin, jossa nämä muutokset

on tehty momentti momentilta kaikissa talousarvion pääluokissa. Tämän vaihtoehtoisen budjetin seurauksena työvoimakustannukset laskevat niin, että työttömyys voidaan pitemmällä tähtäimellä poistaa kokonaan. Puolestaan työttömyyden poistamisen seurauksena myös julkinen talous tervehtyy. Nuorsuomalaisten budjetin päätaavoite on ratkaista työttömyysongelma samanaikaisesti alentamalla työn verotusta, tuloveroa sekä työn sivukuluja ja tasapainottamalla talousarvio. Budjetti ei sisällä myöskään uutta valtion velkaa.

Varjobudjettia laadittaessa on otettu huomioon myös kansainväliset vertailut. Niistähän on tullut juuri uusi valtiovarainministeriön selvitys. Tämä selvitys osoittaa, että niissä maissa, joissa julkinen talous on kestäväällä pohjalla ja työttömyys alhaisella tasolla, on julkisen talouden osuus kansantuotteesta merkittävästi Suomea pienempi. Myös Suomen on välttämätöntä tehdä tällainen muutos. Kärjistäen voi sanoa kansainvälisen vertailun perusteella, että niissä maissa, joissa julkisten menojen osuus kansantuotteesta on korkea, ovat korkeat verot, korkea työttömyys ja keskimääräisesti alhaiset kansalaisten tulot. Sellainen maa on valitettavasti meidän oma Suomemme.

Nuorsuomalaisten esittämät muutokset ovat suuria. Silti niidenkin jälkeen Suomen tuloveroaste on teollisuusmaiden yksi korkeimpia. Lisäksi meidän tulisi päästä siihen, että lähivuosien budjetit ovat ylijäämäisiä, jotta jatkossa päästäisiin todellisiin verojen keventämisiin ja toisaalta pystyisimme vähentämään valtion velkataakkaa.

Verotuksen rakennetta on voimallisesti kehitettävä työntekoa kannustavaan ja suosivaan suuntaan. Aikanaan, kun sosiaaliturvaa on mahdollisuus uudelleenrakentaa, on se rakennettava perustulomallin pohjalle. Ansiosidonnainen sosiaaliturva on asteittain siirrettävä vapaaehtoiselle pohjalle. Sikäli kuin valtionyhtiöitä tai muuta valtion omaisuutta myydään, tulee nämä myyntitulot käyttää valtion velan lyhentämiseen. Työttömyysongelman ratkaisun avain on reilu tuloverotuksen alentaminen. Tämä puolestaan edellyttää valtion menojen karsimista ja myös valtion tehtävien uudelleenarviointia. Emme vaadi pelkästään verta ja kyyneleitä, vaan tarjoamme myös työtä ja mahdollisuuksia.

Eduskunnan ei tule missään tapauksessa siirtää päätösvaltaa veroista etujärjestöille. Tosiassallinen päätösvalan siirto, jonka hallitus on julkisuudessa kertonut, on asiallisesti perustus-

lain vastainen. Hallituksen kelvoton menettelytapa ei kuulu demokraattiseen valtioon, vaan korporatiiviseen yhteiskuntaan. Eduskunnan on syytä ryhdistäytyä ja pitää myös tosiasiallinen eikä vain muodollinen päätösvalta veroista itsellään.

Muutama sana hallituksen talousarvion eräistä yksityiskohdista. Puolustusvoimille voidaan myöntää rahaa helikopterihankintojen suunnitteluun ja tutkimukseen. Tilausvaltuutta ei tässä vaiheessa pidä myöntää. Kun tutkimukset ja selvitykset valmistuvat, on aika miettiä, tarvitaanko helikoptereita ja ennen kaikkea, onko meillä rahaa niiden hankkimiseen. (Ed. Partanen: Ei ole!)

Auto- ja polttoaineverojen korotuksista on luovuttava. Päävastoin näitä veroja tulisi alenata. Työmatkakulujen omavastuuosuuden nostosta on luovuttava ja matkakulujen yläraja on poistettava kokonaan. Nykyisessä tilanteessa on aivan älytöntä rangaista niitä aktiivisia ihmisiä, jotka vielä viitsivät käydä töissä pitkienkin matkojen takaa. Autoilijoiden kapina tässä tilanteessa olisi enemmän kuin paikallaan.

Suomalainen verotus on jo laillistettua ryöstöä, niin kuin eräs tunnettu asianajaja sanoi. Vanhan työväenlaulun sanat "verot köyhälistön verta juo" ovat todella totta tämän hallituksen aikana. Moraalisesti kansalaisilla alkaa olla jo oikeus verokapinaan. Kohta kansalaistottelemattomuus veroviranomaisia kohtaan alkaa kenties olla arkipäivää. Ryöstöverotus on laskenut valloilleen harmaan talouden vyöryn. Tässä ei ole kysymys pelkästä menetetyistä rahasta, vaan siitä, että tätä rataa suomalaisten hyvä kunniotus lakia kohtaan on romuttumassa. Näin korkeaa verotusta, mikä Suomessa on, ei voida millään keinoin ylläpitää. Sen myöntävät valtiovarainministeriön virkamiehetkin.

Todellisuudessa tilanne on jo osittain karannut poliittisten päättäjien käsistä. Harmaa talous, jättityöttömyys ja valtion velkakriisi ovat ryöstöverotuksen seurauksia paljon suuremmalta osin kuin valtiovarainministeriö uskaltaa julkisesti myöntää. Työttömyyden kirot voidaan poistaa, jos siihen löytyy poliittista tahtoa ja rohkeutta.

Arvoisa puhemies! Kun rakastaa tätä maata, on eduskunnan jäsenenä surullista nähdä tämän maan ja sen vallanpitäjien rappio. Vastuu toimetomudesta ja rohkeuden puutteesta kuuluu jokaiselle kansanedustajalle. Eduskunnan on ryhdistäydyttävä ylös tästä hengettömästä nykytilasta.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Paavo Haavikko kirjoitti runossaan: "Heitä ei voi parodioida, he tekevät sen itse." Kun kuuntelin ed. Risto Kuisman puheenvuoroa, totesin, että hän on siirtynyt näiden Haavikon irvailmien, itseironiaa tahattomasti harjoittavien joukkoon. Entinen taisteleva ay-johtaja saarnasi täällä äärimmäisen uusliberalistista oppia, joka mitätöisi kaiken sen, minkä puolesta Risto Kuismakin on niin paljon työtä tehnyt entisessä elämässään. (Ed. Zyskowitz: Ainakin tuntee korporaatioiden hommat!) — Mielenkiintoista, että ed. Zyskowitz tuntee sympatiaa tätä ed. Kuisman puheenvuoroa kohtaan.

Nuorsuomalaisten varjobudjetti eli 28 miljardin leikkausbudjetti tuottaisi sen, mistä ed. Kuisma tuntui haaveilevankin puhuessaan näistä Oecd:n verotilastoista, jotka juuri tulivat julkisuuteen. Me saisimme amerikkalaisen verotason, mutta myös turkkilaisen sosiaaliturvajärjestelmän. Sitäkö te todella haluatte? Taidattepa haluta, ja sama kaiku vähän oli askelissa tai sanankänteissä myös kokoomuksen ryhmässä, jossa kovasti ajettiin matalaa verotasoja sanomatta sieltäpäin kuitenkaan selvästi sitä, että sehän johtaa köyhien kyykyttämiseen. (Eduskunnasta: Ei pidä paikkaansa!)

Mutta siirryn sitten vakavampaan arvostelun kohteeseen eli valtiovarainministeriön linjanveitoin. Toteaisin, että on lääkäreitä, joiden määräämät lääkkeet ovat tautia vaarallisempia. Ja vaarallisempi lääke kuin tauti on valtiovarainministeriön budjettiesityksen linja. Valtiovarainministeriöhän on antanut nyt eduskunnalle budjettiesityksen, tosin hallituksen kautta, mutta valtiovarainministeriön budjettiesityshän se on, sellaisen esityksen, jossa perusideana on talouden ylikuumenemisen estäminen. Jos suurennuslasilla katsoo, pääkaupunkiseudulta voi löytyä tiettyjä huolestuttavia merkkejä. Asuntojen hinnat nousevat, vuokrat kohoavat ja on tarve rakentaa rajustikin lisää liiketilaa.

Kaiken tämän taustalla on kuitenkin muutto pääkaupunkiseudulle. Kun valtiovarainministeriö nyt leikkaa hallituksen nimissä työllisyys- ja asuntorahoja. Työttömyys vaikeimmilla työttömyysalueilla pysyy korkeana ja muuttoliike vain jatkuu. Samaan suuntaan vie myös aluepolitiikan rippeidenkin alasajo sekä vaikeimmassa asemassa olevien kuntien aseman edelleen synkistäminen erityisesti yhteisöverokeikauksella.

Valtiovarainministeriö rakentaa sellaisen oravanpyörän, joka koko ajan pahentaa tilannetta ja vaatii lopulta todella sellaisia toimia, jotka

vievät lähes katastrofaaliseen tilanteeseen. Vältänkin, että valtiovarainministeriön koko linja on väärä. Se hidastaa työttömyyden nopeaa vähentämistä, lisää työttömyyden alueellisia eroja ja vauhdittaa muuttoliikettä. Näin minä tämän asian näen.

Hallitus leikkasi budjetista budjettiriihessä yli 4 miljardia markkaa, jos vertailukohteeksi otetaan hallituksen helmikuussa päättämä menokehys. Viime vuoden budjettiin verrattuna menoja on vähennetty yli 3 miljardia markkaa. Se, että useimmat ministeriöt eivät pystyneet pitämään kiinni hallituksen aiemmin yksimielisesti päättämistä menokehyksistä budjettiriihen väännessä ja sitä ennen, kertoo valtiovarainministeriön valan ja mahdin kasvusta, minkä pitää aiheuttaa huolta demokratian osalta.

Kyse on tietysti myös valtiovarainministeriön linjasta. Valtiovarainministeriön uusi liberalistinen ylipappi Raimo Sailas väittää sunnuntain Helsingin Sanomissa, että sosiaaliedut ovat meillä ihan liian korkeat, että on muka olemassa loisiväkeä, ja esittää valtion menojen jatkuvaa leikkaamista, jotta tuloverotusta voidaan keventää. Tältäkin suunnalta kuuluu ihan samanlaista kaikua kuin kokoomuksen suunnalta, ja sitten se ihan tuollaisena valtavana möykkeenä nuorsuomalaisen puolelta tulee tässä verokeskustelussa. Raimo Sailaskin kuuluu siis niihin, jotka haluavat ottaa niiltä, joilla jo vähän on, ja antaa niille, joilla jo muutoinkin paljon on.

Esimerkiksi Ruotsissa käydään ihan toisenlaista verokeskustelua. Ruotsi on veroasteeltaan vielä meitäkin korkeammalla Oecd:n verovertailussa. Ruotsin pääministeri Göran Persson ilmoitti eilen, että Ruotsissa ei tähän verohuuto-kauppaan mennä, vaan sen sijaan että annettaisiin verohelpotuksia isotuloisille, rahoja suunnataan kunnille hyvinvointipalvelujen tuottamiseen ja sitä kautta työllistämiseen. Näin Ruotsi on päättänyt ja Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus.

Niin kuin jo totesin, määrärahaleikkauksia budjetissa on nyt perusteltu talouden noususuhdanteella ja rakentamisen ylikuumenemisen uhalla. Hieman huvittaakin, että keynesiläinen talouspolitiikka kelpaa nyt nousukauden oloissa tiukan budjettipolitiikan perusteeiksi. Monissa toisissa yhteyksissä Keynes on julistettu aikansa eläneeksi ja vannottu uskollisuutta monetarismille ja uusliberalismin opeille. Nämä oikeistolaisen talous- ja sosiaalipolitiikan lähtökohdat ovat kyllä tosiasiaassa nytkin budjettipolitiikan todellisina pohjimmaisina virtauksina.

Epäsosiaalisiin piirteisiin tässä budjettiesityksessä kuuluu se, että budjettileikkaukset eivät kohdistu tasapuolisesti eri ministeriöihin. Puolustusministeriön menot kasvavat sekä tämän budjettiin että menokehyksiin verrattuna. Melko hyvin ovat asemiaan puolustaneet myös sisäministeriö ja oikeusministeriö. Sisäministeriön budjetissa avustukset kunnille kyllä pienenevät, kun taas poliisimenot kasvavat. Markkamääräisesti suurimmat supistukset tapahtuvat sosiaali- ja terveysministeriön budjetissa, asuntobudjetti pienenee edelleen, ja työministeriöltäkin leikataan. Säästöpolitiikan sisällä tapahtuu siis siten askel askelelta ja kaikessa hiljaisuudessa myös valtion menojen rakennemuutos epäsosiaaliseen suuntaan.

Erityistä syytä on tarkastella nyt puolustusministeriön menojen kasvua. Puolustusministeriön menot kohoavat budjetissa uuteen ennätykseen ja myös niiden suhteellinen osuus budjetista kasvaa. Asemäärärahat kasvavat peräti 500 miljonnalla markalla. Tämä määrärahojen kasvu sekä lähes 8 miljardia markkaa maksava uusi varusteluohjelma asettavat puheet säästöpolitiikasta ylipäätään hieman outoon valoon. Kun sosiaaliturvassa joudutaan kamppailemaan jokaisesta markasta, uusi runsaudensarvi avataan asehankinnoissa.

Kun valtiovarainministeriö joissakin asioissa valvoo hyvinkin tarkasti menokehysten noudattamista, puolustusministeriö on selvästi etuoikeutetussa asemassa nykytilanteessa. Määrärahojen perusteluista ilmenee sitä paitsi se, että tämä 8 miljardin markan ohjelma on vasta alkua uudelle, suuremmalle asehankintaohjelmalle. Sillä vasta käynnistetään helikoptereiden miljardikauppa, jolle jo suunnitellaan jatkoa vuosittu-hannen vaihteessa. Kun budjetin laatijoilla näyttää olevan varsin selvä käsitys koko ohjelman laajuudesta, olisi kyllä aika kertoa se myös tälle talolle, eduskunnalle, joka asiasta viime kädessä päättää ja vastaa.

Minusta on tarpeen keskustella myös helikopterihankinnan puolustuspoliittisista perusteluista. Monet puheenvuorot ja tiedot viittaavat siihen, että uusi varusteluohjelma on osa Nato-sopeutusta. Kun Suomesta on tehty Emu-kelpoinen, siitä tehdään myös Nato-kelpoinen puolustusvoimien rakenneuudistuksella ja todella valtavalla varusteluohjelmalla. Tämä on minun arvioni, kun olen näitä perusteluja koettanut lueskella ja markkamääriä ällistellyt.

Arvoisa puhemies! Esitetty työllisyysbudjetin supistaminen johtaisi siihen, että työllisyystoimia

jouduttaisiin supistamaan ja työllisyystoimien piirissä valtion puolella olisi vähemmän väkeä ensi vuonna kuin tänä vuonna. Kun suurtyöttömyys yhä on tosiasia ja kun työttömyyden alueelliset erot ovat kasvussa, eihän tällaista linjausta voi hyväksyä. Eli on lisättävä työllisyysrahoja eri momenteille, olisi esitettävä myös metsänparannusvaroja ja muita välittömästi työllistäviä määrärahoja. Työttömyys on edelleen meidän pääongelmamme, eikä sitä pidä ruveta vähättelemään tai siltä ongelmalta silmiä ummistamaan. Eikä työttömyyden torjumiseen tarvita mitään mystiikkaa. Se on sitä, että suunnataan rahaa, se on valtion osuus. Tietysti on luotava myös muita edellytyksiä, mutta mystiikka pois ja toimia eli myös rahaa.

Työllisyydenkin kannalta asuntobudjetin supistaminen on erittäin huolestuttavaa. Asunto- tuotantohan putosi laman aikana suorastaan syvään kuoppaan. Viime vuonna valmistuneiden asuntojen lukumäärä oli ennätyksellisen alhainen. Kun asuntotuotanto on nyt alkanut jonkin verran elpyä, on heti nostettu hirmuinen häly ylikuumenemisesta. Se on kyllä melkein pä vitsikin. Kun ajelin tuolla pohjoisessa, taisinpa nähdä läänin läpi ajettuani tässä kerran neljä viisi rakennusnosturia. Jos se on ylikuumenemista, arvoisat ministerit, niin sitten meillä on eri käsitys siitä, mikä on kuumaa tai vähemmän kuumaa tai kylmää peräti.

Valtion tukeman sosiaalisen asuntotuotannon supistaminen on huolestuttavaa myös asunnon- tarvitsijoiden kannalta. Kohtuuvuokraisista asunnoista on monilla paikkakunnilla pulaa. Kovanrahan asuntojen vuokrathan ovat lähteneet jyrkkään nousuun. Erityisen suuri ongelma tämä on opiskelijoille, joita on jouduttu sijoittamaan jopa hätämajoitukseen. Siis lisää rahaa myös asuntotuotantoon!

Toimeentulotukeen esitetään leikkausta eli asumiskustannusten ns. omavastuuta, jota on perusteltu niinkin, että köyhät pakotetaan näin muuttamaan halvempiin asuntoihin. Missähän niitä halvempia asuntoja näille köyhille sitten on, jos asuntotuotanto ylipäättään ajetaan alas, sosiaalinen asuntotuotanto käytännössä lähes kokonaan lopetetaan ja jos vuokrien nousun anetaan tällä tavoin jatkaa?

Hallitusohjelmassakin luvattiin, ettei kaikkein heikko-osaisimpien turvaa heikennetä. Nyt kuitenkin toimeentulotuen normeja tiukennettaisiin asumiskustannusten omavastuulla sekä lapsiperheiden perusosaa pienentämällä. Nämä muutokset koskevat käytännöllisesti katsoen kaikkia toi-

meentulotuen saajia. Toimeentulotuen leikkauksilla rahoitetaan asumistuen laajennusta, mikä on sinänsä aivan myönteinen asia. Asumistuen parantaminen ei kuitenkaan yksilötasolla useimmissa tapauksissa korvaa vähimmäistulonormin huonontamista.

Näitä asioita ei pidäkään kytkeä yhteen, se on minusta se perimmäinen kysymys. Toimeentulotuen alentamista on tarkasteltava kansalaisten perusoikeuksien ja vähimmäisturvan puolustamisen kannalta. Se on nyt iso haaste koko vasemmistolle tässä salissa ja toivon mukaan se on haaste myös keskustalle myönteisessä mielessä. On kerta kaikkiaan luovuttava kaikkein köyhimpien ihmisten kolhimisesta, josta tässä nyt on kysymys.

Tähän pakettiin liittyy myös työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatuen 2 markan korotus. Onhan se sekin jotakin, eikä sekään ihan ilman toimenpiteitä ole tullut. Sitä ei kuitenkaan liian mittavaksi saavutukseksi pidä kuvaila, kuten joissakin puheenvuoroissa on tapahtunut, sillä se on sittenkin vain osittainen indeksitarkistuskin. Peruspäivärahaa pitäisi korottaa noin 15 markkaa, jos sen alkuperäinen suhde ansiokorotukseen haluttaisiin säilyttää. Näin me olemme tämän laskeneet.

Arvoisa puhemies! Tuloveroratkaisu on budjetissa jätetty auki ja siirretty tupopöytä. Menettely sinänsä on ison keskustelun aihe, sillä kysymys on demokratiasta. Varataanko tässä eduskunnalle vain kumileimasimen asemaa, kun veroasteikosta päätetään? Asia on siellä tietysti myös niin, että kun veroasteikosta päätetään, päätetään itse asiassa koko budjetin perustasta. Voiko eduskunta suostua siihen, että se on vain kumileimasin, kun budjetin perustasta päätetään? Tähän suuntaan nyt on menty.

Minä tietysti vasemmistolaisena olen myös kovasti huolissani siitä, mitä tupopöydässä sisällöllisesti verojen osalta tapahtuu. Onko se eduskuntaa parempi paikka saada verohelpotukset kohdentumaan oikein eli pieni- ja keskituloisille? Minä epäilen syvästi, ettei esimerkiksi Akavaa saada suostuteltua siihen, ettei verohelpotusta annetakaan isotuloisille. Tämä on varmasti meidän yhteinen tuskamme ja ongelmamme, eli tupopöydästä tänne kannetaan paperi, jossa verohelpotuksia ohjaillaan myös isotuloisille, tai muuten Akava lähtee tästä kokonaisratkaisusta. Näinhän se asetelma rakennetaan ja sitten täällä ollaan aika avuttomassa tilanteessa pahimmassa tapauksessa.

Yhtenä yksityiskohtana otan tässä esille vielä

joukkoliikenteen verotuksen kiristämisen. Se on iso ongelma. Kun tähän vielä liittyy yksityisautoilijoiden verotuksen kiristäminen, polttonesteiden verotuksen kiristäminen, ei tilanne hääppöiseltä näytä kulkemisen osalta. Menipä töihin tai hakemaan palveluja joko bussilla tai omalla autolla, se maksaa jatkossa enemmän kuin nyt. Pitää kyllä muistaa sellainen perimmäinen asia, että joukkoliikennepalveluja ei koko maassa ole enää edes saatavissa ja niitä on vielä vähemmän, jos nämä leikkaukset tukiin tulevat. Tämä pitää kyllä minusta alkaa ottaa todesta. Eihän ole oikein, että kun on alueita, joissa on pakko käyttää omaa autoa ja joissa matkat ovat pitkiä kuten Lapissa, niin siellä joudutaan vielä veronkorotustenkin kautta maksamaan jopa monin kerroin enemmän sitä lisäystä, jota tällä haetaan. En usko, että tässä on niinkään nyt ajateltu ympäristöä, jota pitää ajatella. Tässä on haettu valtion kassaan rahaa.

Arvoisa puhemies! Budjettia on eduskunnassa korjattava siten, että budjetti paremmin edistää työttömyyden torjumista, jarruttaa alueellisten erojen kasvamista, miltä osin olemme todella hälyttävässä tilanteessa, ja helpottaa hätätilassa olevien kuntien asemaa. Siinähan voidaan käyttää harkinnanvaraisia valtionapuja. Monien kuntien osalta ne tulevat olemaan kerta kaikkiaan välttämättömiä, jotta edes jotenkuten selvitetään.

On myös torjuttava nimenomaan täällä eduskunnassa kaikkein köyhimpien ihmisten aseman huonontaminen. Silloin tullaan toimeentulotukikysymykseen. Kyllä täällä varmasti käydään aiheellinen keskustelu myös siitä, miten rahoitetaan se 2 markan korotus peruspäivärahaan. Onko niin, että ansiosidonnaista turvaa todella voidaan näin leikata, varsinkin kun jossakin vaiheessa on sovittu, että ne leikkaukset on myös tältä osin, hetkinen vain, herra puhemies, jo tehty? Kyllä meillä täällä on tehtävää, jotta budjettia parempaan suuntaan saadaan korjattua, kun lähtökohtana on työllisyys ja sosiaalisuus.

Työttömyyden osalta toteaisin vielä lopuksi sen, että on tarpeen monet toimet lähtien välittömistä elvytystoimista. Niissä ei ole mitään mystiikkaa eli lisää vain rahaa asuntotuotantoon, työllistämiskohteisiin, metsänparannukseen jne. Pienyritysten aseman parantaminen on välttämättömyys. Valtionyhtiöiden kehittäminen on mahdollista. Vaikka valtionyhtiöitä onkin pantu myyntiin, niin kaikkiahan ei ole vielä myyty.

Kyllä tässä pitää ruveta etenemään myös työajan lyhentämisen osalta. Toivonkin, että työmi-

nisteriöltä löytyy jatkossakin — nyt sanon näin — tukea työajan lyhentämiskokeiluille. Esimerkiksi Kemissä niistä on saatu hyviä kokemuksia. Siellähän on käytännössä järjestelmä, jossa kolme kaupungin palveluksessa olevaa työntekijää voi lyhentää työpäivänsä kuuteen tuntiin ja sopia siitä, kuka on se tilalle tai avuksi tuleva neljäs, eli saadaan uusi työpaikka, kun toiset lyhentävät työpäivänsä. Jonkin verran valtion tukea tällaisiin järjestelmiin tarvitaan. Tästä pitäisi saada laaja kokeilu ja laaja käytäntö myös asteittain. Meillä ei ole työttömyyden lopulliseen poistamiseen muuta tietä kuin työajan lyhentäminen eli työn uusjako.

Toivon myös, että sapattivapaajärjestelmä laitetaan lopultakin oikeaan kuntoon. Se on erinomaisen hyvä järjestelmä. Sitä on kokeiltu, mutta huonosta lähtökohdasta eli liian matalalla korvaustasolla. On aika maksaa kunnollinen korvaus sille, joka sapatille lähtee. Jos näin tehdään ja näin sovitaan, sapatille lähtijöitä varmasti löytyy ja sitäkin kautta on myös niitä, jotka saavat mahdollisuuden tehdä työtä samaan aikaan, kun se yllirasittunut sapattia haluava voi burn-outiaan parantaa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Euroopan unionin Emu-kurssin mallioppilas nimeltään Suomi on tehnyt jälleen koetehtävänsä huolella ja lopputuloksena on syntynyt valtion vuoden 1998 talousarvio. Budjettikirja on sisällöltään kannesta kanteen Emu-suodattimen läpi laskettu ja sen ainoana kantavana johtoaikutuksena on saattohoitaa Suomi päättäväisesti ensimmäisten joukossa Talous- ja rahaliittoon, sen yhteiseen valuuttaan ja yhteiseen raha- ja talouspolitiikkaan. Tämä saattohoito ei ole kuitenkaan hellää eikä osaaottavaista, vaan se muistuttaa enemmän entisten puukkojunkkareitten putkaan vientiä. Sisään viedään niin, että luut kolisevat ja kynnenjäljet jäävät ovenpieliin. (Ed. Manninen: Alajärvellä tehdään niin!) — Pohjanmaalla näin valitettavasti on ollut, joten tämä tunne on tuttua.

Hallitus jatkaa siis budjettiesityksessään Ahon ja Viinasen viitoittamalla Emu-linjalla. Valtion vuoden 1998 talousarvio on jokaista pilkkuaan myöten tehty palvelemaan mainitsemaani ”pyhää” tavoitetta saada Suomi liitetyksi ensimmäisten valittujen joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen.

Kaikkien Talous- ja rahaliiton lähentymiskriiteerien täyttämisestä tinkimättömällä tarkkuudella on tullut Lipposen—Niinistön talouspoli-

tiikan pakkomielle, jonka eteen ollaan valmiit uhraamaan kaikki. Mikään ei ole liian arvokasta tai kyllin merkityksellistä, ettei sitä voitaisi leikata, myydä, lakkauttaa, yhteensovittaa, supistaa, jäädyttää tai sopeuttaa. Vaikeuksissa olevien kansalaisten pahoinvoinnilla ei ole mitään merkitystä sen rinnalla, että ministerimme saavat kohteliaita kehuja, veljellisiä olalletaputuksia tai ihailevia silmäyksiä muiden maiden ministerikollegoilta. Tietysti tavotelluin tunnustus on Saksan keskuspankin johdon isällinen tunnustus: "Hyvä, Suomi-poika!"

Arvoisa puhemies! Hallitus toteaa talousarvion perusteluissaan, että talouden näkymät ovat sekä kansainvälisessä taloudessa että kotimaassakin suotuisammat kuin vuosikausiin. Tuotantomme kasvaa edelleen muita EU-maita ripeämmin, inflaatio on lähes olematonta ja niin kauppa- kuin vaihtotaseemmekin pysyvät selvästi ylijäämäisinä. Myös julkisen sektorin velkakehitys on taittunut ja kääntymässä nopeasti laskuun. Laman ja talouskriisin tunnusmerkkejä ei siis ole olemassa, ei ainakaan taloudellisten tunnusmerkkien valossa. Tästä huolimatta hallituksen budjettiesitys jatkaa edellisten vuosien kylmän tiukkaa leikkaus- ja kiristyslinjaa. Tarkasti ottaen hallitus tiukentaa vyötä entisestään tekemällä ylimääräisiä, aiemmat säästösuunnitelmat ylittäviä leikkauspäätöksiä. Nykyisen ja ennustetun talouskehityksen valossa ne ovat mielestäni tarpeettomia, jopa haitallisia, mutta ennen kaikkea kansalaisten kannalta epäoikeudenmukaisia.

Viimeisten vuosien talouspolitiikan johtajuutuksena on oppi-isä Viinaseen ajatusten mukaisesti ollut se, että yhteiskunta leikkaa ja supistaa taloudellisesti heikommassa asemassa oleville, kuten työttömille, opiskelijoille, lapsiperheille ja eläkeläisille suunnattuja tulonsiirtoja ja rahoittaa näin säästetyillä varoilla vientivoittoisen suurteollisuuden ja pääomien omistajapiirin suosimista ja niiden maksutaakan helpottamista. Hallitus pitäneekin ohjenuoranaan Raamatun kohtaa, jossa köyhältä otetaan hänen viimeinenkin omaisuutensa ja annetaan sille, jolla on jo ennestäänkin paljon. (Ed. Partanen: Missä niin sanotaan?) — Leivisköistä kun puhutaan!

Tämä linja on saanut aikaan kansalaisten elintasollisen kahtiajaon hyvin ja koko ajan paremmin voiviin sekä huonosti ja koko ajan huonommin voiviin. Kansalaisten keskuuteen on syntynyt usean sadan tuhannen suuruinen ihmisryhmä, jossa kärjistyvät kaikki ongelmat: pitkäikäistyttömyys, velka- ja asunto-ongelmat sekä

ennen kaikkea taloudellinen hätä kaikkine lieveilmiöineen. Tältä joukolta on vuosittain viety erilaisia sosiaalisia etuuksia tai niitä on leikattu tai yhteensovitettu. Tämän lisäksi heistä on tehty näin menetellen maan taloudellisten vaikeuksien pääsyntipukkeja. Tämä kaikki on aiheuttanut katkeruutta sekä syrjäytymistä ja johtaa jatkukseen avoimeen vihamielisyyteen yhteiskuntaa ja hyvinvoivia väestöryhmiä kohtaan.

Arvoisa puhemies! Sosiaalipoliittisesti hallitus jatkaa aikaisempien vuosien linjalla. Tällä kertaa on vuorossa toimeentulotuki, jonka perusosaan tulee seitsemän prosentin omavastuuosuus. Tämän lisäksi asumistukea ja toimeentulotukea yhteensovitetaan. Tämä merkitsee sitä, että nyt joutuvat kantamaan uhrinsa Emu-alttarille kaikin pienituloisimmat kansalaiset, jotka menettävät osan toimeentulotuestaan. Samoin on tarkoitus simpauttaa työttömiä lisäämällä karensiuhkia sekä muuttamalla korvauksen tarkistusperusteita.

Samaan pienituloisten kansalaisten etuuksien heikentämislinjaan lukeutuu myös yleisen oikeusaputoiminnan siirtäminen kunnilta valtiolle ensi vuoden kesäkuun alusta alkaen. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että kansalaisten mahdollisuus saada oikeusapua heikkenee toimistojen vähentyessä 160:stä 70:een ja lisäksi avun käyttäjille tulee 200 markan suuruinen omavastuu. Mielestäni tämä toimenpide rikkoo koko oikeusavun periaatteen.

Arvoisa puhemies! Suomen juhliessa itsenäisyytensä 80 vuotista taivalta olisin odottanut hallituksen esittävän veteraanien kuntoutukseen merkittävää määrärahalisäystä, jolloin veteraanit olisivat päässeet halutessaan nykyistä useammin kuntoutukseen ja jokainen sotaveteraani edes kerran elämässään olisi päässyt paljon toivomaansa kuntoutukseen. Mielestäni sotaveteraanit tulisi rinnastaa kuntoutuksessa 10 prosentin sotainvalideihin.

Työssäkäyvää kansalaistakin muistetaan budjettiesityksessä muun muassa korottamalla polttoaineveroa jälleen kerran ja tekemällä Suomesta lähes ennätysmaa polttoaineiden hinnoissa korottamalla työmatkojen omavastuuosuus 2 500:sta 3 000 markkaan, jota sivuaa myös joukkoliikenteen arvonlisäveroprosentin korottaminen 2 prosentilla. Tästä onkin hyvä päätellä vihreiden hallituksessaolon myönteinen vaikutus joukkoliikenteeseen: vero nousee ja lippujen hinnat kallistuvat. Sekö on vihreitä liikennepoliitikaa? Lisäksi joudumme toteamaan, että jokainen auton omistaja saa jälleen rikesakkona alunperin

polttoaineveron korotuksen vaihtoehtona pidetty 500 tai 700 markan käyttömaksun.

Liikenteen osalta tilanne huononee muutenkin, koska määrärahat perustienpidon osalta vähenevät määrärahojen painottuessa Etelä-Suomen mersuherrojen Suomen oloihin ylisuurten moottoriteiden rakentamiseen. Maamme syrjäalueiden tiestö tulee rappeutumaan entistä huonompaan kuntoon, eikä tiestömme perusosaa, kanta- ja maantieverkkoakaan pystytä näillä määrärahoilla pitämään edes nykyisessä kunnossa. Tämän myöntää hallituskin budjettikirjassaan.

Saman kohtalon kokevat myös rataverkkomme hiljaisemmat osuudet, joiden nopeus- ja liikennerajoitukset lisääntyvät korjaus- ja kunnostusmäärärahojen puutteen takia. Tämä puolestaan johtaa siihen, että raskaat puunkuljetukset siirtyvät radoilta teille, mikä taas lisää perustieverkon rasitusta ja nopeuttaa sen kunnan huononemista. Liikenteellinen oravanpyörä on meillä valmis. Ainoana myönteisenä puolena huomaisin sen, että hallitus ei enää mitätöinyt eduskunnan tiedossa olevaa tahtoa, vaan on esittänyt yksityisteiden valtionapuun entisen suuruista summaa eli 30 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Hallitus asetti keskeisimmäksi tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen tämän vaalikauden aikana. Voidaan kuitenkin jo nyt todeta, että tähän päämäärään ei tulla pääsemään. Työttömyys on tosin alentunut, mutta alentumisvauhti on ollut aivan liian hidas. Virhe on perussuomalaisten mielestä siinä, että on liian yksisilmäisesti luotettu suuren, pääoma-valtaisen ja automatisoidun vientiteollisuuden kykyyn luoda uusia työpaikkoja. Totuus on, että edellä mainittu tuotantosektori on päinvastoin vähentänyt väkeään, eivätkä uudet alat, kuten tietojenkäsittely tai palvelusektori, ole voineet kyllin synnyttää työpaikkoja. Tämä johtuu siitä, että kotimarkkinat ovat pienestä elpymisestä huolimatta edelleen hiljaiset valtiovalan leikkaustoimien takia, mistä johtuen pk-yrityksillä on edelleen kannattavuus- ja rahoitusongelmia.

Pienituloiset kuluttavat kyllä jokaisen irtaavan penninkin elämiseensä, mutta minkäs kulutat, jos kaikki sosiaaliset etuudet jatkuvasti heikkenevät? Siinä ei auta hokema ”työstä on tehtävä kannattavampaa kuin joutenolosta”, kun ensiksikin työtä ei ole ja toiseksi on hölmöläismäistä tehdä työstä kannattavaa alentamalla pieniä työttömyysetuuksia. On ihan sama siinä tapauksessa, onko työtön vai työssä. Lopputulos on kuitenkin se, etteivät rahat riitä elämiseen.

Maatalouden osalta jatkuu edelleen keskustan unelmoiman suurtilalinjan sisäänajo. Aina-kaan tässä kysymyksessä ei näytä keskustan ja SDP:n maatalouspolitiikka eroavan lainkaan toisistaan. Toteuttaminenkin on helppoa, kun voidaan vedota aina EU:n maatalous- ja tukipolitiikkaan. Perussuomalaisten mielestä maatalouden tukimäärärahat tulisi käyttää kaikkien maatalouden tuotantosuuntien tasavertaiseen tukemiseen eräänlaisena elinmahdollisuudet turvaavana perustukena, maatalouden tilanhoitopalkkana, jolloin tuotteiden hintataso voisi muodostua vapaasti markkinoiden mukaan. Tällöin tuettaisiin tilojen toimivana pitämistä ja maaseudun elinvoimaisuutta massatuotannon ja tehdasmaisen ylituotannon sijaan. Näin turvattaisiin myös maataloudessa merkittävästi useamman työpaikan säilyminen.

Metsien osalta on myönteisenä yksityiskohtana budjetissa todettava metsänparannustoimiin varattujen määrärahojen lisääminen. Suunta on tietenkin oikea, mutta vieläkin riittämätön, ja kehittämistä jarruttaa uuden metsälain mielellön byrokraatia, joka tulisi pikaisesti yksinkertaistaa.

Arvoisa puhemies! Pankkikriisi on niellyt valtion varoja kymmeniä miljardeja. Kukaan ei ole vastuussa yhtään mistään. Pankkiherrat pääsevät töppäyksistään kuin koira veräjästä. Onko tämän moraalisen mahalaskun jälkeen enää mitään mieltä jahdata kommandoiskuina pienyrittäjiä, jotka koettavat jotenkin selvitä ja työllistää ihmisiä? Montako huostaanottoa, itsemurhaa, kodin menetystä ja perheen hajoamista on tapahtunut pankkikriisin seurauksena? Herrat kävelevät kaikesta vastuusta vapaina, mutta tavalliset ihmiset maksavat takauksia ja pankkitukea. Ei ole ihme, että kansalaisten usko oikeuslaitokseen on rapistunut, eikä pelkästään tapaus Eeva Vuoren vuoksi.

Mainitakseni vielä pari kielteistä yksityiskohtaa hallituksen talousarvioesityksestä ensi vuodelle tulevat päällimmäisinä mieleen kuntien valtionosuus- ja verontuottoleikkaukset sekä poliisin toimintamäärärahat. Kuntien talouden kiristäminen vaarantaa varsinkin köyhimmässä kunnissa vakavasti kansalaisten peruspalvelujen tason ja saatavuuden. Monissa kunnissa ollaan tässä suhteessa jo nyt ääri rajoilla, jotta peruspalveluista voidaan enää edes puhua. Avointen poliisien virkojen täyttämättä jättäminen säästää vain muutaman kymmenen miljoonaa, mutta se vaarantaa vakavasti kansalaisten perusturvallisuuden rikollisuuden lisääntyessä jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla ja merkitsee ennen pitkää

sitä, ettei pienimpiä rikoksia enää edes yritetä selvittää.

Arvoisa puhemies! Hallitus on voimakkaasti ajamassa Suomea EU:n ja Etan avulla ja varjolla yleismaailmallisen finanssikapitalismin syliin. Tämä merkitsee kylmän rahan ylivallan loputon lisääntymistä ja heikomman yksilön ihmisarvon alenemista. Sosiaaliturva, terveydenhoito ja koulutus ovat vain voittojen kasvattamisen hidastimia, joita tulee mahdollisimman kovalla kädellä karsia. Mitenkähän tuo linja tuntuu niin tutulta?

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kansalaiset, jolleivät kommentaattorit puhu jo heti päälle tässä vaiheessa, ministeri ja rakkaat kollegat! Nyt, kun voisi sanoa, että prinsessa Dianan ja Äiti Teresan henkinen läsnäolo ja muistutus heikompiosaisten maailmassa olemisesta vielä hyvinkin elävänä leijuu meidän päällämme ja toivottavasti elävöittää sydämiämme täällä kaukaisessa pohjolassakin, niin ensimmäiseksi ja päällimmäiseksi budjetista tulee mieleen, että jollei noususuhdanteessa niin missä on oltava varaa, tai sanoisinko varoja — kun herra valtiovarainministerikin on paikalla — nostaa kaikkein heikoimmilla olevien ihmisten elämisen tasoa ja toimeentuloehtoja. Mitä sanoja siinä nyt käytettäisiinkään, että ihmiset, joilla menee voisiko sanoa huonommin tai joita kohtalo kourii karmeammin, ymmärtäisivät nämä sanat omakseen. Eli tosiaan, missä tilanteessa sitten todellakaan näiden heikoimpien toimeentuloa parannetaan, niin kuin täällä ovat muutamat arvoisasti ja arvokkaasti todenneet, jollei nyt? Sitten kun kovat ajat tulevat, niin taasko käytetään jotakin piiskaa ja muuta vastaavaa?

Keitä nämä sitten ovat? En tiedä, onko tästä jokin kummallinen perversio Raamatusta, kun aina sanotaan niin kuin Jeesus, että köyhäthän teillä ovat aina keskuudessanne, palvokaa minua nyt sen aikaa kun voitte. Mutta tosiaan, onko joku pelästynyt, että jos köyhät lopetetaan, niin sitten ei ole enää mitään tekemistä herroillakaan eikä muuta vastaavaa? Onko siinä jokin tällainen ihmeellinen väärinkäsitys vaiko mistä se johtuu, että eläkeläiset, opiskelijat, työttömät ja muut väliinputoajat jatkuvasti kokevat olonsa kurjistuvan? Ei se voi olla pelkästään sitä, että tämä a-, b- ja c-höpinä alkaa jotenkin mennä kaaliin niin paljon, että uskoo itsensä sen tasoiseksi, että on joku c ja lopulta ö. Kyllä minä luulen, että ongelmana on, ettei päätöksenteossa nähdä ryhmien sisään. Puhu-

taan yleisesti eläkeläisistä ja unohdetaan se, että eläkeläisiä on hyvin eri tasoisia.

Jos mennään inflaatioon ja vuokriin ja asuntojuttuihin, niin hoetaan koko ajan, että menee niin hemputin hyvin, kun ei ole inflaatiota. Silti asuntojen hinnat nousevat ja vuokrilla keinotellaan, kuten aikoinaan, oliko se ministeri Rusanen, joka yhdenkin rysäyksen teki, kun vuokrat vapautettiin voisiko sanoa sääntelystä ja kaikesta kontrollista. Jos palkansaajat tai työttömät saavat pari markkaa, niin se on inflaatiota. Mutta ne, joilla sitä siis on, sen leiviskän hoitelia ja kaikkea muuta, kun asuntojen hinnat nousevat ja vuokraa saa paljon enemmän, niin se ei ole sitten inflaatiota, vaan se on, mitä se onkaan, jotakin luontaiseta siitä, että on sattunut saamaan kulta- tai hopealusikan parilta edelliseltä hallitukselta ja heidän nerokkaiden toimenpiteidensä ja alasajojensa ansiosta.

Tietysti työttömyydessä on myös se toinen puoli. Vaikka joskus tuntuu siltä, kun seuraa meidän negatiivista lehdistöämme, että kuuluisampia lauseita on oikeastaan sen kaltainen, että ihmisiltä puuttuu poliittinen muisti. Olen aina ajatellut sitä, miten se poliittinen muisti muuten voisi puuttua, ellei lehdistö muistuttaisi aina siitä, mitä tapahtui edellisen hallituksen aikana ja mitä ihmisille silloin tehtiin. Tulee mieleen useasti sellainen käsittämätön ansatilanne, että unohdetaan, kun on hoettu tarpeeksi kauan, että ei ole enää ideologioita, ei ole politiikkaa. Yhteiskuntatieteiden maisterina tunnen hyvinkin tämän laatuksen tilanteen, mitä meillä nyt on, vaikka tämä onkin vähän tällainen futuristisempi tai uudempi muoto siitä, että järjestetään mukava työttömyysrinki tuohon noin ympärille vähän kiristämään ja hiostamaan ja painamaan alas niiden itsetuntoa, jotka ovat vielä töissä. Huono omatunto saattaa tulla ja on painettava enemmän hommissa. Jokainen hoitoalalla oleva tietää sen. Siinä on jatkuvasti sellainen näykkivä rinki, jota koulutetaan ja pidetään elossa, että teidän työpaikat viedään heti, jos vähänkin helpotatte. Vielä senkin takana on oikein c- tai d-rinki, jota vielä jotenkin keinoitekoisesti pidetään pikkukoulutuksessa ja jolle annetaan vähän ja jolta viedään ihmisarvoa aivan toisella tavalla.

Meillä on tulossa tällä hetkellä oikeastaan voisi sanoa perustoimeentulotason ja moraalinen ristiiriita siinä, että olemme ajautumassa — itse kukaan työasiainvaliokuntaan, olen kyllä oppositio- puolueen edustaja, etten ota vastuuta siitä mitä tapahtuu — uusorjuuden yhteiskuntaan. Jos työllistämistoimenpiteitä ja kansalaisoikeuksia

ei pystytty sovittamaan terveellä tai moraalaisella tavalla yhteen, ajaudumme uuteen orjayhteiskuntaan eli uusorjuuteen. Vaikka tavallaan nyt menee niin hyvin — kuulette aina kuinka Suomella menee erinomaisen hyvin — kuitenkin kaikki toimenpiteet kohdistuvat juuri sinne, missä menee kaikkein heikoimmin. Juuri siellä se kuuluisa keppi ja pakottamisen ilmapiiri on.

Kun lähdin siitä, että tällä ei ole mitään ideologiaa eikä poliittista suuntaa, niin minusta tämä vaikuttaa oikeistolaiselta ja äärioikeistolaiselta. Meillähän on yksi äärioikeistolainen puoluekin, joka on muuttanut nimeänsä monta kertaa, ettei vaikuttaisi siltä — onneksi se ei ole nyt ollut hallituksessa vähään aikaan. Mutta kyllä tällaiset jutut ovat olemassa, jotka on aloitettu ja joita jatketaan, jos sattuu vielä olemaan iso raha takana ja tulemaan hyvä jättipotti muutamilla devalvaatioilla. Kaikenlaisilla kaappauksilla lehdetkin keskittyivät. Vaikka lehdet ja media sanovat, että tiedonvälitys paranee, kun se keskittyy, niin tyhimmänkin pitäisi ymmärtää ainakin suorassa lähetyksessä, että eihän moniarvoisuus voi parantua siitä, että suomalainen ahne, yhteiskuntaa, solidaarisuutta ja demokraattista valtiota alas ajava taho jatkuvasti rokottaa.

Voisi sanoa melkein kuin Spencerin jaarli sisarestaan, vähän siteerata sinne päin, kun satuin olemaan englantilaisen kulttuurin keskellä pari päivää ja sain monta replayta eli uusintaa hautajaisista, että joskus vaikuttaa siltä, että tietynlaisella keskittymisellä, jahtaamisella ja muulla vastaavalla, jatkuvalla negatiivisella, kielteisellä vääristelyllä ei ole mitään muuta syytä kuin että yhteiskunnasta löytyy tahoja, joitten ainoa tehtävä on pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin estämään vapauden, totuuden ja hyvän teon mahdollisuutta yhteiskunnassa ja tehdä näistä asioista jatkuvasti arveluttavia, kääntää ihmisiä niitä vastaan, valehdella ja vääristellä näitten ihmisten sanomaa. Ja huomatkas: se on aina mahdollista silloin, kun ei ole suoraa lähetystä — missä se kamera on?

Tietysti suora lähetys voi olla poikki omassa päässänsikin. Kun kuuntelet budjettipuhetta suorassa lähetyksessä, niin se poliittinen mantra, henkinen väsyminen, laman syvyys, voi olla aivoissa jo syvällä. Jotkut voivat tehdä puoluepolitiikkaa jopa niin pitkälle varmistaakseen, että heitä äänestetään, että hankkivat älyttömästi omia jäseniä, niin sitten se on varmasti siellä, aivan kuin jotkut hankkivat lehdelleen paljon tilaajia.

Mutta vielä lama. Kun tässä nyt leikellään,

olen käyttänyt tuota Aallon komeaa patsasta esimerkkinä ennenkin siitä ... (Ed. Lamminen: Aaltonen!) — Aaltonen se oli kyllä tosiaan. Virta on aivan eri asia, kun nimenikin on Pertti Olavi Virta-nen. Jos se olisi Olavi Virta, se olisi aika hieno juttu kyllä, Topi Sorsakoski jäisi toiseksi. — Aaltosen patsasta. Budjetti on ikään kuin legendaarinen pieni kukkaro tai hedelmällinen pussi, josta valtiovarainministeri parhaimmillaan tööttää siunausta maailmalle, leikkelee ja panee Suomi-neitoa kuntoon. Joskus pari vuotta sitten puhuin tästä. Vuosi sitten en päässyt puhumaan, yritin kyllä kaikkien eläkeläisten ja sorrettujen puolesta, mutta viimeisillä voimillani jouduin ambulanssiin ja tiputukseen. Voitte mennä lääkäriltä kysymään, että olin tulossa pönttöön sairaanakin ja olisin halunnut pyörtyä tähän, koska tilanne oli silloin niin kauhistuttava.

Mutta kun toissa vuonna puhuin budjetista (Ed. Dromberg: Onko parempi nyt?) — On paljon parempi, hyvin menee, kiitos — puhuin siitä, kun asiakkaina — tänä päivänä suomalaiset ovat Euroopan lihavin kansa — terapiassa on ns. laardi-invalideja tai -vammaisia, joilla puolustus ja panssaroituminen on mennyt niin pitkälle, tai sitten sekin on protestia, että syödään. Miksi olla hoikka ja kaunis, koska se ei näköjään johda mihinkään? Täälläkin on monta hoikkaa ja kaunista kansanedustajaa, ja useasti he ovat aika anorektisia päästäänkin, ettei se välttämättä todista mitään, että on tyylikäs.

Kun sitten leikattiin, alettiin leikata väärällä tavalla. Miten edellinen hallitus leikkaamisensa aloitti. Se kohdisti leikkauslinjansa perustoimeentuloon, vaikka mitä sanottaisiin, ja rupesi leikkelemään vähän kankusta palaa, noin ja näin. Sitten Suomi-neito rupesi näyttämään vähän laihemmalta ja hyväkuntoisemmalta. Nyt, kun leikkauslinja on jatkunut, loppujen lopuksi, vaikka se onkin jollain tavalla aika kunnossa, niin on tapahtunut, että vaikei tämä Suomi-neito perusteiltaan, sisältään saanut kanaviaan auki, niin silti, aivan kuin kansanedustaja Arto Bryggarekin tietää, seuraava vaara on ylikunto. Tietyllä alalla on menty jo ohi. Tavallaan yläpää, a-luokka — näitte, kuinka Ateenassa kävi — menee liian kovaa, ylikuumenee ja muuta vastaavaa, ja silti kroppakin on tavallaan vähän hormooneilla ja leikkelemällä ja rasvaimulla pistetty sen näköiseksi, että kyllä Suomi-neidon kainalossa kelpaa pyörähdellä.

Eli tervehdyttämisprosessi, Suomen eurokuntoon ajaminen on valitettavasti mennyt, niin kuin sanoin uudella suomen kielellä, överiksi perus-

asioissa. Huomatkaa vielä se, että ne suomalaiset, jotka kokevat, että heitä on kohdeltu huonosti, ovat henkinen kans; suomalaisugrilaiset ovat erittäin henkinen kansa, intiaaneilla sama juttu, niin että, arvoisa puhemies, kohtaamme läsnäolomme luontaisemmin, nämä värähtelyt. Jos meillä on nyt keskuudessamme koko ajan niitä, jotka kokevat tämän negatiivisen, kielteisen, panssaroituneen, kivettyneen olon, niin meillä, joilla muka pitäisi mennä hyvin, ei myöskään voi mennä hyvin. Emme pysty sulkemaan kanaviamme, emme pysty torjumaan sitä näkyä. Vaikka kuinka vakuuttaisimme jonkun toisen puolueen samanlaisen tyytin, niin ei hän silti ota meiltä pois sitä pahaa oloa.

Puhun jostain sellaisesta asiasta, että jotta asiat saataisiin todella kuntoon ja menemään eteenpäin, silloin koko juttu on hoidettava eikä jotenkin kikkaloitava ja oltava niin, että nyt meillä on tämä poliittinen linja ja nyt näytämme noille ja hoidamme, etteivät he pääse koskaan siihen ja kaikkea tällaista kaunista ja muuta vastaavaa.

Työllisyysvoimailussa, työvoimapolitiikassakin näennäisuudistusten sijaan, joista minä lähdin, tärkeintä olisi, että minkä tahansa työllistämistoimenpiteiden piiriin, noidankehään ihmisen joutuu, niin hän kokisi, että kuitenkin hän saa siitä kansalaisena jotain, että kansalaisturva lisääntyy sillä. Vanhaan hyvään aikaan varmasti ihmiset kokivat paljon enemmän sitä, että heidät todellakin halutaan pitää aktiivisina. Nyt, kun puhutaan jotain siitä, että pitää aktivoida, niin se on sama kuin terapiassa mielellisesti lamaantunut, väsynyt, depressiivinen, masentunut, joka on myös Suomessa edelleen yllättävän pitkällä olevaa reagointia tähän tilanteeseen, vaikka meneekin niin perhanan hyvin. Se on sama kuin menee Helsingin diskoihin tai mihinkä tahansa katsomaan tällamoista kamajengiä, joka pomottelee siellä viinansa voimalla. Meneehän niin hyvin ja nousukausi on, mutta krapulakin on hirveä, vaikken minä nyt ihan usko siihen kuismamaiseen profeetalliseen pappissävyyden lausutuun visioon, että huomenna tulee heti lama, koska sitähan on hokenut oppositio jo varmaan siitä lähtien, kun se oppositiossa on ollut — ja on ihan sama, kuka siellä oppositiossa on. Mutta. Siihen on varauduttava.

Minä vielä kerran sanon, että meidän on satsattava budjettijutuissa enemmän. Oikeastaan tämä on nyt ensimmäinen vähän, voisi sanoa, normaalibudjetti. Taisi olla ed. Kallis, joka sanoi, että tästä voisi antaa hyvänkin arvosanan.

Kun ajatellaan, että se hätäinen budjetti tälle hallitukselle — jos nyt oikein vähän ymmärrettäisiin päättäjäiäkin tässä, vaikka ollaankin oppositiossa — oli sellainen, voisiko sanoa, aholaisviinasjälkitautesen tilanteen pakkorakobudjetti. Eli aina edellinen hallitus tekee, mikä tämä on, vaalibudjetin, ja se oli niin tuhoisa esimerkiksi työllistämisen kannalta, mikä on siis työvaliokunnassa ja muualla oivallettu. Vaikka täällä aina vedotaankin siihen, että meillä oli hirveä nousukausi ja työllisyys väheni jo edellisen hallituksen loppukaudella, niin sitä ei näy täällä tunnustavan kukaan. Kun lehdistönkin, tiedätte, omistaa kuka ja sen toisen osan kuka, niin siitä ei koskaan puhuta, että se oli kupla. Mutta se kupla, se keinotekoinen nopea työllistäminen johti tähän tilanteeseen niin, että se vaikeutti tervettä työllistämistä, tervettä lähtökohtaa.

Kun ei sitä huomattu, niin sitten tapahtui, että jotenkin pääsi nauhat käsistä, olkon keltä ministeriltä tai ministeriön virkamiehiltä tahansa, niin että lähdettiin seuraamaan sitä linjaa, minkä edellinen hallitus oli tehnyt hätäpäissään saadakseen edes jotain aikaan viime hetkellä ennen kuin he joutuvat vallasta pois, koska tyhminkin tajusi silloin, ettei semmoinen porukka, joka tuhosi lähes kaiken, voinut enää jatkaa vallassa. Jos käytettäisiin sitä laskuoppia, mitä nykyään ovat tiedotusvälineetkin oppineet käyttämään, niin Ahon laskuopin mukaan meillä oli melkein 900 000 työtöntä joskus 93—94. Se on kumma, jos jotenkin laskuopitkin muuttuvat, syytetään, että ne muuttuvat sieltä toisesta suunnasta ja toisesta suunnasta.

Mutta se, mikä tässä on ollut viime aikoina, jos vielä budjetoisi tulevaisuuteen, ratkaisevinta tässä maailman ja ajan hengessä on ollut se, että, arvoisa puhemies, kun minä itse esimerkiksi olin avaamassa erästä tilaisuutta, sanoin, että se on hienoa, että täällä on näin paljon yleisöä, joka kuulee suorana sen, mitä kansanedustaja sanoo, kun kansanedustajista kirjoitetaan älyttömästi pahaa, negatiivista, kielteistä. Se on rankin työpaikka, missä minä olen koskaan ollut. Siellä joutuu tekemään eniten työtä, mitä voi ikinä tehdä. On hienoa, kun on tällamoinen yleisö, joka kesätaapahtumissa liikkuu ja kuulee suorana sen, mitä me puhumme, siihen ei pääse kukaan väristämään tai sönköttämään väliin. Toista on, jos on vain ns. suurta yleisöä tiedotusvälineitten avulla, sitä suurta laiskaa, velttoa yleisöä, joka muodostaa mielipiteensä sen pohjalta. Sen jälkeen toimittaja kirjoitti, että Virtanen haukkui yleisönsä, Virtanen haukkui kansanedustajakol-

legat ja Virtanen haukkui, minä en muista enää, mitä se haukkui.

Sitten samat toimittajat sanovat, että pilkku ei merkkää mitään. Merkkääko, herra valtiovarainministeri, pilkku jotain? Varmaan merkkää. Näin on tässä budjettikeskustelussa. Voidaan sanoa, että pilkku on just ja lainausmerkit, ja runoilijan poikakin vielä sanoo, että eiväthän sanatkaan merkkää mitään.

Eli vielä kerran: tällainen negatiivisen jatkuvan, kalvamisen, jatkuvan ainoan pienen vaihtelun saaminen näköjään suomalaiseseen politiikkaan olisi sitä, että toimittajallakin olisi jotain muuta tekemistä kuin tiedätte mitä, mistä teitäkin joskus syytetään. Sitten saataisiin taas vähän oppositiota tälle paikalle ja saisi kaveerata taas niitten kanssa seuraavan vuosikauden. Siihen tarvitaan sitä, mitä tämän ajan hengen opetus on ollut ja mitä minä budjetoin tulovaisuuteen, eli jonkunlaista tiedonvälitysmuotoista ihmiskasvatusta, joka luo Suomen nousun henkeä. Ei riitä, että rahaa on, jos ei ole ihmisellä eikä niillä piireillä, jotka levittävät sitä ilonsanomaa, ole kykyä todelliseen ilonsanomaa ja voimaa takanaan, vaan ne vetelehtivät koko ajan jossain negatiivisessa harhassaan tai jossain sellaisessa kuvitelmassa, että kenen kanssa pitää kaveerata. Ja jos nyt tämä kuvitelma menee mokaksi, niin minun täytyy heittää vielä enemmän tätä harhautusta tähän, etten varmaan mokaisi seuraavaa neljää vuottani. (Ed. Elo: Miten se budjetti?) — Se liittyy budjettiin, koska budjetti on aina tulevaisuuteen suuntautuvaa voimavarojen käyttöä. Sieltä pusseista kun lähtee jotain, niin se ei huku matkalle. Kyllä meillä on niin paljon muuten työvoimahallinnossakin semmoisia uusia kuvioita, että jos se, mikä sieltä pusseista, budjetista, siitä salkusta on lähtenyt, menisi perille, virtaisi loppuun asti eikä haihtuisi niin kuin tämä joki siihen kuivaan Saharaan paljon aikaisemmin, niin ei tarvittaisi mitään tulonsiirtoja, kun käytettäisiin ne rahat oikein, kohdistettaisiin ne oikein eikä hukattaisi siihen mestarointiin ja teennäiseen ihmeelliseen showhun, jolla kehitetään tätä systeemiä. Kyllä ne rahat sieltä löytyisivät melkein.

Okei. Kiitoksia, kansalaiset. Toivottavasti tuli loppuun asti nauhalle. Kiitoksia, puhemies.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Aikanaan eräs kullannarvoinen asianajoneuvo oli se, että jos itse asiassa on heikoilla, niin kannattaa tehdä prosessiväite. Tämä minulle tuli mieleen erityisesti eräiden ryhmien puheen-

johtajien esitettyä aika lailla tyyllilajiarviointia budjetin teon osalta.

Ajattelaanpas nyt hiukan sitä asiaa. Valtiovarainministeriön ja -ministerin virkavelvollisuuksiin kuuluu tehdä budjettiesitys. Ihan kauniisti ajateltuna, ihan viimeisen päälle lakipykälien mukaan tuo budjettiesitys on salainen asiakirja aina budjettiriiheen asti, joka on epävirallinen neuvottelutilanne ja -tilaisuus ja pitkä sellainen ja niin pitkä kuin tarvitaan valtiovarainministerin esityksen johdosta. Sitten budjettiriihi päättyy niihin virallisempiin päätöksiin, joita valtioneuvosto tekee ja jotka ovat julkisia.

Ylipäätään olettaisin jonkin ministerin, joka asiaa miettii esitelläkseen sen valtioneuvostolle, erityisesti, jos iltakoulun kautta kuljetaan, siellä sitten kertovan asiansa ja ajatuksensa. Mutta budjetti valmistellaan kyllä paljon demokraattisemmin tässä suhteessa. Nimittäin kun ensin virkamiesvalmistelu, joka tapahtuu tällaisessa tilanteessa kehysratkaisujen pohjalta, ottaa huomioon kaikki tekniset korjaukset, tulee ns. Moisionen, valtiovarainministeriön omaan käsittelyyn. Siellä sitten ministerilinjaa. Sen jälkeen käydään joka ainoan ministerin kanssa neuvottelut, jotka ovat sinänsä ei-julkisia mutta jotka Suomessakin jälleen olivat luettavissa päiväpäivältä, mikä oikeampi, mikä väärempi päivittäistieto, mutta kuitenkin paljon tietoa välitettiin tässä ei-julkisessa vaiheessa. Kun tätä on käyty pari viikkoa, sen jälkeen on pari viikkoa sulatusaika. Sitten kokoonnutaan budjettiriiheen, jossa on tarkoitus, että ryhmien puheenjohtajat yhdessä ministeriryhmien kanssa pohtivat näitä näkökulmia, joita siis siellä esitellään.

Jos tämä on jotakin salatiedettä, täytyy ilmeisesti tehdä valebudjettiriihi tai ensibudjettiriihi, esibudjettiriihi, joka olisi joskus heinäkuun alkupäivinä. Mutta siihenkin tulee varmasti se ongelma, että sinnekin tuodaan esityksiä, joita ei ennen ole tiedetty, joten täytyy siirtyä samassa kehässä taas pykälä taaksepäin, jotta varmasti syntyy sellainen käsittely, jonka alkajaisiksi kukaan ei tiedä alkuunkaan siitä, mistä täällä on kysymys.

Erityisesti minua ihmetyttää, että tässä yritetään antaa kuva, että eduskuntaa on jollain tavalla loukattu. Minä olen ollut täällä vasta kymmenen vuotta, mutta aina minä olen saanut taloon saapuessani kesäloman jälkeen budjettiesityksen kouraani, ja se on se valtioneuvoston esitys, johon kansanedustajien on odotettu ottavan kantaa. Eikä tästä eteenkäänpäin ole tarkoitus, että käydään kansanedustajien kotiovilla kysy-

mässä kesän mittaan, miten tätä budjettia valmisteltaisiin. Olisi aika heikko suoritus, jos esitystä ei saada aikaan ensiksi ministeriössä ja sitten valtioneuvostossa eikä sitä sitten tänne tuotaisi niin kuin täälläkin kertaa on tuotu. Ei ole kovin montaa muuta prosessimuotoa.

Mutta mennään sitten muutama asiaankin budjetin sisällä. On ihmetelty tätä suurta valuuttaturssikeskustelua. Jokainen, joka seuraa valtion budjettia, ja jokainen, joka seuraa vähän, mitä maailmalla tapahtuu, voi laskea yksi ynnä yksi, että ilmeisesti kurssimuutokset saattavat vaikuttaa myös Suomen valtion budjettiin päivitän, niin kuin vaikuttavatkin. Nyt on menty vähän toiseen suuntaan. Erityisesti ne ministerit, joiden kanssa heinäkuussa käytiin keskustelua heidän pääluokissaan olevista valuuttapohjaisista menoista, tulivat varsin hyvin tietämään, että tämä valuuttakorjaus tehdään ennemmin tai myöhemmin, niin kuin se on aina ennenkin tehty, ei se ole mitään salatiedettä.

Toinen asia koskee muita budjettiriiheen tuotuja leikkausesityksiä. Täytyy ottaa huomioon, että periaatteessahan budjettiriiheen tuotavan esityksen pitäisi olla ei-julkinen, joten ei siellä mitään uusia esityksiä voisiakaan olla, mutta siitä esityksestä, joka vasta sinne tuotiin, varoitettiin joka ainoaa ministeriä ministerikohtaisten neuvottelujen aikana heinäkuun lopussa, että varautukaa tähän samaan keskusteluaiheeseen. Minä en sitten tiedä, mitä ministerit ovat voineet katsoa etukäteen selvittävänsä omille eduskuntaryhmilleen, heitähän tietysti sitoo sama ei-julkisuusperiaate, mutta joka tapauksessa heidän tiedossaan on varsin hyvin ollut, että tähän aihepiiriin, säästämiseen, palataan budjettiriihen yhteydessä.

Jos jollakulla on parempi budjettimekaniikka tiedossa, siitä vain kertomaan! Tämä on Suomen valtiosäännön mukainen järjestys, jota on noudatettu aika lailla pitkään. Avoimemmaksi se on tullut koko ajan, se on ollut olennainen muutos.

Arvoisa puhemies! Minusta täällä on tuntuva joukko siivellä eläjiä. Anteeksi tämä ilmaisu, mutta niin minä olen tottunut nimittämään sellaisia, jotka elävät velaksi ja antavat muidenkin uskoa, että loputon velaksi eläminen on mahdollista, että niin voi tehdä. Velanotto loppuu varmasti. Se loppuu valtioltakin. Mitä sitten tapahtuu velan ottajille ja velanotolla eläjille? Kaiken lisäksi, entä jos kasvu päättyy, niin kuin täälläkin on ounasteltu? Meidän täytyy muistaa se, että valtiolla ei ole velkasaneerauslakia. Minusta on siivellä elämistä elää tulevaisuuden kustannuk-

sella. Joku nämä velat maksaa, joku kaventaa etukäteen valtion mahdollisuuksia osallistua suomalaisten elämän rakentamiseen jo ennakolta, jos velalla haluaa elää.

Mutta ei ole kovin paljon komeampaa tulla vakuuttamaan tänne, että me emme ainakaan elä velalla vaan me leikkaamme lisää, mutta ei kerrota, mistä leikattaisiin. Tämänkin eduskunnan parivuotinen historia osoittaa, että niin nuorsuomalaisten kuin kristillistenkin ryhmä on ymmärtääkseni pääosin äänestänyt kaikkia leikkauksia vastaan. (Eduskunnasta: Tulkaa neuvottelemaan meidän kanssamme!) Vain sellainen leikkaus, joka noudattaisi sellaista kaavaa, että leikataan menoja ja lisätään tuloja, on oikea leikkaus. Siihen voisi ja olisi kohtuudella voinut osallistua jo parin vuoden ajan, mutta niin nuorsuomalaisten kuin kristillistenkin ryhmältä ymmärtääkseni aina, kun on tullut vaikea paikka, jolloin se kohderyhmä, joka mahdollisesti menettää, tulee näkyviin, ovat leikkaushalut hävinneet juuri samaan hengenvetoon. Tämä on vähän tuollaista puhetta, että teori, teori, mutta käytäntö on sitten toinen juttu.

Sitä minä en ymmärrä yhtään, että työreformista, jonka sisältöä ei kukaan, ei edes siitä puhuva, tunnu tietävän saati ymmärtävän, nyt on tullut tällainen kaiken pelastava ase. Se on kuin sana, stiiknafaalia. Se on ratkaisu kaikkiin mahdollisiin ongelmiin maan ja taivaan välillä. Kukaan vain ei tiedä yhtään, mitä se saattaisi pitää sisällään. Olisi tämän keskustelun puitteissa oikein mielenkiintoista kuulla lyhyt luonnehdinta siitä, mitä konkreettista työreformi, stiiknafaalia, pitää sellaista sisällään, joka todellakin pelastaisi meidät kaikista ongelmista. Olen saanut keran pumpattua yhden asian ulos. Se on kuulemma se, että työehtosopimukset pitäisi saada A5:lle. Siinä ei synny vielä paljon säästöä, jos saadaan 9—10 A4:n kokoista paperia niistä poistetuksi. (Ed. Pekkarinen: Nyt on vähän liian pikunäppärää tämä puuhailu!) — Niin, olisi hyvä tietää, mikä on tämä stiiknafaalia.

Useassa puheenvuorossa on puhuttu myös verotuksesta ja annettu ymmärtää, että veroratkaisut olisi jollakin tavalla siirretty jonnekin tulevaisuuteen. Ei toki näin. Tällä veroratkaisulla, jonka budjettiesitys pitää sisällään, voidaan hyvin elää ensi vuosi. Ainoa korjaus, joka siihen tullaan kaikissa tilanteissa tekemään, on se, että eläkeläisten verotusta jossakin määrin tarkistetaan, lähinnä oikeudenmukaisuusperustein. Mutta eihän tämä veroratkaisu, erityisesti tuloveroratkaisu poikkea kuin edukseen siitä 90-lu-

vun keskiarvosta, jolloin tulovero kiristyi vuosi vuodelta. Eihän se ole keventynyt kuin vasta parin vuoden ajan. Tässä suhteessa on erittäin hyvä nähdä, että myös keskusta ... (Eduskunnasta: Kokonaisveroaste nousi kaksi prosenttia viime vuonna!) — Puhunkin tuloveroasteesta. — ... alkaa arvostaa suomalaista työntekoa ainakin nyt puheissaan. Hallituksen käsityksen mukaan juuri työnteon verottaminen on erittäin keskeinen verokeskusteluaihe.

Kaikkien suomalaisten etu on se, että muistetaan välillä puheissa ja teoissa erityisesti myös niitä, jotka tekevät työtä. On ymmärrettävää, että kannetaan huolta eläkeläisistä, opiskelijoista, niin kuin täällä on tehty, työttömistä totta kai. Mutta entäpä jos vähän mietittäisiin välillä työtätekeviäkin? Me kaikki tiedämme, että työelämä on varmasti tiivistynyt ja, pelkään pahoin, tiivistyy jatkossakin. Sen vuoksi juuri ansiotulon verotuksen keventämisen pitäisi olla tärkeätä.

Tällä budjettipohjalla ei ole mahdollisuutta ansiotulon verotuksen keventämiseen. Sitten pitää tehdä muita toimenpiteitä, jotta löydetään tilaa siihen. Mutta minä en ymmärrä yhtään sitä vierastamista, joka liittyy siihen, jos tulopoliitiikan yhteydessä saataisiin koko kansantaloutta hyödyntävä ratkaisu, sellainen, jossa maltillinen hintakehitys jatkuisi, etteikö siihen voitaisi tulla verotuksella väliin. Mitä sellainen puhe on, että tässä on jotakin päätösvaltaa luovutettu?

Haluaisin viitata siihen tulopoliittiseen ratkaisuun, joka tehtiin syksyllä 95 Suomessa. Me teimme silloin erinomaisen ratkaisun, kaikki osapuolet, jotka olivat siinä mukana, eduskunta ei suinkaan vähimmältä osin. Se oli hyvä ratkaisu. Sillä taattiin maltillinen tulokehitys. Sillä taattiin veronalennuksia, jopa luotiin mahdollisuus siihen, että veroja voitiin alentaa viime vuonna täksi vuodeksi enemmän kuin tulopoliitiikan yhteydessä edes luvattiin tehdä. Siinäkin eduskunta käytti itsenäistä päätösvaltaa, ylitti sen, mitä oli aikoinaan luvattu.

Jos tällainen tulopoliittinen ratkaisu olisi syntymässä, että me kaikki siitä hyödynnämme, miksi ihmeessä pitäisi nyt sitten estää se mahdollisuus etukäteen, ettei siinä voida käyttää verotusta? Keskusta ymmärtää varmasti aivan yhtä hyvin kuin jokainen, joka vähänkin asiaa tuntee, että jos tänne olisi nyt tuotu veronalennusesityksiä, se olisi tarkoittanut myöskin budjetin menopuolen tai muun tulopuolen osalta muunlaisia ratkaisuja, ja se olisi sitten myytyä siinä tulopoliittisessa pöydässä. Mahdetaankohan silloin saada sitä

samaa kansantaloudellista hyötyä, jota tulopoliitiikan pöydästä haetaan?

Kun on jo vaadittu, että olisi pitänyt tehdä muita veroratkaisuja, kuten muun muassa poistoratkaisuja, jo etukäteen valmiiksi tupopöytä varten, siinäkin olisi menetetty eräs elementti. Nimittäin ei sitä tupopöydän tilannetta pidä mieltää sillä tavalla, että siellä olisi tarkoitus antaa jokin verotuksen ilmaisanti, ei ylipäättänsä mitään veroantia, ellei siitä tule kansantaloudellista hyötyä. Mutta ei sitä niinkään pidä ymmärtää, että siellä on kaksi osapuolta, työnantajat ja työntekijät, jotka verottajan piikkiin, veronmaksajien piikkiin, jokaisen suomalaisen piikkiin tekevät sopimuksia. Sen vuoksi on hyvä, että vaakakupit ovat tasapainossa eli että tiedostetaan myös, että siinä pöydässä on myös veroratkaisun maksajia paikalla. Tätä varten minusta on hyvä, että meillä saattaa olla mahdollisuus katsoa näitä poistosäännöksiä jossakin vaiheessa uudelleen. Väitän niin, että työnantajan kannalta on yksi lysti, jos hän on valmis maksamaan jonkin markkamäärän palkkana, ainakin liki yksi lysti, maksaako hän sen osaksi palkkana ja osaksi esimerkiksi verona, kunhan markkamäärä pysyy ennallaan.

Tällaista tasapainotilannetta on syytä varjella, jos annetaan arvoa sille, että saataisiin vielä aikaiseksi jokin kansantaloudellinen hyöty, josta jokainen suomalainen hyötymä. Ellei tätä näkökulmaa arvosteta, sitten voi yrittää levittää budjettia. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että tällaisena budjettikirja tarkoittaisi sitä sitten, että tuloveroalennukset on kaikki lainalla maksettava.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluaisin puuttua tässä vaiheessa vain muutama yksityiskohtaan esitetystä keskustelusta.

Keskustan ryhmäpuheenvuoron käyttäjä, puheenjohtaja Saari totesi, että hallitus jotenkin heikosti on valmistautunut Emu-keskusteluun tällä budjettiesityksellä. Ei tässä budjettiesityksessä ole ollut tarkoituksaan vastata niihin lukemattomiin selvityspyyntöihin ja selvityspyyntöjen selvityspyyntöihin, joita esimerkiksi ed. Saari on ollut esittämässä. Montako niistä on muuten tullut luettua? Me lähetimme kesälläkin, muistattekko, mitkä lisäselvitykset, jo sen johdosta, että te olitte mukana suuressa valiokunnassa niitä vaatimassa. Tuliko ne luettua? (Ed. Saari: Kyllä, kyllä!) Lisää tulee jatkuvalla syötöllä. Mutta budjettikirja ei voi olla se yhteys. Nimittäin viimeksi me jouduimme laatimaan itse asiassa käytettävissä olevista Emu-

selvityksistä yhteenvedon, joka on 4—5-sivui-
nen. Jos ne olisi kaikki kuvattu budjettikirjaan,
meillä olisi kirja, joka ulottuu tästä kattoon.
Näitä selvityksiä on paljon. Väitän, että Suo-
messä on Emu-selvityksiä käytettävissä erin-
omaisen paljon. Tuo selvitystyö jatkuu, ja sii-
hen palataan jälleen. Varsin useasti suuren va-
liokunnan jäsenet saavat postia.

Entä keskustan panos Emu-keskustelussa?
Ainoa, mikä minulle nyt on jäänyt mieleen, on
sellainen tokaisu, että jos sinne mennään, niin
sitten erotaan. Esimerkiksi Ruotsissa, jossa on jo
päätetty, että ei mennä, silti mietitään aika ko-
vasti sitä, mitä Emu-maailma tarkoittaa. Tänään
viimeksi Ruotsissa on todettu varsin selvästi lä-
hinnä teollisuuden puitteissa, että Ruotsi on jää-
mässä kilpailukyvyyn suhteen Suomen jalkoihin.
Ruotsissa tunnetaan nyt huolta siitä, että Suomi
on menossa Emuun ja Ruotsi jäämässä ulkopuo-
lelle.

Kannattaisiko nyt keskustan tehdä vaihtoeh-
toinen selvitystyö siitä, jos teidän tahtonne
Emun ulkopuolelle jäämisestä toteutuisi, miten
Suomi vastaa siihen tilanteeseen, että me saa-
tamme jäädä Emu-maiden jalkoihin? Minusta
tällainen selvitystyö olisi syytä käynnistää.
Odottaisin, että oppositio esittäisi siitä joitakin
näkökulmia, puhumattakaan sitten siitä, että
selviteltäisiin vähän, mitä siltä erottaminen sit-
ten tarkoittaa.

Edelleen, puheenjohtaja Saari, minulle jäi täy-
sin käsittämättömäksi lauseenne: ”Lipposen hal-
ituksen sosialidemokraattisen asuntoministerin
ja vihreän ympäristöministerin aikana talousar-
vion asuntojen peruskorjausrahat on puolitet-
tu.” Nyt sattuu nimittäin olemaan niin, että
Ahon hallituksen viimeinen budjetti vuonna 95
sisälsi 30 miljoonaa markkaa peruskorjausmää-
rärahoja, nyt budjettiesitys sisältää noin 250 mil-
joonaa markkaa niitä määrärahoja. On totta,
että vuonna 95 tämä hallitus lisätalousarviossa
lähti heti korottamaan Ahon hallituksen esitystä,
mutta ei nyt voida ihan kohtuudella kai sanoa,
että jos joku määräraha on 20-kertaistunut, se
olisi puolittunut.

Ed. Hassi totesi täällä, että minä olisin minis-
teri Norrbackin kanssa jossain yhteydessä ollut
Natura-rahoja viemässä maanomistajilta. Nyt
on tullut huolimattomasti tutustuttua ainakin
siihen ajatukseen, jonka minä esitin. Tämän hal-
ituksen suurin taloudellinen projektihan on tä-
hän asti ollut lunastaa luonnonsuojelupuheet, ne
löysät puheet, joita aikaisemmin maassa on har-
joitettu, ja lisäksi minun mielestäni myös estää

tulevaisuuden löysät puheet eli hoitaa peli puh-
taaksi ja pysytellä sitten puhtaalla pöydällä. Se
maksaa tuollaiset viisi miljardia markkaa.

Samanaikaisesti me olemme joutuneet näke-
mään, että edellisen hallituksen ja tämän halli-
tuksen aikana on leikattu liki kaikkia etuuksia ja
valtion menoja, niin kuin olemme kuulleet. Se
kysymys, jonka minä haluaisin esittää, on: Olisi-
ko tässä viidessä miljardissa markassakin jonkun
verran leikattavaa? Se tarkoittaisi luopumista
suojealueista. Esimerkiksi suhteessa yhtä pal-
jon kuin lapsilisistä tai mistä tahansa etuuksista
on leikattu, jotta esimerkiksi vesiensuojelulle oli-
si voitu panna enemmän painoa.

Tämä on oikea kysymyksenasettelu. Viisi mil-
jardia on niin paljon, että mahdollisesti siitä olisi
muutama kymmenen miljoonaa saattanut löy-
tyä, prosenteissa se ei olisi ollut paljon. Mutta voi
olla, että ei löydy, ei ole ainakaan nyt tähän
mennessä löytynyt.

Edelleen on puhuttu puolustusmenoista ja nii-
den kokonaisuudesta aika lailla. Nyt tämä bud-
jetti on puolustuksen toimintamenojen kohdalla
kaikkein suppein tällä vuosikymmenellä. Toi-
mintamenojen määrä tulee alemmaksi kuin mitä
se on ollut.

On totta, että kokonaismenoissa on tietynlais-
ta kasvua, joka johtuu kylläkin aikaisemmin teh-
dyistä päätöksistä. Nimittäin tuo Hornet-han-
kintojen tilausvaltuus, joka aikanaan hyväksyt-
tiin, maksaa juuri nyt kaikkein eniten, joten siinä
ollaen nielemässä tavallaan pakkopullaa dolla-
rin kurssinousuineen päivineen. Se perustuu ai-
kaisempiin ratkaisuihin, jotka on pakko nyt
maksaa, aikaisemmin hyväksyttyyn tilausval-
tuuteen. Joten itseasiassa totuus on se, että puo-
lustuksen määrärahat ovat vähenemään päin.
Nimenomaan vakinainen toimintameno on se,
joka ratkaisee noitten määrärahojen kulloisen-
kin vuosittain ratkaistavissa olevan volyymin.
Sitä paitsi jos ajatellaan sitä toimintavaluutta,
jota nyt esitetään, se merkitsee, että myös tilaus-
valtuudet vuosien mittaan nyt jossain määrin
alenisivat näistä huippuvuosista, jotka ovat Hor-
netien huippumaksuvuosia.

Siitä huolimatta haluan todeta, että sinänsä se
keskustelu, jota tilausvaltuuksista, niiden sisäl-
löstä ja tarkasta miettimisestä täällä on käyty, on
minusta aivan paikallaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies
Uosukainen.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön puheenvuoro sinänsä osoittaa, miten sekaisin hallitusryhmien mielipiteet ovat. Pääarvostelu kohdistui hallitusryhmien puheenvuoroihin, joissa hyvin voimakkaasti arvosteltiin hallituksen budjetin rakentamista ja myös yllättävän voimakkaasti sen sisältöä.

Kun arvostelin sitä ratkaisua, että hallitus siirsi veroratkaisun teon tupopöytäan järjestöjen päättäväksi, tältä pohjalta tuon ratkaisun kyllä hyvin ymmärtää. Kun hallitusryhmillä on näin voimakkaasti erilaisia näkemyksiä ja pakka on näin sekaisin, on ymmärrettävää, että tuollainen ratkaisu pistetään tupopöytäan sovittavaksi, josta se sitten tulee viikko, pari ennen budjetin hyväksymistä tänne "on sovittu" -leimalla, jonka jälkeen täällä siitä ei sitten paljon käydä edes keskustelua. Tältä pohjalta ilmeisesti tämä ratkaisu on ymmärrettävä ja ymmärrettävissä, mutta edelleenkin kysyn, onko sillä joukolla, joka siinä pöydässä sopimuksia tekee, kattava yhteiskunnallinen vastuu.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ensinnäkin tähän keskusteluun siitä, että on arvosteltu budjetin valmistelutapaa. Muistuttaisin valtiovarainministeriä, että meillä on myös perinne, että on ryhmien kesäkokoukset, joissa kansanedustajat, myös hallitusryhmien edustajat, evästävät omia ministereitään. On selvää, etteivät he voi saada kaikkea läpi budjettiriihessä, mutta budjettiriihen tarkoitus ei myöskään voi olla se, että todellisin, keksityin tai demonstratiivisin keinoin pyritään yksi kerrallaan kamppaamaan jokainen ministeri valtiovarainministeriön taholta.

Se ei ole demokratiaa, eli tästä on lähtenyt arvostelu ja kritiikki tätä toimenpidettä kohtaan. Tätä esimerkiksi kuvaa valuuttakeskustelu, josta tiedämme, että dollari sattui olemaan hyvin korkealla juuri sinä päivänä, kun käytiin budjettiriihtä. Samoilla perusteilla, joihin täällä on viitattu, se on tänään samassa tasossa kuin se on ollut keväällä, eli tällä hetkellä noin 5 markkaa, kun se oli silloin 5,50 markkaa. Eli sama heiluri voitaisiin katsoa toisinpäin.

Viittaus velkaantumiseen ja tulevaisuuteen tarkoittanee valtiovarainministeriön suulla sitä, että valtuuksia helikopteritilaisuuksiin ei kai voitane antaa. Sellaisia velkaantumisia tulevaisuuteen emme voine tehdä tässä tilanteessa, kun olette juuri kertoneet meidän 15 miljardin alijäämäs-
tä, joka on sietämätön.

Verotuksesta sen verran, että haluaisin muistuttaa, että kaikille on tärkeää hyvä, eheä ja rakentava tupo. Mutta lausumasopimusta, joka on tehty budjettiriihessä, että verotusta ohjataan pienituloisille työllistämistä ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Puisto!

P u h u j a : ... tehostavasti, ei voi katsoa, ettei sillä olisi merkitystä. Se on sopimus, joka on toteutettava.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia jo reilusti, ed. Puisto!

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan.

Ensinnäkin ministeri Niinistön prosessiväitteeseen. Itse asiassa hän on oikeassa siinä. VVM:n tehtävä on tietty. VVM:n pitää tuoda omat esityksensä, mutta ongelmathan alkavat siitä eteenpäin, ja viittasin siihen lehtihaastatteluun, minkä varmaan itekin olette lukenut, ja minusta se ei ole kyllä demokratian mukaista eikä eduskuntaa kohtaan oikein. Se viittaus minun mielestäni on edelleenkin paikkansa pitävä. Kyllä pitää pystyä asiat käsittelemään muuten, neuvottelemaan ja hakemaan sitä kautta ratkaisut eikä niin, että joku tulee ja sanelee eikä varsinkaan niin, että tuodaan jotakin maininnalla härskiksi ja luun kurkkuun lyömiseksi. Minusta se ei yksinkertaisesti ole asiallista ketään kohtaan.

Mutta itse asiaan, johon halusin viitata. On hyvä, kun valtiovarainministeri huomioi eduskunnan tahdon ja esimerkiksi eläkeläisten asiaan liittyi eduskunnan tahto pontena. Se oli aivan selkeä tahto ja on hyvä, se tulee esille.

Mutta oppositioon liittyen voisi oikeastaan sanoa, että on surkuhupaisaa kuunnella puheita, joita oppositio esittää. Täysi vaihtoehtottomuus paistaa niistä puheista läpi. Ei ole yhtään todellista vaihtoehtomallia esitetty. Opposition edustajien puheenvuoroista voi vetää parhaaksi ed. Virtasen puheenvuoron, joka oli kuitenkin humaanini, piti laajoja yhteiskunnallisia näkemyksiä hyvin humanistisesti tarkastellen sisällään. Mutta esimerkiksi pääoppositiopoikue keskustalta ei tullut mitään uutta. Ainoa mantra, jota he osavat hokea nyt, on työreformi, työreformi, joka on yhtä kuin työntekijäin alistaminen. Toivottavasti suomalainen yhteiskunta ei tule siihen mene-
mään.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hassi vihreiden ryhmäpuheenvuorossa sanoi, että hän ei ollut uskoa korviaan, kun täällä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että kokoomus ainoana ryhmänä oli valmis antamaan selkeän tukensa Leppäsen työryhmän työlle, ja ed. Hassi sanoi, että Leppäsen työryhmä nimenomaan vaati verotuksen alennuksen suuntaamista pieni- ja keskituloihin ja se olisi toista, kuin mitä kokoomus on sanonut. Ed. Hassi on väärässä. Hän muistaa väärin, mitä Leppäsen työryhmä esitti. Tässä minulla on paperit käsissä, ja se esitti muun muassa, että tuloveron alentaminen toteutettaisiin vuoden 97 tavoin kasvattamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä ja kohdentamalla vähennys entistä selvemmin pieniin ansioihin. Muiden tulonsaajien verotusta alennettaisiin valtion tuloveroasteikkoja laskemalla ja poistamalla ylimääräisiä sosiaalivakuutusmaksujen korotuksia.

Ed. Hassi, tämä Leppäsen työryhmän työ on juuri sitä, mitä kokoomus on ajanut: painotetaan pieni- ja keskituloihin ja kohdistetaan kuitenkin kautta koko linjan. Toivon, että myös vihreät voivat tälle antaa tukensa.

Omalta kohdaltani taas oli menossa pastilli väärään kurkkuun, kun kuuntelin ed. Saaren puheenvuoroa, jossa hän moitti kokoomusta siitä, että kymmenen viime vuoden ajan kokoomus on kiristänyt verotusta sietämättömän kovaksi. Me muistamme hyvin, ed. Saari, muun muassa Ahon hallituksen ajalta tilanteen, jossa tilanne oli se, että keskusta olisi mielellään korvannut kaikki säästöt verojen kiristyksillä ja se, että kokoomus nimenomaan oli valmis ja halukas ja ajoi sitä, että tehdään tuntuja valtiontalouden säästöjä muun muassa Sailaksen paperin perusteella, merkitsi sitä, että verotus ei kiristynyt sen enempää eli ei niin paljon kuin mihin keskusta olisi ollut halukas ja valmis.

Mitä sitten tulee sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoroon, niin on ehkä paikallaan, että tänä vuonna demarit arvostelevat näitä menettelytapoja, kun vuosi sitten kärki oli enemmänkin budjetin veroratkaisujen sisällössä. Jos jotain on pakko joka vuosi arvostella, niin ehkä sitten mieluummin menettelyjä.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En tiedä missä ed. M. Korhonen oli, kun kristillisen liiton ryhmäpuheenvuoro pidettiin. Me viittasimme Espanjan malliin, me viittasimme Kalmarin malliin ja me viittasimme

ennen kaikkea siihen, mitä kristillinen liitto on aikaisemmin esittänyt eli ei teidän pidä sanoa, että opposition taholta ei tullut mitään uutta. Tuli paljon uutta.

Ministeri Niinistö, te moittitte meitä siitä, että me emme anna konkreettisia esityksiä, miten leikataan. Emme me niitä esityksiä tässä salissa tee. Me voisimme moittia teitä siitä, että te ette ole käynyt neuvotteluja meidän kanssamme. Jos me ilmoitamme, että olemme valmiit leikkauksiin niin, että tuo maksuun panematon vero eli budjetin alijäämä poistetaan, niin me voimme sen yhdessä tehdä ja me varmasti sitoudumme myös siihen. Me olemme sanoneet, mitä suuruuslinjaa voitaisiin leikkauksissa ajatella ja totta kai niitä kohteitakin on mielessä, mutta emme me nyt niin kokemattomia ole, että me tässä ja nyt rupeaisimme niitä luettelemaan. Mutta käydään neuvotteluja, niin te tulette toteamaan, että olitte valitettavasti väärässä, ja yhdessä me saisimme tämän budjettialijäämän pois.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Toivottavasti tätä viimeksi kuultua puheenvuoroa ei pidä ymmärtää niin, että emme me niin kokemattomia ole, että tekisimme niin kuin sanomme. Nimittäin, ed. Kallis, kun nyt tähän asti olette äänestäneet joka yhteydessä lisävelanoton puolesta, liki joka yhteydessä, liki yhtenä ryhmänä, niin aika vaikea on nyt uskoa, että teille olisi yhtäkkiä syntynyt suurenmoista halua päästä velkaantumisesta eroon.

Ed. Saari, olisi tietysti sellainenkin tie, että budjetin loppusummaa pienennettäisiin, menoja pienennettäisiin, tai sitten korvattaisiin veroa verolla ja haettaisiin tuloveroon alennuksia tässä yhteydessä. Sitten tulopoliittisessa pöydässä puhuttaisiin, ne pohjilla, palkankorotuksista. Luulen, että silloin siinä jäisi sivuun edes sellainen teoreettinen mahdollisuus saada kansantaloudellista hyötyä kaikille suomalaisille. Siinä ajaisi sitten eri yhteyksissä jokainen vähän omaa hyötyänsä.

Jos sitten kävisi niin, että tulopoliittisissa pöydissä puhuttaisiin sellaisista veroratkaisuista, joita eduskunta ei yksinkertaisesti vain hyväksy, niin sitten se ei hyväksy. Silloin varmasti käy niin, että tulopoliittinen ratkaisukin, jos se perustuu tuloverotuksen keventämiseen, kariutuu siltä osin. Ei kai tässä sen kummemmasta ole kysymys. (Ed. Pekkarinen: Aika paljon muustakin on kyse!)

Tämän vuoksi minusta olisikin hyvä, että työmarkkinaosapuolet neuvottelisivat suhteellisen

veroneutraalissa tilanteessa siitä, mihin summiin he ovat valmiita keskenään, kuinka paljon toinen on valmis maksamaan ja mihin toinen tyytyy. Sitten katsottaisiin, tullaanko siihen verotuksella väliin vai ei. Se katsominen tapahtuu sitten eduskunnan myötävaikutuksella, tai oikeastaan ilman eduskuntaa se ei käy päinsä. Täällähän ne lait on säädettävä, ei tässä sen kummemmasta ole alkuunkaan kysymys.

Ed. Puisto, on hieman näköharhan luomista se, että ensi vuoden 15 miljardin alijäämä olisi nyt paikattavissa jollakin tavalla, jos kovasti vastustaa helikoptereita. Niihin on varattu 18 miljoonaa markkaa ensi vuoden budjetissa. Se on vajaa 0,1 promillea budjetin loppusummasta ja alijäämästäkin paikkautuisi vain hivenen runsaat promille. Se ei ratkaise ensi vuoden alijäämää eikä se ratkaise seuraavan vuodenkaan alijäämää. Nimittäin vuonna 1999 meillä on 22 miljoonan markan raha osoitettu siihen. Sekin tulee olemaan tuollaista 0,1 promillen luokkaa budjetin loppusummasta vuonna 1999. (Ed. Elo: Sitä seuraavien vuosien kyllä!) — Mutta seuraavina vuosina kyllä. — Tarkoitin nyt vain, ettei kannattaisi luoda sellaista kuvaa, että helikopterikeskustelu ratkaise lähivuosien velanoton. Sitä se ei tee. Näitä kahta vuotta ajatellen, jolloin on tarkoituksena pyrkiä siihen, että pikkuhiljaa päästäisiin tasapainoon, tuo on nyanssi siltä kannalta.

Mutta toistan sen, mitä lausuin aikaisemmin. Minusta on varsin luontevaa, ja luulenpa, että kaikkien osapuolten, tarkoitan tässä myös Puolustusvoimia, etu on se, että tällaisesta valtuudesta keskustellaan nyt, niin ettei siitä tarvitse sitten, niin kuin Hornetien kohdalla on tapahtunut, vuositolkulla jälkeinpäin keskustella tai — ed. Tennilä tänään viittasi puolustuksen hankintamenojen kasvuun — maksaa hankintaa sitten olosuhteissa, joista ei ehkä ole havaittu etukäteen tietämättä, mitä päätös, joka vuosia sitten tehtiin, vuonna 1998 vielä merkitsee. On todennäköisesti kaikkien osapuolten etu, että asia tulee kunnolla selvitettyä eduskunkäsittelyn aikana.

Ehkä joku sana tuloverotuksesta vielä, kun halutaan kovasti spekuloida sillä, kenen tuloverotuksen alentaminen nyt olisi kaikkein tärkeintä. Tuloverotuksen kohdalla Suomessa ollaan tilanteessa, jossa ilmeisesti kaikkien tuloverotus on kansainvälisesti vertaillen aika lailla heikolla tolalla; tiukilla ollaan. Tuloverotus on kaikissa tuloluokissa tiukanpuoleista, progressio on kansainvälisesti vertailluna ehkä kaikkein tiukimpia.

Viitaten ihan tämänkin kesän eräisiin selvityksiin, joita tiedotusvälineiden sivuilta on saatu lukea, kannattaisi hieman varoa leimaamasta nyt tällaisessa yhteiskunnassa ihmisiä pieni-, suuri- tai edes keskituloisiksi, koska näyttää siltä, että moni, joka tällaisen leiman lyö, puhuu itse asiassa aivan samanlaisissa olosuhteissa elävistä ihmisistä. Kun meillä hyvin voimakkaasti sosiaaliturva ja verotus tasaavat tuloja, olisi aika omituista, jos sitten teoreettisten bruttopalkkaerojen perusteella päädyttäisiin taas tilanteisiin, joissa ihmisen, joka tekee työtä omaksi edukseen, havaitsee tekevänsä työtä yhteiskunnan eduksi mutta omaksi vahingokseen. Tällaisiakin tuloloukkuja meillä on ollut. Älkäämme luoko sellaisia enää uudelleen.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisalle valtiovarainministerille toteaisin, että hän oli aika epäoikeudenmukainen, kun hän rinnasti kristilliset ja nuorsuomalaiset. Nuorsuomalaiset ovat kyllä hyvin johdonmukaisesti olleet säästöjen kannalla. Henkilökohtaisesti tiedän oman käyttäytymiseni hyvin tarkkaan. En ole äänestänyt yhtään leikkausta vastaan, niin pitkään kun olen ollut eduskunnan jäsen. Sen sijaan olen myös samalla tavalla äänestänyt jokaista veronkorotusta vastaan. Kristillinen liitto vastaa varmasti omasta puolestaan syytökseen.

Toisaalta tulopolitiikasta sanoisin, että olisi tietysti erinomaisen hyvä asia, jos se todellakin tällä tavalla meidän ongelmamme ratkaisisi, niin kuin ministeri sanoo. Arvoisa valtiovarainministeri voisi lukea esimerkiksi vuoden 1995 lehtiä ja eduskunnan pöytäkirjoja, omia puheitaan, mitä kaikkea hyvää edellisen tupon piti aikaansaada, ja sitten katsoa, mikä on tänä päivänä tilanne, mikä on työttömyystilanne ja miten ne muutokset ovat jääneet tekemättä. Ehkä sitten todettaisiin, että niin hyvää kuin se tulopolitiikka esimerkiksi oli 60- ja 70-luvulla, se ei enää tämän päivän yhteiskunnassa, valitettavasti, ole sellainen menettelytapa, jolla päästään niihin tuloksiin, joita tarvittaisiin.

Tulopolitiikka on siinä mielessä hyvä, että se pysyttää kaikki muuttumattomana, jähmettää rakenteet. Jos nykytilanne olisi hyvä, niin tulopolitiikka, kenties, olisi tänä päivänäkin hyvä. Kun meidän täytyy välttämättä tehdä jotakin muutoksia, etupäässä ikäviä, jotta pääsemme työttömyydestä, tulopoliittinen sopimus sitoo hallituksen ja eduskunnan kädet, ja taas ollaan kaksi vuotta toimeettomuuden tilassa. Sitä tämä maa ei

kestä, ja minusta valtiovarainministerin pitäisi myös tämä ymmärtää.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma pyrkii nyt vähän taannehtivasti paikkaamaan nuorsuomalaisten mainetta. Sosialidemokraattina ed. Kuisma ilmeisesti äänestikin kuten kertoi, mutta luin sen sosialidemokraattien ryhmän piikkiin. Sen sijaan nykyisestä nuorsuomalaisten ryhmästä 66,6 prosenttia varsin usein oli kaikkia leikkauksia vastaan, harvemmin tuli tukea. Minäkin olen näitä numeroita tutkaillut.

Tupopuoli puheenvuorossanne oli paljon mielenkiintoisempi. Olen törmännyt vuoden 95 tupon jälkeen useasti erilaisiin kollegioihini maailmalla ja ylipäättänsä nähnyt Suomen taloutta koskevia arvioita, ja eräs seikka, joka on aina noussut esiin tupon aikana oli se, että Suomen talous oli ennakoitavissa — sikäli kuin talous yleensä on ennakoitavissa — ehkä parhaiten Euroopassa. Eräs ja itse asiassa ainoa tuon tupon hyvä puoli, jota minä olen puheissani painottanut, on ollut tässä ennalta-arvattavuudessa. Kyllä kaikille taloudessa toimijoille on aika tärkeää se, että tiedetään etukäteen, mitä tapahtuu.

Nyt elämme tilanteessa, jossa voidaan sanoa, että vuoden 99 alku on kaikissa tapauksissa — onpa eduskunnan Suomea koskeva Emu-ratkaisu minkä sisältöinen tahansa — altis ainakin jonkin asteiselle liikehännälle. Silloin tietysti talouden eräiden tunnuslukujen tai tulevaisuusarvioiden pysyminen suhteellisen stabiileina olisi arvo sinänsä. En nyt sitten tiedä minkälainen työreformi ed. Kuisma on, enkä ehkä ihan täysin jaksaisi siihen luottaakaan, jos sieltä jotain oikein radikaalia tulisi. En minä usko, että yhden ihmisen takki voi totaalisesti kääntyä. Mutta kyllä meillä kai on konkreettisia käytännön esimerkkejä siitä, miten työelämää Suomessa uudistetaan. Sitä uudistetaan, mutta ei vallankumouksen kautta. Siitä olen tullut aika vakuuttuneeksi.

Ed. Ala-Nissilälle: Minä en pilkkaa keskustan työreformia. Ei mitään sellaista, mistä kukaan ei tiedä, mitä se on, voi edes pilkata.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttuisin ministeri Niinistön käsitykseen siitä, onko budjetin tekotapa paras mahdollinen vai ei.

Minusta prosessi, jota hän kuvasi, on aika sopiva yhden puolueen hallitukselle tehdä budjettia, mutta kun hallituksessa on useampia puolueita, se ei mielestäni ole hyvä. Pidän kyllä on-

gelmana sitä, että hallituspuolueilla ei ole mahdollisuutta ennen budjettiriihtä keskustella verotuksen sisällöstä. Vuosi sittenhän budjettiriihesä tästä huolimatta veroja muutettiin aika railakkaasti eikä se ihan pieleen mennyt, mutta turvallisemmilla vesillä kyllä varmaan olisi oltu, jos ratkaisusta olisi ollut puhetta aikaisemmin kuin budjettiriihen viimeisen yön myöhäisinä tunteina.

Ei kyllä riitä se, että valtiovarainministeriö kaksin keskustelee eri ministereiden kesken, koska kaikilla hallituspuolueilla on kuitenkin halu suhtautua valtioon jonkinlaisena konsernina ja tutkia sen takia kaikkia asioita yhtä aikaa ja vähän toisiinsa liittyen.

Edelleen olen ehdottomasti samaa mieltä, että näinä aikoina valtiontalouden alijäämää pitää voimakkaasti supistaa, mutta siihen on muitakin teitä kuin jatkuvien säästöjen tie. Toinen tie on se, että yritetään saada työmarkkinoitten tasapainoa paremmaksi ja tavallaan erittäin kalliiksi tulevaa työttömyyttä vähentää. Sen esteenä näyttää olevan se, että verorakenteemme tällä hetkellä syrjäyttää huonosti koulutettuja ihmisiä työelämästä. Sen takia mielestäni näillä verotaksilla, jotka nyt ovat sisällä, ei voida elää, koska ne tavallaan ylläpitävät tätä hyvin kallista työttömyyttä.

On pakko valuuttakurssiasiaista sanoa, että voi olla, että oli perusteltua tuoda näin, mutta oliko se viisasta, koska nythän saman logiikan mukaisesti eduskunnalla on lähes miljardi markkaa rahaa käytettävissään, kun dollarin arvo on laskenut takaisin.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara ei nyt puuttunutkaan siihen keskusteluun budjetin valmistelusta, jota tähän asti on käyty. Tulopuolen keskustelu on vähän irrallaan siitä prosessista, joka tänä kesänä ja täällä on herättänyt moitteita nimenomaan menopuolen käsittelyn osalta. Varmasti tulopuolestakin keskustellaan.

Mutta nyt päädyttiin juuri siihen, mitä vähän pelkäsinkin, että ennen budjettiriihtä järjestettäisiin esiriihi, mutta siihenkin jonkun on tuotava ehdotus, johon toiset — ainakin osa porukasta — joutuvat ehkä ottamaan kantaa kylmiltään tai saavat ainakin uuden ehdotuksen. Tuolla logiikalla päädyttäisiin siihen, että uutta ehdotusta ei voi kukaan toiselle koskaan esittää, koska kaikkien asioiden pitäisi olla aikaisemmin keskusteltuja, ennen kuin niitä esitetään. Siinä on se ongelma. Ei siinä mitään, käydään vaikka kolmeen

kertaan sama prosessi, mutta joku vaihe siihen aina sisältyy, jolloin tulee jotain uutta jonkun ihmisen tietoon. Muuten on oikeastaan aika turha kokoontuakaan mihinkään riisiin.

Kun ed. Soininvaara puhui kahdenkeskisistä neuvotteluista, niin huomenna on tarkoitus neuvotella lisäbudjetista lyhyempi kierros jokaisen ministerin kanssa. Neuvottelut ovat puolen tunnin välein alkaen 7.30 aamulla ja jatkuen eduskunnan istuntoon asti. En oikein ymmärrä, miten siellä voisi olla parlamentaarinen edustus paikalla keskustelemassa tämän ministerin asioista.

Haluaisin myös muistuttaa siitä, että elokuisen budjettiriihen kuva on ehkä hämartynt. Samalla tavalla kuin huomenna joudumme puhumaan monien ministerien kanssa siitä, että tarpeeseen, johon nyt haluatte lisäbudjetissa rahaa, ei ole varauduttu, aivan samalla tavalla budjettiriihessä puhuttiin lukemattomista vastaavista asioista. Kaiken kaikkiaan oli riitakysymyksiä noin 3 miljardin volyymin yhteensä. Varsin suuri osa oli sellaisia, jotka monet ministerit toivat esityksinä sinne yli kehystensä. He katsoivat, että tällainen olisi hyvä saada. Tämä prosessi toimii aina sillä tavalla. Minustakin olisi ihanteellista, etteivät he toisi sellaisia asioita ollenkaan. Päästäisiin vähemmällä riitelyllä.

Mitä tulee dollarin kurssimuutokseen, se oli aika raju. Arvioitten pohjana oli 5 markan kurssi. Kun se nousi 5,50:een, se oli sen verran raju muutos, että siihen oli reagoitava. Jos sinä päivänä, kun eduskunta budjetin päättää, kurssi olisi jotain muuta ja alempi, niin silloinhan eduskunnalla on tietysti kaksi vaihtoehtoa: ottaa lainaksi se alennusta vastaava määrä tai poistaa se lainanotosta. Minä melkein poistaisin semmoisen lainanotosta. Mutta sitten tulee yksi ongelma, johon törmätään lisäbudjetinkin yhteydessä, jos kurssit taas kehittyvätkin toiseen suuntaan. Nyt lisäbudjetin yhteydessä on tarkoitus myös tuoda kurssimuutoksia, ja sitten taas palataan takaisin syksyllä 98 siihen 98:n alennettuun kurssiin, jos se taas nousisi, jotenka nämä arviokysymykset ovat aika vaikeita kaiken kaikkiaan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Veroista ensin. Ei ähtäriläisen lapsiperheen tai hämeenlinnalaisen eläkeläisen energiaveroratkaisusta päättäminen kuulu tupopöytään, vaan se kuuluu nimenomaan tälle talolle. Sillä, että te sanotte, että energiaveroratkaisut ovat kytkeyssä tuloveroratkaisuun, te toimitte tällä tavalla. Energiaveroratkaisun on kerrottu jul-

kisuudessa useiden teidän suulla kuuluvan tähän kokonaisuuteen.

Mutta, ministeri Niinistö, yhdestä asiasta minä olen teidän kanssanne samaa mieltä. Ei suurimman hallitusryhmän, sosialidemokraattien, ryhmäpuheenvuoron käyttäjä, ei vihreiden eikä vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoron käyttäjä voi mennä valtiovarainministeriön virkamiesten tai Niinistön taakse ja sanoa, että kun nämä ovat tällaisen ja tällaisen väärän linjan kehittäneet ja tuoneet, se on syy siihen, että nyt meidän käsissämme on vääränlaista tavaraa täällä. Te olette oikeassa. Eivät he voi mennä teidän selkänne taakse. He kantavat vastuun siitä budjetista, mikä tänne on annettu, elleivät tee muutoksia siihen ja aja niitä muutoksia täällä läpi.

Näille ryhmäpuheenjohtajille puolestaan sanoisin, että te olette puolestanne oikeassa kritiikissänne. Budjetti on eriarvoinen, epäoikeudenmukainen. Rikkaat rikastuvat tällä hetkellä Suomessa enemmän kuin koskaan Suomen historian aikaan, nopeammin kuin koskaan Suomen historian aikaan. Samaan aikaan monien eri leikkausten, viimeksi kuntasektorin leikkausten, seurauksena ihmisiltä, jotka tarvitsevat välttämättömmiin hyvinvointipalveluita, leikataan, heidän tosiasiallinen suhteellinen asemansa heikkenee.

Minä toivon teille voimia pärjätä Niinistön kanssa. Tänä vuonna hän jätti 700 000 kansalaista ensimmäisenkään veronalennuspennin ulkopuolelle samaan aikaan, kun energiavero kiristyi, samaan aikaan kun Niinistön palkoilla tai ministerin palkoilla vuosiverokevennys oli 10 000 markkaa vuodessa. Sen voi laskea valtiovarainministeriössä.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole aikaisemmin tähän keskusteluun osallistunut, koska varsinaiseen puheenvuorooni ei ole tullut sellaisia vastauksia, jotka olisivat taas edellyttäneet vastauksia. Kun puutuin menettelytapaan, niin tein sen nimenomaan siinä tarkoituksessa, että se jättäisi meille kaikille vähän pohtimisen varaa, miten tämän poliittisen järjestelmän toimivuutta ja vastuunkantokykyä ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta voitaisiin yleensä parantaa. Minulla ei ole pienintäkään epäilystä, ettei budjetti ole valmisteltu täysin valtiosäännön mukaisessa järjestyksessä. Siitähan ei ole kysymys, vaan kysymys on siitä, millä lailla poliittinen järjestelmä sitä käsittelee ja sen suhteen toimii.

Jos valtiovarainministeriö on joissain kohdin ehkä menetellyt tavalla, jota voi arvostella tai

jonka argumentointia voi pitää epäkorrektina, niin sekin on poliittisen järjestelmän kysymys, miten siihen reagoidaan ja miten siihen puututaan. Siinä mielessä se, mitä esitin, oli aivan yhtä paljon itsekritiikkiä kuin mihinkään muualle kohdistunutta kritiikkiä. En odottanutkaan, että tähän vastattaisiin. Minusta on parempi, että me itse kukin pohdimme ja pyrimme parempiin ratkaisuihin ja menettelytapoihin tulevaisuudessa.

Tuloverojen osalta toteaisin, että totta kai, niin kuin keskustelussa on tullut jo ilmi, tulonjakovaikutukset ovat aika tärkeitä monille. Kookomukselle ja meille ne näyttäivät olevan jossain määrin päinvastaisiakin pyrkimyksiä. Mutta se, mikä toivottavasti yhdistää ja mikä meille ainakin on tässä tilanteessa ensisijaista, on se, että tätä tuloveron alennusvaraa käytettäisiin mahdollisimman tehokkaasti työllisyyden hyväksi. Siitä syystä ja nimenomaan siitä syystä se painotus, mitä me haluamme pohjaksi ajaa, koskee juuri pienten tulojen verotusta, (Ed. Zyskiewicz: Tästä ollaan samaa mieltä!) koska työllistämiskynnyksen madaltaminen juuri siihen puuttumalla on mielestämme ehkä se isoin vielä toteuttamatta oleva toimenpide, jonka tämä hallitus työllisyyden hyväksi voisi tehdä.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara jo kommentoikin näitä valtiovarainministerin puheita, jotka koskivat budjetin valmistelua. Toteaisin siihen vain, kun valtiovarainministeri irvaili, pitäisikö käydä kesäloman aikana kansanedustajien kotiovilla kysymässä neuvoja ja lupaa, että kyllä minun mielestäni, kun on kysymys viiden puolueen hallituksesta, voisi sentään vaikka lähettää yhden sähköpostin tai yhden telefaxin näinä tietotekniikan aikoina, kun Suomea mainostetaan yhtenä maailman kehittyneimpänä tietotekniikan soveltajamaana, sen sijaan, että esimerkiksi hallituspuolueiden eduskuntaryhmien ja puolueiden johtohenkilöt saavat lukea lehdistä, kun valtiovarainministeri etukäteen vuotaa sanotaanpa nyt vaikka arvonlisäveroesityksen sisällön. Voisi nyt käyttää edes sähköpostia, jos kuriiripostin lähettäminen on liian kallista tässä valtiontaloudellisessa tilanteessa.

Mitä tulee Natura-rahoihin, lehdissä kesän aikana kyllä näkyi valtiovarainministeri Niinistön kannanottoja siitä, että Natura-ohjelmaan varattuja rahoja, jotka ovat siis maanomistajille korvauksia suojelusta, pitäisi vähentää, eikä ministeri niitä lehtitietoja oikaissut.

Mitä tulee näiden rahojen mahdolliseen siirtä-

miseen vesiensuojeluun, niin emmeköhän me tähän asti ole olleet yhtä mieltä siitä, että vesiensuojelussa pitää toimia sen periaatteen mukaan, että likaaja maksaa. Sen, joka likaa, pitää normeja kiristettäessä muuttaa itse omaa toimintaansa ja tehdä tarvittavat investoinnit eikä niitä ainakaan pääosin veronmaksajien pussista rahoiteta ainakaan näinä valtiontalouden kireinä aikoina.

Ed. Teniä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Veroratkaisun siirtäminen tupopöytäan vie eduskunnalta valtaa ja vie meiltä myös mahdollisuuden vaikuttaa siihen, minkälainen ratkaisu siitä tulee. Nyt pitäisi saada työllisyyttä edistävä ja samalla myös sosiaalisesti oikeudenmukainen veroratkaisu, mutta miten siihen voidaan vaikuttaa, kun se sovitaan tupopöydässä, jossa istuvat myös suurituloisten palkan-saajien edustajat? Kun siellä on ratkaisu sovittu, miten sitä täällä enää muutetaan? Eivätkä siellä ole tietysti aivan pienituloisimmat ollenkaan mukana, ne, jotka pitäisi nimenomaan ottaa huomioon. Siinä lopputulos ja huipennus voi olla se, että jos eduskunta rupeaa muuttamaan sitä, mikä tupopöydässä on sovittu, niin eduskunta kaataa tupon ja on lopussa yleislakon julistaja.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka en viittaisikaan siihen, että eräitä veroasioita siirtyy tupopöytäan tietynlaisena kauppavälineenä, niin kyllähän eduskunnan budjettivalta on kymmenen viime vuoden aikana ja viime vuosinakin huomattavasti vähenyt. Sen näkee tästä kirjasta, kun lukee tätä hyvin ohutta kirjaa kymmenen vuotta vanhaan kirjaan verrattuna. Se oli hyvin yksityiskohtainen esitys siitä, mihin valtion varoja käytetään. Tämä on yleisluontoinen kertomus, jossa rahat jaetaan könttäsummina. Valta on näin ollen tätä valmisteltaessa etupäässä ministeriöiden virkamiehillä sekä sen jälkeen, kun budjetti on täältä lähtenyt, täytäntöönpanoviranomaisilla, esimerkiksi tielaitoksella. He jakavat rahat, kuinka katsovat. Täällä ei ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa niihin. Ministeri Aura on vielä vastannut, ettei hänellä ole mitään valtaa tielaitoksen suuntaan, käyttävät rahoja tai eivät käytä. Tällä tavalla te, ministeri Aura, olette vastannut. Näin ollen todellinen budjettivalta, se näkyy tästä kirjasta, meiltä on kadonnut hyvin pitkälle. Onko se hyvä vai paha, jääköön toisten arvioitavaksi.

Mitä tulee siihen, onko yhteiskunnassa kaikki paikallaan, ei ole, ministeri Niinistö. Ennen lamaa meillä oli 100 000 työtöntä ja kaikilla meni

hyvin. Oli tuloa ja tienestiä. Nykyisin meillä on huomattavasti korkeampi kansantuote kuin silloin. Meillä on tällä hetkellä todellisuudessa pian 700 000 ihmistä peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella, toisin sanoen sillä toisella laidalla, Ehrnroothien puolella ja pankinjohtajilla on valtavat tulot, täällä eletään köyhyydessä. Jostakin syystä peitto on, ministeri Niinistö, siirtynyt pois, jättänyt toiset tällä toisella laidalla palelemaan. Toisilla on hyvinkin lämmintä, sillä puolella, mitä nimenomaan kokoomus edustaa. Onkohan tullut koskaan, ministeri Niinistö, mieleen, että jotain meillä on pielessä kansantulon jaon suhteen, kun meillä tällä hetkellä on asiat näin?

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä puutun veroasiaan siltä kannalta, mikä on eduskunnan rooli ja mikä on viisas marssijärjestys. Mielestäni kansantalouden ja kokonaisuuden kannalta on ilman muuta viisasta, että ensin katsotaan, syntykö tupopöydässä edellytyksiä sille, että veroja tavalla tai toisella voidaan alentaa. Tämä halutaan nähdä. Sen jälkeen hallituksen esityksestä katsotaan, minkälainen veroesitys tänne tuodaan.

Täällä on myös moneen kertaan haluttu antaa se kuva, että kokoomus ei olisi sitoutunut tähän hallituksen lausumaan, jossa pääpaino laitetaan pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseen. Muun muassa kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa tämä asia sanottiin hyvin selkeästi. Ed. Puiston puheenvuorosta totean sen, että hän puhui pelkästään pienituloisista. Näistä rajoista voidaan tietysti keskustella loppumattomiin, mutta haluan muistuttaa tässä yhteydessä, että keskituloisten problematiikka tänä päivänä on sellainen, että se ansaitsee tässä salissa paljon enemmän huomiota kuin tähän asti juuri siitä syystä, että on tilanteita, joissa 10 000 markan ja 20 000 markan bruttotulojen ero nettotuloissa on erittäin vähäinen. Silloin verotus on ilman muuta yksi keino, jolla tätä epäoikeudenmukaisuutta pitää tasata.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Budjetti on perinteisesti numeroiden kirja, mutta tämä budjetti on myös jonkinlainen uuden moraalin kirja. Se häiritsee minua niin kuin se tuntuu häiritseen ainakin ed. Virtasta. Se häiritsee sen takia, että nämä uudet velvollisuudet ja vaatimukset esimerkiksi toimeentulotuen tai työttömien osalta kumpuavat kiihtyvistä väärinkäytösväitteistä. Osoittamalla, että muut ihmiset toimivat vilpillisesti tai moraa-

littomasti, halutaan kertoa, että itsellä on korkea moraal.

Kasvatuksessa on kautta aikojen puhuttu esimerkin voimasta. Meillä vasemmistoliikkeiden puolella ajatteluna on aina ollut se, että ne, joilla eniten on, eniten antakoot. Tämä ei koske mielestäni vain veronmaksua, vaan se voisi koskea myös moraalista ja velvollisuuksia. Suurtyöttömyyden jatkuessa voidaan hyvin kysyä, miksi vaikka esimerkin takia ei ole ryhdytty väliaikaisiin pakkotoimiin taikka lisävelvoitteisiin niiden joukossa, joilla menee hyvin. Päinvastoin lisävelvollisuudet näyttävät koskevan yhä useammin sosiaaliturvan varassa eläviä, eniten syrjäytettyjä. Sen takia tekee mieleni kysyäkin, eikö nyt olisi korkea aika perustaa vaikka parlamentaarinen komitea selvittämään kansalaisvelvollisuuksia. Perusoikeudetkin ansaitsivat aikanaan parlamentaarisen komitean.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin palannut alussa käytyyn keskusteluun budjetin tasapainottamisesta, minkä valtiovarainministeri ansiokkaasti aloitti, ja palauttanut mieleen sen, mihin ajankohtaan tämä tasapainotus nyt on kohdistumassa, niin kuin valtiovarainministeri toistuvasti totesi. Sehän tapahtuisi vuosituhanen vaihteessa. Se merkitsisi sitä, että budjetin loppusumma putoaa vajaasta 190 miljardista markasta jonnekin 160—170 miljardin markan tasolle. Mitä tässä budjettikirjassa nyt 18 miljoonalla markalla ensi vuoden menoja luodaan menoksi juuri tuohon tilanteeseen määränä 3,5—4 miljardia markkaa? Juuri nämä helikopterihankinnat. Toisin sanoen nyt tehdään rahankäyttöpriorisointi, että tämä on se kaikkein tärkein lisäys vuosituhanen tienoossa. Mitä muuta arvoisa ministeri äsken sanoi valtiovarainministeriön rootelista? Hän sanoi, että silloin me olemme Emussa, sen kolmannessa vaiheessa, eli koko siinä valuuttamyllerryksessä, mikä siihen ajoittuu; ollaan siinä tai ollaan ulkopuolella, se myllerrys on joka tapauksessa, jos Emun kolmas vaihe toteutuu. Siinä tilanteessa me olemme jo siitä 160—170 miljardista markasta priorisoineet taisteluhelikopterit. Tämä on aika kurja juttu, ministeri.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Pyrin asiakokonaisuuksiin tässä vastaamaan. On hyvä käydä sen tyyppistä keskustelua.

Ensiksi joudun ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta vielä kerran valitettavasti torjumaan

suhteellisella tasolla vaikkapa vain toissavuotiseen budjettiriiheen verrattuna on aika leppoisaa menoa ollut. Aikataulu piti erinomaisella tavalla. En ole kokenut siinä mitään mullistavia ihmeellisyyksiä. Se, puhutaanko sitten korkeilla kirjaimilla, ollaanko sillä tavalla erilaisessa kulttuurissa kuin joskus aikaisemmin, on oikeastaan vähempiarvoinen asia kuin se, mihin mittaan asiat riitelevät. (Ed. Puisto: Myös lopputulos ratkaisee!) — Siitä se lopputulos syntyykin.

Tässä yhteydessä asiat loppujen lopuksi aika pienimuotoisesti riitelivät. Se tietenkin johtui myöskin järjestelmästä, joka on aika tuore siinä muodossa, että kehysbudjetointi on tullut mukaan. Uskon, että eduskunnassa niin kuin hallituksenkin piirissä kyllä koetaan sillä tavalla, että budjettiriihen yhteydessä, tällaisessa valmisteluvaiheessa ei kyetä mitään laajempaa, tulevaisuuteen katsovaa yhteiskuntapoliittista keskustelua käymään ja vertaamaan sitä budjetin sisältöön. Mutta tämäkin keskustelu hallituksessa ainakin on tietysti järjestelmästä johtuen ajoittunut huomattavasti aikaisemmaksi eli sinne kehysbudjetin valmistelun yhteyteen, jolloin katsotaan ainakin muutamalla vuodella eteenpäin tulevaisuuteen. Silti on sanottava, että tällaista pidemmälle katsovaa, laajempaa keskustelua toki tulisi enemmän käydä ja sillä tavalla, että se yhdistyisi ihan kunnollisella tavalla myös budjettien valmisteluun.

Mitä sitten tulee täällä käytyyn verokeskusteluun ja siihen, että budjetissa ei koko verotusta ole lukkoon lyöty, niin tottakai se on tavallaan muotopuoli juttu, mutta näinhän on aikaisemminkin aina ollut. Budjetti on hyvin selkeästi kansantalouden kokonaisuuteen liittyvä asiakirja, ja silloin, kun haetaan parasta mahdollista tulosta, niin kyllä kai se niin on, että työmarkkinapöytä on erittäin tärkeä paikka. Se on ollut sellainen myös Ahon hallitukselle, vaikka se epäonnistuiakin niissä pöydissä. Aina on ollut sillä tavalla, että siihen pöytäankin on ollut katsottava jotain tavaraa niin, että se ei ole jo valmiiksi pois pöydältä ikään kuin annettuna, eikä vain ikään kuin, vaan nimenomaan annettu ja silloin se ei ole enää vaikuttamassa niissä pöydissä. Se on tämän talon kannalta, osin hallituksenkin kannalta, politiikan toimijoiden kannalta tietysti vaikea juttu, mutta ihmettelen vain, löytyykö sellaista näkymää tässä meidän järjestelmässämme, joka sinänsä toimii hyvin, ettei tähän tapaan jatkossakin jouduttaisi toimimaan.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Palaan myöhemmin budjettikeskustelun kuluessa vielä Puolustusvoimien hankintaesitykseen, mutta ihan pari asiaa liittyen rahoitukseen.

Ensinnäkin olen samaa mieltä ministeri Nii-
nistön kanssa siitä, että kun kysymyksessä on tällainen suuri hankinta- ja tilausvaltuus, joka vielä esityksen mukaan ajoittuu vuoteen 2006 saakka, niin on aivan ehdottoman välttämätöntä, että eduskunta käsittelee tämän kysymyksen perusteellisesti. Luonnollisesti puolustushallinto on valmis antamaan kaiken tarvittavan tiedon täällä tehtävää päätöksentekoa varten.

Selvää on tietysti sekin, että nimenomaan eduskunta antaa ne raamit, jonka mukaan Puolustusvoimat hankintojaan tulevaisuudessa tekee. Tietysti on tärkeätä, että raamit ovat olemassa, kun tehdään pitkän tähtäyksen hankintasuunnitelmia. Siinä suhteessa ehkä puolustushallinto poikkeaa monesta muusta hallinnonalasta, että nämä pitkät projektit vaativat myös ennakkoivaa arviota siitä, mitä hankinta tulee maksamaan.

Pyysin puheenvuoron varsinaisesti siksi, että täällä viitattiin, olikohan ed. Tuomioja, siihen, että puolustusselonteon yhteydessä ei olisi lainkaan keskusteltu tai esitetty kustannusarvioita siitä, mihin puolustuksen kustannukset tulevaisuudessa sijoittuvat tämän selonteon antamien suuntalinjojen valossa. Haluan muistuttaa siitä, että selonteossa on nimenomaan esitetty arvio puolustuksen rahoituksesta vuoteen 2008 asti, mihin suunnitelmakin on ulottunut, ja sen mukaan puolustushallinnon menot arvioidaan alemmaksi kuin mitä ne ovat tänä vuonna.

Materiaalihankintojen määrä suhteessa toimitamienoihin pienenee ja materiaalihankintojen absoluuttiset markkamäärät pienenevät suhteessa siihen, mitä ne ovat tänä vuonna. Tämä raami, joka silloin esitettiin, oli pitkän keskustelun ja poliittisen harkinnan tulos. Sitä käsiteltiin puolustusneuvostossa ja hallituksessa ja sen jälkeen tehtiin esitys eduskunnalle. Minun mielestäni se on hyvin realistinen arvio siitä, mitä meillä on vara käyttää puolustuksen ylläpitämiseen tulevaisuudessa. Toivon, ettei täällä sitä aseteta kyseenalaiseksi, eikö meidän ole huolehdyttävä puolustuskyvystämme ja sen kehittämisestä. Sen peruslinjauksethan täällä on hyväksytty. Nyt on kyse sen rahoituksesta, jonka tulevaisuuden raamit tosiaan on täällä jo selonteossa aikanaan esitetty. Nyt esitetään tietysti konkreettisesti ne summat, mitä ensi vuonna tähän hankintaan käytettäisiin.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äsken ihasteltiin sitä, onko keskustakin tullut nyt sille kannalle, että veroja voisi alentaa. Ed. Zyskowitzillä tässä äsken meinasi mennä pastilli väärään kurkkuun, kun totesin, miten tilanne on: Kokoomus on ainut puolue, joka viimeiset kymmenen vuotta on ollut hallituksessa yhtäjaksoisesti, jolla on yhtäjaksoisesti ollut joko veroministeri tai valtiovarainministeri tai molemmat, ja mitä on tapahtunut verotuksen suhteen? (Ed. Zyskowitz: Meni alas paitsi Ahon hallituksen aikana!) Silloinhan, sitä edellisen hallituksen aikana kansantalouden romahdutettiin. Ahon hallituksen aikana oltiin todellisessa lamassa, jolloin veroja nostettiin ja leikattiin kaikilta. Ed. Zyskowitz, jos voisitte kuunnella: Silloin todella leikattiin kaikilta. Tämän päivän tärkeä keskustelu on se, kun elämme korkeasuhdanteessa, palautetaanko kaikille. Nythän politiikka on, että edelleenkin leikataan näiltä kaikkein heikko-osaisimmilta ja palauteaan parempiosaisille sitä, mitä Ahon hallituksen, kansantalouden romahduksen aikana leikattiin.

Ministeri Niinistö täältä ehti lähteä, mutta kun hän aikaisemmin tuli kysyneeksi minulta, olenko tullut lukeneeksi niitä Emu-selvityksiä, joita hallitus on antanut, niin totean, että sitä vertailevaa selvitystä, jota eduskunta edellytti, sitä hallitus ei ole esittänyt enempää suurelle valiokunnalle kuin muillekaan.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroa odotellessani valtiovarainministeri ehti lähteä, mutta kuitenkin haluaisin viitata hänen puheenvuoronsa, jota mielestäni myös kokoomuksen ryhmän puheenvuoron käyttäjä, ed. Ala-Harja, tuki puheenvuorossaan. Niin valtiovarainministeri kuin ilmeisesti kokoomusryhmä lähtee siitä, kun puhutaan eläkkeellä olevien ihmisten verotuksen helpottamisesta, että tämä helpotus suunnataan ja kohdistetaan nimenomaan suurituloisten eläkeläisten joukkoon. Tämän käsityksen saa, kun lukee kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron ja kun kuunteli valtiovarainministerin puheenvuoron. Olisi ollut tietysti hyvä kuulla, onko todellakin näin, ja mitä ns. oikeudenmukaisuus oikeiston kannalta tarkoittaa.

Mielestäni olisi hyvin tärkeää, että nimenomaan pienituloisten ja keskituloisten eläkeläisten sairausvakuutusmaksua pystyttäisiin helpottamaan enemmän kuin 1 prosenttiyksikön verran, mieluummin 2 tai saman tien kaikki 3 pro-

senttiyksikköä, ja jättää suurituloiset eläkeläiset tämän helpotuksen ulkopuolelle.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin ihmettelen sitä, että ministeri Niinistö ei tuntenut Valtiontalouden tarkastusviraston kertomusta n:o 2 tältä vuodelta. Lyhyt lainaus, koska minulla on muitakin asioita: "Talousarvioesityksen perustelut eivät ole olleet informatiivisuudeltaan riittäviä. Tietosisältö on ollut niukkaa, liian yleistasoista, viittauksellista ja epäkonkreettista, toisaalta liiankin pikkutarkkaa ja sirpaleista. Tietojen vähäisyyden lisäksi perusteluita on usein vaivannut yleinen vaikeaselkoisuus." — Siis eduskunnan budjettikirjaan liittyen, jota nyt käsittelemme.

Rouva puhemies! On valitettavaa, että ministeri Niinistö lähti pois. Olisin kiinnittänyt tämän lisäksi huomiota siihen keskusteluun, jota hän ja eräät muut kokoomushenkilöt, muun muassa ed. Zyskowitz, ovat käyneet enemmän tai vähemmän huonolla menetyksellä koskien velkaantuneisuutta. Ihmettelen sitä, että kun vuonna 94, jolloin Niinistö oli jo kokoomuksen puheenjohtaja, silloinen hallitus ja eduskunta päätti ottaa velkaa 65 miljardia, niin kukaan ei oikeastaan puhu siitä mitään. Kuvitellaan, että 65 miljardista voidaan muutamassa vuodessa siirtyä nollatasolle ilman, että sillä on mitään vaikutuksia kansantalouteen, työllisyyteen jne. Kun seuraa ranskalaista ja saksalaista keskustelua, niin jokainen ymmärtää, että jos otetaan miljardi pois budjetista, sillä on selvä merkitys esimerkiksi työllisyyteen nähden. Älkää uskotelko Suomen kansalle, että voimme yhtäkkiä siirtyä tällaiseen nuorsuomalaiseen budjetointiin, jossa ei ole enää mitään menoja eikä tulojakaan.

Toinen asia on sitten se, kuka maksaa tämän velan, koska minäkin olen siitä huolissani. Varmasti me kaikki sosialidemokraatit olemme huolissamme siitä, että maassa on velkaa näin paljon kuin on, ja lisää tulee. Mutta kuka sitä maksaa? Se on kysymys, johon olisin mielelläni kuullut ministeri Niinistön myös vastaavan.

Nyt kokoomuslaiset täällä, esimerkiksi ed. Zyskowitz on sanonut, oikeastaan siunannut, että lapsemme saavat maksaa tämän velan. Sekään ei, ed. Zyskowitz pidä paikkaansa. Lähes kaikki tänä päivänä otetaan kotimaasta, otetaan vain rikkaimmilta. Tämä velka otetaan lainaksi, jotta pystytään sitten hoitamaan suomalaisia köyhiä ja muita tulonsiirtoja tekemään.

Mitä vielä, rouva puhemies, tulee suhdanteiden ylikuumenemiseen ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan keskustalaisille todeta, mitä tulee kokoomuksen osallistumiseen hallitukseen, että Holkerin hallituksessa tehtiin suuri verouudistus, jolloin tuloverotus keveni. Ahon hallituksessa sen sijaan tuloverotusta roimasti kovennettiin. Kyllä totuus on se, että keskusta oli se, joka vaati sitä koventamista. Nyt jälleen Lipposen hallituksen aikana tuloverotus on maltillisesti kevenemässä. Totuus on se, että keskustalla ei ole koskaan ollut kiinnostusta tuloverotuksen keventämiseen, koska se ei välttämättä keskustan ydinjoukkoa koske.

Mitä tulee keskustalaisten väitteisiin siitä, että nyt oltaisiin siirtämässä valtaa työmarkkinajärjestöille niin, että ne päättävät siitä, millä tavalla verotusta kevennetään, tämä ei pidä lainkaan paikkaansa. Hallitusmuoto on edelleen voimassa, ja veroista Suomessa päättää edelleen eduskunta.

Mielestäni on erittäin hyvä, että hallitus on antanut oman linjauksensa siltä osin, millä tavalla se katsoo, että tuloneuvottelujen yhteydessä hallitus tekee ratkaisun ehdotuksesta eduskunnalle, miten tuloverotusta tulisi keventää. Lähtökohtana on, että tuloverotusta kevennetään. Samalla kevennystä annetaan kaikille, sitä kohdennetaan erityisesti keski- ja pienituloisille ja rahoitus otetaan ympäristöverotuksesta.

Kysynkin, onko joku eri mieltä tästä linjauksesta. Tulen kysymään myös verojaostossa, onko ed. Pekkarinen sitä mieltä, että hallituksen pitää antaa toisenlaiset ohjeet tulopoliittisia neuvotteluja varten, vai voimmeko yksimielisesti hyväksyä tämän linjauksen. Mielestäni tämä linjaus on hyvä ja oikea.

Haluan korostaa kokoomuksen puolelta sitä, että pidän erityisen tärkeänä, että verokevennykset kohdistetaan pienituloisille, jotta pienituloisten osalta voidaan tehdä maltillinen palkkaratkaisu, jotta tällä tavalla pienituloisia voidaan paremmin työllistää suomalaisessa yhteiskunnassa myös tulevaisuudessa. Meidän on kyettävä vero- ja tuloloukku ratkaisemaan mahdollisimman pikaisesti, jotta työllisyystilanne saadaan tässä maassa kuntoon.

Hämmästelän jonkin verran sosialidemokraattien linjauksia arvonlisäveron osalta. Siinä oikeastaan erkaannuttiin kaikista muutoksista. Toivon, että hallitus tuo pikaisesti esityksensä eduskuntaan, että voimme katsoa, ovatko sosia-

lidemokraattien toiveet todellisia vai ovatko ne vain puhetta.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra ministeri Niinistö sanoi, olisiko kansanedustajien kotiovilla pitänyt käydä kyselemässä, mitä mieltä olemme. Ei tarvitse kysellä, sillä eduskunta on ponsilla sanonut mielipiteensä siitä, mitä asioita se haluaa toteutettavan.

Puolustuselonteon sivulause on kyllä otettu huomioon. Sen sijaan esimerkiksi lapsipoliittisen selonteon yhteydessä eduskunnan yksimielisesti hyväksymää suurten kustannusten tasausta lastensuojelussa, jota eduskunta nimenomaan kiirehti, ministeri ei ole missään tapauksessa voinut hyväksyä, vaikka se ei olisi edes tuonut uusia kustannuksia budjettiin.

Kysynkin: Mitä virkaa eduskunnan yksimielillä ponsilla on, jos hallitus ei niitä halua kunnioittaa ja jos yksi ministeri pystyy estämään sellaiset esitykset, mitä asiantuntijaministeriö nimenomaan on esittänyt? Jos asiantuntijaministeriö esittää raaminsa sisään asioita, niin valtiovarainministeriö raapii niitä sieltä sisältä. Mitä hyötyä on raamibudjetista, jos asiantuntijaministeriön priorisointia ei kunnioiteta?

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Niinistön puheenvuoro tämän debatin alkupuolella antaa aiheen kertoa lyhyesti nuorsuomalaisten ryhmän äänestyskäyttäytymisestä siihen aikaan, kun ed. Kuisma ei ollut vielä liittynyt meihin.

Kaikissa sellaisissa valtion menoleikkauksia koskeissa äänestyksissä, joissa kysymyksessä oli merkittävät säästöt, joilla on rakenteellista merkitystä, olemme äänestäneet näiden säästöjen puolesta. Tämän voi tietysti tarkistaa eduskunnan pöytäkirjoista, mutta tämän kyllä todistavat myös tässä lähiympäristössä istuvat kristillisten ja keskustan edustajat, jotka ovat näissä tilanteissa heitelleet meille, ei aina pelkää ystävällisiä, kompia siitä, että olemme oppositiossa ja äänestämme hallitusrintaman mukana silloin, kun hallitus on esittänyt rakenteellisesti ja mittaluokaltaan merkittäviä säästöjä.

Ed. H a a t a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toivoisin, että keskustelussa helikoptereiden tilausvaltuuksista oltaisiin rehellisiä. Eduskunnan pitää tietää, mistä me nyt päätämme.

Ensi vuoden budjettiehdotushan sisältää muutoksia asumis- ja toimeentulotukeen. Muutoksia usein tarjotaan parannuksina, mutta sekin on sanottava rehellisesti, että usein ne merkitsevät myös monelle lapsiperheelle tulojen alenemista, eikä paljon lohduta silloin, että sitä markkinoidaan uudistuksena.

Minä peräänkuuluttaisin myös hallituksen sisällä arvokeskustelua aivan samalla tavalla kuin pääministerikin kehotti meitä taannoin arvokeskusteluun siitä, mistä leikkauksia parhaiten ja oikeudenmukaisimmin pystyttäisiin löytämään. Tässä suhteessa, kun kuitenkin ollaan tuomassa sisään helikoptereiden tilausvaltuuksia, mikä tietää useiden miljardien markkojen tilausvaltuuksia, sitä on vaikea ymmärtää, kun se suhteutetaan siihen, mitä päätöksiä eduskunta joutuu näiden säästöjen löytämiseksi tekemään. Tässä mielessä minusta keskustelu helikoptereista on aivan oikeutettua. Minusta se pitää suhteuttaa koko ajan sitä taustaa vasten, että me joudumme jatkuvasti etsimään säästöjä ja meiltä edellytetään pitkäjänteisyyttä ja tulevaisuuteen katsoamista, jotta valtiontalous saadaan tasapainotettua.

Toivoisin myös hallituksen taholta, että tällaisia uusia menoeriä ei yhtäkkiä löydetäisi meidän eteemme, joista me emme voi olla samaa mieltä.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Tuomiojan mainitessa, että kokoomus ja SDP ovat hyvin eri linjoilla verotuksen alentamisessa. Täällä on jo kuultu useita puheenvuoroja siitä, mitä mieltä kokoomus on. Ehkä ed. Tuomioja kuunteli vähän huonosti puheenvuoroani, koska kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen pääministerin ilmoitukseen budjettiriihessä, että tuloverotusta kevennetään kaikissa tuloluokissa mutta se kohdennetaan pieni- ja keskitulolaisiin.

Ed. Tiisaselle vastaisin, että samoin voimme yhtyä pääministerin ilmoitukseen siitä, että myös eläkeläisten verotusta koskevat epäkohdat tullaan käsittelemään tuloveroratkaisujen yhteydessä tupopöydässä, joten tässä olemme aivan samoilla linjoilla.

Olin huomaavinani SDP:n puheenvuorossa eroavaisuuden kokoomuksen kantaan siinä, että kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että tuloverotuksen keventämistä ei voida rahoittaa pelkästään siirtämällä verotuksen painopistettä. Olin huomaavinani, että SDP:llä oli toisenlainen painopisteajattelu.

Mutta on hyvin tärkeää, että rupeamme puhu-

maan nettotuloista ja siirrytään bruttotulosta nettotuloon, koska verotus tasoittaa ja sosiaaliset etuudet myös vääristävät käteenjäävää tuloa. Senpä takia meidän eduskuntaryhmämme ehdottaa, että asetettaisiin selvitysmies selvittämään tätä hyvin monimutkaisen sosiaaliturverkon ja verotuksen tuomaa yhteensovittamista ja katsotaan, mikä on lopullinen tulos, mikä on suuri- ja pienipalkkaisten lopullinen nettoero.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Taina antoi ymmärtää, että me olisimme sitoutuneet silloin aikaan, kun turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekokeskustelua käytiin, näihin asioihin perusteellisesti niin, että voidaan tässä suunnitellut varusteluhankkeet tehdä. Jollakin tavalla Suomeen näyttää tulevan kuin varustautumistauti, että täytyy käydä kalistelemaan pyssyjä ja jokaisen olla hampaisiin asti aseistettu.

Jos 18 miljoonaa laitetaan ensi vuonna ja kun vuoteen 2006 asti on ajateltu laitettavan noin 8 miljardia kokonaisuudessaan ja kun ajatteleme, mikä meidän taloudellinen tilanteemme kuitenkin ensikin vuonna on, vaikka olemmekin parempaan suuntaan menossa, niin sehän tarkoittaa, että velaksi otetaan aseita. Kun ei ole mitään suurta hätää olemassa, tuntuisi kohtuulliselta, että olisi aikaa olla sitoutumatta ensi vuoden budjetissa. Tehdään näitä temppuja eteenpäin ja katsottaisiin sitten, kun ollaan nollatilanteessa valtiontaloudessa, mitä tehdään. Sitten voisi jo miettiä, tarvitseeko sellaisia aseita hankkia, mitä nyt ollaan suunnittelemassa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Kalliomäki totesi, että budjettia on valmisteltu hyvin pitkäjänteisesti. Kuitenkin minä huomaan, että hallitus leikkasi valtiovarainministeriön esityksestä budjettiriihessä yli 4 miljardia markkaa siitä, mitä viime helmikuussa kehyksistä sovittiin, ja että niitä leikkauksia on näköjään tullut myös KTM:n osalle. Pohjoisen kannalta tietyt kovin valitettavaa on, että näyttää siltä, että ne elinkeinotuet, jotka pohjoisen yrityksille ovat äärettömän tärkeitä silloin, kun ne lähtevät liikkeelle, on melkein kokonaan pyyhkäisty sieltä pois. Ei se budjetin lukijasta ihan siltä näytä, miltä teistä ministerinä ehkä tuntuu.

Armeijan osalta minä toteaisin, että kyllä nyt painopiste on selvästi kovissa ja kalliissa hankinnoissa. Kyllähän tähän liittyy sekin problemaattikka, että kun ostetaan Horneteja — niille tulee

aina vain lisää hintaa — ostetaan taisteluhelikoptereita, niin toimintamenothan ovat se, josta karstataan. Mikäs armeija se semmoinen on, jolla on valtavan hyvät vehkeet mutta ei kohta miehistöä sitä käyttämään?

Kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki: Puhemies! Olen yrittänyt sillä tavalla seurata oman sektorini budjetin valmistelua, että voin sanoa, että mitään isoa yllätystä ei tälläkään matkalla budjettiriihessä eikä sitä aiempina kuu-kausina tullut. Näkymä oli varsin selvä.

Jos haetaan budjettiriihestä jotain muotopuolta ja ns. yllätystä, niin se on julkisuudessaakin näkynyt. Se liittyi siirtomäärärahaleikkaukseen, noin 800 miljoonaa kaiken kaikkiaan myös KTM:n sektorilta. En kuitenkaan siitäkään nyt ihan mahdotonta meteliä pitänyt, vaikka järki ei parhaimmillaan siinä vaiheessa riittä enää kukkinut, koska se on kuitenkin sellainen leikkaus tai säästö, joka joka tapauksessa olisi ajan mittaan syntynyt. Joka vuosihan tätä kautta lähes miljardi markkaa siirtyy säästöihin. Tämä on siirtomäärärahajärjestelmän normaali kulku, eli siinäkään ei mitään isompia ongelmia lopulta ole. Mutta kuten aiemmin sanoin, tärkeintä on, että asiat selvitetään ja asiat eivät hirmuisen paljon riidelleet.

On eri asia, niin kuin senkin jo sanoin, minkälainen keskustelukulttuuri poliittisessa prosessissa vallitsee. On ehkä hyvä vielä kerrata se, että näen kyllä tarvetta poliittisen prosessin täsmällisempään mukanaoloon ja pitemmälle tulevaisuuteen katsovaa pohdiskelua niin, että se yhdistyy taloudelliseen prosessiin. Se ei Suomessa tällä hetkellä riittävällä tavalla toteudu ja se tuottaa tietysti tuskaa meille eduskunnassa ja myös hallituksen sisällä.

KTM:n osalta elinkeinotukien leikkauksethan on sinetöity pitkälti hallitusohjelmassa. Jo hallitusneuvottelujen tuloksena 1,9 miljardia leikataan. Se ei ole ihan niin paha luku kuin näyttää, koska aika huomattava summa syntyy säästökäsi siitä kautta, että lama on ohitse, talous vetää eikä synny massiivisia luottotappiokorvauksia ja vastaavia budjetin kautta KTM:n sektorilla.

Minusta on hyvä muistaa, että elinkeino- ja yritystukien skaalan sisällä on huomattava ja terve uusi painotus. Se näkyy vuoden 98 budjettiesityksessä selkeästi sillä tavalla, että kun koko budjetti KTM:n osalta on noin 4,4 miljardia, niin Tekesin osuus siitä on lähes puolet. Se tarkoittaa sitä, että uusiin kestäviin työpaikkoihin painot-

tuvaan toimintaan satsataan todella merkittävästi, ja se on valtakunnallista toimintaa. Totta kai silloin on kysymys myös siitä, että eri puolilla valtakuntaa ylipäänsä on yrityksiä ja nimenomaan sellaisia, joihin tämän tyyppinen ennen kaikkea toimintaympäristöön liittyvä tuki osuu hyvällä tavalla.

Ed. Rinne merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustuselänteon yhteydessä sen määrärahatulokko oli nimenomaan liite, ja viime vaiheessa hallituksessakin päädyttiin siihen, että se jätetään liitteenä eikä se ollut sellaisenaan päätöksenteon osana, johon eduskunta olisi sellaisenaan ottanut kantaa. Vapaamuotoisena tulkintana siitä, mitä asian yhteydessä eduskunnassa on ymmärretty, on varmaan oikein todeta, että eduskunta siinä tilanteessa ainakin enemmistönä suurin piirtein näki, että se on yksi mahdollinen, mahdollisesti tavoitteellinenkin määrärahakehys.

Mutta se, mikä oli olennaista ja minkä pohjalta hallitus ja puolustusministeriö toki voivat valmistella tulevia esityksiä, on, että eduskunnan vastauksessa myös todettiin, että puolustushallinto ei voi olla sellainen erikoisala, johon sovellettaisiin joitain muita budjetti- ja hankintaperiaatteita kuin muihin aloihin, vaan budjetin yhteydessä vuosittain määritellään määrärahatasoa ja tulevat valtuudet.

Nyt esitetyn budjetin osalta minusta on aika yksiselitteistä, että helikopterihankintaa ei ole sillä tavoin valmisteltu, ei hallituksen piirissä eikä eduskunnan suuntaan, että nyt voitaisiin tehdä avointa valtakirjaa useiden miljardien hankinnasta. Ennen kuin sellainen on mahdollista, tarvitaan aika yksityiskohtainen selvitys siitä, paljonko hankinta maksaa, mitkä ovat rahoituspuitteet, mitkä ovat puolustuspoliittiset ja muut heijastusvaikutukset, ja sitten asiaa katsotaan. Luulen, että olemme oppineet jonkin verran edellisestä hankintavaltuudesta, joka toki tehtiin kuitenkin huomattavasti, ainakin muodollisesti, enemmän tiedoilla kuin tähän budjettiin on tarjolla. Sen vuoksi se, mitä tässä yhteydessä voidaan päättää, on se, että hankinnan valmistelua voidaan jatkaa. Siis itse tekstiosuus, jossa on viitattu helikopterihankintoihin, on eduskunnan tietyn asteisen siunauksen saanut, mutta se on hyvin yleistasoinen eikä kerro todellakaan sitä,

mitä seurauksia tai kustannusvaikutuksia hankinnalla on. Siihen palataan sitten, kun tämä tieto on olemassa, ja se ei varmaankaan ole tämän vuoden puolella.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saari halusi jatkaa keskustelua kokoomuksen ja keskustan ansioista tuloverotuksen alentamisessa. On todellakin niin, että kokoomus on ollut mukana kaikissa kolmessa hallituksessa, Holkerin, Ahon ja Lipposen hallituksissa.

Se, mitä tapahtui, oli se, että Holkerin hallituksen aikana tuloverotusta reilusti kevennettiin. Nythän asetetaan tavoitteeksi, että päästäisiin edes siihen, mihin Holkerin hallitus aikoi naan lopetti. Myös Lipposen hallituksen aikana tuloverotusta on kevennetty, mutta oli kokoomus kiistämättä mukana myös Ahon hallituksessa, jonka aikana tuloverotus ei keventynyt, eikä se todellakaan johtunut siitä, että kokoomuksen verolinja olisi jotenkin muuttunut, vaan kyllä se johtui hallituskumppanistamme keskustasta, joka, niin kuin on todettu, ei todellakaan tunne viehtymystä palkansaajien tuloverotuksen keventämiseen vaan ennen kaikkea siihen, että riittävästi kerättäisiin varoja niitten erilaisten tukien maksamiseen, jotka sille ovat paljon läheisempiä. Ehkä nyt, kun aiotaan oikein joukolla rynnätä pääkaupunkiin ja tämän seudun palkansaajien ääniä valloittamaan, verotuskin kiinnostaa, mutta jäljet pelottavat, mitä tulee keskustan suhtautumiseen tuloverotukseen.

Mitä verotukseen laajemmin tässä yhteydessä tulee, ei todellakaan ole päätetty, että tuloneuvotteluissa, tupopöydässä veroratkaisut tehdään, vaan kuten on moneen kertaan todettu, hallitus on varautunut siihen, että jos syntyy tulo ratkaisu, joka tukee matalan inflaation, hyvän työllisyyden ja vakaan kasvun politiikkaa, siinä tilanteessa hallitus ja eduskunta ovat valmiita omalta osaltaan tarkistamaan verotusta siitä, mitä budjettiesitys nyt pitää sisällään. Nyt meidän pitäisi kaikkien toimia niin, että ammattiliitot ja työnantajajärjestöt pystyisivät sopimaan sellaisesta tulo ratkaisusta, joka loisi mahdollisuudet tuloverotuksen keventämiseen.

En usko, ed. Tuomioja, mitä veroratkaisun sisältöön tulee, että siitä juuri löytyy erimielisyyksiä ainakaan sillä tavoin demareitten ja kokoomuksen välillä kuin viittasitte, päinvastoin. Olemme yhdessä hallituksen budjettiriihessä hyväksyneet pääministeri Lipposen nimissä olleen

lausuman, jossa selvästi on paalutettu tämän veroratkaisun sisältö.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! On käyty vilkasta keskustelua koko iltapäivä. Hyvä näin. Painotukset ovat hiukan erilaisia riippuen siitä, miltä suunnalta puheenvuorot on käyty.

Talousarvioesitys on tiukkaa taloudenpitoa tavoitteena valtionvelan pienentäminen ja työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen uusin keinoin. Tavoiteasettelu on minunkin mielestäni aivan oikea, kunhan toimenpiteet ovat riittävän oikeudenmukaiset. Työttömyyden vähentymisen kannalta aktiivisempi ja kannustavampi keinovalikoima yksilön työllistymisen tueksi on oikean suuntaista tukea valtiolta, kunhan työttömän oikeuksia kunnioitetaan ja työttömän velvollisuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi. Työministeriön esittämä työvoimapolitiikan perusuudistus on kuitenkin vain yksi osa työttömyyden vähentämisen tavoitetta.

Me emme yksikään täällä voi kiistää sitä, että työttömyyden vähentymisen kannalta oleellisia ovat myös panostukset rakentamiseen. Rakentamisen osalta talousarvioesitys lupaa selvää heikennystä asuntotuotannon tukemiseen perustena vapaarahoitteisen tuotannon kasvuennuste, joka ainakin omasta mielestäni on laskelmissa ylimitoitettu. Työttömyyden vähentymisen kannalta olisikin tärkeää, että valtion tukemaa tuotantoa lisättäisiin jo ensi vuodelle siten, että vähintään 30 000 uuden asunnon rakentamisesta pidetään kiinni.

Asuntojen korjauksen vauhdittamiseksi tulisi valtion tukea kasvattaa mielestäni myös siten, että vuositasolla ainakin 30 000 asuntoa voitaisiin perusparantaa ja kohdistaa yleisiä korjausavustuksia terveyshaittojen ehkäisyyn, esimerkiksi homevaurioiden ja ilmastointien korjaamiseen. Satakunnassa rakennusalan ylikuumenemisesta ei ole minkäänlaista pelkoa. Sen sijaan työttömien tunteet ovat korkealla, koska työttömyys jatkuu kuukausia, jopa vuosia.

Arvoisa puhemies! Työttömyysturvan peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen on tulossa pieni korotus. Hyvä näin. Mutta olen samaa mieltä kuin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Jouko Skinnari, joka on arvioinut julkisuudessa, ettei eduskunta hyväksy ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan uutta laskutapaa, joka pienentäisi päivärahajoja. Vähennys vaikuttaisi myös ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan lisäksi sairausvakuutuslain mu-

kaisiin päivärahoihin alentavasti. Erityisen vi nouman laskutavan muutos aiheuttaa 4 000—10 000 markan tulojen kohdalla. ”Otetaan työttömältä ja annetaan toiselle työttömälle” tuntuu olevan valtiovarainministeriön virkamiesten nollasummapeli. Sitä en voi hyväksyä! Sen sijaan valtiovarainministeriön virkamiehet voisivat ripeästi ryhtyä perimään pankkien miljardivoitoista valtion pankkitukia takaisin, ennen kuin nämä voitot katoavat ulkomaille. (Eduskunnasta: Virkamiehet valmistelevat!) — Me tiedämme sen, että virkamiehet valmistelevat ja ministeri toteuttaa.

Budjettiin sisältyvät kuntien valtionosuuksien leikkaukset ja opettajien eläkevastuiden siirto kunnille ovat surullisia viestejä kotikuntiimme. Tosin ne ovat olleet tiedossa jo ja niihin on kunnissa varauduttu, mutta yhteisöverotuoton leikkaus on kunnille selkeä lisämenetys. Ministerit eivät voi kierrellä itseään irti siitä, että keväällä lupaukset olivat sen suuntaisia, että kuntiin ei enää lisärasituksia säilytetä.

Valtiontalouden kuntoon saattaminen kuntien kustannuksella heijastuu lisääntyvinä ongelmina kunnallisten palveluiden ylläpidossa, ja nyt tuntuukin siltä, että vastuiden siirto kuntiin tapahtuu liian nopeasti ja näkyy kunnissa investointilaman jatkumisena ja kuntien työntekijöiden työkyvyn vaarantajana tiukentuneen taloustilanteen vuoksi. Liian helposti porvarikunnissa kiristyvän talouden varjossa on ideologinen palveluiden yksityistämismvimma kasvanut. Kilpailuttamisen seurauksena palvelujen laadusta tingitään ja kunnan omaa henkilöstöä ajetaan korjistoon.

Eläkeläisille talousarvioesitys tuo hieman tervetullutta helpotusta. Lääkkeiden arvonlisävero alenee, mutta eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen jäi tuloratkaisujen yhteyteen. Tämä on outo menettely. Kuitenkin pääministeritason lupaus on olemassa siitä, että syntyi tupo tai ei, eläkeläisten verotaakkaa kevennetään.

Tuloverokevennysten lykkäntyminen työmarkkinaratkaisujen yhteyteen aiheuttaa ainakin minulle epäilyksiä siitä, pystytäänkö verohelpotukset rajaamaan pieni- ja keskituloisiin, kuten pääministerin lausumassa sanotaan. Entä lisätäänkö veroratkaisulla entisestään kuntien ongelmia? Nämä ovat kysymysmerkkejä, joihin tässä vaiheessa emme vielä saa vastausta. Siltä osin yhdyn niihin, jotka ovat sitä mieltä olleet, että ratkaisut olisi pitänyt tehdä jo budjettiriihessä, ja myös eduskunnassa olisi nyt meillä siitä esitys.

Opiskelijoiden opintotukijärjestelmän muutokset ovat osittain odotettuja parannuksia. Muualla kuin vanhempiensa luona asuvat 18-vuotiaat saavat parempaa opintorahaa kuin aikaisemmin, ja opiskelijoiden opintojen rahoitukseen parannusta tuova muutos tulojen huomioimiseksi koko vuoden ajalta sekin suosii opintojen ohella työtä tekevien tulonhankkimista. Molemmat uudistukset kannustavat opiskelijoita itenäisempään elämään jo opintojen aikana.

Rouva puhemies! Sen sijaan jo ryhmäpuheen- vuoroissakin on puututtu joukkoliikenteeseen, ja myös itse tästä sanoisin muutaman sanan. Julkisen liikenteen arvonlisäveron nosto kahdella prosentilla oli hallitusohjelman vastainen, ja polttoaineiden hinnankorotukset arvonlisäveron noston ohella ovat muutoksia, jotka aiheuttavat julkisen liikenteen lippuhintoihin korotuspaineita. Tämä on tosiasia. Työmatkakulujen omavastuusuuden korotusestitys ja bensaveron korotus yhdessä lisäävät työssäkäyntikuluja selvästi. Nämä muutokset ovat kaikkea muuta kuin tervetulleita. Varsinkin pätkätöiden ja muutenkin epäsäännöllisten työaikojen tekijät kärsivät suhteettoman paljon. Hallituksen tavoitteet lyhyiden töiden vastaanottamisen ja työvoiman liikkuvuuden kannustamiseksi ovat selvästi ristiriidassa edellä olevien korotusesitysten kanssa.

Syksyn tuloneuvottelut jättävät talousarvioesitykseen vielä niin monta varaumaa, että monia positiivisiakin asioita sisältävä hallituksen esitys kaipaa vielä eduskunnan ja erityisesti valiokuntien hiontaa oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Muutama asia vielä alueellisesta kehittämisestä. Valtion talousarvioesitystä on yhä vaikeampi arvioida alueellisen kehityksen näkökulmasta. Ed. Aittoniemi toi hyvin esille sen, että budjettikirjasta ei enää löydy hankkeita niin kuin aikaisempina vuosina. Myös päätösvalan siirto ministeriöille ja valtion aluehallinnolle sekä EU:n ohjelmallisen aluepolitiikan toteutusjärjestelmä merkitsevät sitä, että budjetti sisältää yhä vähemmän hankkeita ja budjetin alueelliset vaikutukset ovat kiinni maakuntien ja niiden viranomaisten omasta aktiivisuudesta, yhteistyökyvystä sekä ennen muuta kyvystä ideoida hankkeita. Maakuntien kannalta talousarvion todellinen vaikutus ja hankkeet aukeavat siten vasta talousarviovuoden päätyttyä ja siirtomääräraha-käytännön johdosta jopa vasta muutaman vuoden kuluttua.

Satakunnan näkökulmasta vuoden 1998 valtion talousarvioesitys turvaa maakunnalle keskeisten liikennehankkeiden jatkorahoituksen.

Näitä ovat Tampere — Pori/Rauma-radan sähköistys, Porin pohjoinen satamatie ja Valtatie 2:n määrärahat. Radan sähköistämisen jatko-osa on ulotettava myös päätepiisteeseen saakka eli Pori-Mäntyluodon satamaan, joka muuten on saha-teollisuuden suurin vientisatama, kuten myös tulee turvata Valtatie 2:n nelikaistaistus Ulvilaan saakka. Otin tämän satamaan johtavan osuuden siksi, että kysymyksessä on muutama kilometri ja näyttää siltä, että juuri siinä kohdassa rahat loppuvat, vaikka niin elinkeinoelämän kuin sujuvan ja turvallisen liikenteen kannalta on välttämättöntä, että rautatien sähköistys on suoraan satamaan saakka.

Satakunnassa sitkeästi korkealla pysyttelevä työttömyys ei pelkästään paikallisin voimavaroin hoidu, vaan tarvitaan voimakasta valtion panostusta, tukea uusiin hankkeisiin ja investointeihin eikä pelkästään jatkorahoitusta käynnissä oleviin.

Satakunnan kannalta pahimpia pettymyksiä oli varuskuntiemme rakennushankkeiden lykkääntyminen. Sekä Niinisalon varuskunta Kankaanpäässä että Huovrinrinteen varuskunta Säskylässä ovat kehitettäviä varuskuntia, joilla on kansallisia ja kansainvälisiä tehtäviä. Niinisalon varuskunnan ruokalan peruskorjaukseen tuleekin osoittaa työllisyysvaroja, jotta ruokalan korjaus voidaan aloittaa. Joka tapauksessa tulevina vuosina on löydettävä määrärahoja Satakunnan varuskuntiin.

Tästä aasinsillan kautta hyppään helikoptereihin, vaikka en aikonut niistä sanaakaan sanoa. Mutta olen samaa mieltä kuin ryhmäpuheenvuoromme käyttäjä Erkki Tuomioja, että tässä yhteydessä en ole valmis antamaan avointa hankintavaltakirjaa. Vasta sen jälkeen kun on tiedossa tarkat kustannukset, asiaan voidaan palata. Edelliseltä kaudelta on huonoja kokemuksia Hornetien hankinnasta. Kun olimme kansanedustajien kanssa käymässä merivartiolaitoksella ja tutustuimme Super Pumaan, saimme kuulla jo pelkästään huoltokustannukset, mitä ne kaiken kaikkiaan tekevät ja kuinka usein huoltoa joudutaan tekemään. Näitä ei ole kuitenkaan missään laskelmissa huomioitu. Samoin myös helikopteriohjaajien koulutus maksaa huikeita summia, eikä näistäkään ole missään tehty laskelmia. Eli asiaan palataan sen jälkeen, kun saamme lisäselvityksiä ja kustannukset ovat tiedossa.

Valtion menot kokonaisuudessaan Satakunnassa ovat arviolta noin 7 miljardia markkaa. Satakunnan osuus jää edelleen alle maan keskiar-

von. Tämä on osoitettavissa ja löydettävissä kaikista tilastoista. Valtion talousarvioesitys ei siten kavenna maakunnan jälkeenjääneisyyttä yhteisistä voimavaroista.

Satakunnan suurimpana kehittämisen pullonkaulana on vähäinen korkeampi opetus ja tutkimus. Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitos, Tampereen teknillisen korkeakoulun Porin yksikkö sekä Turun kauppakorkeakoulun kauppatieteiden maistereiden koulutus tarjoavat toki koulutusta maakunnassa. Erityisesti Porissa tapahtuva koulutus on pitkälle Porin kaupungin ja EU-rahoituksen varassa, joten jatkossa myös toivon, että valtio tulee vastaan ja ottaa vastuuta satakuntalaisesta korkeakoulutuksesta.

Maakuntien kehittämiseen ovat Euroopan unionin rakennerahastot antaneet hyviä uusia välineitä. Satakunta kokonaisuudessaan on tavoite 2 tai 5b-tukien piirissä. Ohjelmien toteuttamista kuitenkin haittaa sekava EU-ohjelmien toteutusjärjestelmä. Hallintoa tuleekin jatkossa huomattavasti yksinkertaistaa. Euroopan unionin rakennerahastouudistuksessa Suomi on ottamassa hyvin Itä-Suomi painotteisen linjan. Vaikka Itä- ja Pohjois-Suomessa on kiistatta ongelmia, on huomattava, että myös Etelä- ja Länsi-Suomessa on erityisesti teollisuuden rakenneongelmapaikkakuntia.

Vaikka tavoiteohjelmien karsiminen on kannatettavaa, on samalla myös mielestäni pidettävä huolta siitä, että rakennerahastojen varoja voidaan kohdentaa myös teollisuuspaikkakunnille, ja niitä Satakunnassa on. Siksi uudessa tavoite kakkosessa, jossa osin yhdistyvät vanhat tavoitteet 2 ja 5b, tulisi määräytymisperusteena olla erityisesti korkea työttömyys ja tukialueet tulisi määritellä seutukunnittain.

Puhemies! Valtion ensi vuoden budjettiesitys antaa edelleen mahdollisuuksia maakuntien ja alueiden omatoimiselle kehittämislle. Vaikka hankkeita on nimikkeinä vähän, on aluekehitysrahoitusta kohtuullisesti. Nyt onkin maakuntien liitoilla ja kunnilla sekä uusilla työvoima- ja elinkeinokeskuksilla näytömyys ja tukialueet tulisi määritellä seutukunnittain.

Ed. Jäätteenmäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A. Oja ja I a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen siitä, että ed. Peltomo otti esille varikkoasian omalta

alueeltaan. Haluaisin todeta ja lisätä siihen, että näitä samanlaisia rakentamistarpeita on pilvin pimein ympäri maata. Näin ollen minusta puolustusministeriön pitäisi harrastaa jonkin näköistä arvoasteikkoa, mitkä olisivat tärkeimpiä hankkeita tänä aikana, jolloin maassa on tällainen työttömyys kuin on. Rakentaminen, mitä voitaisiin varikkojen kohdalla suorittaa, antaisi myöskin työtä.

Siitä syystä tällainen tämän hetken helikopterihankinta, jota nyt ollaan suunnittelemassa, minusta ei ollenkaan puolla paikkaansa. Toivoisin, että tätä hankintaa siirrettäisiin kauas eteenpäin sellaiseen aikaan, jolloin meillä on siihen varaa. Ehkä hornettien hankinnasta olemme jostakin oppineet. Toivottavasti selkeät laskelmat ja myöskin käyttötarkoitukset ja muut ovat valio-kunnasta tulossa sitten budjettikäsittelyyn, kun sinne asti pääsemme.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä täällä esimerkiksi ed. Aittoniemen käsitykseen siitä, miten budjettikirja vuosien aikana on muuttunut. Kun on jo toistakymmentä vuotta sitä seurannut, voi kyllä todeta aivan avoimesti, onko se tätä nyky-yhteiskuntaa, tietotekniikan aikakautta, että sen pitää mennä entistä pienemmäksi. Kyllä tässä salissa kansanedustajien vaikutusmahdollisuudet budjettikirjaan ovat kaventuneet vuosi vuodelta. Sitä on turha kenenkään täällä väittää, mutta ehkä se on sitä aikaa, että meidän täytyy tähän mukautua.

Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen tiukka budjettilinja on perusteltu, koska talous kasvaa jo viidettä vuotta peräkkäin ja samanaikaisesti valtio joutuu lisäämään velkaa vielä noin 15 miljardilla markalla. Vaikka budjetti on tiukka, sen raamien sisällä voidaan harjoittaa oikeudenmukaista yhteiskuntapolitiikkaa, jos on poliittista tahtoa. Mutta valitettavasti nyt istuvalla sateenkaarihallituksella ei sitä ole. Onhan tällä hallituksella kuitenkin erittäin oikeistoliberaalinen arvomaailma. Hallitus todella suosii hyväosaisia. Se suosii rintamaita, mutta sorsii köyhiä ja syrjäseutuja. Suomi todella keskittyy ja autioituu. Muuttoliike valuu Helsinkiin, Turkuun, Tampereelle, Jyväskylään ja Ouluun. Syrjäiset maaseutualueet ja monet maakunnat tyhjenevät. Maamme muuttuu todella kovaa vauhtia. Ehkä joidenkin mielestä tämä on juuri hyvä suunta.

Kun suuri osa maasta autioituu, samaan aikaan suurkeskukset, erityisesti pääkaupunkiseutu ja Helsinki, painivat hallitsemattoman väes-

tönkasvun kanssa. Suurtyöttömyys muuttuu, on edelleen muuttumassa ja muuttunut rakenteelliseksi, kun samanaikaisesti useilla aloilla on työvoimapulaa, esimerkiksi metalliteollisuudessa myöskin Etelä-Pohjanmaalla. Voin kyllä yhtyä ed. Peltomon käsitykseen siitä, mitä hän totesi Satakunnan kohdalta, että ei Etelä-Pohjanmaalakaan rakennusalan ylikuumenemista ole tällä hetkellä nähtävissä. Todella tarvittaisiin sitä rakennusalan vilkastumista. Mutta hallitus toteaa vain noin yleisesti, että meillä menee aika hyvin, vaikka syrjäytynneiden määrää kasvaa ja entistä enemmän on kuitenkin monien tutkimustenkin mukaan kansalaisia, joilla on todella paha olla. Hallitus kun uskoo puhtaasti markkinavoimiin eikä usko oikeudenmukaiseen yhteiskuntapolitiikkaan, jota tehdään poliittisilla päätöksillä. Suomen keskusta on nimenomaan valmis poliittisiin päätöksiin, joilla pyritään oikeudenmukaiseen yhteiskuntapolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Ehkä sitten on syytä mennä mikrotasolle ja jättää suuret valtakunnalliset linjat ja käsitellä budjetista omalta osaltaan eräitä itselle läheisiä pääluokkia.

Ensi vuoden budjetti on todella nurja kehitysalueille ja maaseudun väestölle. Täällä jo moneen kertaan todettu bensiinin valmisteveron korottaminen ja samoin dieselöljyn veron korottaminen osoittavat sen kylmyyden, millä hallitus suhtautuu aluepolitiikkaan ja syrjäseutuun. Polttoaineveron korotus kohdistuu erityisesti lapsiperheisiin ja haja-asutusalueella asuviin kansalaisiin. Muita raskaammin korkea polttoaineverotus raskaita erityisesti pienituloisia kansalaisia. Keskimääräistä teollisuustyöntekijän palkkaa nautti-valta suomalaiselta, joka omistaa auton, kuluu yhden kuukauden nettopalkka vuodessa pelkästään bensiiniverojen maksuun. Yhtä järkyttävä kuin on polttoaineveron korotus, on myöskin joukkoliikenteen kustannusten lisääminen. Onkin käsittämätöntä, että vihreiden eduskuntaryhmä on voinut tällaisen hyväksyä.

Yritystukia leikataan merkittävästi, mikä täällä on myöskin jo korkealtakin taholta todettu, että siitä jo hallitussopimuksessa näin sovittiin ja näin tullaan tekemään. Tämä aiheuttaa sen, että työpaikat vähenevät erityisesti myös jo pienissä maakuntakeskuksissa, kun yritykset sieltä loppuvat. Tosin tässä yhteydessä totean, että Etelä-Pohjanmaalla tilanne ei suinkaan ole tässä mielessä maan surkein. Siellä löytyy kyllä yrittäjyyttä myöskin tällaisena aikana.

Kuntaleikkaukset syventävät alueellista kahlitajakoa, pahentavat työttömyyttä, kun kunnat

joutuvat leikkaamaan peruspalveluja ja myös lykkäämään merkittäviä tärkeitä investointeja. Kyllähän tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että hallituksen tarkoituksena on saattaa erityisesti pienet kunnat vaikeuksiin ja varmasti hallituksella väikkyy myös mielessä kuntien pakkoliitosasia.

Viime joulun alla tässä salissa käytiin valtion aluehallinnosta välillä kiivaskin keskustelu suurläänien ja työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta. Suurläänit ovat nyt voimassa ja 15 elinkeinokeskusta on aloittanut työnsä. Läänikysymys olisi pitänyt ratkaista niin, että koko nykyisen kaltaisen läänilaitos olisi lakkautettu ja tehtävät siirretty maakuntien liitoille, työvoima- ja elinkeinokeskuksille, kihlakunnille, seutukunnille, kunnille ja tästä voimme tietenkin tässä talossa sitten säätää lainsäädäntöä, minne näitä tehtäviä olisi vielä sitten jäänyt siirrettäväksi.

Suurläänit ovat mielettömiä, mutta toisaalta pitää nyt muistaa, että myös tehtävät ovat toisenlaiset kuin aikaisemmin. Työvoima- ja elinkeinokeskuksille on asetettu suuret tavoitteet. Maakunnallisten liittojen ja työvoima- ja elinkeinokeskusten tuleekin nousta maakuntien vetureiksi. Maahan tuli 15 elinkeinokeskusta, mutta mielestäni törkeää oli se, että Keski-Pohjanmaalle ei annettu omaa työvoima- ja elinkeinokeskusta ja nyt maakunnalta on viety ja viedään myös metsäkeskus sekä ympäristökeskus.

Äänestin suurläänien puolesta tukeakseni kaikin voimin maakuntien Suomen kehittymistä, myös Keski-Pohjanmaan. Keski-Pohjanmaa on otettu, tällainen tuntuu tuleen, hallituksen erityiseksi silmätiukaksi ja ehkä puristuksen kohteeksi. Onkohan kyseessä poliittinen peli, kosto? Tätä ainakin sopii kysyä.

Arvoisa rouva puhemies! Oman maakuntani, Etelä-Pohjanmaan, kohdalla budjetti ei ole kovin ruusuinen. Se antaa vain murusia Etelä-Pohjanmaalle. Alempiasteisen tiestön asema pahenee entisestään, kun määrärahoja supistetaan ja tärkeitä liikenneturvallisuushankkeita joudutaan myös Vaasan tiepiirissä siirtämään.

Positiivinen hanke Etelä-Pohjanmaan aluetta ajatellen on Kauhavan Vuorenmaan tiehanke. Myönteisenä asiana on myös Parkanon radan kunnostaminen ja se, että pohjavesialueiden kunnostamista Evijärvellä nopeutetaan sekä aloitetaan Kyrönjoen vesistön suojelutyöt.

Avoimesti on todettava, jos seuraa alueemme maakuntia, että rannikko, Pohjanmaan liiton alue, sai budjetissa huomattavasti enemmän kuin Etelä-Pohjanmaa. Vaasan tiedekirjasto, Poliisi-

talo, Teknillinen oppilaitos saavat määrärahoja. Mielestäni erityisesti Vaasan tiedekirjaston kannalta on todettava, että siitä on hyötyä molemmille maakunnille ja useammallekin maakunnalle, mutta kai tässä sitten näkyy se, mistä tämän hallituksen ministerit ovat; totta kai Eskon puumerkki näkyy budjetissa. Ja valitettavasti tämä vauraampi rannikkoalue on saanut suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin Etelä-Pohjanmaa.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus leikkaa maatalouden pääluokassa 300 miljoonaa markkaa kansallista tukipakettia. Leikkaus aiheuttaa sen, että viljelijöiden tulot laskevat. Suurimman pettymyksen viljelijät ovat kokeneet EU:n aikana nimenomaan kustannuspuolella. Laskelmien mukaan maatalouden kustannusten piti siirtymäkauden aikana pudota 5,1 miljardia markkaa ja niistä 3,8 miljardia piti toteutua kahtena ensimmäisenä siirtymäkauden vuotena. Nyt kuitenkin selvitykset osoittavat, että kustannusale nema on ollut vain 2,7 miljardia ja 1,1 miljardia on kadonnut jonnekin. Sopii kysyä, minne.

Budjettiesitys leikkaa tällä kertaa 100 miljoonaa markkaa Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja. Tämä summa on pois maatalouden kehittämisestä. Tällä hetkellä jo sukupolvenvaihdoksia tapahtuu vajaat 500 per vuosi. Kun vuonna 91 esimerkiksi MYEL-vakuutuksia tehtiin noin 6 400 ja viime vuonna vain 2 300, tämä osoittaa, että maatalouden rakenne on pahasti vinoutumassa.

Maatalouden sisäisen rakenteen kannalta tilanne on myös muuttunut huonompaan suuntaan, koska selkeästi painopiste maatalouden investoinneissa on siirtynyt A- ja B-tukialueille. C-tukialueiden asema on selkeästi heikkenemässä, ja se johtuu tukitasosta. Ovathan tällä hetkellä A- ja B-tukialueilla viljelijät huomattavasti paremmassa asemassa investointien suhteen kuin C-tukialueilla.

Maaseudun neuvontajärjestöistä suurimpana häviäjänä ovat alueelliset maaseutukeskukset ja niiden keskusjärjestö, Maaseutukeskusten Liitto, koska sieltä leikataan miljoona markkaa. Tämä on ikävä signaali maatalousneuvonnalle tällä hetkellä, kun sitä neuvontaa todella tarvittaisiin.

Periaatteellisesti erittäin suuren asian on hallitus sopinut budjetin yhteydessä, kun se aikoo kumota maanhankintaoikeuslain. Tämä on erittäin vakava isku maaseudun rakenteelle, kun maatalouden siirtymäkausi on nyt herkimässä vaiheessa ja on selvää, että metsätalouden rooli osana maatalousyrittäjyyttä tulee korostumaan.

Lain kumoaminen mahdollistaisi metsien laajamittaisen siirtymisen kolmen suuren metsäkonsernin haltuun, ja tämä johtaisi kilpailuasetelman vinoutumiseen raakapuumarkkinoilla ja heikentäisi metsänomistajien neuvotteluasemaa entisestään. Tämä koskisi erittäin voimakkaasti Itä-Suomen metsärikkaita alueita.

Myönteistä on se, että valtio lisää ensi vuoden budjetissa nuorten metsien ja taimikonhoidon rahoitusta noin 47 miljoonalla markalla. Valtionapu metsäkeskuksille säilyy ensi vuonna suurin piirtein samana kuin tänä vuonna. Säästöjä vaativa 8 miljoonan markan vaje syntyy siksi, että Eläke-Tapion lisäeläkkeet lankeavat metsäkeskusten maksettaviksi. Tämä 8 miljoonan markan aukko tietää noin 45 henkilön vähentämistä eli useamman kuin kahden metsäkeskuksen lakkauttamista, ellei eduskunta hallituksen suunnitelmia muuta. Ja kai siellä jo ministeriön piirissä on suunnitelmat siitä, mitkä ne metsäkeskukset olisivat, ellei tätä 8:aa miljoonaa markkaa lisää tässä talossa saada aikaan.

Arvoisa puhemies! Suomen maataloudelle on suuri uhkatekijä Euroopan komission julkaisema Agenda 2000, jossa on linjaukset EU:n yhteisen maatalous- ja rakennepoliitikan uudistamiselle. Erityisen ikävä Agenda 2000 on toteutessaan Suomen nurmiviljelylle ja viljanviljelylle. Se horjuttaa nurmen käyttöön tukeutuvan kotimaisen maidontuotannon eettisesti ja ekologisesti kestävä perustaa. Mikäli viljan hintaa rajusti lasketaan, se ei peitä edes muuttuvia tuotantokustannuksia. Omien nurmirehujen sijasta karjatilojen kannattaa silloin siirtyä käyttämään tuontirehua. Suomen hallitukselta tuleekin nyt odottaa kovia ja nopeita otteita, että sekä nurmi- että viljanviljely voidaan myös Agenda 2000:n toteutuessa Suomessa turvata.

Hallituksen budjettilinja on tiukka ja kansakuntaa eriarvoistava, kuten jo aikaisemmin totesin, sillä alueiden erot kasvavat ja myös pysyvä ihmisten eriarvoisuus kasvaa. Sopiikin kysyä, haluaako hallitus käyttää maataloutta näiden ongelmien tasoittamiseen vai annetaanko maatalouden kehityksen kärjistä näitä ongelmia, joita yhteiskuntapolitiikassa nyt vallitsee. Sateenkaarihallituksen pitäisi mielestäni ottaa oppia Ruotsin sosialidemokraattiselta hallitukselta. Göran Persson on lausunut viisaan ajatuksen: "Elintarviketuotannon avulla autetaan maa alueelliseen tasapainoon, kestävään kehitykseen ja kasvamaan työllisyyteen, kehitetään maatalouden ja maaseudun elinkeinopolitiikkaa." Tähän ajatuksen on helppo yhtyä.

Arvoisa puhemies! Vihreiden puheenjohtaja ed. Satu Hassi on tehnyt mielestäni uskomattoman esityksen, kun hän vaatii turkistarhauselinkeinoon lopettamista. Turkistarhaus on Etelä-Pohjanmaalla ja Vaasan vaalipiirissä ja koko maassakin merkittävä elinkeino, jota harjoittavat ammattitaitoiset tarhaajat. Tekemällä tällaisen esityksen ed. Hassi antaa samalla tukensa mielestäni myös turkistarhojen ääriterroristisille "vapauttajille".

Turkistarhojen rikolliset vapauttajat ovat henkilöitä, jotka tuottavat tuskaa turkiseläimille mutta ennen kaikkea koko luonnoneläimistölle. Onhan häkistä hädetty tarhaminkki todella luonnolle peto. Maan hallituksen tuleekin välittömästi ryhtyä koviin lainsäädännöllisiin toimiin, joilla järjestäytyneet ammattirikolliset saatetaan vastuuseen. Suomi on oikeusvaltio, ja valtion on taattava kansalaisille oikeus laillisen elinkeino harjoittamiseen.

Erään hallituspuolueen puheenjohtajan mielpide osoittaa, miten vieraantunut poliittinen päättäjä voi olla arkielämästä ja esimerkiksi turkistalouden kansantaloudellisesta ja työllistäväs- tä merkityksestä. Eläinterroristien teot sekä eräiden — sanon: vain eräiden — vihreiden toiminta on jo aiheuttanut sen, että suomalaisten asenteet ovat muuttuneet valitettavasti luonnonsuojelua kohtaan entistä kielteisemmiksi.

Arvoisa puhemies! Nyt eduskunnalle annettu budjettiesitys lienee viimeinen markkamääräinen budjetti, koska hallitus on viemässä Suomen ensimmäisten joukossa 1.1.1999 Emuun eli yhteiseen rahaan. Emuhan johtaa keskittymiseen ja reuna-alueiden heikentymiseen, mutta tämä sopii varmasti nykyhallituksen politiikkaan.

On myös selvää, että Lipposen hallitus istuu seuraaviin lakimääräisiin vaaleihin saakka. Vase mmistoliitolle ja vihreille valta on nyt niin makeaa, että hallituksesta ei lähdetä. Valitettavaa on se, että kaksi merkittävää kansanliikettä — Suomen Keskusta ja Suomen Sosialidemokraattinen Puolue — ovat nyt hyvin etäällä toisistaan. Toisaalta kokoomus ja sosialidemokraatit ovat samaistuneet niin, että ne voisivat yhdessä olla myös Suomen konservatiivinen ryhmä EU:ssa.

On kuitenkin muistettava tässäkin budjettikeskustelussa, että politiikka on aina myös ollut matematiikkaa ja tulee olemaan. Tulevien vaalien jälkeen, kun ne on järjestetty, mikäli tulos on selkeä muutos nykyiseen, kyllä silloin tärkeät poliittiset ryhmät löytävät yhteistyön ja ovat valmiita maata rakentamaan laajalla yhteisrintamalla.

Liikenneministeri A u r a : Arvoisa puhemies! Sekä ed. Vihriälä että ed. Aittoniemi ottivat esille kysymyksen, kuinka yksityiskohtaiset asiat tulevat tänne eduskunnan käsiteltäväksi ja että niitä nykyisin tulee vähemmän kuin aikaisemmin. Ed. Aittoniemi mainitsi tiemäärärahat. Minusta tämä järjestelmä on hyvä, niin että tänne ei varsinainen siltarumpupolitiikka tule.

Jos me katsomme tiemäärärahoja, ne jakaantuvat suurin piirtein niin, että on 3 miljardia perustienpitoon ja runsas 800 miljoonaa kehittämismäärärahoja, ja 800 miljoonan osalta eduskunta tekee yksityiskohtaisen päätöksen, mihin hankkeisiin ne käytetään. 3 miljardiin sisältyy, sattumoisin tai ei ehkä sattumoisin, noin 800 miljoonaa myös investointirahoja, ja kun on yhdeksän tiepiiriä, niin se on vajaa 100 miljoonaa per tiepiiri.

Minusta on oikein, että pienemmistä hankkeista päätökset tehdään siellä, missä tietoa on enemmän, sen sijaan että ne tulisivat tänne eduskuntaan ja sen mukaan, mistä sattuu kansanedustaja olemaan tai missä liikenneministerin anoppi asuu, sinne niitä hankkeita tulee tai sinne, missä liikennejaosto sattuu minäkin vuonna matkustamaan. Minusta on oikein, että päätöksentekovaltaa on viety alaspäin. Se on erittäin hyvä asia. Voisi sanoa liikennejaoston matkustamisesta, että jos jokainen siltarumpu käytäisiin läpi, niin kesä ei riittäisi silloin liikennejaostolle siihen asiaan.

Puutun toiseen asiaan, jonka ed. Vihriälä otti esille, koska se on kesällä moneen kertaan ollut esillä ja koska olen ollut siinä mukana. Se on kysymys Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksesta. Keski-Pohjanmaan maakunta syntyessään jäi pieneksi, kun Kalajokilaakso itse päätti, että se ei halua tulla mukaan Keski-Pohjanmaahan. Millään kriteereillä katsottuna Keski-Pohjanmaa ei täyttänyt niitä mittoja, jotka olisi vaadittu, että sinne olisi tullut oma työvoima- ja elinkeinokeskus. Tiedän, että sen jälkeen Keski-Pohjanmaalla on ollut harrastusta, että maakunnassa lääninrajoissa ja muissa asioissa tehtäisiin ratkaisuja, mutta perusratkaisun tekivät keskipohjalaiset itse, kun maakunta syntyi niin pienenä kuin se syntyi. Mitään poliittista tarkoituksenmukaisuutta ei tässä ole ollut eikä kyse ole siitä, mistä oppositiojohtaja on kotoisin. Sillä ei ollut mitään vaikutusta tähän. Ratkaisu on alun perin ollut keskipohjalaisten oma ratkaisu.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ed. Vihriälän

kanssa samaa mieltä siitä, että suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan olisi tullut saada enemmän budjetissa. Mutta siltä osin suuresti ihmettelen, että ed. Vihriälä valitteli ja pahoitteli sitä, että Pohjanmaan rannikko on saanut jotakin budjetissa. Emme me tällä tavalla tee yhteistyötä Pohjanmaalla. Ehkä tämä kuitenkin osoittaa sitä tapaa, millä me tähän saakka olemme "tehneet" sitä. Esimerkiksi Tiedekirjasto, joka Vaasaan nyt tulee, hyvin ja oikein käytettynä tukee ja palvelee sekä Pohjanmaan rannikkoa, Etelä-Pohjanmaata että Keski-Pohjanmaata.

Mitä tulee Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskukseen, olin itsekkin sitä mieltä äänestyksessä, että Keski-Pohjanmaa olisi voinut sen saada ja sen olisi kuulunut saada elinkeinokeskus. Olen ministeri Auran kanssa aivan samaa mieltä siitä, että kun Keski-Pohjanmaa ei sitä saanut, siinä keskipohjalaiset saavat katsoa itse peiliin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Aura veti hilpeän leikkisessä puheenvuorossaan esiin jo anoppinakin, joka on varmasti ihan mukava ihminen. En halua loukata, jos hän on jo mennyt manan majoille, mutta otetaan nyt tällä tavalla kuitenkin. Se ei kuitenkaan muuta minun näkemystäni asiasta.

Tässä vaiheessa, kun budjettia valmistellaan, täällä käsitellään vain suuria linjoja. Ehkä se voi olla hyväksikin, en tiedä. Mutta valitettavasti ja nimenomaan ministeri Auran näkemysksiin nojaten voin todeta, että meiltä puuttuu myös täysin jälkikontrolli ja mahdollisuus vaikuttaa siihen, että esimerkiksi Tielaitoksen piirit toteuttavat objektiivisesti omaa tienrakennusohjelmaansa. Se johtuu siitä, että ministeri Aura on todennut, että ministeriöllä ei ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa Tielaitoksen piirien perusrakennus- eikä kunnossapitotöihin. Kun ministeri ei siihen voi vaikuttaa, ei silloin myöskään eduskunnalla ole mitään mahdollisuutta.

Kun Tielaitoksen piireille annetaan valtavan suuri rahasumma, ne käyttävät sitä täysin valvomatta. Ministeri Aura on todennut, että mitään muuta mahdollisuutta ei ole kuin tehdä kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle, jos jossakin piirissä laiminlyödään tienpitoon kuuluvat tehtävät. Ei tämä, ministeri Aura muutu, nyt miksiään. Meillä ei ole vaikutusvaltaa tähän budjettiin, kun se ministeriöstä tulee tänne. Virkamiehet tekevät niin kuin haluavat. Me katselemme tätä kirjaa sisältä. Täällä on suuria kokonaisuuk-

sia mutta ei mitään yksityiskohtia. Jälkikontrolliin niiden rahojen suhteen, jotka me annamme keskusvirastoille ja laitoksille, meillä ei ole mitään mahdollisuuksia. Ne tekevät niin kuin haluavat välittämättä yhtään siitä, mikä on ollut tarkoitus.

Ei tämä ole, rouva puhemies ja ministeri Aura, missään tapauksessa kovin herkullinen tilanne. Tarkoitan sitä, ettei kovin kauheasti pidä valvoakaan, täytyy luottaakin, mutta jonkinlainen kontrolli täytyy johonkin suuntaan olla eduskunnalla budjetin suhteen. Nyt meillä ei ole käytännössä yhtään mitään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin toivonut, että ed. H. Koskinen olisi kuunnellut, mitä sanoin nimenomaan Rannikko-Pohjanmaan kohdalla eli Pohjanmaan liiton kohdalla. Totesin tyydytyksellä, että Tiedekirjasto on saatu ja palvelee myös molempia maakuntia. Mutta on tosiasia, että suhteessa me varmasti saimme vähemmän kuin Pohjanmaan liiton alue. En suinkaan ole kateellinen siitä, että näin on käynyt. Sehän on hyvä koko alueen kannalta, koko vaalipiirin kannalta. (Ed. H. Koskinen: Sanoitte kuitenkin niin!) — En sanonut niin. On hyvä lukea pöytäkirjasta, miten tarkkaan ottaen sanoin.

Mitä tulee Keski-Pohjanmaan kohtaan vielä, siinä olen ed. H. Koskisen kanssa samaa mieltä, että kyllä näillä edellytyksillä, mitä Keski-Pohjanmaalla on toimeliaisuutta ja yritteliäisyyttä, siellä olisi tarvittu ehdottomasti oma työvoimaja elinkeinokeskus. Mutta on myös se kai sitten avoimesti todettava, että keskipohjalaiset ja ennen kaikkea Oulun läänin puoleinen alue ei ollut tähän asiaan ainakaan tietyssä vaiheessa valmis. On ilolla todettava, jos ministeri Auran sanonta pitää paikkansa, että tässä ei ole mitään kosta eikä pelin politiikkaa, vaan tämä on asiaperusteilla ratkaistu. Mutta olisi syytä nähdä myös, että hallituksen muu johto ilmoittaisi tämän. Vai ilmoittiko ministeri Aura tämän koko hallituksen nimissä, että asia on juuri tällä tavalla?

Mitä tulee tiemäärärahoihin, niin kyllähän sekin on tietenkin hyvä asia, jos näitä rahoja tulee tiepiireille ja ne voivat niitä jakaa, mutta valitettavasti ne, mitkä nytkin budjetissa ovat, eivät ole riittäviä. Kyllä myös ministeri Aura on tämän

myöntänyt. Niitä tarvittaisiin enemmän, mutta voimat eivät kai ole riittäneet taistelussa valtiovarainministerin kanssa näistä varoista.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ministeri Auran puheenvuoron johdosta haluan vielä kerran todeta, että aivan äskettäin Valtiontalouden tarkastusvirasto on julkistanut tarkastuskertomuksen, jossa se hyvin voimakkaasti kritisoi nykyistä budjettimenettelyä ja toteaa, että eduskunnalta on todellisuudessa viety päätäntävalta budjetin suhteen.

Totean, ministeri Aura, lyhyesti pari lausetta: ”Talousarvioesityksen perustelujen tietosisältö todettiin puutteelliseksi. Perustelut ovat olleet niukkoja, muodollissävyyisiä ja usein vaikeaselkoisia. Esitetyt tiedot ovat olleet sillä tavoin sirpaleisia, ettei niistä ole muodostunut hyviä perustelukokonaisuuksia” jne.

Ehkä tähän kirjaan on syytä hallituksen palata. Ajattelin ainakin itse tehdä kirjallisen kysymyksen, miten hallitus aikoo nyt puuttua tähän asiaan. Miten hallitus aikoo korjata ne puutteet, jotka selvästi Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksessa esitetään budjettimenettelyyn ja nimenomaan eduskunnan asemaan nähden. Ministeri Aura ja ministeri Alho ovat molemmat myös eduskunnan jäseniä.

Mitä tulee ed. Vihriälän puheenvuoroon, haluan vain lyhyesti todeta kaksi asiaa. Kun hän moittii sitä, että se seutu, jossa ministeri Norrback asuu, saa vähän enemmän kuin ehkä suomenkielinen osa Pohjanmaata, niin se kai on ollut normaali tapa. Muistetaan, miten erään hallituksen aikana ministeri Pekkarinen kaikki ohittaen vei oman valtavan siltahankkeensa Jyväskylään ja teki vielä kovaa mainosta siitä, että hän teki tämän siltahankkeen Keski-Suomeen.

Mitä tulee, rouva puhemies, siihen, että sosiaalidemokraatit ja kokoomus sopivat samaan konservatiiviseen ryhmään, niin toteaisin kyllä, että olen eurooppalaisissa yhteyksissä vähän ihmetellyt sitä, miten esimerkiksi ed. Vihriälän ja Väyrysen puolue on liberaalisessa ryhmässä siellä. Siinä sitä ihmettelemistä on.

Liikenneministeri A u r a : Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti vielä Tielaitoksen asiasta. Ensinnäkin perustienpidon määrärahat ovat samat kuin tänä vuonna. Siellä on 40 miljoonan vähenys, joka tulee Tielaitoksen toiminnan tehostamisesta eli siellä tehdystä organisaatiouudistuksesta. Sinänsä tietenkin toivoisimme, että tiemää-

rärahat olisivat korkeammalla tasolla, mutta niitä ei ole lisää nipistetty tässä.

Niin kuin äsken sanoin, kehittämishankkeiden osalta eduskunnalla on täysin yksityiskohtainen valta. Se päättää, mitkä hankkeet ja mitkä rahat siellä ovat. Se on hyvin yksityiskohtaisesti sanottu perusteluissa. Tielaitoksen toimintaa toki valvotaan ja ohjataan, mutta ne asiat eivät ole sellaisia, että ministeriö sanoisi, että tämä ja tämä hanke pitää toteuttaa, vaan siellä on tulostavoitteet liikenneturvallisuuden, teiden kunnan jne. osalta ja näiden ohjausmekanismien kautta organisaatiolle annetaan mahdollisuus tehdä parasta mahdollista tiestöä ja pitää sitä parhaassa mahdollisessa kunnossa. Oma vakaa käsitykseni on, että jos ministeriöön tai eduskuntaan vedetään yksityiskohtaista päättämisvaltaa, niin lopputulos kokonaisuutena on huonompi kuin jos ne ihmiset, jotka ovat kenttää lähellä ja tietävät, mikä tilanne on, saavat tehdä ratkaisut.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Muutama kommentti ed. Vihriälän puheenvuoron johdosta virinneeseen keskusteluun siitä, pitäisikö budjettikirjan olla yksityiskohtainen ja paksu vai yleispiirteisempi ja vähän ohuempi. Olen sitä mieltä, että mitä enemmän yksityiskohtia, sitä suurempi vaara on niihin takertua ja sitä suurempi vaara on siinä, että suuret linjat ja keskeiset linjanvedot hautautuvat yksityiskohtien alle. Minusta tämä kehitys, joka on tapahtunut, on ollut aivan oikean suuntainen.

Toinen kysymys on sitten se, olemmeko tässä salissa ottaneet vastaan sen haasteen, minkä uudenlainen budjettikäytäntö meille asettaa, toisin sanoen onko meillä ollut riittävästi viitseliäisyyttä paneutua sellaisiin asioihin, joiden varassa Suomen tulevaisuutta rakennetaan, joiden varassa me pidämme kiinni niistä yhteisesti tärkeiksi näkemistämme asioista, joilla edistetään työllisyyttä, ylläpidetään yritteliäisyyttä, joilla tuetaan ihmisten elämänhallintaa, pärjäämistä, osallisuutta tämän yhteiskunnan eri toimintoihin.

Olen pohtinut tässäkin yhteydessä varmasti kaikkien puolueiden periaatteisiin ainakin juhlapuhetasolla sisältyvää oikeudenmukaisuuden ja yhteisvastuun periaatetta. Kun tämä budjetti meille annettiin, se herätti kritiikkiä siitä syystä, että oli tultu alaspäin budjettikehyksistä, jotka keväällä päätettiin. Velkamäärä on alhaisempi kuin aikanaan kaavailtiin ja menopuoli on alhaisempi. Olen miettinyt tätä sitä taustaa vasten, olisiko parempi tilanne se, että antaisimme valtion velanhoitokustannusten nousta yli opetus-

ministeriön pääluokan kustannusten. Valtion velanhoitomenojen ja opetusministeriön pääluokan ero on enää 374 miljoonaa markkaa eli velanhoitokustannukset uhkaavat nousta budjetin toiseksi suurimmaksi pääluokaksi.

Oikeudenmukaisuus tulee minusta kuvaan juuri siinä mielessä, miten me katsomme olevamme vastuussa omille lapsillemme ja lastenlapsillemme. Toisaalta asiaa on katsottava siitä näkökulmasta, että me luomme vakaampaa pohjaa, tukevampaa maata jalkojemme alle, jotta pääsemme sen hyvin tärkeän periaatteen toteuttamiseen, että ihmisillä olisi tietoa tulevaisuudesta pidemmällä tähtäimellä kuin vain yhden budjetivuoden kerrallaan, yhden kalenterivuoden kerrallaan. Jos me todella hyväksymme sen, että valtion velanhoitomenoja ei saa ylittää opetusministeriön pääluokan menoja ja että näiden menojen tulee aleta, niin olemme sen tilanteen edessä, että mietimme sitä, millä keinoilla etennemme.

Olemme edenneet säästöjen tietä. Se on ollut välttämätöntä, mutta riippuen hallinnonalasta tulemme tilanteisiin, joissa pelkkä säästöjen tie ei ole enää käytettävissä ilman vakavia yhteiskunnallisia ja yksilötason vaurioita. Siksi minusta pitää miettiä budjetin tekoakin siitä näkökulmasta, miten eri ministeriöt omien reviirirajojensa yli katsovat ratkaisuja keskeisimpiin ongelmiin. Minusta seuraavan kehysriihen tärkein tehtävä olisi katsoa, mikä on eri ministeriöiden välisten toimenpiteiden kokonaisuus, minkälaisia yhteisiä toimenpiteitä tarvitaan, on sitten kysymys nuorisotyöttömyydestä, yrittämisen edellytyksistä, maaseudun elinvoimaisuudesta tai muista asioista.

Otan yhden esimerkin, joka minusta on avain eteenpäin. Hyvinvointiklusteriajattelu edustaa sellaista tulevaisuuden ennakointia, josta löytyy hyvin monista näkökulmista arvokkaita ratkaisuja. Kun meidän ongelmiamme ovat hyvinvointimenojen rahoitusongelmat, väestön ikääntyminen, sosioekonomisen rakenteen muutos, kansainvälinen taloudellinen kehitys ja niihin kaikkiin kytkeytyneenä työllisyys, pitää katsoa, mitkä kaikki tahot voivat yhdessä tuoda osaratkaisuja näihin haasteisiin. Hyvinvointiklusteriajattelussa on kysymys kolmesta toimijoiden ryhmästä: sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmästä, tutkimuksesta ja alan teollisesta tuotannosta. Kun nämä tahot löytävät toisensa ja etsivät ratkaisuja yhdessä siltä pohjalta, että tuotetaan välineitä, ovat ne sitten konkreettisesti apuvälineitä, ovat ne sitten uusia lääkkeitä tai sinänsä vain

hoitokäytäntöjä, uusia palvelujärjestelmiä, niin tästä hyötyvät kaikki osapuolet.

Kysymys on siitä, että esimerkiksi ikääntymisen haasteeseen voidaan vastata sillä tavoin, että sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä kysyy elinkeinoelämltä, yrityksiltä tarpeisiinsa soveltuvia apuvälineitä, keinoja, vaikkapa teletekniikan alueella, millä on jo edistymistä tapahtunut. Kysymys on siis siitä, että luodaan uusia tuotteita, sitä kautta uusia työpaikkoja, jotka palvelevat meidän kotimaisia tarpeitamme hyvinvointisektorilla ja jotka samalla ovat vientituotteita.

Esimerkiksi älykäs koti -projekti, jossa on kehitetty toimiva koti hyvin vaikeavammaiselle henkilölle, on yksi sellainen konkreettinen vientituote, osaamisalue, jolla on Euroopassa ja maailmanlaajuisesti kysyntää. Yhtä lailla on kysyntää niillä innovaatioilla, joita me olemme omassa maassamme tehneet palvelujärjestelmien kehittämiseksi. Kun tämä kytketään käytäntöön, kysymys voi olla vaikkapa meidän keskeisten kansantautiemme kuriin saamisesta, verenpaineesta, siihen liittyvistä apuvälineistä, jotka edesauttavat omatoimista terveydentilan seurantaa ja sen hallintaa, tätä kautta päästään merkittäviin säästöihin, joilla voimme vastata siihen, että suomalainen väestö ikääntyy. Tai ottaakseni toisen konkreettisen esimerkin, luukato on tauti, joka aiheuttaa erittäin paljon kustannuksia. Kun se kehittyy pitkälle, seurauksena on murtumia, joiden hoito on kallista jne.

Tällä esimerkillä haluan kuvata sellaista suhtautumistapaa ja sellaista etenemistietä, joka takaa toisaalta yhteisvastuun, sen, että ihmiset, jotka ovat avun varassa, sitä saavat tilanteessa, jossa budjettivarat eivät valtion eivätkä kuntien tasolla vastaavassa suhteessa lisäänty. Meillä on erinomaisen hyviä edellytyksiä käyttää se osaaminen, mitä meillä on, yritysmaailman ja palvelujärjestelmien yhteistyöhön sekä yksilöiden turvanäkökulmasta, uusien työpaikkojen luomisen näkökulmasta että uusien tuotteiden tuottamisen näkökulmasta.

Silloin meidän tietysti pitää osata nähdä budjetintekotilanteessa, keitä tämä koskee. Se koskee paitsi sosiaali- ja terveysministeriötä, paitsi opetusministeriötä, myös kauppa- ja teollisuusministeriötä. Meillä on paljon eväitä tämän tyyppiselle verkostomaiselle työskentelylle paitsi ministeriötasolla myös maakuntien tasolla. Uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat niitä instrumentteja, jotka kuuluvat tähän verkostokokonaisuuteen. Kuntien tasolla, jossa on jo opittu toimimaan yhteistyössä, tämän toimintatavan

haltuunotto on myös mahdollista paikallisten oppilaitosten, paikallisen palvelujärjestelmän ja paikallisten yritysten kesken.

Minusta sen sijaan, että me suremme ja itkemme valtionosuuksien vähennyksiä, jotka totta kai kirpaisivat, meidän pitää koko ajan etsiä näitä uusia ratkaisuja. Täällä puhutaan väyksiin asti rakennemuutoksista, joita jokainen ryhmä tarjoaa otsikkotasolla. Minusta meidän pitää mennä eteenpäin ja katsoa, mitä me näillä rakennemuutoksilla tarkoitamme. Kysymys ei ole pelkästään työelämän lainsäädännöstä, kysymys ei ole pelkästään sosiaaliturvan hienosäädöstä, vaan kysymys on uudenlaisesta ajattelusta ja reiviirirajojen murtamisesta.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli mielenkiintoista ja miellyttävääkin kuulla, että ed. Perho, kun ainakaan pitkään aikaan en ole kenenkään muun kokoomuslaisen kuullut puhuvan oikeudenmukaisuudesta ja yhteisvastuusta, puhuu näistä asioista. Se, mitä ed. Perho tarkoitti oikeudenmukaisuudella ja yhteisvastuulla, jäi ainakin minulle hyvin epäselväksi.

Kokoomus vielä muutama vuosi sitten puhui esimerkiksi sosiaalisesta markkinataloudesta. Viime vuosina en ole enää kuullut muuta kuin pelkistä markkinoista. Ehkä voisi olla paikallaan, että ed. Perho vähän täsmentäisi, mitä hän nyt tarkoittaa esimerkiksi tässä budjetissa, mikä on sitä oikeudenmukaisuutta ja yhteisvastuuta.

Mitä tulee velan takaisin maksuun nopeassa aikataulussa, niin kuten totesin täällä jo aikaisemmin, kokoomus oli hallituksessa vuonna 1994, kun velkaa otettiin 65 miljardia. Silloin ei puhuttu vielä tulevien sukupolvien velkataakasta. Nyt, kun otetaan 15 miljardia, sekin on liikaa ja kuvitellaan, ettei sillä ole mitään merkitystä työllisyydelle. Voin todeta, että työttömyyden hinta, ed. Perho, on noin 44 miljardia ensi vuoden budjetissa, 29 miljardia työttömyysturvaan, 15 miljardia pois jääviä verotuloja. Missään maassa kukaan järkevä poliitikko ei väitä sitä, ettei rahalla ole merkitystä työllisyyden kannalta. Mitä nopeammin me nyt velkaa lyhennämme, sitä suurempi vaara on, että työttömyys pysyy korkealla tasolla.

Lainaan ministeri Niinistön puheenvuoroa: "Tässä yhteydessä on aikaisempaa työttömyysarviota jouduttu nostamaan jonkin verran, tälle vuodelle keskimäärin 15:een ja ensi vuodelle keskimäärin 13,5 prosenttiyksikköön." Eli työttömyysarvioita joudutaan nostamaan ylöspäin samanaikaisesti kun velkaa hinataan alaspäin. Ei

tässä ole onnistuttu. Kun tämä hallitus otti nimekseen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus, ed. Perho, niin tuntuu siltä, että tällä kertaa nyt velan takaisinmaksunopeus korostuu ja työllisyydestä puhutaan hyvin vähän ainakin kokouksen taholta.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Maija Perho otti erittäin tärkeän asian esille, kehysbudjetoinnin. Jos ajatellaan siitä positiivisia ja negatiivisia asioita, niin meillä varmasti monella on kuntasektorilta negatiivinen käsitys nimenomaan kehysbudjetoinnista siltä osin, että eri hallintokuntien rajojen yli tällainen kehysbudjetointi ei liiku. Olen ymmärtänyt, että sama ongelma nyt tuntuu olevan täällä. Niin kuin ed. Maija Perho esitti, voisi ajatella, että liikkuvuus olisi parempaa, ja silloin varmasti olisi helpompaa tehdä myös valtion talousarviota. On ihan selkeä tosiseikka, että kun yhteiskunta elää ja tarpeet elävät vuosittain, niin silloin täytyisi myös valtionhallinnossa, kun budjettia valmistellaan, pystyä ajattelemaan eri ministeriöiden kesken, että voidaan liikutella suurempiakin rahasummia. Ymmärrän, että se on vaikeaa, koska jokainen ministeri pitää omastaan kiinni.

Ed. Perho ansiokkaasti toi esiin uudet innovaatiot ja niiden hyvät ratkaisut puheessansa ja sen, missä budjetoinnin vaiheessa täytyy näiden asioiden näkyä. Hän mainitsi STM:n, mutta liisäisin kyllä siihen voimakkaasti myöskin Suomen Akatemian ja esimerkiksi Tekesin rahat. Pitäisi katsoa suurennuslasilla, että ne osoitetaan sinne, missä todella tuotetaan uudenlaisia hoitomenetelmiä ja uudenlaista tuotantotapaa. Ne ovat myös asioita, jotka kannattaa myös valtion budjetissa ottaa huomioon.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Elolle, että tietääkseni olemme edelleenkin samassa hallituksessa ed. Elon kanssa kantamassa hallitusvastuuta, (Ed. Zyskiewicz: Ei Elostä ole ihan varma! — Ed. Elo: Elo tukee hallitusta!) ja eduskunnassa mielestäni on rehellistä todeta, että tämäkin budjetti on syntynyt ja synnitetty yhteisymmärryksessä. (Ed. Elo: Mutta olemme edelleenkin eri puolueissa!) Viittasitte edellisen hallituskauden velanottoon, joka oli mittavaa. Se oli mittavaa muun muassa siitä syystä, että silloisen SDP-opposition keskeisin teema oli elvytys. Mitä muuta tämä velanotto oli kuin elvytystä siinä mielessä, että sillä turvattiin muun muassa niiden väestönsien

ostovoima, jotka jättityöttömyyden kouriin olivat joutuneet? En aivan ymmärtänyt tämän kriittikin osoitetta.

Oikeudenmukaisuuspuhdiskelun otin esille sen takia, koska itse esitin itselleni tämän kysymyksen. Mielestäni oikeudenmukaisuus löytyy siitä, että me emme tätä velkaa liikaa sälytä lapsillemme ja lastenlapsillemme. Ed. Elo tietää aivan yhtä hyvin kuin minäkin, että se on lykättyä verotusta, ja täällä on nyt eniten puhuttu juuri siitä, että meidän veroasteemme on liian korkea. Haluammeko, että meidän lapsemme maksavat sietämättömän korkeita veroja? Hienosäätöä voidaan tehdä ja pitää tehdä, ja minusta siinä eivät ole linjat ole aivan suorina, mitkä ovat niitä asioita, jotka kaikissa olosuhteissa tietyille väestöryhmille turvataan.

Ed. Tuloselle sen verran, että mainitsin kyllä opetusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön yhteistyökumppaneina näissä projekteissa.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Perho kuten monet muutkin kokoomuslaiset ovat viitanneet siihen, että velanhoitokustannuksia ja velkaa tulisi nimenomaisesti tarkastella siitä näkökulmasta, kuinka paljon verorasitusta ja velanmaksurasitusta jää tuleville sukupolville. Minusta tämä on selvästi viestintätekninen ilmaisu asialle. Toki kuulostaa todella mainiolta ja mieluissa todella kauhistuttavalta, että vastasyntyneellä pienellä palleroisella on taakkanansa tietynlainen velkasalkku. Mutta jos totta puhutaan, tästähän ei ole lainkaan kysymys. Jokaisella sukupolvella ja sen elinkaarella valtion nettomaksajan ja nettosaajan osuudet vaihtelevat. Me kaikki tiedämme sen, että myöskin tulevat lapset, ne palleroiset, jotka nyt syntyvät, tulevat saamaan suomalaiselta yhteiskunnalta tavattoman paljon tulonsiirtoja lapsilisien ja monien muiden tällaisten muodossa, myöskin hyvän terveydenhuollon, neuvolatoiminnan, koulutuksen jne. kautta. Sitten, kun nämä palleroiset ovat ikään tynneitä, he ovat myöskin jälleen kerran meidän hyvän vanhustenhuoltomme, juuri niiden ed. Perhonkin mainitsemien palvelujen piirissä, saavat eläkkeitä jne.

Itse asiassa ihmisen elinkaareissa työikäinen väestö on se, joka maksaa velkaa, kuten maksaa nykyinen työssä oleva ikäpolvi. Mikä on olennainen talouspolitiikan kokonaisuudessa? Olemmeko huolestuneita palleroisten veronmaksukyvystä, joka varmasti siinä tilanteessa on sellainen kuin se kaikella ennustettavuudella on, verotuk-

sellahan saadaan tavattoman paljon hyviä asioita aikaan, vai puhutaanko esimerkiksi siitä, mitä valtion menojen rasituksessa merkitsee työttömyyden alentaminen? Jokainen aleneva työttömyysprosenttiaste merkitsee 3,3 miljardin kevennystä valtion menojen ja tulojen kokonaisuudessa.

Tässä on se ero, joka kyllä on edellisen hallituspolitiikan ja nykyisen hallituspolitiikan välillä. Jos se ero sitten on sosialidemokraattien ja kokoomuksen välillä, sekun on mahdollista, mutta kyllä meidän näkökulmastamme, ja nyt puhun nimenomaan sosialidemokraattina, lähtökohta on se, että työllisyyden edistämiseksi olisi ollut perusteltua edellisellä hallituskaudella tehdä ratkaisuja, jolloin työttömyyden kasvaminen jättilukuihin olisi voitu estää. Näin ei tapahtunut. Se velanotto, joka tuolloin on tehty, ei ole palvellut työllisyyden edistämistä. Ne ratkaisut, jotka nyt pitää tehdä, ovat luonnollisesti jälleen kerran samoja: työllisyyden edistämisen kautta haetaan velanmaksukykyä, velanhoito-kykyä.

Myöskin tietysti kannattaa korostaa sitä, että infrastruktuuripanostuksethan ja niiden rahoittaminen, vaikkakin velalla, on aina perusteltua. Se, mistä varmasti olemme kaikki hallituspuoleissa samaa mieltä, on se, että velalla ei tokikaan pidä missään tapauksessa rahoittaa käyttökustannuksia, ei missään kunnassa, kuten ei myöskään valtion budjetissa.

Mielestäni siis olisi paikallaan hiukan älyllisemmin ja hiukan rehellisemmin myöskin keskustella siitä, mitä ovat velanhoitokustannukset ja miten ne jaksottuvat ihmisten ja sukupolvien elinkaareissa etenkin, kun tästä on erinomaista tietoa hallituksen yhteisesti valmistelemassa tulevaisuusselonteossa, joka eduskunnassa on käsiteltävänä.

Ed. Elo on viitannut täällä jo muutamaan otteeseen Valtiontalouden tarkastusviraston erinomaiseen kertomukseen siitä, miten budjetin informatiivisuutta pitäisi lisätä ja sitä kautta vahvistaa eduskunnan mahdollisuutta päättää budjetista. Kertomusta on luettu erinomaisen huolella valtiovarainministeriössä. Jo nyt on käynnistynyt kolme erilaista työryhmytyötä, jotka tähtäävät siihen, että tämä iso budjettitekninen muutos, joka on aikaansaatu muutamina vuosina, voitaisiin myöskin viedä niin, että sekä yleisperusteluiden että yksityiskohtaisten perusteluiden kohdalla informaatioarvo olisi suuri. Sitä se ei suinkaan tule tarkoittamaan, että palattaisiin siihen, että kaikista pienistä

hankkeista olisi budjetissa kuvaus, vaan ehkä enemmänkin se antaisi informaatiota siihen suuntaan, mistä voi saada tietoja, ja että se, mitä hankkeilla tavoitellaan, tulisi selkeästi ja yksiselitteisesti kuvatuksi. Toisin sanoen uskon näin, että vielä tämänkin hallituksen aikana budjettikäytäntöä pystytään kehittämään niin, että budjetin informatiivisuus ja sen merkitys päätöksenteon pohjana tulee vahvistumaan. Niin kuin sanoin, tähän työhön ollaan suhtauduttu tavattoman vakavasti.

Ihan lopuksi haluaisin mainita myöskin, että kun täällä ed. Peltomäki arvosteli ja jotkut muutkin puhujat arvostelivat sitä, että työmatkakustannusten omavastuuosuuden kasvattaminen on ristiriidassa pätäkätöiden ja muiden tämän tyyppisten työtehtävien vastaanottamisen ja työvoiman liikkuvuuden kannalta, niin kannattaa ehkä muistaa se, että työmatkakustannusten vähennysoikeudella pitää tähdätä siihen, että pitkät työmatkat voivat olla mahdollisia, mikä on juuri työvoiman liikkuvuuden edistämisen kannalta olennaista. Jos halutaan sitten täsmäkeinoja sen suhteen, miten osa-aikaista tai pätäkätöitä voidaan ottaa vastaan ja miten siihen tullaan vastaan verotuksellisin keinoin, työmatkakustannusta paljon tehokkaampi keino on tulonhankkimisvähennyksen kasvattaminen. Toivoisinkin tietysti, että tämän tyyppisen tarkastelun kautta tulotaisiin katsomaan sitä, miten työmarkkinoiden muutosta tullaan vastaan verotuksen keinoin. Mielestäni työmatkakustannusten alentaminen ei tässä ole oikea tapa, vaan ennen kaikkea juuri tuo tulonhankkimisvähennyksen kasvattaminen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En aivan ymmärtänyt ministeri Alhon puheenvuorossa sitä, mikä oli ero kokoomuksen ja sosialidemokraattien kesken, mitä tulee työllisyyteen. Kyllä kokoomuksen ehdotomana tavoitteena on ollut se, että kaikin keinoin pitää pyrkiä mahdollisimman tehokkaasti alentamaan työttömyyttä ja luomaan uusia työpaikkoja.

Ministeri Alho on siinä oikeassa, että tietysti alkuvaiheessa kansalaiset eivät maksa veroja vaan hyötyvät sosiaalisista tulonsiirroista ja myöskin eläkeiässä on näin. Meillä perusongelma tässä yhteiskunnassa on se, että kansalaisten aktiivikauti on aivan liian lyhyt. Jos kansalaiset verotetaan henkivieveriin tuona aktiivikautena, se helposti voi merkitä sitä, että suomalaisessa yhteiskunnassa otetaan kyllä koulutus vastaan,

mutta aktiivikaudeksi siirrytään tekemään työtä ulkomaille alhaisemman verotuksen piiriin ja myöskin silloin hankitaan riittävä eläketurva tulevaisuutta ajatellen. Se on kaikkein pahin skenaario, mikä suomalaisella yhteiskunnalla voi olla. Verotuksella kaikki lahjakkaat ihmiset ajetaan pois tästä maasta, jolloin tästä jää köyhien yhteiskunta, ja sitä meistä kukaan varmasti ei toivo.

Sosialidemokraattien kanssa yhdessä olemme pyrkineet lisäämään kannustavuutta. Ne selvitykset, joita ministeri Alhon johdolla on tehty, ovat olleet erittäin hyviä. Ne, jotka ovat paperit lukeneet, ovat myöskin ymmärtäneet, minkä tyyppisiä toimenpiteitä tarvitaan. Nimenomaan sosiaalisia tulonsiirtoja uudistamalla, kannustavuutta lisäämällä ja myöskin verotusta keventämällä ja erityisesti pienipalkkaisten osalta voidaan luoda järjestelmä, jossa työnteke kannattaa, ja tällä tavalla voidaan työllisyyttä olennaisesti parantaa.

Mutta kun ministeri Alho viittasi edellisen hallituksen aikaan, täytyy sanoa, että silloin ehkä kaikkein suurin este työllisyyden paranemiselle tai syy työttömyyden heikkenemiseen oli ammattiyhdistysliikkeen asenne. Silloin kun haluttiin tehdä pieniäkin muutoksia, esimerkiksi tilapäisesti palkata nuoria työntekijöitä lyhytaikaisiin työsuhteisiin, että he saisivat työkokemusta, ammattiyhdistysliike uhkasi yleislakolla. Meillä oli työpaikkoja, joissa työntekijät itse olivat valmiita keskustelemaan palkoista työpaikkojen säilyttämiseksi. Liitot ilmoittivat, että ei voida keskustella palkoista. Nuo yritykset menivät konkurssiin. Menetettiin työpaikkoja. Tämä on vain sitä karua todellisuutta. Uskon, että päästään tilanteeseen, jossa ammattiyhdistysliikkeen kanssa neuvottelemalla päästään parempaan tulokseen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Sasin puheenvuoron johdosta totean vain sen, että aivan selvästi tämän syksyn aikana kokoomuksen johdon painotuksiin on tullut enemmän velka kuin työllisyys. Tämä ero on aivan selvästi nähtävissä niin Niinistön, Zyskowiczin, Sasin kuin Perhon ja monen muunkin puheissa. Velan takaisinmaksun nopeus on nyt tärkeämpää kuin työllisyyden hoitaminen. Minä toivon, että te kumoatte tämän eduskuntakeskustelun aikana tämän näkemyksen, joka nyt tulee aivan selvästi ulos.

Kiitän ministeri Alhoa erittäin informatiivisesta ja myöskin analyttisesta puheenvuorosta.

Mitä tulevien sukupolvien velkaan tulee, kannattaa muistaa, että me otamme lähes kaiken velan tänä päivänä kotimaasta, eli otetaan niiltä, joilla on, ja sitten sitä jaetaan tulonsiirtojen kautta muille ihmisille.

Toinen asia, johon ministeri Alho viittasi, on se, että kansallisuusomaisuus lisääntyy koko ajan. Me rakennamme uusia kouluja, teitä, sairaaloita jne. Jos me lähdemme vain suoraviivaisesti sanomaan, että meillä on 82 500 markkaa velkaa jokaista suomalaista kohden, se on väärin. Meillä myöskin kansallisuusomaisuus lisääntyy koko ajan. Minusta tämä keskustelu on ihan hakoteillä, ja sillä on suuri merkitys myös työllisyyden kannalta tänä päivänä. Ed. Kimmo Sasi ei voi ainakaan olla ekonomina niin tyhmä, ettei hän ymmärrä sitä, että jos rahaa vedetään markkinoilta pois, sillä on suoranainen vaikutus työllisyyteen. Niin kuin ministeri Alho totesi, jokainen työttömyysprosentti on 3,3 miljardia markkaa valtion budjetissa.

Vielä, rouva puhemies, kun ed. Perho puhui oikeudenmukaisuudesta, niin eikö, ed. Perho, pitäisi mennä askel pitemmälle ja miettiä, mistä se velanmaksu sitten otetaan. Otetaanko myös suurituloisilta, suuryrityksiltä, vai niin kuin tällä hetkellä kokoomuksen taholta pyritään korostamaan, pieni- ja keskituloisilta ihmisiltä? Siellä väitetään, että ihmiset ovat laiskoja eivätkä halua maksaa eikä käydä töissä.

Rouva puhemies! Aivan lopuksi vielä: Kun puhutaan suhdanteiden ylikuumenemisesta, niin suhdanteet ovat ylikuumentuneet suuryritysten voittojen osalta, jotka nousevat eksponentaalisesti tällä hetkellä. Monien yhtiöiden pörssikurssit ovat nousseet 100 prosenttia viimeisen vuoden aikana. Kantohinnat ovat tämän päivän tietojen mukaan nousseet kymmeniä prosentteja, samoin kuin asuntojen hinnat.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näihin velanvähentämisperusteluihin: Sukupolvinäkökulma on toki vain yksi näkökulma. Kysymys on tietysti siitä, kuinka suuriksi menojen loppusummasta velanhoidotustannukset kasvavat. Jos siitä tavoitteesta pidetään kiinni, että menojen loppusumma ei kasva, niin mitä velkaisempia ollaan, sitä vähemmän jää käytettäväksi niihin hyviin tarkoituksiin, joita ministeri Alho osaltaan luetteli.

Pyrkimys on tietysti se, että päästäisiin korkeasuhdanteen aikana ylijäämäiseen budjettiin, jotta meillä on sitten pahojen päivien varalle sitä puskuria, jota tarvitsemme joka tapauksessa, ol-

laan sitten Emussa tai ei. Jos ollaan Emussa, niin varmasti se on tervetullut instrumentti käytettäväksi.

Ed. Elo peräänkuulutti suurituloisten vastuunkantoa. Minusta kysymys on siitä, kuinka paljon työstä, josta palkkaa tulee, verotetaan. Onko oikeudenmukaista 60, 70 vai 80 prosenttia? Mielestäni tällä hetkellä se progressiivinen verotus, joka meillä on, kyllä lohkaisee siitä aikamoisen osan ja toteuttaa sitä yhteisen vastuunkannon ideaa, joka suomalaiselle yhteiskunnalle on ollut ominaista. Mutta jossakin kohtaa tulee vastaan se raja, jolloin ei ole enää mitään mielekkäyttä ponnistella tai hankkia ylimääräisiä tuloja.

Ed. K a n t a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On niin miellyttävää kuunnella tätä keskustelua. Minä olisin muutama asiaan halunnut kiinnittää huomiota.

Me olemme viisi vuotta eläneet noususuhdanteen ja siitä huolimatta elämme noususuhdanteen huippua, ja me joudumme edelleenkin velkaantumaan yli 15 miljardia markkaa ensi vuoden budjetissa. Mihin ne rahat menevät, jolleivät ne mene siihen, että me hoidamme hyvinvointiyhteiskuntamme asioita? Tässä mielessä näistä asioista pitää todella kantaa huolta.

Kun ed. Elo viittasi työllisyyteen, niin pitäisi todella katsoa sitä, että myös työvaltaisilla pk-yrityksillä olisi edellytykset työllistää. Se on yksi keskeinen asia. Sen takia me joudumme miettimään verotuksen tasoa, sosiaaliturvamaksujen tasoa ja näitä kysymyksiä, koska muussa tapauksessa tulee pää vetävän käteen ja se on ongelma. Ei mikään yhteiskunta kestä sitä, jos me tässä tilanteessa syöksymme kunnon lamaan ja puskurit on käytetty.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho aivan oikein puhui siitä, miten jokainen sukupolvi vastaa sekä vanhuksista että lapsista ja maksaa, niin kuin nytkin työssä olevat, eläkkeellä olevien eläkkeistä lähes 80 prosenttia. Tämä on aivan ymmärrettävää ja oikein. Me olemme pystyneet pitämään hyvän sosiaaliturvan palvelujärjestelmän lamasta huolimatta ja sillä tasoittamaan laman vaikutuksia.

Mutta en ymmärtänyt sitä, että sen velan, jolla tätä on pyöritetty, korko on vain tekninen viestintäjuttu, koska se on kuitenkin maksettava. Oli velka sitten otettu kotimaasta tai ulkomailta, korko on maksettava. Kuitenkin se raha, jos se

on kotimaassa lainattu valtiolle, on pois elinkeinöelämän käytöstä.

Ed. Elo puhui siitä, että me siirrämme kansallisuusomaisuuden lapsillemme. Se on sellainen juttu, että me siirrämme kyllä hyvin paljon kouluja, me siirrämme monia laitoksia, mutta ei niillä ole mitään arvoa, jos niillä ei ole käyttöä. Siinä mielessä omaisuuden siirtäminen on hyvin epävarmaa eikä sitä voida muuttaa esimerkiksi leiväksi. Mutta työpaikoiksi pitäisi pystyä muuttamaan, ja kaikki konstit työttömyyden hoitamiseksi ovat myös kokoomuksessa hyvin arvokkaita ja kannattamme niitä.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kysymyksillä velasta ja työllisyydestä on tärkeysjärjestys. Meidän tärkeysjärjestyksemme sosiaalidemokraatteina on se, että työllisyyden edistäminen on parasta valtion velan hoitoa. Mutta samalla tietysti yritämme pitää myös huolen siitä, että velkaantumiskehitys voidaan taittaa. Silloin on kysymys näiden kahden asian yhteensovittamisesta. Mutta tärkeysjärjestys on tämä: ensin työllisyys, sitten velka. Jotenkin vaikuttaa siltä, että muitakin tärkeysjärjestyksiä tämän hallituksen piirissä saattaa olla.

Ensinnäkin, mitä tulee noususuhdanteeseen: Sehän on totta, että me elämme nyt vahvaa talouden kasvua, joka ei ole kuitenkaan ennakoitua suurempaa. Tästä syystä ei olisi ollut mitään erityisiä syitä tiukentaa finanssipolitiikan linjaa. Mutta minunkin mielestäni oli syytä tiukentaa finanssipolitiikan linjaa selvästi budjettiriihessä ja alentaa valtion velkaantumistasetta ja sitä kautta myös korkomenojen räsistystä siitä syystä, että ei tietenkään ole toivottavaa, että rahapolitiikan keinoin tähän tilanteeseen reagoitaisiin, jonkalaisia merkkejä on ollut selvästi julkisessakin keskustelussa. On siis järkevää pitää politiikalla aloitevalta käsissään ja silloin tietysti finanssipolitiikan kautta vaikuttaa yleiseen taloudelliseen kehitykseen.

Mutta kannattaa myös muistaa se, minkä pääministeri Lipponen on useaan otteeseen toistanut hallituksen yhteisissäkin budjetti-infoissa, että semmoinen väite, että meillä olisi ollut poikkeuksellisen pitkä vahvan kasvun aika, ei pidä paikkaansa minkään tilastojen eikä muidenkaan tutkimusten varassa, vaan tosiasia on se, että vuonna 95 kasvu hiipui lähelle nollaa. Eli me olemme kokeneet jo eräänlaisen suhdannetaantumän. Tämähän on se syy, minkä vuoksi työllisyydessä ei ole päästy siihen toivottuun tulokseen, että työttömyysura olisi voinut joutua, niin kuin

näytti silloin, kun hallitusohjelmaa tehtiin, aikaisemmin jo puolittumisen uralle.

Sen haluan vielä sanoa myös, mitä tarkoitan viestintäteknisellä kysymyksellä. En suinkaan tarkoita, että velanhoitokustannukset olisivat jollakin tavalla viestintätekniinen kysymys, mutta on selvästi poliittista tarkoituksenmukaisuusviestintää, jota jokaisella poliittisella puolueella, totta kai, on oikeus harrastaa, kertoa tilanteesta esimerkiksi juuri niin kuin kokoomuksen piiristä kerrotaan, että jokaisella pikku palleroisella on hirvittävä velkataakka harteillaan, koska sehän ei ole totta. Jokaisella palleroisella on edessään monen näköisiä vaiheita elämässään. Ennen kaikkea kannattaa huomata, että tällä veroasteella, joka Suomessa on korkea ja jota hallituksen piirissä yhteisesti yritetään alentaa — toinen kysymys on sitten, kuinka paljon alentaa — lähdetään siitä, että ihmisen elinkaareissa täytyy olla vaiheita, jolloin yhteiskunta panostaa, koska sehän on panostamista kestäväan kasvuun. Vain innovaatioiden ja kestäväan kehityksen kautta me pystymme ylipäättensä huolehtimaan suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyä maailmantalouden kokonaisuudessa.

Niinpä veroastekeskustelussa pitäisi myös punnita sitä koko ajan, mitä suomalaiset saavat veroilla, mitä saavat palleroikäiset, mitä opiskelijaikäiset, mitä eläkeläiset. Myös työssäkäyvät ihmiset, siitä huolimatta että he ovat merkittäviä nettomaksajia, saavat hyvinvointipalveluina hyvinvoinnin paljon.

Mieluummin ehkä asia näyttäytyy sittenkin toisinpäin, ei sillä tavalla, että Suomesta älykkäät ihmiset lähtevät maailmalle, vaan myös niin, että suomalaisen hyvinvoinnin, veroasteen kautta rakennettujen yhteiskunnallisten palveluiden, infrastruktuurin ja monen muun tällaisen hyödyn kautta voidaan rakentaa myös suomalaista kilpailukykyä. On myös niin, että monet arvostavat niitä peruspiirteitä, jotka suomalaisen yhteiskuntaan liittyvät siitäkin huolimatta, että meillä on korkea joukkotyöttömyys, esimerkiksi juuri turvallisuuden ja muun kautta.

Se, mitä tässä yritin vain hakea, on se, että mielestäni ainakin jossakin vaiheessa poliittisen tarkoituksenmukaisuusviestinnän sijaan tarvittaisiin myös hiukan älyllisempää keskustelua siitä, mitä on velka ja velanhoitokyky, mitkä ovat ne panostukset pitkäjänteiseen, kasvua tukevaan politiikkaan, jotka ovat ilman muuta sellaisia asioita, jotka rasittavat valtion budjettia. En voi kuvitellakaan, että voisimme ilman tutkimus-, kehittämis- ja palvelupanostuksia rakentaa sijaa

pitkäjänteiselle talouskasvulle, joka myös mahdollistaa sen, että työn verotuksessa voidaan tulla hallitusti alaspäin.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! En malta olla tässä vaiheessa kommentoimatta ed. Sasin kommenttia, kun hän on ryhmävastaava tällä hetkellä, kun toinen toveri eli ed. Zyskowitz ei ole salissa. Hän löytää aina syntipukin ay-liikkeestä ja yleislakkouhkista viime hallituskaudella, kun oli kysymys nuorten työllistämistä. Sehän ei alkuunkaan pidä paikkaansa. Ero oli siinä, että edellinen hallitus halusi muuttaa lakia ja ammattiyhdistysliikkeen puolelta on asia sovittu työehtosopimuksin, mutta se ei valitettavasti oikeistoa tyydytä. Tälläkin hetkellä kaikilla merkittävillä sopimusaloilla on sopimuksessa kohta, jolla nuorten työllistämistä voidaan paikallisesti sopia. Minulla on omakoh-taisia kokemuksia. Olin silloin pääluottamusmiehenä, kun tästä sovittiin. Mutta yhtään kertaa ei työnantaja minua näillä asioilla häirinnyt. Eli palkka ei ollut se syy, minkä takia nuoria ei palkata. Se on tosiasia.

Arvoisa puhemies! Koko talousarvio on niin laaja, monitahoinen ja monivaikutteinen asiakirja, että sen arviointiperusteet vaihtelevat laidasta laitaan lähinnä sen mukaan, mitä budjetti antaa tai ottaa arvioijan näkökannalta katsottuna, niin kuin tämä päivä on tuonut selkeästi esille. Merivikansanedustajat koemme budjetin suhteen roolimme ehkä kaksijakoiseksi, sillä meidän velvollisuutemme on pitää huolta toisaalta valtion-talouden tilasta ja toisaalta tavallisen kansalaisen turvasta ja toimeentulosta. Nämä eivät ole välttämättä ristiriitaisia tavoitteita, sillä tosiasiahan on, että mitä vahvemmassa kunnossa on valtiontalous, sitä helpompi on pitää yllä ja kehittää työllisyyttä ja sosiaaliturvaa sekä alentaa verorasitusta.

Ennen kuin paneudun muutamaan budjettiehdotuksen asiakohtaan, haluaisin hieman ihmetellä sen syntytapaa, jota täällä on useissa puheenvuoroissa jo kommentoitu. Ensi vuoden osaltahan oli hallituksessa yksimielisesti sovittu 191 miljardin budjettikehyksestä, mutta tästä kehiksestä leikattiin noin 3 miljardia ennen budjettiriihtä ilman hallituksen päätöstä. Oltiinpa tämän lohkaisun terveellisyydestä mitä mieltä tahansa, menettelytapana se särähtää pahasti ainakin minun silmääni ja korvaani, sillä melko pitkän ammattiyhdistyskokemukseni perusteella pidän ainoana oikeana menettelytapana sitä, että yhteisesti sovittuja päätöksiä muu-

tetaan vain ja ainoastaan yhteisillä sopimuksilla.

Mitä sitten tulee valtiontalouteen, niin vaikka sitä ei vielä voidakaan pitää tyydyttävänä, kuten ehdotuksen yleisperusteluissakin mainitaan, niin kyllä Lipposen hallituksen kunniaksi on sanottava, että paljon on saatu aikaan 2,5 vuodessa ottaen huomioon lähtökohdat eli ne surkeat rauniot, jotka keskustapuolueen johtama hallitus jätti jälkeensä valtiontaloudessakin.

Valtiontalouden uudisrakennustyö noilta raunioilta jatkuu myös tässä ensi vuoden talousarvioehdotuksessa, eli se tukee hallituksen talouspoliittisia tavoitteita, jotka tähtäävät valtiontalouden alijäämän supistamiseen ja velkasuhteen kääntämiseen laskuun. Tämä linja on merkinnyt tavalliselle kansalaiselle kivisen tien kulkemista, eikä tilanne valitettavasti paljon helpotu ensi vuonnakaan, vaikka hallituskauden alun isoja leikkauksia ei enää tarvitse tehdä.

Ylipäätään talouden koko kuva olisikin suhteellisen valoisa, ellei sitä synkentäisi edelleenkin jättäytyttömyyden pitkä varjo. Se on ainoa lohko, jossa hallituksen voi reilusti sanoa epäonnistuneen monista positiivisista toimenpiteistä huolimatta. Ryhtyessään työhönsä keväällä 95 hallitus asetti ohjelmassaan tavoitteeksi työttömyyden puolittamisen vaalikaudella, mutta tätä tavoitetta on näköjään budjetin yleisperusteluissakin muotoiltu uudelleen siten, että puhutaan työttömyyden merkittävästä vähentämisestä vaalikauden aikana. Ainakin minun kantani on, että alkuperäisestä tavoitteesta ei pidä lipsua eikä ruveta muuttelemaan sitä vastamaan paremmin huonoja tuloksia työttömyyden vähentämisessä.

Hallitus on turvannut työllisyyden parantamisensa lähinnä pelkästään talouskasvuun. Kehitystä tukemaan laadittiin aikoinaan työllisyysohjelma, jonka konkreettista antia olen pitänyt ja pidän edelleen varsin vähäisenä. Käsitystäni ovat tukeneet kaikki hallituksen työllisyystavoitteiden seurantar ryhmän kolmannesvuosiraportit, joista viimeinen julkaistiin elokuun lopussa. Sen mukaan tämän vuoden aikana työttömyys on alentunut lähes puolittamisuran suuntaisesti mutta lukumääräisesti korkeammalla tasolla. Poikkeama ei ole laajentunut, mutta kahtena viime vuotena puolittamistavoitteesta jäätin niin paljon jälkeen, että työttömyyttä olisi kyettävä tämän vuoden loppuun mennessä alentamaan vielä peräti noin 100 000 henkilöllä tasaisen alenemiskehityksen uran saavuttamiseksi. Seurantar ryhmäkin tunnustaa, että talouskasvun kautta

tällaista määrää työpaikkoja ei näin nopealla aikataululla saada syntymään.

Budjettiehdotuksen yleisperustelujen mukaan tänä vuonna arvioidaan työllisen työvoiman lisääntyvän viime vuodesta 40 000 hengellä. Kaula puolittamistavoitteeseen siis tulee valitettavasti vain venymään.

Onkin ihmeteltävä sitä, että budjettiehdotuksessa eräällä tavalla ikään kuin pidätellään työllisyyden parantumista. Tarkoitin rakentamista, jonka hallitus kuvittelee käyvän koko maassa jo ylikierroksilla, ja sen vuoksi se ehdottaa talousarvioesityksessään leikkauksia sosiaaliseen asunto- tuotantoon, korjausavustusten valtionavun ja valtionosuusrakentamisen sekä valtion oman rakentamisen määrärahoihin. Nämä leikkausesitykset eivät sovi yhteen sen enempää hallitusohjelman kuin hallituksen työllisyysohjelmankaan kanssa. Tältä osin budjettia tulisi korjata eduskuntakäsittelyssä.

Ainakin itäsuomalaiset kansanedustajat tietävät, että rakentamisen ylikuumenemisestä ei voida puhuakaan meidän alueellamme. Kasvukeskuksissakin on kyse lähinnä tilanteen normalisoitumisesta. Rakennusliiton Itä-Suomen aluejärjestöstä minulle ilmoitettiin loppukesällä, kun budjettiehdotus ja sen rakentamisrahojen leikkaukset tulivat julki, että kuluneen kesän aikana heillä oli työttömyyskassan kirjoissa työttöminä 3 100, työvoimakoulutuksessa 450 ja valtion päivärahalla 550 henkilöä eli yhteensä 4 100 rakentajaa, mikä on noin 40 prosenttia aluejärjestön yli 10 000 jäsenestä.

Synkintä aluetta on Pohjois-Karjala. Kun Itä-Suomessa ei ole todennäköistä, että kovan rahan asuntotuotannolla voitaisiin paikata yhteiskunnan tukeman rahoitustoiminnan vähentymistä, budjettiehdotuksen leikkaukset mitä todennäköisimmin tulevat mitätöimään rakennusallalla virinneen positiivisen kehityksen Kehäkolmosen ja suurten kasvukeskusten ulkopuolella.

Jos budjettiehdotuksen eduskuntakäsittelyssä ei saada tähän parannusta aikaan, viimeistään ensi vuoden alussa tilanne on jo korjattava lisäbudjetilla. Jos paikallista tai alakohtaista ylikuumenemista jossain alkaa esiintyä, hallitus varmaankin työkalupakistaan löytää myös täsmäaseita sitä vastaan, ettei koko maata tarvitse panna siitä kärsimään, kuten myös ryhmämme puheenjohtaja ed. M. Korhonen puheenvuorossaan korosti.

Eräiltä muiltakin osin budjettiehdotus kaipaisi korjausta eduskuntakäsittelyssä. Yksi sellainen kohta on se tapa, millä esitetään rahoitetta-

vaksi työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatuen 2 markan korotus päivää kohti. Mitä itse korotukseen tulee, suunta on oikea mutta määrä on lähes mitätön. Mutta se tässä esityksessä meitä vasemmistoliittolaisia rivikansanedustajia kiukuttaa, että rahat tähän korotukseen otetaan kylmästi toisilta työttömiltä, nimittäin pieni- ja keskituloisten ansioon sidottua päivärahaa leikataan. Tässä kokoomuksen kynänjälki näkyy painavana. Mutta luulisi, että tässä salissa sosiaalista oikeudenmukaisuutta löytyy asian korjaamiseksi muiltakin kuin vasemmistoliittolaisilta.

Kaiken lisäksi ansiosidonnaisen päivärahan laskentaperusteiden muuttaminen on vastoin hallituksen omaa lupausta, että ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ei enää kosketa. Joka tapauksessa, kun pääministeri Lipponen on itsekin kaikissa yhteyksissä korostanut kolmikantaperiaatetta, tällainen asia jos mikä olisi pitänyt viedä kolmikannan käsittelyyn. Ei ihmeikään, että ammattiyhdistysliike ärähti ja vaatii korjausta.

Ensi vuoden tammikuussa päättyvälle tulopoliittiselle sopimukselle ryhdytään sorvaamaan jatkoa, joten siinäkin mielessä hallituksen yksipuoliset saneluratkaisut kolmikanta-asioissa huonontavat ilmapiiriä jo enakkoon. Tosiasia on, että niin valtiontalouden kuin koko kansantaloudenkin kannalta uusi tulopoliittinen maltillinen ratkaisu on ehdottoman välttämätön ja sen aikaansaamiseksi olisi myös hallituksen tehtävä kaikkensa.

Lisäksi hallitus on koplannut budjettiehdotukseensa veroratkaisujen osalta tuposopimukseen vihjaten mahdollisuuden alentaa palkkaverotusta osana tulosopimusratkaisua. Omituista kyllä myös eläkeläisten verohelpotukset ja niiden ajoitus kytkettiin tuporatkaisuun. Me vasemmistoliitossa olisimme halunneet jo budjettiriihessä päätöksen, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan jo ensi vuoden alusta joko kokonaan tai osittain, mutta enemmistö näki asian lykkäämisen paremmaksi.

On tosiasia, että keskustapuolueen johtaman hallituksen jäljiltä veroaste on meillä Euroopan huippua, sillä hyvästä valtiontalouden korjaustoiminnasta huolimatta sitä ei ole voitu ratkaisevasti alentaa. Viime vuonna yritettiin jo tuntuvammalla verohelpotuksella, ja nyt tehtiin jo 2 prosentin inflaatiotarkistus taulukoihin. Tupopöydässä se on aivan oikein päätetty kohdentaa etupäässä pieni- ja keskituloisille, sillä työllisyyden parantumista ajatellen nimenomaan matala-

palkkaisten verotuksen keventämisellä saadaan tehokkaammin tulosta aikaan. Tämä selviää muun muassa talousneuvoston vajaan vuoden vanhasta työryhmäraportista Verot, sosiaaliturva, työvoimapolitiikka ja työllisyys.

Arvoisa puhemies! Budjetista riittäisi asiaa runsaasti, mutta kun olen jo nyt ylittänyt sovitun aikamme, en puutu enää kuin lyhyesti yhteen asiaan. Nimittäin budjettiehdotuksen anti Itä-Suomelle on täysin olematon, vaikka hallitus on viime helmikuussa tekemällään periaatepäätöksellä tunnustanut Itä-Suomen erityisaseman ja sen mukaisesti luvannut edistää tämän valtakunnan osan taloutta ja työllisyyttä erityistoimenpitein. Korostan sanaa "erityistoimenpitein", sillä mielestäni ne ovat nimenomaan Itä-Suomea varten räätälöityjä ratkaisuja, joita Itä-Suomen työryhmä loppuraportissaan ehdotti runsaasti. Tässäkin budjettiehdotuksessa niistä ei ole ainuttakaan, vaikka periaatepäätös velvoitti asianomaiset ministeriöt ottamaan huomioon Itä-Suomen erityisaseman valtion talousarviota ja muita päätöksiä valmisteltaessa.

Itä-Suomen työryhmän ehdottama vapaan poisto-oikeuden kokeilu alueella investointitoiminnan elvyttämiseksi on kohdannut varsinkin kokoomuksessa erittäinkin kovaa vastarintaa. Perusteena on ollut, että aluekohtaisia erityisveroratkaisuja ei voida tehdä, mutta tämä perustelu kaatui viimeistään kotitalouden työllistämistukikokeiluun, jonka toinen osa on nimenomaan aluekohtainen erityisveroratkaisu. Kaiken lisäksi vapaan poisto-oikeuden kokeilu Itä-Suomeen kohdistuvana erityistoimenpiteenä ei lisäisi valtion menoja eikä vähentäisi tuloja vaan päinvastoin.

Koko maata kattavilla budjetti- ja muilla ratkaisuilla ei Itä-Suomen jälkeenjääneisyyttä voida kuroa umpeen, vaan siihen tarvitaan nimenomaan erityistoimenpiteitä. Niitä Itä-Suomessa odotettiin myös ensi vuoden budjettiesitykseen mutta valitettavasti turhaan.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tulee ed. Vokkolaisen puheenvuoroon kokonaisuutena, siihen on suhteellisen helppo yhtyä pääosin. Lähinnä kiinnittäisin huomiota siihen, kun hän puhui edellisen hallituksen raunioiden korjaamisesta, että mielestäni oleellinen kysymys vasemmistopuolueiden kannalta on se, kuka toimii maksumiehenä. Tässä suhteessa, ed. Vokkolainen, minun käsitykseni on se, että niin sosialidemokraattisen puolueen kuin vasemmistoliitonkin kentällä ol-

laan sitä mieltä, että kokoomus on tässä onnistunut aika hyvin eli heidän kannattajansa ovat säästyneet lähes kaikilta niiltä toimenpiteiltä, joita olisi tarvittu näiden raunioiden korjaamiseen. He itse olivat mukana, kun maan asioita todella viettiin huonoon tilaan.

Mitä työllisyysohjelman antiin tulee, niin siinä yhdyin kyllä ed. Vokkolaisen näkemykseen. On aika vaikeaa uskoa kaikkia niitä kertomuksia, joita työllisyysohjelmassa todetaan, kuinka paljon sillä on aikaansaatu työpaikkoja.

Puhemies! Ihan lopuksi vielä toteaisin velan ja työttömyyden ongelmasta sen, että presidentti Ahtisaari avasi valtiopäivät pari vuotta sitten, kun tämä uusi eduskunta kokoontui, ja hän totesi, että meidän pitää nujertaa molemmat samanaikaisesti. Väittäisin tällä hetkellä, että olemme onnistuneet paljon paremmin velan kuin työttömyyden nujertamisessa. Minusta nämä kaksi asiaa, niin kuin olen monta kertaa tänään sanonut, kuuluvat yhteen ja tämä kokoomuspainotteinen velan painottaminen on selvästi päässyt myös niskaan päälle siinä.

Oikeastaan tähän liittyy myös suhdanteiden ylikuumentuminen ja Suomen Pankin herkkyyden johon ministeri Alho viittasi. Minusta Suomen Pankki on aivan liian herkkä käyttämään korkoasetta, kun Suomen inflaatio on edelleen EU-maiden alhaisin. Suomen Pankin pääjohtaja uhkasi jo toukokuussa, että korkoja nostetaan, jos ei finanssipolitiikkaa kiristetä.

Puhemies! Lopuksi totean vielä kerran ja oikeastaan pyytäisin ministeri Alhoa vielä kommentoimaan, miten saamme kuriin asuntojen hinnat, puun hinnan — kantohinnat ovat nousseet kymmeniä prosentteja vuoden aikana — ja myös pörssikurssien nousun.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolainen torjui jyrkästi väitteet siitä, että ammattiyhdistysliike olisi ollut jotenkin torjuva työelämän uudistuksiin nähden. En ota nyt kantaa siihen, oliko edellisen hallituksen aikana kyse nuorten työllistämisestä, niin kuin ed. Sasi totesi, mutta joka tapauksessa, mitä edellisen Ahon hallituksen aikana työelämän uudistusvaatimuksia esitettiin, tosiasiassa on, ettei ammattiyhdistysliike kovin innostunut niihin ollut missään vaiheessa. Näköjään on tapana, on nyt sitten edustaja kuka tahansa, kun puhutaan nykyisistä taloudellisista vaikeuksista, aina sälyttää taloudelliset vaikeudet edellisen hallituksen kontolle, ja näin valittavasti ed. Vokkolainenkin puheessaan tote-

si. Näköjään aina on sama periaate, että edellinen hallitus on aina syyppää.

En ymmärrä sitä, kun ed. Vokkolainen totesi, että kokoomus pidättelisi työllisyyden edistämistä, ja toitte esille nimenomaan rakennusalan työllisyyden ylikuumentumisen. Olen täsmälleen samaa mieltä kanssanne, että Helsingin seudulla tilanne voi olla ylikuumentunut mutta ei missään tapauksessa muualla päin Suomea. Jos hallitus näitä toimenpiteitä toteuttaa, lähinnä Kehä III:n eteläpuolella näin kuuluu tehdä.

En tiedä, olitteko paikalla silloin, kun valtiovarainministeri Niinistö käytti puheenvuoron juuri tuposta ja eläkeläisistä. Hän nimenomaan totesi, että siinä on vielä tänä syksynä tehtävä korjauksia mainiten muun muassa savamaksut ja sen, että niihin hallitus tulee puuttumaan.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolainen useaan kertaan, samoin kuin ed. Elo, esitti kokoomusta kohtaan syytöksiä asiasta kuin asiasta.

Ensinnäkin siitä, että Itä-Suomi ei olisi saanut ohjelman mukaan mitään erikoistuja, muistutan, että Suomessa on monia alueita, joissa on hyvin alhainen kansantulo ja korkea työttömyys. Nythän meillä on kuitenkin olemassa mahdollisuus, jos alueella on voimavaroja, lähteä kehittämään ja hyödyntämään EU:n sosiaalirahaston ym. etuuksia ja sitä kautta kehittämään omaa aluettaan. Ei kokoomus ole ollut erikoisesti Itä-Suomen etuuksia vastaan, se on aivan turha syyte.

Kokoomukselle velan nujertaminen on tärkeää ja sitähan ei ole vielä kukaan nujerrettu, koska edelleen joudutaan ottamaan lisävelkaa hoitaaksemme koko budjetin. Kyllä minusta viime eduskuntakaudella oli kolme kertaa se tilanne, kun yritettiin pieniä kavennuksia ja helpotuksia tehdä työelämään, että oli lakonuhka päällä ja joka kerta jouduttiin peräytymään. Siksi tämä rakenteellinen uudistus ei ole edennyt.

Mitä tulee eläkeläisten verohelpotuksiin, niin se on kyllä ihan hyvä, että ollaan huolissaan siitä, että eläkeläisillä on korkeampi savamaksu ja on hyvä, että siihen puututaan. Tämähän koskee nyt näitä korkeamman tulon eläkkeensaajia eli yli 80 000 markkaa vuodessa saavia, joille tämä etuus on nyt hoidettava.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolainen niin kuin monet muutkin puhujat tänä iltana ovat palanneet tuohon eläkeläisten ylimääräiseen kolmen pen-

nin korotettuun sairausvakuutusmaksuun. Minä uskon, että tämä eduskunta on täysin yksimielinen siitä, joten ei tässä nyt kannata kauheasti näitä panoksia tänä iltana, huomenna eikä ylihuomennakaan siihen suuntaan lyödä, että kuka tässä nyt kaikista eniten tekee tämän ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseksi eläkeläisiltä. Minä luulen, että tämä tahto on joka ainoassa puolueessa. Aikataulu on sitten eri asia ja se, mistä ne rahat otetaan. Viittaen valtiovarainministeri Niinistön tahtoon tuolta puhujakorkeelta; se kai tuli aika selkeästi esille.

Uskoisin, että eläkeläiset ovat aika tyytyväisiä siihenkin, että asteittain lähdetään tätä asiaa korjaamaan. Jos ajatellaan vielä tässä budjetissa olevaa hyvää asiaa eläkeläisille, eli lääkeaineiden ja lääkkeiden arvonsäveron alentamista, niin sillä on merkitystä yhdessä pienenkin savamaksun alennuksen kanssa. Se on ihan selkeää tuloa eläkeläisille. Näkisin, että nämä kaksi yhdessä tuovat aikamoista etua siihen kurjuuteen, mitä eläkeläiset ovat kokeneet tämän kohdan asiassa.

Mitä tulee ed. Vokkolaisen mielipiteeseen siitä, että tämä kotitalouksien työllistämiskokeilu on tämmöistä määrättyä alueellista työllistämistä, sanoisin kyllä niin, että valitettavasti asia on niin, joka on nyt todettu, että verovähennysoikeutta ja yritysmallia olisi pitänyt kokeilla samoilla alueilla. On nyt jo todettu, että valitettavasti tämä ei ole mikään kokeilu, ei tule vertailukelpoisia tuloksia.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ensinnäkin ed. Tulosen puheenvuoron lopusta voisin todeta, että huh huh. Kun kokeilu ei ole vielä edes käynnissä, niin todetaan jo hallituspuolueitten keskuudessa, että tämä oli nyt huonosti alkava kokeilu.

Ed. Vokkolaisen puheenvuoroon sen verran, että ensinnäkin yhdyin hänen hyvään analyysiin tämän ensi vuoden budjetin osalta muun muassa rakennusrahoista ja myös Itä-Suomen tilanteesta sekä siitä, että veronkevennykset lykättiin sinne tuporatkaisun yhteyteen. Mutta siitä kyllä haluan irtisanoutua, niin kuin täällä on jo aiemminkin tämän illan aikana irtisanouduttu, että edellisen hallituksen verolinja olisi ollut huonompi kuin tämän hallituksen. Muistutan ed. Vokkolaista siitä, että olosuhteet silloin olivat todella erilaiset. Silloin elettiin todella syvällä lamassa. Nyt eletään jo useatta vuotta nousukautta.

Edelleen vielä ed. Ala-Harjalle tästä Itä-Suomi-asiasta. Kun sanoitte, että kokoomus ei vastusta Itä-Suomen hyväksi tehtäviä toimenpiteitä,

niin minulle on tullut kyllä hiukan erilainen käsitys kuunnellessani kokoomuksen puheenjohtajaa ja valtiovarainministeri Niinistöä. Hän on erittäin tiukasti vastustanut nimenomaan vaipan poisto-oikeuden kokeilua.

Ed. V o k k o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti muutamiin asioihin. Ed. Karpio on näköjään poistunut salista. Syy, minkä takia ammattiyhdistysliike ja edellinen hallitus eivät tulleet oikein toimeen, olivat toimintatavat, mitkä hallituksella oli. Niin ne olivat aika eriskummalliset. Perusideanahan oli murtaa kolmikantaa. Se oli se perusidea, jota yritettiin edellisen hallituksen aikana. Silloinen pääministeri Aho korosti monta kertaa, että ammattiyhdistysliikkeellä ei ole mitään asiaa näihin asioihin, vaan ammattiyhdistysliikkeen tehtävä on hoitaa vain omia palkka-asioitaan. Mutta tätä maata on rakennettu yhteistyössä, jossa ammattiyhdistysliike on ollut hyvin voimakkaasti mukana tätä sosiaaliturvajärjestelmää rakentamassa. Ei sillä toimintamenetelmällä voi olla muuta mahdollisuutta kuin törmäyskurssi.

Samoin ed. Karpio puhui, ettei kokoomus vastusta rakentamista ja sen elvyttämistä. Minun ymmärtääkseni valtiovarainministeriöstä tulivat nämä ohjeet ja liput ja laput ja leikkaukset, jotka kohdistuivat rakentamiseen. Minun ymmärtääkseni taitaa olla kokoomuslainen johto valtiovarainministeriössä.

Sillä, mitä minä arvostelin tätä eläkeläisten savamaksujärjestelmää, ei ole mitään tekemistä tulopoliittisen kokonaisratkaisun kanssa. (Ed. Tulonen: On eläkeläisten kannalta!) — Ei ole mitään tekemistä. Montako eläkeläistä on edustamassa tupopöydässä, kun puhutaan savamaksusta? (Ed. Bremer: Siinähan se ongelma onkin! — Ed. Ala-Harja: Työssäolevat maksavat 80 prosenttia eläkkeistä!)

Sama koskee ed. Ala-Harjan kantaa Itä-Suomen elvyttämisestä, ettei kokoomus sitä vastusta. Hän otti esimerkkejä muistakin alueista. Valitettavasti vain erityistoimenpiteistä Itä-Suomeen on valtioneuvoston yksimielinen päätös. Ei kannata erityistoimenpiteitä valtioneuvostossa tehdä, jos niitä ei panna täytäntöön. Se on Itä-Suomessa olevien ihmisten pettämistä eikä mitään muuta.

Ed. W i d e r o o s : Fru talman! Det är klart att vi alla har ett ansvar för morgondagens människor. Det är också klart att speciellt riksdagsmän, i synnerhet i ekonomiska frågor, har ett

speciellt ansvar. Det får inte vara så att oss efterföljande generationer bara har negativa tankar att tänka om oss. Så syns det också i regeringens förslag till budget, att man håller en stram ekonomisk linje i akt och mening att inte vår generation skall äta hela kakan. Kakan som vi skall dela blir ju inte större.

Jag är också ganska övertygad om att Finlands folk både inser och förstår allvaret i dagens ekonomiska situation. Så till vida kan man kanske konstatera att regeringen lyckats i sitt budskap.

Arvoisa puhemies! On selvää, että meillä kaikilla on vastuu huomispäivän ihmisistä. On myös selvää, että kansanedustajilla on varsinkin talousasioissa erityinen vastuu. Ei saa olla niin, että meitä seuraavilla sukupolvilla on pelkästään kielteisiä ajatuksia meistä. Niinpä hallituksen esityksestä onkin nähtävissä, että tiukkaa linjaa toteutetaan siinä tarkoituksessa, että meidän sukupolvemme ei syö koko kakkua. Olen myös melko vakuuttunut siitä, että Suomen kansa käsittelee ja ymmärtää maamme talouden vakavan tilanteen. Tässä mielessä hallituksen ehkä voidaankin todeta onnistuneen viestissään.

Men det betyder ju inte att allting är frid och fröjd. Det är givet att det finns synpunkter på hur man fördelar de medel som finns till förfogande. Det är säkert så att vi aldrig kommer att uppnå en sådan rättvisa att varje enskild invånare skulle vara helt nöjd. Det får vi väl lära oss att leva med. Men det innebär ju inte att man inte skulle ha som mål att sträva efter så stor rättvisa som möjligt, både bland de människor som nu lever och bland kommande generationer. Just därför är det också skäl att titta på hur tillgängliga resurser fördelas. Låt mig ta ett exempel, som jag personligen har mycket svårt att förstå, nämligen höjningen av bensinskatten.

Om man har som målsättning att uppnå rättvisa i samhället kan man inte acceptera den politik som regeringen för i just den här specifika frågan. Den höjningen drabbar just de människor som inte har någon möjlighet att välja kommunikationsmedel. Man kan bara välja bilen.

Regeringen får ursäkta, sänkningen av medicinnomsen är i sig en god sak men kan inte rimligtvis kallas för rättvis, eftersom de som inte kan gå till apoteket kommer att betala den sänkningen via höjda bensinpriser, alltså alla de som bor i sådana områden där man inte kan välja kommunikationsmedel. På det här sättet kvitte-

rar man en bra sak med en dålig och dessutom på ett sådant sätt att den dåliga saken bara drabbar en del av vår befolkning.

Innan regeringen tog sitt beslut om höjning av bensinskatten borde man ha uppfyllt det löfte man gav sig själv i fjol, nämligen att göra en helhetsutredning över trafikbeskattningen.

Tämä ei kuitenkaan merkitse kaiken olevan hyvällä tolalla. Käytettävissä olevien varojen jakamisesta on tietenkin näkemyksiä. On varmaa, ettemme koskaan saavuta sellaista oikeudenmukaisuutta, että jokainen yksittäinen kansalainen olisi täysin tyytyväinen. Tämän kanssa kai saamme oppia elämään. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö tavoitteena pitäisi olla mahdollisimman suuri oikeudenmukaisuus niin meitä tällä hetkellä eläviä kuin tuleviakin sukupolvia ajatellen. Juuri tämän vuoksi onkin syytä tarkastella sitä, miten käytettävissä olevat voimavarat jaetaan.

Sallikaa minun esittää yksi esimerkki, jota minun on henkilökohtaisesti vaikea ymmärtää, nimittäin bensiniveron korotus. Jos tavoitteena on yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden saavuttaminen, en voi hyväksyä hallituksen harjoittamaa politiikkaa juuri tässä erityisessä kysymyksessä. Tämä hinnankorotus kohdistuu nimenomaan niihin ihmisiin, jotka eivät voi valita kulkuvälinettään. Heillä on valittavana vain auto. Anteeksi vain, hallitus, lääkkeiden arvonlisäveron alennus on sinänsä hyvä asia, mutta sitä ei voi kohtuudella kutsua oikeudenmukaiseksi, koska se, joka ei pääse kävelemään apteekkiin, saa maksaa tämän alennuksen bensiinin hinnankorotuksen kautta, siis kaikki ne, jotka asuvat alueilla, joilla ei voi valita kulkuvälinettään. Tällä tavalla hyvä asia kuitataan huonolla asialla ja lisäksi tavalla, jolla tämä huono asia kohdistuu ainoastaan osaan väestöstä.

Ennen kuin hallitus teki päätöksen bensiiniveron korotuksesta, olisi pitänyt täyttää viime vuonna annettu lupaus, nimittäin kokonaisselvityksen tekeminen liikenteen verotuksesta.

Talman! Kommunerna spelar en viktig roll när det gäller att ge rättvis och likvärdig service till landets befolkning. De senaste åren har också en hel del beslutanderätt delegerats från stat till kommun i akt och mening att besluten skall fattas där kunskapen och kännedomen om de lokala förhållandena finns. Utvecklingen har gått i rätt riktning. Dock måste man alltid höja ett varnande finger för att det också kan finnas en annan

sida av delegeringsprocessen, nämligen den att den service en medborgare får kan vara beroende av i vilken kommun man råkar vara bosatt. Så får det naturligtvis inte vara och det är regeringens, men också riksdagens, uppgift att följa den utvecklingen. Det finns ju alltid den risken att en kommun väljer att hålla ner uttaxeringen per skattöre på bekostnad av servicenivån. Därför är det också viktigt att staten, när den igen skär i kommunernas inkomster, noga överväger på vilket sätt nedskärningarna görs. Man kan inte straffa de kommuner som har valt en hög servicenivå och att finansiera den med hög uttaxering per skattöre.

Regeringen har intagit en riktig linje när den beslutat att nedskärningen i samfundsbeskattningen skall ske i proportion till vad respektive kommun får. Någon annan modell för nedskärningen skulle ha varit orättvis. Man kan väl ändå inte ta av den som inte får något.

För övrigt så vore det nu bra om regeringen kunde leva upp till önskemålet om att kommunerna borde få arbetsro. Det är klart att kommunernas verksamhet, i sista hand den service kommuninvånarna har rätt till, blir lidande av osäkerheten kring kommunernas inkomstsida. Det är ett berättigat krav kommunerna ställer, när man vill ha mera kontinuitet i sammarbetet med staten.

Fru talman! För övrigt och till sist finns det naturligtvis alltid behjärtansvärda önskemål. För egen del skulle jag gärna ha sett en öppning när det gäller utvecklandet av förskolan, men till den frågan finns det också annan orsak att återkomma i andra sammanhang.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Bensaveron aiheuttama epäoikeudenmukaisuus on kovin vähäistä. Se on kuin hyttysen surinaa Itämerellä moniin muihin asioihin nähden. Minä esitän yhden esimerkin, jonka olen tänään tuonut esille jo aikaisemminkin. Meillä oli ennen lamaa noin 100 000 työttöntä, jotka olivat joko ansiosidonnaisella tai peruspäivärahalla. Nyt laman jälkeen meidän kansantulomme on huikeasti korkeampi kuin ennen lamaa, kun oli 100 000 työttöntä. Meillä tällä hetkellä kaiken kaikkiaan on 600 000—700 000 ihmistä joko peruspäivärahalla taikka ansiosidonnaisella päivärahalla, jolta pikkuhiljaa siirtyä lisää työttömiä peruspäivärahan puolelle. Tarkoitin 600 000—700 000:lla sitä määrää, jos otetaan mukaan kaikki erilaisessa koulutuksessa ja tällaisessa olevat henkilöt.

Kun kerran kansantulo on kasvanut, tällaisen suuntauksen ei pitäisi olla mahdollista. Toisin sanoen meillä on tulonjaossa yhteiskunnassa tapahtunut ja tapahtumassa dramaattinen muutos. Minä olen verrannut tätä siihen, että kaksi ihmistä tai kolmekin makaa sängyssä rinnakkain ja on yhteinen peitto ja sitten yksi alkaa vetää peittoa päällensä ja toisia alkaa kylmätä. Niin käy tässäkin yhteiskunnassa. Hyväosaiset saavat entistä enemmän, ja tämä kurjien ihmisten ja toimeentulominimin rajoilla tai alapuolella liikkuvien ihmisten määrä kasvaa jatkuvasti. Tämä on yhteiskunnassa se, mikä saattaa räjähtää vielä eräänä päivänä käsiin, vaikka meillä luotetaan siihen, että ihmiset tänä päivänä kestävätkä mitä hyvänsä. Meillä on tulonjako yhteiskunnassa horjahtanut pahasti sivuun jostakin syystä. Tämä asia pitäisi päätöksenteossa huomioida.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wideroos sujuvassa puheenvuorossaan käsitteli arvonlisäveroa lääkkeiden osalta ja sitten bensiinikustannuksia matkakustannusten nousemisessa. Uskon, että ed. Wideroosilla olisi varmasti muitakin kritiikin aiheita talousarvioon nähden.

Matkakustannuksista haluaisin siihen kohtaan puuttua, kun hän toteaa, että osalla ihmisistä on käytössä ainoastaan auto eli valinnanvapaus on rajoittunut. Viittaisin siihen, että nämä muutkin mahdollisuudet tulevat entisestään vähenemään, jos ja kun tämä valtion talousarvioletyksen hyväksytään. Tarkoitin sitä, että talousarvioletyksessä on 30 miljoonan markan miinus tulo tämän vuoden tasoon ostomäärärahoissa, joilla valtiovalta on ostanut ns. kannattamattomia liikennejaksia sekä VR:ltä että linja-autoyrittäjiltä, mikä summa jakaantuu niin, että miinusta 10 miljoonaa ilmeisesti VR:ltä, 20 miljoonaa linja-autoista. Eli yhä vähemmän on muita, valinnanvaraisia mahdollisuuksia, liikennevälineitä, jolloin joudutaan mainitsemaan kalliiseen bensiiniin nimenomaan tukeutumaan.

Lääkkeistä sopii todeta vielä se, että toivottavasti se 4 prosenttiyksikön alema todellakin tulisi ihmisten parhaaksi.

Ed. W i d e r o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en kyllä ymmärtänyt ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoroa, eikä se joutunut kielestä. Kyllä minä sen verran osaan suomea.

Kuitenkin tosiasia on se, että jos minulla on 25 kilometriä apteekkiin, ed. Tiisanen, eikä kulje

busseja, minulla on yksi ja ainoa vaihtoehto: mennä autolla hakemaan niitä lääkkeitä. Kyllä minä silloin bensaveron korotuksen kautta maksan sen, mitä mahdollisesti sen lääkkeen hinta olisi laskenut.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Viime aikoina Suomen taloudellinen kehitys on näyttänyt makrosuureita katsoen aika hyvältä, ja se on johtanut joukkoon aika optimistisia ennusteita tai sanotaan, että ei optimistisia ennusteita mutta sen kaltaisia, että tästä nyt voidaan jotenkin selvittää.

Olen itse tästä paljon enemmän huolestunut, sillä itse asiassa tilannehan on suurin piirtein sillä tavalla, että jos talouden perussuureet menevät oikein loistavasti, me selviämme tästä jotenkuten. Mutta jos ulkoiset olosuhteet kehittyvätkin vain jotenkuten, me selviämme tästä erittäin huonosti. Tavallaan sellainen tilanne, jossa selviämme vain hyvällä onnella, ei tietenkään koko kansakuntaa ajatellen ole kovin turvallinen. Turvalisuuspolitiikassa tällaista tilannetta ei hyväksyttäisi koskaan.

Meillähan on vuoden 90 jälkeen julkisessa taloudessa säästetty niin paljon, että jos samanlaiset säästöt olisi tehty jo vuonna 90 tai varsinkin jos ne olisi tehty jo vuonna 89, valtiontalous olisi noina vuosina ollut useita kymmeniä miljardeja markkoja ylijäämäinen. Verrattaessa Suomea näissä säästötoimissa ja niiden tehossa muihin Euroopan maihin täällä ei tavallaan voida valittaa sitä, että ammattiyhdistysliike esimerkiksi olisi liian hakoniskainen. Ranskassa vastaavien säästötoimien tekeminen olisi kyllä ollut aivan mahdotonta. Siellä olisi aika paljon rakennettu barrikadeja jo ympäri Pariisin katuja.

Vaikka paljon on säästetty, valtiontalous on edelleen alijäämäinen, vaikka sen oikeastaan tuollaisten säästöjen jälkeen pitäisi olla ylijäämäinen. Perusongelmana on työttömyys, joka jatkuvasti syö hyvinvointivaltion eväitä ja tavallaan käyttää niitä rahoja, joita ennen voimme käyttää koulutukseen, terveydenhuoltoon, tulosiirtoihin ja kaikkeen kivaan.

Työttömyys on tällä hetkellä itse asiassa kaikista Tilastokeskuksen sotkuista huolimatta paranemassa aika nopeasti, ja se ikään kuin luo sitten näkemyksiä, että jollakin tavoin tunnelin päästä voisi valoa näkyä. Mutta kun näihin työttömyyslukuihin tutustuu vähän tarkemmin, huomaa, että tilanne ei itse asiassa ole kovin hyvä, sen takia että työttömyyden paraneminen on erittäin voimakkaasti valikoivaa. Totuus paljas-

tuu, jos lasketaan työttömyysaste ihmisten koulutustason mukaan. Hyvin koulutetut saavat nyt erittäin hyvin töitä, mutta huonosti koulutetut eivät saa töitä ollenkaan. Pelkällä peruskoulu- tai kansakoulupohjalla olevien keskuudessa työttömyys on nyt 28 prosenttia siitä huolimatta, että tuosta joukosta erittäin paljon väkeä on eläkkeellä tai erilaisten toimenpiteiden kohteena.

Se, mikä on kaikkein hankalinta, on, että huonosti koulutettujen työttömyys koko ajan vain kasvaa. Se ei ole kääntynyt lainkaan laskuun ainakaan viimeisten tilastojen mukaan, jotka valitettavasti eivät ole kovin tuoreita, koska Tilastokeskuksella ei tällä hetkellä ole sellaista sopivaa työllistettyä, joka voisi tehdä näitä tilastoja — ikään kuin ajalle hyvin tyypillisenä ongelmana! Sen sijaan koulutetun väestön työttömyys paranee erittäin nopeasti. Tässä se ongelma onkin sen takia, että jos näin jatketaan, koulutettu työvoima loppuu hyvin nopeasti. Siihen se kasvu tahtuu, koska silloin itse asiassa talous törmää pulaan siitä työvoimasta, jota halutaan. Sitten alkavat palkkaliikumukset, kilpailu siitä halutusta työvoimasta, ja sitten Suomen Pankki painaa jarrua, ja siinä koko taloudellinen kasvu. Sen takia en pysty uskomaan näihin hyvin optimistisiin käsityksiin siitä, että meillä jatkuu pysyvää nousukautta vuoteen 2006 jne. Minusta se on mahdotonta. Tämä kansantalous lähestyy jo nyt valikoivaa työvoimapolua, joka sitten estää kasvun jatkumista.

Se, minkä takia maailma näin julmasti kolhii huonosti koulutettua väkeä, joka vielä kymmenen vuotta sitten kelpasi meillä työvoimaksi aivan hyvin, johtuu teknologian muutoksesta, globalisoitumisesta, joka on siirtänyt suorittavaa työtä halvan työvoiman maihin, ja kilpailun kiristymisestä, joka saa aikaan sen, että mitkään yritykset, organisaatiot, eivät voi pitää semmoista työvoimaa, jota aivan välttämättä eivät tarvitsse. Teknologian muutos on vähentänyt teollista työtä, siis työtä tehdassaleista.

Teollisuuden palveluksessa on kyllä kaiken maailman insinöörejä ja atk-suunnittelijoita, mutta duunareita joka vuosi vähän vähemmän, mutta tämä ei selitä työttömyyden suurta bulkkia, vaan työttömyyden suuri bulkki selittyy sillä, että kaikissa organisaatioissa kansanedustajia lukuun ottamatta on menetelty sillä tavalla, että aputyövoiman määrä on vähentynyt oikein dramaattisesti ja tavallaan henkilö, joka aikaisemmin käytti apulaista, tekee sen työn nyt itse.

Tämä on aivan kohtuutonta vähäosaista väestöä kohtaan, joka ei tässä tuottavien ihmisten

kilpailussa menesty eikä voi menestyä. Tälle asialle tietysti voi tehdä kaikkea kouluttamalla ja muuten, mutta perusongelma on se, että työvoimalla on väärä hinta, ei sillä tavalla, että työvoima yleisesti olisi liian kallista, vaan niin, että huonosti koulutetun tai taidoiltaan heikomman tai taidoiltaan vanhentuneen työväen palkkaaminen tulee tällä hetkellä liian kalliiksi. Tämä ei johdu siitä, että nämä ihmiset eivät olisi tarpeeksi köyhiä, ei tässä tuloeroja tarvita, vaan tämä johtuu siitä, että 80-luvun työvoimapulan seurauksena Suomessa verotuksen rakenne ja erät muutkin säännöt on tehty sillä tavalla, että myös pienipalkkaista työtä yhteensä verotetaan aika paljon.

Pienin mahdollinen nettopalkka kokopäiväisestä työstä on Suomessa noin 4 500 markkaa kuussa. Se on siis se, minkä ihminen saa, jos hän on täysimääräisesti töissä. Se on jonkinlainen minimitoimeentulotaso meillä. Jotta työntekijä saisi tämän suuruisen palkan, pitää bruttopalkan olla 5 800 markkaa, sekin on vielä jotenkin kohuullista, mutta kun siihen lisätään kaikki työntantajan välilliset kustannukset, tosin myös lomapalkka, ja arvonlisävero, pitää työpanoksen tuottaa 10 500 markkaa kuussa, ennen kuin palkkaaminen on kannattavaa.

Tämmöinen, että alle 10 000 markkaa kuussa tuottavaa työtä ei kannata tehdä ja sellaiset henkilöt karsitaan pois työvoimasta, joiden tuottavuus ei tähän riitä, johtaa erittäin ikävään eriarvoisuuteen tässä maassa sen takia, että se vähemmän koulutetun ja heikko-osaisten väen kylä syrjäyttää suomalaisesta yhteiskunnasta aika perusteellisesti. Kysymys on siis siitä, että meidän verorakenteemme, meidän yhteiskuntamme monet pelisäännöt eivät ole nyt ajan tasalla, kun teknologia ja talouden olosuhteet ja esimerkiksi maailmantalouden rakenne ovat niin nopeasti muuttuneet.

Juuri tästä syystä nyt pitäisi verohelpotukset voimakkaasti keskittää asteikon alapäähän, ei siis sen takia, että pienituloiset käyttävät suuremman osan tuloistaan kulutukseen — kyllä meillä kokonaiskysyntää osataan säädellä muutenkin — vaan nimenomaan siitä syystä, että verokiila asteikon alapäässä tällä hetkellä syrjäyttää huonosti koulutettua työvoimaa. Tässä vetoan erityisesti nyt oikealle, että osattaisiin hillitä sitä omaa ahneutta ja ymmärrettäisiin, missä tämän kansantalouden ongelmat ovat.

Arvoisa puhemies! En pitänyt siitä, että veroratkaisut jätettiin tupopöytään, mutta on tietysti sanottava, että tietystä miehestä se on järkevä

seikka: Se tekee mahdolliseksi hyvän kokonaisuuden palkka- ja verorakenteen suhteen. Ministeri Niinistö sanoi, että viimeksi tämä johti hyvään ratkaisuun. Kansantalouden kokonaissuureita, kuten inflaatiota ja muuta, ajatellen ratkaisu saattoikin olla hyvä, mutta rakenteellista työttömyyttä ajatellen viimeksi tehty ratkaisu oli aivan järjetön.

Sehän johti siihen, että nettoansiot sinänsä nousivat kaikilla suurin piirtein yhtä paljon. Se oli ikään kuin neutraali ratkaisu, mutta nettoansion tasainen nousu saatiin aikaan sillä tavalla, että pienet palkat nousivat suhteessa paljon enemmän kuin suuret, mutta vastaavasti suurituloisten verot laskivat paljon enemmän kuin pienituloisten, jolloin lopputuloksena oli plus miinus nolla, mutta valitettavasti samalla sen huonosti tuottavan työn suhteellinen hinta nousi ja ikään kuin tuli yhä kannattavamaksi palkata pelkkiä asiantuntijoita ja jättää apu työvoimaa palkkaamatta. Sama tuloshan olisi tietysti saatu toisinkinpäin aikaan: Olisi keskitetty palkankorotukset yläpäähän, ja verohelpotukset alapäähän ja näin toivoisin, että tällä kertaa tehtäisiin.

Arvoisa puhemies! Itse asiassa tämä ongelma on laajempi osa teollisten hyvinvointiyhteiskuntien tulevaisuutta yleensäkin. Meillä on 80-luvulla kehittynyt kaksi kilpailevaa hyvinvointiyhteiskunnan mallia; toista en välttämättä edes kutsuisi hyvinvointiyhteiskunnaksi.

On ollut keskieuropalainen, pohjoiseurooppalainen ja myös japanilainen sopimisyhteiskunta, jossa tavallaan yhteiskunnassa on pelisäännöillä sovittu, että palkat eivät noudata markkinahintoja, vaan palkat sovitaan markkinahinnoista poikkeavasti. Työllisyys pidetään yllä muulla tavoin ja näin pidetään yhteiskunta tasa-arvoisena. Se toimi 80-luvulla erinomaisesti. Se oli hyvä ratkaisu. Vaikka nuorsuomalaiset eivät siitä pidäkään, se toimi hyvin silloin.

Sitten oli toinen ratkaisu, jota oli anglosaksisissa maissa, muun muassa Uudessa-Seelannissa. Siinä palkat saivat olla ihan mitä sattuu, ne määräytyivät markkinoilla ja sitten täydentävillä tulonsiirroilla pidettiin siitä huolta, että köyhät eivät olleet aivan kovin köyhiä. Nämä anglosaksiset ratkaisut eivät olleet kovin suuressa suosiossa, koska ne sattuivat osumaan sellaisiin maihin, jotka eivät muutenkaan olleet kovin sosiaalisia. Ne 80-luvulla saivat aikaan suurta köyhyyttä.

90-luvulla tilanne on nopeasti kääntymässä toisinpäin. Nämä sopimisyhteiskunnat tällä hetkellä säästävät itsensä aivan epäsosiaalisiksi ja

me olemme menossa tähän samaan suuntaan sen takia, että tämä rakennelma aiheuttaa niin suuria kalliita työttömyyttä, että tavallaan sitä sosiaalista tasoa ei enää pystytä pitämään yllä. Samalla anglosaksiseen malliin on tullut uusia yrittäjiä. On tullut Englannin uusi hallitus ja siten Hollanti, joka itse asiassa on siirtynyt anglosaksiseen täydentävien tulonsiirtojen malliin omasta hyvinvointiyhteiskunnastaan ja onnistunut puolittamaan työttömyyden sillä tavalla, että jokaisen henkilön työttömyys on puolitettu erikseen ja työttömistä on tullut puolityöllisiä. Sekin malli toimii aika hyvin.

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli lopuksi vielä puhua vähän edessä olevista veroratkaisuista siltä osin, miten ne rahoitetaan energiaveroista, mutta koska kello näyttää jo aika paljon, siirrän sen johonkin toiseen tilaisuuteen.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen yleensä tottunut kuulemaan hyvin analyttisia ja rakenteellisiakin puheenvuoroja ed. Soininvaaralta, joten en oikein ymmärtänyt, miten hän nyt lankeaa sellaiseen heittoon, kun hän viittasi jotenkin, että oikealla laidalla pitäisi neuvottelupöydässä käytettyä toisin kuin on käytettydytty, ja ikään kuin vetosi tänne, mutta en ymmärtänyt lainkaan, mitä hän tarkoitti. Voisiko ed. Soininvaara selvittää hieman, että mekin yksinkertaiset kansanedustajat täällä ymmärtäisimme?

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan samaan asiaan kiinnittän huomiota. Ed. Soininvaara vetosi kokoomukseen ja minun täytyy nyt vielä uudelleen lukea kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron kohta, jossa kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen pääministerin budjettiriihessä esittämään lausumaan, jonka mukaan "tuloveronkevennykset kohdennetaan eri tuloluokkiin painopisteenä pieni- ja keskituloiset palkansaajat." Pienituloisten painottaminen tuloverotuksen alentamisessa on tärkeää juuri sen takia, että voidaan kannattavuutta lisätä ja lisätä myös mahdollisuutta ottaa pienipalkkaistakin työtä vastaan, että siitä jäisi käteen enemmän ja etteivät sosiaalietuudet ole houkuttelevampi vaihtoehto kuin työn vastaanotto. Kokoomus kannattaa pienituloisten verojen alentamista, samoin keskituloisten, painottaa, että kaikissa tuloluokissa, mutta tämä on painopistealue.

Toinen asia, johon ed. Soininvaara kiinnitti huomiota, on tämä huolestuttava suuntaus, että

pitkäaikaistyöttömistä suurin osa on ikääntyneitä ja huonosti koulutettuja. Tämä tulee näkyviin esimerkiksi juuri pitkäaikaistyöttömien omaehtoiseen koulutukseen hakeutumisessa. Siihen ei ole halukkaita, vaikka on järjestetty koulutusmahdollisuuksia, sen vuoksi, että pohjakoulutus on niin huono ja kuitenkin on jonkinlainen turva olemassa työmarkkinatuen kautta. Tämä on todella suuri asia ja vaikea on pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien asiaa korjata. Toiseksi vielä työnantajat joutuvat maksamaan heistä myös korkeampaa TEL-maksua kuin nuoremmista ja sekin estää työhön ottamista.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä, että vetosin kokoomuksen malttiin tässä kysymyksessä, ei ole tarkoitettu mitenkään halpahintaiseksi heitoksi. Tietysti minun on luotettava siihen, mitä kokoomuksen eduskuntaryhmä on sanonut. Mutta teidän on myönnettävä, että kokoomuslaisten poliitikkojen toimesta on kyllä sanottu myös, että verohelpotukset pitää antaa tasaisesti kaikille. Tämä on sen takia merkittävää, että kun ratkaisu on nyt siirretty eduskunnalta ammattiyhdistysliikkeelle, niin kokoomustaustaiset ammattiyhdistysjohtajat ovat kyllä sanoneet muutakin. (Ed. Ala-Harja: Eivät he kuulu eduskuntaryhmään!) Mutta todellakin toivon, että eduskuntaryhmästä ehkä keskustellaan niiden toistenkin kokoomuslaisten kanssa.

Edelleen mitä tulee siihen, että pitkäaikaistyöttömyys keskittyy huonosti koulutettuihin ja ikääntyneisiin, niin se itse asiassa keskittyy huonosti koulutettuihin niin, että 30-vuotias pelkällä peruskoulupohjalla oleva on myös kyllä aika suurella todennäköisyydellä työtön.

Edelleen on tietysti ihan pötköä, että yli 50-vuotiaasta pitää maksaa korkeampaa TEL-maksua, mutta paljon suurempi ongelma on se, että vastuu varhaiseläkkeistä on viimeisellä työnantajalla, jolloin jos työnantaja palkkaa 50-vuotiaan henkilön, niin ellei tämä ole aivan huippu-urheilija, tällainen henkilö on yrityksen kannalta aivan edesvastoiton. Tässä on meillä kyllä selvä pelisääntövirhe. Ymmärrän ne olosuhteet, jolloin se on syntynyt, mutta nykyoloissa se on aivan järjetön sääntö.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipposen hallitus on taitavampi poliittisten käsitteiden markkinoinnissa kuin sen kyvyt ovat politiikan tulosten suhteen. Hallitus on lanseerannut itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hal-

litukseksi, mitä nimitystä hallituksen tähänastiset tulokset eivät kyllä tue.

Nyt hallitus ilmoittaa toteuttavansa historiallisen työvoimapolitiikan perusuudistuksen, jota hallitus haluaisi nimitettävän Suomen malliksi. Todellista sisältöä tälle mallille ei löydy, sillä hallituksen budjettiesitys ei pidä sisällään mitään olennaista uutta työttömyyttä aiheuttavien rakenteiden korjaamiseksi. Juuri tässä on sinipunahallitusten heikko kohta. Poliittista liturgiaa kyllä riittää, mutta myönteisiä, kestäviä tuloksia ei synny. Lipposen sinipunan puheiden luotettavuus on kuin suoraa jatkoa Holkerin sinipunalta, joka uhosi tekevänsä hallittua rakennemuutosta ja keventävänsä verotusta. Tulokset ovat tiedossa.

Arvoisa puhemies! Elokuun lopulla palvelutyöntajien toimitusjohtaja Jarmo Pellikka totesi Helsingin Sanomille antamassaan haastattelussa mielestäni oivallisen osuvasti. Hän totesi, että valtiovalta ei kohtelee elinkeinoja samalla tavalla, ja väitti edelleen, että nykyjärjestelmät on viritetty vain vientiteollisuuden tarpeisiin. Pellikan mielestä työntantajamaksut on kohdennettu väärin, koska muut alat joutuvat tukemaan teollisuutta erilaisten palkkaperusteisten rahastojen kautta. Lääkkeeksi työttömyyden vähentämiseksi hän suositti suurremonttia, jossa tuet ja sosiaaliset velvoitteet jaettaisiin nykyistä tasaisemmin pääoma- ja työvaltaisten elinkeinojen kesken. Tähän vaatimukseen voi lämpimästi yhtyä.

Hallitusohjelmassa ja muun muassa elinkeinopolitiikasssa selonteossa Lipposen hallitus lupasi alentaa työvoimavaltaiten alojen välillisiä työvoimakustannuksia ja arvonalisäverotusta. Nyt suunta näyttäisi olevan kuitenkin toinen. Itse asiassa työntajien maksurasitteet budjetikirjan mukaan kääntyvät jälleen kasvuun. Kansaneläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu tosin hyvin lievästi pienenevät, mutta työeläkemaksu jatkaa näitäkin voimakkaampaa kasvua. Suunta voi muuttua käsittäkseni vain, jos vakuutettujen omavastuuta vakuutusturvastaan lisätään ja työntajien keskinäiset maksuosuudet kohdennetaan uudelleen. Tähän hallitus ei ole ollut valmis. Hallituksen päätös korottaa liikenteen ja majoituksen arvonalisäveroa heikentää sekin palvelualojen työllistämisedellytyksiä. Hallitus siis todella toimii toisin kuin se on luvannut.

Arvoisa puhemies! Budjetissa on varattu pieni määräraha Puolustusvoimain helikopterihankinnan aloittamiseen. Tämä sali on jo käynyt

aiheesta tänään hyvin vilkasta keskustelua. Mielestäni Puolustusvoimia tulee aina ylläpitää ja kehittää niin, että se kykenee perustehtävänsä täyttämiseen, turvallisuuden tuottamiseen tälle kansalle. Puolustusjärjestelmiä uusittaessa tulisi juuri siksi hyvin tarkoin perustella, mikä on niiden todellinen puolustuksellinen merkitys. Tältä osin helikopterihankinta kaipaa lisäselvityksiä, joita hallituksen tulee eduskunnalle myös antaa. (Ed. Aittoniemi: Ne ovat tärkeämpiä kuin Hornetit!) — Aivan. — Puolustusministeri onkin todennut, että helikopterihankinta on tarpeellinen, jotta voidaan parantaa uusien valmiusyhtymien liikkuvuutta. Joutuu kuitenkin kyselemään, miten ehkä noin 30—40 helikopteria tähän todellisuudessa tulisi riittämään. Jo perinteisten jääkäriprikaatien kuljettamiseen tarvitaan satoja erilaisia ajoneuvoja. Kolmen valmiusyhtymän kuljettaminen taistelutilanteen kulltavissa olosuhteissa ei voi näillä helikopterimäärillä onnistua edes tyydyttävästi, se on suoraan sanottava.

Kun Hornet-hankinnan yhteydessä Puolustusvoimain sisältä kuului eri aselajien pohdiskelevia puheenvuoroja armeijamme kehittämistä, niin soisi, että tälläkin kertaa erityisesti Maavoimien piiristä voisi kuulla enemmän saman kaltaista analyyttistä pohdintaa. (Ed. Kuoppa: Maavoimille helikopterit tulevatkin!) — Aivan, Maavoimien sisällä saattaa arvioni mukaan olla tämän hankkeen mielekkyydestä monenlaisia näkemyksiä.

Sotilasaikakauslehdien sivuilla on vastikään esitetty ajatus, että helikopterihankinta voisi olla koko yhteiskunnan asialla muun muassa siten, että hankittavat kopterit hoitaisivat kasvavassa määrin muun muassa sairaankuljetuksia. Tässä ehkä saattaisi olla ajatusta. Toivon, että hallitus valaisisi näitä näkökulmia enemmän. Mielestäni lopullisten johtopäätösten aika helikopterihankinnan mielekkyyden ja sen ajoituksen suhteen on vasta sitten, kun hankinnan puolustuksellinen merkitys on huolellisesti selvitetty ja vaihtoehdot kustannuksineen on kartoitettu.

Arvoisa puhemies! Kyllä tälle budjetille voi jokusen ruusunkin antaa. Kehitysyhteistyön määrärahat ovat pienessä kasvussa ja mahdollisesti niiden bkt-osuuskin. (Ed. Aittoniemi: Se on huono homma!) Tämä on mielestäni hyvä suunta, joskin askeleet oikeaan suuntaan ovat aika pieniä, mutta ymmärrän sen. (Ed. Aittoniemi: Turhaa rahan tuhlausta!)

Sosiaali- ja terveystieteiden pääluokassa on myös myönteinen muutos, kun omaishoitajana

toimivalle henkilölle aiotaan lakisääteisesti turvata yksi vapaapäivä kuukautta kohden. Tämä on tervetullut tunnustus ja arvostus omaishoitajien työlle. Useat kansanedustajat niin oppositiosta kuin hallituksesta ovat tehneet tätä koskevia aloitteita ja kirjallisia kysymyksiä ja nyt asia siis näyttäisi etenevän hallituksen esityksen muodossa. Arvelen, että tämä velvoite ei tule olemaan liian raskas kunnillemme. Kunhan omaishoitajien vapaapäiväjärjestelmä on saatu kattavasti toimimaan koko maassa, on sitä mielestäni perusteltua myös kehittää eteenpäinkin.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ilmoittanut, että tuloverotusta koskevat ratkaisut tehdään vasta myöhemmin syksyllä neuvoteltavan tuloratkaisun yhteydessä. Tätä menettelyä on voimakkaasti kritisoitu eri puolilla salia. Kriitiikin mukaan menettely vie eduskunnalta sille kuuluvaa vaikutusvaltaa etujärjestöjen pöytiin. Kriitikki voi olla perusteltuakin ainakin opillisesta näkökulmasta, mutta toisaalta menettelytapa voi onnistuessaan olla myös keino etujärjestöjen kaitsemiseksi eduskunnan viitoittamille poluille. Tehtyä tupokytä on mielestäni aihetta kritisoida vasta tulosten perusteella. Budjetin perustelujen mukaan veroratkaisut tehdään suosien pienijä keskituloisia palkansaajia. Hallitus myös lupaa, että ratkaisujen tulee olla valtiontaloudellisesti kestäviä.

Mielestäni veronkevennykset tulee tehdä niin, että ne todellakin tukevat työllisyyttä eivätkä johda valtion lisävelkaantumiseen. Hallituksen antamista lupauksista on ehdottomasti pidettävä kiinni. Jos hallitus ei kykene siihen tupopöydässä, on eduskunnan itsensä pidettävä siitä huolta, kun tuloverotuksesta tässä salissa lopullisesti päätetään.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä lyhyesti valtion velkaantumisesta. Tarkasteltaessa valtionvelan pääluokkaa voisi äkkinäisesti vetää erikoisia johtopäätöksiä. Budjettikirjan mukaan nimittäin valtionvelka kyllä jatkaa kasvamistaan, mutta yllätys, sen korkomenot laskisivat. Näinhän ei voi olla, vaikka valtio saakin uutta velkaa edullisemmin kuin mitä velkakannan keskikorko on. Korkomenojen budjetoitu lasku selittyy budjettikirjan mukaan muhkeilla emissiovoitoilla. Näitä emissiovoittoja hallitus on budjetoitunut saavansa peräti neljä miljardia markkaa. Se on kyllä aika paljon, kun huomioidaan, että markkamääräisen velan nettomenot on arvioitu noin 14 miljardiksi markaksi.

Emissiovoitot ovat mielestäni kuitenkin pettävää silmänlumetta. Nämä emissiovoitot käsit-

tääkseni syntyvät tilanteessa, kun sijoittajat ovat valmiita maksamaan valtion velkapaperista sen nimellisarvoa enemmän. Tällainen tilanne syntyy, jos valtion viitelainan kuponkikorko on suurempi kuin markkinakorot, ja nyt tämän kaltainen tilanne on todellisuutta. Itse asiassa vanhempien viitelainojen kuponkikorot taitavat jokaisessa tapauksessa olla korkeampia kuin käypä markkinakorko tällä hetkellä.

Ne emissiovoitot, jotka hallitus on budjetoitunut saavansa, maksetaan siis tulevina vuosina korkeampina korkoina. Hallitus ei ole kuitenkaan väittänyt emissiovoittoja säästöiksi. Se on hyvä. Kuitenkin alijäämän budjetoitu väheneminen selittyy aika pitkälle näillä neljän miljardin markan suuruisilla emissiovoitoilla. Tilannehan voi tietysti muuttua toisinkin päin. Korkojen noustessa emissiovoitot voivat muuttua tappioiksi ja velan näytetyt korkomenot kääntyvät nopeaan kasvuun.

Mielestäni tästä erikoisesta tilanteesta on vedettävä ainakin kaksi johtopäätöstä. Ensimmäiseksi joutuu pohtimaan, onko nettoperiaate oikea budjetointitapa valtionvelan korkomenoissa. Mielestäni se on ainakin hyvin sekava. Toiseksi valtionvelan korkokustannusten kehitys valitettavasti on paljon synkempi ja vakavampi kuin hallituksen budjetin luvuista voisi suoraan päätellä.

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika harvoin kiinnitetään huomiota siihen, kun puhutaan työn kalleudesta ja työhön liittyvistä sivukustannuksista, että suuri osa näistä kustannuksista on eläkkeisiin ja eläkemaksuihin liittyviä kustannuksia. Ed. Smeds tähän asiaan kiinnitti huomiota. On totta, että keskimäärin palkkasummasta maksetaan ilmeisesti tällä hetkellä noin 23 prosenttia eläkemaksuja, joista työnantajan osuus on noin 16—17 prosenttia, työntekijän noin 4—5 prosenttia. Tämä tietysti johtuu siitä, että kun aiemmin maksoimme ainoastaan vastaavana vuonna maksuunpantavat eläkkeet, nyt maksamme jo vuosien 2020—2030 eläkkeitä.

Ed. Smeds esitti mallin, että lakisääteistä eläketurvaa vähennettäisiin ja vapaaehtoisilla eläkeillä korvattaisiin näitä maksuja. Minusta se on varsin väärä malli, ja ihmetyttää, että ed. Smeds, joka mielestäni muuten edustaa inhimillisiä näkemyksiä, tämän tyyppistä eriarvoisuutta suosii. Mutta varmastikin pitäisi miettiä sitä, että eläkemaksuja maksaisivat myös sellaiset työnantajat enemmän, jotka ovat työntekijät rationalisoineet

ulos ja maksavat vähän palkkoja, toisin sanoen automatisoineet työnantajat myös voisivat maksaa näitä eläkemaksuja enemmän.

Ed. S m e d s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurolan hyvään vastauspuheenvuoroon pieni täsmennys. Esitin kaksi keinoa, joilla mielestäni työnantajamaksujen suuntaan voidaan puuttua. Ensinnäkin yhdyin toimitusjohtaja Jarmo Pellikan julkisuudessa esittämiin näkemyksiin, että työnantajien kesken tulisi tehdä uusi tasaus, oikeudenmukaisuutta lisäävä tasaus. Toiseksi esitin, että vakuutettujen omavastuuta tulisi lisätä. Mielestäni omavastuuden lisääminen voisi esimerkiksi tarkoittaa sitä, että ylisuurille etuuksille asetetaan katto. Kyllä minä nämä esittämäni vaihtoehdot kokisin aika perusteltuina ja inhimillisinäkin.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Hallitus ilmoittaa edelleen aikovansa muuttaa yhteiskunnan rakenteet niin, että työttömyys puolittuu, mikä on oikeastaan huomattavan vaatimaton tavoite. Hallitus liittää kuitenkin tähän pelokkaasti alimitoitettuun ohjelmaansa reunaehdot, jotka varmistavat, että näinkään vaatimaton tavoite ei ole saavutettavissa. Puoluelaitos on pyhä, ammattiyhdistysliikkeeseen ei saa koskea, hyvinvointivaltion on jatkuttava entisellään. Näistä rajoitteista seuraa, että suurtyöttömyys jatkuu, veroremontti on mahdoton ja kaikki muukin on niin kuin aina ennen. Lipposen puhe muutoksesta on oopiumia kansalle.

Suomen sateenkaarihallitus on samanlainen ilmiö kuin Neuvostoliiton perestroika, joka yritti 80-luvun lopulla nostaa maan brezhnevilaisuuden suosta. Gorbatshevin tavoitteena ei kuitenkaan ollut uuden järjestelmän luominen, vaan vanhan pelastaminen, ja tuloksena oli ensin uusi pysähtyneisyys ja sitten lopullinen romahdus.

Lipponenkaan ei ole uudistusvoima, vaan järjestöimperiumin vastaisku. Lipponen Suomi elää nyt kaaosta ennakoivaa uuden pysähtyneisyyden aikaa, samaa aikaa, jota Gorbatshevin Neuvostoliitto eli 90-luvun alkuvuosina. Kasvun huuma on sumentanut selkeän ajattelun aivan samoin kuin Suomessa 80-luvulla. Kun kokonaiskasvu on tänä vuonna hyvä ja oli viime vuonna kohtalainen ja edellisenäkin vuonna kasvua oli, oletetaan, että näin jatkuu myös ensi vuonna ja sen jälkeen hamaan ikuisuuteen ja vain taivas on kattona. Tällä makealla itsepetoksella olemme jo kerran ajaneet itsemme kuilun partaalle, ja nyt sama uudestaan. Jos kansakunta ei opi mennei-

syystään, se on tuomittu kokemaan sen uudestaan. Hallitus opastaa meitä nyt tällä tuhon tiellä.

Budjettiesitys on kauhistuttava asiakirja. Ministerit uhoavat onneaan, kun lisävelkaa tarvitaan vain 15 000 miljoonaa markkaa korkeasuhdanteen huippuvaiheessa, ryöstöverotuksen olosuhteissa, jättäiläistyöttömyyden kurimuksessa. Hallitus ei aio eleelläkään käyttää hyväksi nyt avautunutta mahdollisuuden ikkunaa aloittaa välttämättömät uudistukset, tasapainottaa budjetti, kohtuullistaa verotus ja kerätä voimaa pian tulevaa uutta lamaa varten. Hallitus jatkaa kaikkea niin kuin ennenkin ja ottaa velkaa lisää niin kuin ennenkin. Tällä menolla seuraavassa laskusuhdanteessa, joka voi tulla nopeammin kuin luulemmekaan, romahtaa lopullisesti paljon muutakin kuin vain valtiontalous.

Nuorsuomalaiset ovat julkistaneet varjobudjettinsa, joka viitoittaa tietä ulos tästä kurimuksesta. Nyt on viimeinen hetki aloittaa verotuksen, sosiaaliturvan ja työmarkkinoiden rakenteelliset uudistukset, sillä talouden suhdannehuippu on jo ohitettu, Emu lisää valtiontalouden painetta, työttömyyden aikapommi tikittää ja epävarmuus kasvaa. Laskusuhdanne on ovelta ja siitähän tulla kohtalokas koko yhteiskunnalle. Koska muutoksiin ei ole ryhdytty ajoissa ja heti tilaisuuden avautuessa, muutospaineet ovat nyt hirveät. Se kyllä näkyy meidän varjobudjetissamme. Tämä ei kuitenkaan johdu nuorsuomalaisten verenhimoisuudesta vaan hallituksen muutoksyvyttömyydestä.

Varjobudjetin linjaa tavoitteet ja määrittelee tien, jota etenemällä ongelmista päästään. Voi olla, että kaikkea tarpeellista ei voida tehdä yhdessä budjetissa, sillä melkein kolme vuotta on jo haaskattu. Tärkeää on se, että työhön on käytävä käsiksi heti ja se on tehtävä ripeästi. Muuten Lipposen — Niinistön hallitus syöllistyy samaan petokseen, jonka Holkerin — Louekosken hallitus teki vuoden 1991 vaalien alla. Sehän hyssytteli silloin, että kaikki on hyvin eikä ole syytä huoleen, vaikka katastrofin kaikki merkit oli jo kirjoitettu seinälle.

Nuorsuomalaisten varjobudjettia on helppo ilkkua suurpiirteisyydestä, kun se ei sisällä momenttikohtaisia perusteluja eikä edes tärkeimpien perusuudistusten vaatimia lakiluonnoksia. On kohtuutonta vaatia, että pienen oppositior ryhmän pitäisi tehdä muutamassa viikossa yhtä yksityiskohtainen mutta parempi budjetti kuin hallituksen komennossa oleva satapäinen virkamiesarmeija on tehnyt vuodessa.

Varjobudjettimme ideana on toteuttaa eduskunnan ja hallituksen välistä dialogia sen aidon rakenteen mukaisesti. Eduskunnan tulisi nyt antaa tahtonsa näkyä, sen tulee paaluttaa varjobudjetin osoittama tavoite ja lähestymistie sitä kohti. Hallituksen ja sen virkamiesarmeijan tehtävänä on työstää tämä linjaus yksityiskohtaiseksi uudeksi budjetiksi ja valmistella sen toteuttamiseen tarvittavat lakiesitykset, ja eduskunta ottaa sitten kantaa niihin. Eduskunnan on toisin sanoen pyyhkäistävä pöydältä hallituksen katastrofaalinen budjetti ja osoitettava uusi tahto ja sen suunta, ja hallituksen tehtävänä on sitten toteuttaa tämä tahto tai erota.

Kehotamme siis eduskuntaa toimimaan tavalla, jota pääministeri alkukesällä synkeästi paheksui. Hänhän syytti eduskuntaa sellaisesta kevytmielisyydestä, että eduskunta ottaa hallituksen esityksiin kantaa ja toimii ikään kuin eduskuntana. Hänen käsityksensä parlamentarismista oli se, että hallituspuolueet ilmoittavat eduskuntaryhmilleen, miten asiat hoidetaan, ja ryhmät tekevät sitten kiltisti niin kuin hallituksen sedät ja tädit käskevät.

Lipposen ajattelu on Suomen valtiolliselle järjestelmälle vierasta puoluekorporatismia. Eduskunnan on otettava takaisin sille kuuluva rooli eduskuntana. Sen on uskallettava käyttää sitä valtaa, joka sillä on.

Varjobudjettiimme sisäänkirjoitetut uudistukset eivät ole mitään taivaanrannassa häämöttävää utopiaa. Kannattaa lukea huolellisesti valtiovarainministeriön viime vuonna julkaisema Talouspolitiikan linja -raportti ja tänä vuonna valmistuneet kirjat Kansantalouden näkymiä ja haasteita sekä Julkinen talous kansainvälisessä perspektiivissä. Nämä julkaisut osoittavat, että ministeriön peräkamareiden pöytälaatikoissa on idea-astetta pidemmälle kehitettyinä kaikki ne verotuksen, sosiaaliturvan ja työelämän uudistukset, jotka ovat välttämättömiä uuden linjan toteuttamiselle. Toisin sanoen hallituksella on käytössään suuren uudistukseen liittyvä asiantuntemus ja perustieto. Se vain kieltäytyy käyttämästä sitä. Jättäminen työttömyys on hallituksen tietoisesti tekemä poliittinen valinta. Se on valinnut vähemmän vastuksen tien ja antaa kansakunnan syöksyä lähes vapaassa pudotuksessa kohti suurta katastrofia.

Sen lisäksi että budjetti on taloudellisesti onneton, myös sen perustuslaillinen pohja on hyvin hatar. Hallitusmuodon 61 §:n mukaan valtion verosta säädetään lailla, jossa ovat säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteis-

ta. Tässä budjettiesityksessä ei ole niin. Hallitus ilmoittaa, että todellisuudessa toteutettava verotus voi olla vähän sen suuntainen kuin budjettikirjaan on kirjoitettu, mutta se voi olla myös kokonaan toisenlainen. Päätös eduskunnan valtaoikeuksien ytimeen kuuluvasta verosuostunnasta on tyrkyttämällä tuputettu epäparlamentariseen neuvottelupöytään ja samalla on ilmoitettu, että eduskunnan kuuluu sitten kiltisti hyväksyä se, mitä järjestöherrat ovat hyväksi havainneet, olipa se mitä tahansa. Tämä budjetti on paitsi resepti taloudelliseen katastrofiin myös perustuslaillinen vallankumous, joka lopullisesti uhkaa muuttaa Suomen edustuksellisen demokratian korporatiiviseksi pakkovallaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tarkka esiintyy tuomiopäivän apostolina kertoen siitä, kuinka tämä maa syöksyy tällä hetkellä kohti tuhoaan. Minusta se varjobudjetti, jonka nuorsuomalaiset ovat esittäneet, on todellinen tuhon budjetti. On varsin arveluttavaa, tosin välillä myös hauskaa, pohtia sitä, mitä seurauksia tuon budjetin toteuttaminen aiheuttaisi yhteiskunnassa.

Mutta toisaalta myös mielestäni ed. Tarkka tekee tarkkaa pohdintaa siitä, millä arvoilla näitä asioita tehdään. Tuon nuorsuomalaisten budjetin hyvä asia on nimenomaan se, että voimme vertailla ajatuksia siitä, millä tavalla yhteiskuntaa voidaan kehittää, millä tavalla sitä halutaan kehittää. Vakkaa ei ole pantu todellakaan piiloon, vaan kerrotaan todellakin ne arvot, joilla yhteiskuntaa halutaan viedä eteenpäin.

Minusta tämä varjobudjetti antaa sen toisen kuvan siitä yhteiskunnasta, jota halutaan viedä eteenpäin. Se vain on hirvittävä, todellinen tuomiopäivä on sinä päivänä, jos se toteutuu.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meidän varjobudjettimme osoittaa ennen kaikkea sen umpikujan, johon nykyinen järjestelmä on ajautunut. Se osoittaa sen, kuinka ahtaaseen nurkkaan hallitus on maalannut itsensä, ja se osoittaa sen, että sieltä ei ole ulospääsyä muuta kuin sillä tavalla, että kaikki palikat pistetään pöydälle vierekkäin ja katsotaan, mitkä niistä ovat tarpeellisia ja välttämättömiä ja millä tavalla tarpeellisista ja välttämättömistä voidaan

luoda uusi rakenne, joka toimii paremmin ja on johdettavissa ja joka pystyy tuottamaan sitä hyvinvointia, jota valtion pitäisi pystyä tuottamaan kansalaisille, hyvinvointia, jonka luomiseen kansalaisille pitää luoda mahdollisuudet. Tällä nykyisellä tiellä siihen ei päästä. Siihen tarvitaan jotakin uutta, joka on hyvin radikaalia, jopa niin radikaalia kuin meidän varjobudjettimme.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Hallitus on ylittänyt hallitusohjelmassa asetetut säästö- ja leikkaustavoitteet. Kotitalouksien ja kuntien tulonsiirtoja on leikattu alun perin suunniteltua enemmän. Elinkeinotukia taasen on supistettu sovittua vähemmän. Tämä kerrotaan tarkistetuksessa Emu-lähentymisohjelmassa, jonka hallitus julkaisi talousarvioesityksen yhteydessä. Tämä tunnustus kertoo jotakin leikkausten logiikasta. Kun sosiaaliturvan rajujen leikkausten tielle on lähdetty, leikkausten jatkamisesta tulee helposti jopa itsetarkoitus ja jatkuva kierre. Leikkaukset on myös helpompi kohdistaa heikossa asemassa oleviin ryhmiin kuin esimerkiksi elinkeinotukiin, joita on vaikeampi leikata.

Ensi vuoden talousarvioesityksessä hallitus jatkaa budjettileikkauksia, vaikka Emu-kriteerit on jo saavutettu. Budjetti on selvästi tiukempi kuin viime talvena päätetty menokehys.

Sosiaalisen turvallisuuden kannalta merkittäviä ovat kuntien valtionosuuksien ja kuntien yhteisövero-osuuksien leikkaukset. Ne tiukentavat edelleen kuntien taloutta. Kuntien taloudellisessa asemassa on tietenkin eroja, mutta yleensä ottaen kuntien rahoitusnäkyvät ovat huonontumassa. Tämän kertoo keväällä julkaistu Tilastokeskuksen aluebarometri, jonka mukaan kuntien rahoitusnäkyvät ovat synkimmät syksyn 1992 jälkeen. Aluebarometrin mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen ongelmat lisääntyvät selvästi lähitulevaisuudessa. Terveystalouksien palveluissa odotukset ovat huonoimmat 1990-luvun aikana. Näissä asioissa hallituksen talousarviosta on vaikea löytää mitään myönteistä.

Sosiaaliturvassa budjetin merkittävin anti sisältyi tuloloukkupaketin jatko-osaan, jossa toimeentulotukea leikataan ja asumistukea hieman parannetaan. Kannatamme asumistuen tulorajojen väljentämistä ja näemme sen olevan oikean suuntainen ratkaisu. Asumistukea on tällä vuosikymmenellä leikattu useamman kerran. On myönteistä, että nyt tehdään toisen suuntainen ratkaisu.

Ei ole kuitenkaan mitään välttämättömyyttä kytkeä asumistuen muutokseen toimeentulotuen

alentamista. Toimeentulotuen normit määrittelevät suomalaisen vähimmäistulotason, jonka alapuolelle kenenkään ei pitäisi joutua. Asumiskustannusten omavastuu on yksi, hieman mutkikas tapa alentaa toimeentulotukea. Käytännössä se merkitsee toimeentulotuen vähentämistä lähes kaikilta toimeentulotuen saajilta. Lisäksi lapsiperheiltä toimeentulotuen perusosaa leikataan. Yhdessä nämä muutokset voivat alentaa toimeentulotukea jopa useilla sadoilla markkoilla kuukaudessa perheen koosta, ikärakenteesta, asunnon pinta-alasta ja iästä riippuen.

Ilmeisesti suuri osa toimeentulotuen saajista ei tule hyötymään asumistuen laajentumisesta. Kaikki väestöryhmät eivät edes ole oikeutettuja yleiseen asumistukeen, jota ei myöskään yleensä myönnetä lyhytaikaiseen tarpeeseen. Monissa tapauksissa toimeentulotuen leikkaus voi olla asumistuen korotusta suurempi. Ilmeisesti se ryhmä, joka todella hyötyy asumistuen laajenuksesta, on suhteellisen pieni. Sosiaali- ja terveysministeriöltä voidaan odottaa tarkempia laskelmia siitä, ketkä uudistuksessa voittavat ja ketkä häviävät. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on paneuduttava huolella tähän muutokseen, joka koskettaa kansalaisten perusturvaa ja vähimmäistoimeentuloa.

Talousarvioesitykseen sisältyy 2 markan korotus työttömien peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen. Tämä ei ole tietenkään mikään uudistus vaan pelkästään indeksitarkistus, joka on todella vajaa. On työttömien pilkkaamista väittää, että tämä on jokin merkittävä sosiaalipoliittinen ratkaisu, kuten joissakin kirjoituksissa on annettu ymmärtää. Pilkkaa olisi ollut myös 3 markan korotus, jota selvitysmies Arajärvi esitti, mutta tästäkin hallitus otti markan pois. Kun Arajärvin toteaa, että peruspäivärahan ja työmarkkinatuen alhainen taso on työttömyysturvan suurin ongelma, ei ongelman korjaamiseen parin markan korotus riitä.

Työttömyysturvan alhaisesta tasosta kertoo se, että kun peruspäivärahaan elikkä 118 markkaan lisätään 2 markkaa, sen taso tulee olemaan 120 markkaa viitenä päivänä viikossa miinus verot. Mutta jos henkilö ansaitsee 3 000 markkaa kuukaudessa ja hän joutuu työttömäksi, hän tulee menettämään tämän ratkaisun ansiosta. Nykyisin hänen työttömyyspäivärahansa olisi 122,79 markkaa päivältä, mutta ensi vuoden alusta, jos tämä hyväksytään, hänen työttömyyspäivärahansa on 120,86 markkaa päivältä. Elikä kun tällainen työntekijä, jolla työtulo on 3 000 markkaa kuukaudessa, joutuu työttömäksi, hän

häviää 1,93 markkaa päivässä. Tässä ratkaisussa todella leikataan hyvin pieniä ansiosidonnaisia työttömyyspäivärahoja saavien työttömiksi joutuneiden työntekijöiden tuloja.

Tämä leikkaus kohdistuu, hieman erisuuruiseen kyllä, aina 11 000 markan työtuloista työttömäksi jäävään työntekijään asti. Jos ansiotulo on 11 000 markkaa kuukaudessa ja joutuu työttömäksi, niin ansiosidonnainen päiväraha putoaa 2,14 markkaa päivältä. Kun ansiot ovat tästä ylöspäin, työttömäksi joutuneiden työntekijöiden päivärahat hieman nousevat, mutta missä on tosiaan paljon pienituloisia, lyhytaikaisia työsuhteita tekeviä työntekijöitä, osa-aikatyöntekijöitä jnp., tässä tuloluokassa nimenomaan uudistus tulee pienentämään nykyistä ansiosidonnaisista työttömyysturvaa. Eikä voi millään tavalla puolustella sitä, että tässä olisivat kyseessä jotkut hyväosaiset työttömät. Työttömät eivät ole juuri koskaan hyväosaisia.

Jos työttömien peruspäivärahan alkuperäinen taso suhteessa ansiotason kehitykseen haluttaisiin säilyttää, mitä pysyvä laki edellyttää, päivärahaa pitäisi korottaa noin 15 markkaa päivää kohti. Tämä on yksi lähtökohta korjausesitykselle.

Tässä yhteydessä hallitus esittää myös pysyviä huononnuksia työttömyysturvaan sekä työttömien rangaistuskarenssin pidentämistä. Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen indeksisuoja huonontuisi, kun se sidottaisiin vain kuluttajahintaindeksiin eikä enää ansiotason kehitykseen. Ansiopäivärahan laskukaavan kiristäminen olisi myös pysyvä huononnus. Kuten julkisuudessaakin on osoitettu, viimeksi mainittu muutos alentaa erityisesti pieniä päivärahoja, kun taas suhteellisen hyvillä palkkatasoilla päivärahat silti nousevat, kuten jo esimerkissä esitin.

Lipposen hallitus on käytännössä luopunut työttömyyden puolittamisen tavoitteesta. Kansalaisten hätä toimeentulosta jää hallituksessa yhden ainoan päämäärän alle: viedä Suomi Emuun ensimmäisten joukossa.

Rakennusalan ylikuumeneminen, joka hallituksen taholta esitettiin perusteluksi leikata asuntotuotantomäärärahoja, on kestämaton väite ainakin koko maan mittakaavassa ajatellen. On muistettava, että myös Kehä III:n ulkopuolella on Suomea ja hallituksen pitäisi miettiä myös tilannetta siellä. Esimerkiksi Tampereen seudulla on kova kysyntä vuokra-asunnoista, jonoit ovat pitkät, ne ovat kasvaneet. Opiskelijoiden kohdalla tilanne on jatkuvasti pahentunut. Kunnollisen asunnon saanti on lähes lottovoitto,

ja se on myös yhtä harvinainen. Työttömiä rakennustyöntekijöitä on Tampereen työvoimatoimiston kirjoissa pitkälti toistatuhatta. Työvoimatoimiston mukaan rakennustyöntekijöiden kysyntä on pystytty hyvin tyydyttämään eikä väitettyä työvoimapulaa ole.

Miksi valtion tukemaa asuntotuotantoa näin rajusti supistetaan, kun vuokra-asunnoista on kasvukeskuksissa huutava pula ja työntekijät joutuvat olemaan työttöminä yhä heikkenevän työttömyysturvan varassa? Eikö työttömiä ole jo riittävästi nöyryytetty?

Hallituksella ja erityisesti kokoomuslaisilla näyttää olevan käsitys, että työttömät voivat valita, mennäkö töihin vai ollako työttömyysturvan varassa. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa ed. Ala-Harja mielestäni käsitteli työttömiä jopa suorastaan halventavasti. Hän antoi ymmärtää, että sosiaaliturva on niin hyvä, että tämä yhteiskunta on sairas yhteiskunta ja se on tervehdettävä. Mitä se merkitsee? Se edellyttää yhä uusia sosiaaliturvan leikkauksia. Sitähän se suomenennettuna merkitsee. Toisaalta hän totesi, että on kuritettava työtä pakoilevia työttömiä.

Tämä on aivan uskomaton väite, kun ajatellaan, että esimerkiksi valtioenemmistöinen Valmet on Tampereelta yt-menettelyssä ilmoittanut irtisanovansa 500 työntekijää ensi kevääseen mennessä. Miten nämä ihmiset työtä pakoilevat? Yhtiö ilmoittaa, että se lopettaa tuotannon, siirtää tuotannon Ruotsiin Karlstadiin ja sanoo Suomessa olevat työntekijät irti. Ei näillä ihmisillä ole mitään mahdollisuutta ensinnäkään mennä Ruotsiin läheskään kaikilla, ehkä jokaisella huippuammattilaisella, suunnittelijalla tai jollakin muulla vastaavalla. He jäävät työttömiksi. Metallialan työpaikkoja ei ole valitettavasti Tampereen seudulla tällä tavalla vapaana.

Siitä huolimatta täällä pyritään leimaamaan erityisesti kokoomuksen taholta työttömät työtä pakoileviksi. Nämä työntekijät ovat työhaluisia, työkykyisiä, mutta jos heille annetaan lopputili ja tehdas ja tuotanto lopetetaan ja siirretään ulkomaille, niin siinä ei silloin paljon työhalut auta.

Valtion yritysten yksityistäminen on vähentänyt niiden yhteiskunnallista vastuuta. Nyt, kuten jo totesin, Valmet on siirtämässä kokonaisen tehtaan tuotannon Ruotsiin, ja seurauksena siitä on 500 uutta työtöntä Tampereelle. Tampereen seudun työttömyys on jo muutenkin selvästi maan keskiarvoa korkeampi, ja tähän tulee jatkuvasti sitten uusia myös Valmetin toimesta, joka oli ennen valtioenemmistöinen yhtiö, mutta nythän siinä on valtio vähemmistöosakkaana.

Valtio on myynyt omistamiensa yritysten osakkeita yksityisille ja vuoden 1996 tilinpäätöksen mukaan saanut rahaa niistä 3 800 miljoonaa markkaa. Tämän vuoden arvio on, että tuloja yksityistämisestä tulee noin miljardi markkaa ja ensi vuodelle arvioidaan myyntituloja kertyvän 2 000 miljoonaa markkaa. On tärkeätä, että Valmet ja valtio tuntisivat vastuuta ja hoitaisivat työllistämismisvelvoitteensa myös Tampereella.

Valmet on aloittanut yt-neuvottelun Tampereella sijaitsevan kartonkitehtaan toiminnan lopettamisesta ja tuotannon siirtämisestä Ruotsiin. Päätös toteutuessaan merkitsee 500 henkilön joutumista suoraan työttömäksi ja kerrannaisvaikutukset työllisyyteen ovat huomattavasti suuremmat. Tampereen työttömyys on maan keskiarvoa huomattavasti korkeampi ja kartonkikonetehtaan lopettaminen synkistää entisestään pahaa tilannetta.

Valtio on saanut, kuten jo totesin, miljardi-kaupalla rahaa yksityistämällä omistamiaan yrityksiä. Nyt valtion Valmetin suurena omistajana tulee toimia niin, ettei tehdasta eikä tuotantoa lopeteta vaan että tietotaito ja työllisyys Tampereen tehtaalla turvataan. Valtio on työllisyysyistä tukenut ulkomaalaisten omistuksessa olevaa telakkateollisuutta sadoilla miljoonilla markoilla. Muun muassa ensi vuoden budjetissa siihen on 265 miljoonaa markkaa. Valtion on oltava valmis tukemaan tarvittaessa myös suomalaista konerakennusteollisuutta. Muuten koko teollisuudenala uhkaa loppua Suomesta. Valtion tulisi nyt muistaa suomalainen sananlasku "auta miestä mäessä, älä mäen alla", eli toimimalla nyt oikein, turvaamalla tuotanto Tampereella Valmetin kartonkikonetehtaalla estetään suuremman vahingon syntyminen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kuoppa käytti huonoa esimerkkiä työn pakoilusta, kun hän puhui Valmetilla työnsä menettävistä 500 henkilöstä. Eivät kai he ole työtä pakoilevia todellakaan, kun heidät sanotaan työstään irti. Mutta kun he ovat pitemmän aikaa työttömyyskortistossa, niin osasta heistä voi tulla työn pakoilijoita. Ed. Kuoppa, on turha väittää, ettei työttömyyskortistoissa olisi tänä päivänä myös niitä, jotka eivät mistään hinnasta mene enää töihin, jos on vain mahdollista pysyä ulkopuolella. Valtaosa on totta kai sellaisia, jotka menevät töihin, mutta siellä on niitäkin, jotka eivät mene, ja niistäkin, jotka Valmetilta lähtevät, kun he ovat pitempään kortistossa ilman työtä, saattaa tulla juuri tällaisia.

Teidän esimerkkinne oli täysin huono tässä mielessä, mutta asia on, ed. Kuoppa, tällä tavalla. Väitättkö, ettei ole työtä pakoilevia työttömyyskortistossa? Takuulla on, ja se on aivan luonnollinen asia.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa on nyt väärin kuunnellut tai panee minun suuhuni sellaisia sanoja, joita en ole sanonut. En ole puhunut työn pakoilusta enkä halveksinut työttömiä. Olen todennut kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, että Suomessa on monimutkainen sosiaaliturva, sokkeloinen järjestelmä, joka syöttää ihmisiä avustusrippuvuuteen. Toisin sanoen on niin vaikea tulla toimeen pienemmällä palkalla tai yleensä palkkatulolla, kun sosiaalietuuksista saa paremman tulon käteen, ja tämä on tosiasia. Se on todettu ja senpä takia pitäisi esimerkiksi juuri pienituloisten verotusta alentaa.

Se, että suomalainen yhteiskunta on sairas, koska lainsäädäntö luo tällaisen monimutkaisen päällekkäisyyden, jossa sekä verotus että sosiaaliturvaverkosto eivät aina jokaisen kohdalla käy yksiin niin, että kannattaa ottaa työtä vastaan, ei ole kenenkään työttömän syy. Se on meidän syy, jota olemme lakeja säätäneet, ja myös niiden tahojen, jotka eivät ole antaneet lakeja muuttaa niin, että saataisiin työn vastaanottaminen kannattavaksi. Kerroin, että eräs yritys on yrittänyt saada työntekijöitä eikä ole löytänyt 400 000 työttömän rekisteristä, joten jotakin täytyy olla pielessä.

Siis kaiken kaikkiaan en ole syyllistänyt työttömiä. Kokoomus ei syyllistä työttömiä vaan syyllistää tämän järjestelmän, jonka jatkamiseen me täällä syyllistymme edelleen itse kansanedustajina, koska me emme saa siihen muutoksia aikaan.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan todeta ed. Aittoniemelle, että hän ei ehkä kuunnellut puheenvuoroani tarkasti. Minä en missään tapauksessa väittänyt, että Valmetin kartonkikonetehtaan työntekijät Tampereella pakoilisivat työtä. Mutta kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa puhuttiin työtä pakoilevista työttömistä. (Ed. Ala-Harja: Ei puhuttu, väärä todistus!) Ihmisillä Valmetilla ei ole valinnan varaa. Työnantajalla on työhön-otto- ja irtisanomisoikeus, ja työnantaja käyttää häikäilemättä irtisanomisoikeutta Tampereella ja uhkaa irtisanoa jopa 500 työntekijää. Se siitä!

Mutta ed. Ala-Harjalle ja samalla myös ed.

Aittoniemelle haluaisin todeta, että kun puhutaan työttömien työhalukkuudesta, työttömyys-turva katkeaa heti, jos työtön työntekijä ei ota työtä vastaan, kun työntekijälle esitetään työtar-jous. Näin ollen tällä tavalla kyllä pystytään ns. työhaluttomat karsimaan sieltä työttömyyskor-tistosta. (Ed. Aittoniemi: Ei pidä, ed. Kuoppa, paikkaansa!) — Se pitää muuten paikkansa, ed. Aittoniemi.

Ed. Ala-Harjalle vielä haluan todeta, että jos työttömyysturva on 1 800 markkaa kuukaudessa käteen ja jos vielä palkka jää tämän alle, mieles-täni työnantajassa, palkan maksajassakin on vi-kaa, koska 1 800 markkaa on jo sosiaalityönteki-jöiden mukaan niin pieni raha, että sillä ei tänä päivänä ihminen tule toimeen, ja jos työtä tekee, sitä tekee tullakseen toimeen, eli palkkatasossa on silloin vikaa, ei sosiaaliturvan tasossa.

Ed. Vehviläinen: Hyvä puhemies! Viik-ko sitten julkistettu budjettikirja jättää monia kysymyksiä avoimiksi. Ensinnäkin hallitus päät-ti budjettiriihessä jättää pieni- ja keskituloisille lupailmansa veronkevennyksen odottamaan tu-poratkaisua, kuten monessa puheenvuorossa on jo aikaisemmin todettu. Näin ollen meillä edus-kunnalla ei ole olemassa tänään mustaa valkoisella veronkevennyksen todellisesta toteuttami-sesta.

Vuosi sitten hallitus toteutti osan tämän vuo-den veronkevennyksistä kuntien kustannuksella ansiotulovähennyksen kautta. Ilmassa on nyt myös sama malli. Pienituloisten kannalta ansio-tulovähennyksen petraaminen kunnallisvero-tuksessa kuulostaa hyvältä, mutta asialla on myös negatiivisempi puoli, eli totta kai kuntien saamat tulot laskevat. Vaikka yhteisöveron tuot-to on monissa kunnissa pelastanut taloutta var-sinkin tänä vuonna, tiedossa on, että nimen-omaan henkilöverotulojen jääminen arvioitua pienemmiksi on tullut todeksi. Tästä on saatu viestiä kuntakentältä aivan tuoreeltaan viime päivinä. Henkilöverotulot jäävät myös omassa kunnassani, Joensuun kaupungissa huomatta-vasti arvioitua vähemmiksi.

Mikäli hallitus jälleen toteuttaa veronkeven-nyslupauksensa ansiotulovähennyksen kautta, aiheuttaa se kunnille lisää paineita. Myös aika-taulut ovat ongelmallisia. Pääministeri on viestit-tänyt tupo-osapuolille, että ne pyrkisivät hyvissä ajoin syksyllä ratkaisuihinsa. Kunnissa taas on omat aikataulunsa ensi vuoden budjettien suh-teen, esimerkiksi veroäyrin hinnasta tulee päät-tää jo marraskuun alkupuolella. Ellei kunnilla

ole budjettia tehdessään tiedossa kaikkia oleelli-sia talouteensa vaikuttavia seikkoja, jäävät kun-nalliset budjettiratkaisut epävarman päälle mo-nessa kunnassa.

Pääministeri Lipponen on painottanut usein sitä, että tämä hallitus tekee kuntakentän kan-nalta sellaisia ratkaisuja, että kunnat pystyvät suunnittelemaan pitkäjännitteisesti talouttaan. Mutta nyt budjettiriihen jälkeen tällaiselle pu-heelle ei mielestäni kovin paljon katetta löydy. Tilanne on useissa kunnissa jo erittäin huono. Koko vaalikaudelle suunnatut ylisuuret valtion-osuusleikkaukset vaarantavat peruspalveluiden tuottamisen monissa kunnissa. Valtiovallan kun-tataloutta jatkuvasti kiristävät toimet yhdessä suurtyöttömyyden kanssa ovat tappava yhdistel-mä useille kunnille. Erityisesti kuntien sosiaali-puolella ollaan vaikeuksissa muun muassa kas-vaneiden toimeentulotukimenojen vuoksi.

Mielestäni Joensuun sosialidemokraattinen kaupunginjohtaja Juhani Meriläinen totesi toi-meentulotuesta osuvasti eilen evästäessään meitä Pohjois-Karjalan kansanedustajia. Kaupungin-johtaja vertasi toimeentulotukea kansalaispalk-kaan. Hänen mukaansa monelle ihmiselle toi-meentulotuesta on tullut jopa kuukausittainen, automaattinen kansalaispalkka.

Itse lisäisin tähän: nimenomaan työhön kan-nustamaton tulon muoto. Olen itse perustulo-mallin kannattaja, mutta minun perustulomallis-sani nimenomaan työhön kannustavuus on en-simmäinen seikka. Me kaikki tiedämme, mitä toimeentulotukikeskustelu viime aikoina on myös ollut, ja tiedämme, mikä oli toimeentulot-ukijärjestelmän alkuperäinen idea ja tarkoitus. Nyt tämä järjestelmä on luisunut mielestäni kau-aksi pois siitä, miksi se tarkoitettiin, enkä pidä varsin järjestyttävänä niitä muutoksia, joita budjet-tiesityksessä, budjettiriihessä nyt tehtiin.

Jokunen puheenvuoro sitten tuli esille se, että asumistukea toisaalta korotetaan ja toimeentu-lotukea lasketaan. Se ei minusta ole kovin järjisy-tävä vielä muutoksena. Tähän asiaan liittyen var-maan moni kiinnitti myös huomiota, kun sun-nuntaipäivänä maan suurimmassa sanomaleh-dessä oli valtiosihteeri Sailaksen aika merkittä-väkin haastattelu, jossa hän antoi viestiä myös jokaiselle tässä talossa luottamuskirjaansa tällä hetkellä säilyttävälle, että meidän pitäisi käydä enemmän keskustelua siitä, mikä on yksilön ja toisaalta julkisen talon vastuu, mikä on mitäkin. Tätä keskustelua on minusta osittain tänäkin iltana käyty mutta ei ehkä riittävän syvällä tasol-la.

Hyvä puhemies! Tietäen riskin ja huolimatta siitä, että yleensä, kun otetaan yksi alue esille, tässäkin salissa alkaa aika kova vastakkainasettelu, uskallan silti ottaa Itä-Suomi-asian esille. Meitä Itä-Suomen alueen kansanedustajia on täällä muistaakseni 28. Olemme aika yksimielisesti seuranneet ensinnäkin Itä-Suomi-työryhmän työskentelyä, pitäneet myös itse seurantapalavereja ja olleet myös enemmän tai vähemmän hallitukseen päin näissä asioissa yhteyksissä.

Ensinnäkin sanon: Kiitos hallitukselle, että se oivalsi viime vuoden kevättalvella, että Itä-Suomessa on erityisiä vaikeuksia. Vaikeuksia on joka puolella Suomessa mutta erityisesti Itä-Suomessa on vaikeuksia siinä, että työttömyys ei ole lähtenyt ollenkaan laskuun esimerkiksi Kainuun tai Pohjois-Karjalan alueella. Lisäksi monet muut ongelmat ovat olleet Kainuun — Kuopion — Mikkelin — Savonlinnan — Joensuun alueelle yhteisiä. Puhetasolla hallitus on kiinnittänyt hyvinkin paljon huomiota Itä-Suomen ongelmiin, mutta budjettikirja sinänsä ei kerro mistään erityisistä Itä-Suomi-panostuksista. Yleisperusteluista löytyy viittaus, että hallitus tukee kehitykseltään heikoimpien alueiden kuten Itä- ja Pohjois-Suomen kehitystä.

Koska Itä-Suomi-työryhmän työ päättyi jo ajat sitten, minusta on ymmärrettävää, että itäsuomalaiset odottivat ja itse asiassa odottavat vieläkin, että ensi vuoden talousarvioesityksessä olisi enemmän painotuksia Itä-Suomeen päin kuin sieltä nyt on luettavissa.

Itse olisin pitänyt viisaana, että hallitus olisi ensi vuoden budjettiesityksessään tehnyt avauksen koko Itä-Suomea hyödyttävistä toimenpiteistä, joilla vahvistettaisiin alueen yritys- ja elinkeinoelämän perustaa. Tällaisia toimenpiteitä olisivat olleet muun muassa Itä-Suomi-työryhmän yksimieliset esitykset kotimaisten yritysten vapaan poisto-oikeuden kokeilusta ja ulkomaisten yritysten alemmasta verokannasta itäisessä Suomessa. Mielestäni pelkät yksittäiset hankkeet eivät riitä. Itä-Suomi tarvitsee koko yrityselämän perustan vahvistamista.

Muistaakseni ed. Vokkolainen toi puheenvuorossaan esille, että hän ei voi ymmärtää sitä, miten vapaan poisto-oikeuden kokeilu tyrmätään ja sanotaan, että se on alueellisesti eriarvoistava, koska toisaalta kesällä päätimme ja juuri nyt on alkanut kotitalouksien työllistämiskokeilu ja todellakin eri alueilla eri tavalla. Minusta tässä on myös samalla tavalla, kuin ed. Vokkolainenkin sanoi, hallituksen perustelujen osalta aikamoinen ristiriita.

Tiedän, että ministeri Niinistö ja koko VVM on sanonut selkeästi "ei" edellä mainituille esityksille. Kysyn kuitenkin edelleen perustelujen perään. Olen käsittänyt, että VVM vastustaa yritysten verohuojennuksia ja myös tällaista kokeiluakin siksi, että ne ovat kilpailua vääristäviä ja EU ei niistä tykkää. Tiedän, että EU haluaa karsia yleensäkin yritystukia. Mutta toisaalta myös tiedän, että EU myöntää jatkuvasti perustelluista syistä myös poikkeuksia olemassa oleviin käytäntöihin. Miksi emme siis uskaltaisi yrittää?

Mielestäni eräs itäsuomalainen elinkeinoelämän vaikuttaja on tiivistänyt asian osuvasti. Jos Itä-Suomi saa aluepoliittisia etuja, se ei ole eriarvoisuuden lisäämistä vaan eriarvoisuuden poistamista. Luulen, että teille on tässä yhteydessä turha kertoa, mitä eriarvoisuudella Itä-Suomen osalta tarkoitan. Mikäli Itä-Suomi-työryhmän yksimieliset esitykset, vapaan poisto-oikeuden kokeilu ja ulkomaisten investointien houkutteleva verotuksellisin keinoin, eivät hallitukselle kelpaa, muutkin keinot käyvät, mutta jotain on tehtävä ja nopeasti. Itä-Suomi ei kestä nykyisenlaista työttömyyttä ja alkanutta aivovuotoa.

Olen samaa mieltä kuin varmasti jokainen tässä salissa, että valtiovalta ei yksin pysty ylläältä käsin parantamaan ja edesauttamaan eri alueiden tilaa. Korostan sitä, että Itä-Suomi, kaikki maakunnat siellä tarvitsevat omaa aktiivisuutta, omaa rohkeutta ja panostamista, mutta siitä huolimatta valtiovallalla on oma vastuunsa koko Suomen tasapainoisesta kehittämisestä.

Meillä Pohjois-Karjalassa laaditaan parhailaan uutta maakuntastrategiaa. Työn yhteydessä olemme laskeneet, että päästäksemme työttömyyden puolittamisuralle tällä vuosikymmenellä merkitsee se vähintään 7 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2000 mennessä. Katsomme, että se on meille aika suuri haaste. Eli kysynkin: Haluaako hallitus vahvistaa koko Suomea, kaikkia alueita ja edesauttaa tätä kautta koko kansantalouden kehittymistä myönteiseen suuntaan?

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa on puututtu verotukseen ja siihen, millä tavalla pitäisi pieni- ja keskituloisia ansaitsijoita palkita veroilla. Asiasta ei ole kuitenkaan käyty keskustelua kuin näillä kahdella nimikkeellä.

Edellisen veroratkaisun tulos on meidän kaikkien tiedossa. Mitä pienituloiset saivat, mitä keskituloiset ja mitä hyvätuloiset? Tuhansia markkoja annettiin velaksi otettua rahaa hyvätuloisil-

le viime ratkaisussa. Kuukaudessa tuli tuhansien markkojen tulonparannukset suurituloisille. Tätä arvokeskustelua ei ole käyty täällä nytkään, mutta jos halutaan todella ratkaista pienituloisten kohdalta jonkunlaista tulonmuodostusta tässä tilanteessa, missä olemme, niin siihen ei ole olemassa verotuksen kautta mitään muuta mahdollisuutta kuin puuttuminen radikaalisti elintarvikkeiden arvonlisäveroon ja vetää se eurooppalaiselle tasolle 8 prosenttiin.

Kun viikonloppuna kiersin maakunnassa ja näin ihmisiä ja kyselin heidän perheittensä — eikä minkään suurperheiden — ruokamenoista, niin täytyy sanoa, että jos työttömyyskorvauksilla ja sosiaalituilla elävät ihmiset joutuvat vuodessa pistämään 25 000—30 000 markkaa pelkkiin ruokamenoihin, niin jos jossakin verotuksella on merkitystä, niin tätä kautta sillä on. Se on tuhannen markan ostoksista 90 markkaa, ja vuositasolla se on silloin kunnon parannus eläkeläisille, työttömille ja kaikille. Ei sillä ole tietenkään mitään merkitystä näille herroille, jotka lappulounaita ilmaiseksi syövät, eiväthän he mitään elintarvikkeverohelpotuksia tarvitsekaan.

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aika erikoinen on tämä Itä-Suomen malli, jota tässä esitetään nimenomaan siten, että siellä sallittaisiin vapaat poisto-oikeudet ja ulkomaisten yritysten pääomille erilainen kohtelu. Jos ajattelemme tätä maailmaa, missä elämme, rajattomassa maailmassa, niin suurin uhkahan on se, että missään ei haluta maksaa pääomaveroja, kukaan ei halua maksaa työveroja. Minusta EU on ihan oikeassa siinä, jos se koettaa puolustaa myös verotulojen maksamista, jotta voisimme säilyttää tämän hyvinvointivaltioon liittyvän systeemin. Siinä mielessä minusta tämä on aika periaatteellinen kysymys, jos ruvetaan pääomaa kohtelemaan eri lailla eri osissa Suomeakin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustajaisar Vehviläinen on samoilta kunnailta Karjalasta kotoisin ja hänen kanssaan voin olla monesta asiasta samaa mieltäkin. Muun muassa vapaasta poisto-oikeudesta voin todeta sen, että sillähän voi ohjata sijoittumista. Eihän siinä ole kysymys kokonaan veroista luistamisesta, vaan siinä houkutellaan hyviä yrityksiä Pohjois-Karjalaan, kun niitä ei sinne muuten sijoitu. Sehän on vähän niin, että milloin maksavat veronsa jatkossa, kun saavat alussa vähän isompia poistoja.

Itse asiassa ed. Vehviläisen kanssa en ihan

täysin voi joistakin asioista olla samaa mieltä. Hänen kantansa tuntuu ristiriitaiselta siinä mielessä, kun hän puhui olevansa perustoimeentulon kannattaja ja että toimeentulotuesta tällä hetkellä on tullut kansalaispalkan muoto, eli ihmiset sillä elävät. Se on luonnollinen juttu, kun ei ole työpaikkoja eikä muitakaan elinmahdollisuuksia, niin totta kai sillä pitää elää. Siinä ristiriita korostui enemmän, kun olin kuulevinani — voin olla väärässä — että ed. Vehviläinen totesi, että tämä ei kannusta työhön. Tässä näkyy samantainen ajatus kuin monissa puheen- vuoroissa siitä, jos ei ole työtä olemassa. Meilläkin puhutaan 7 000:sta uudesta työpaikasta, jotka Pohjois-Karjalaan pitäisi saada, pitäisi nimenomaan, kun työtä ei synny itsestään. Automaattikka vie yhä edelleen lisää työpaikkoja. Investoinnit, mitä tehdään, ovat sellaisia, mitkä hävittävät työpaikkoja. Jollakinhan ihmisten on elettävä ja jos se on toimeentulotuki tai kansalaispalkka, mikä hyvänsä, nimihän on ihmiselle yksi hailee, kunhan sillä vain elää.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En myöskään minä jaksa uskoa, että olisi mikään asian lopullinen ratkaisu se, että jollekin tietylle maan osalle annettaisiin esimerkiksi verotuksellisesti eri kohtelu. On tietysti aika hyvä, että hallituksen taholta on tämä erityinen Itä-Suomi-projekti ja myös maan pohjoiset osat on otettu erityiseen tarkasteluun ja pyritään etsimään niille myönteisiä ratkaisuja.

Mutta kun nyt läänit hävitettiin, kenellä on vastuu maakunnista? Hallintovaliokunnassa käsitellään juuri aluepoliittista selontekoa ja miten siinä tullaan eteenpäin. Työvoima- ja elinkeinokeskukset, maakunnalliset liitot ja mitä muutoin valtiovallan taholta pyritään luomaan hyviä edellytyksiä uusille yrityksille, se on toinen asia, mutta todellakaan joku verotuksellinen erityiskohtelu jollekin alueelle ei minusta ole mikään ratkaisu.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ainoastaan tähän vapaan poisto-oikeuden kritiikkiin, mitä tässä debatissa hiukan tuli, haluaisin muistuttaa sitä, että kun Irlannista tuli vuonna 73 EU:n jäsenmaa, se oli todellakin ns. heikossa taloudellisessa tilanteessa eurooppalaisittain ajatellen. Nyt tänä päivänä tässäkin talosta valiokunta kuin valiokunta lappaa melkein kuukausittain käymässä ja ihmettelemässä, mitenkä Irlanti on noussut näin kovasti. Taisi viime viikollakin olla eräs valiokunta siellä

tutkimassa. Minulla itselläni on tässä eräs selvitys. Selvitys on tehty valtiovarainministeriölle ja otsikko on Irlannin malli Itä-Suomeen.

Minä haluaisin kyllä peräänkuuluttaa edustajilta sellaista avarakatseisuutta, että me emme vain ihan suoraan sanoisi, että tämä ei yksinkertaisesti ole mahdollista, vaan meidän pitäisi avoimin silmin tutkia myös yrityspuolella ja myös verotuspuolella semmoisia kannustimia, joita voitaisiin ottaa määräaikaaisesti eri puolilla maata käyttöön.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Haluaisin ennen varsinaista puheenvuoroa kommentoida ed. Vehviläisen edellä käyttämää puheenvuoroa. Hän totesi siinä, että Joensuun kaupunginjohtaja on todennut, että toimeentulotuki nykyisellään vastaa osittain kansalaispalkkaa, mikä ei todellakaan ole sen toimeentulotuen alkuperäinen tarkoitus, vaan että se todellakin olisi viimesijainen tukimuoto. Ennen kaikkea nykyjärjestelmässä toimeentulotuki on työhön kannustamaton muoto. Siinä varmasti Joensuun kaupunginjohtaja Meriläinen, ilmeisesti jos oikein muistan, on aivan oikeassa.

Täytyy sanoa, että nykyhallitus mielestäni aivan tosissaan yrittää purkaa näitä tuloloukkuja ja kannustinloukkuja ja löytää niitä menetelmiä, joilla todellakin työstä, työssä käymisestä saataisiin vieläkin kannustava muoto. Valitettavasti nämä esitykset ovat olleet kovin vähäisiä ja pienin askelin edetään, mutta toivoisin sitä, että keskusta omissa esityksissään olisi valmis tukemaan hallitusta näissä pienissäkin askelissa, koska ne ovat tärkeitä ja suuntaavat asiaa aivan oikeaan suuntaan.

Mutta varsinaiseen budjettipuheenvuoroon.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys vuodelle 98 jatkaa valtiontalouden tasapainottamisen linjaa. Valtion velanoton tarve on vuosi vuodelta pienentynyt. Nykylinjalla päästään vuosituhannen taitteessa tilanteeseen, jossa valtion velkamäärä ei enää kasva ja lamavuosina kertynyttä velkaa päästään maksamaan pois. Suomen kansantalous on vakaan kasvun uralla ja tämä kasvu on ehdoton edellytys suomalaisten hyvinvoinnin turvaamiselle tulevaisuudessa. Niin valtion kuin kuntienkin on yhdessä tunnettava vastuuta kansantalouden kehityksestä. Asia on meille kaikille yhteinen, sillä jos valtiolla menee taloudellisesti huonosti, on selvää, että se heijastuu myös kuntien taloudelliseen asemaan.

Parina seuraavana vuotena yhteisöveron tuottoon on tulossa kahden kolmen miljardin mar-

kan piikki johtuen yritysten siirtymävarausten poistosta. Osa tästä piikistä on nyt tarkoitus käyttää valtiontalouden kohentamiseen. Linja on mielestäni tässä tilanteessa hyväksyttävä. Meidän kaikkien niin kuntien kuin valtionkin on kannettava vastuumme valtiontalouden tasapainosta. Tulevaisuudessa on kuitenkin syytä tarkastella uudelleen yhteisöveron jakautumisperusteita niin, että veron tuotto jakautuu oikeudenmukaisesti. Tällä hetkellä valitettavasti yhteisöveron jakautuminen ei ole välttämättä kannustavaa kuntien elinkeinopolitiikalle.

Laaja ja maltillinen tulopolitiittinen kokonaisratkaisu on tärkeä edellytys vakaan talouskasvun jatkumiselle. Hallituksen linjana on, että turporatkaisut vaikuttavat ensi vuoden tuloverotuksen tasoon. Hallitusta on arvosteltu veropäätösten siirtämisestä. Mielestäni hallituksen linja on kuitenkin oikea. Se kannustaa työmarkkinajärjestöjä maltillisiin palkankorotusratkaisuihin. Vain maltillinen tupo mahdollistaa veronkevennykset. Työmarkkinajärjestöjen onkin nyt tiedostettava vastuunsa ja suurten palkkojen nimeliskorotusten sijaan on turvattava palkansaajien ostovoiman kasvu tuloverotusta keventämällä. Näin saadaan pidemmällä tähtäyksellä aikaan paras tulos niin kansantalouden kuin palkansaajienkin kannalta.

Budjettikirjaa tutkimalla on vaikea päästä selville siitä, millaisia vaikutuksia ensi vuoden budjetilla on alueiden kehitykselle. Aluekehitykseen tarkoitettavat varat näkyvät kunkin ministeriön momenteilla. Uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset antavat mahdollisuuden selkiyttää tilannetta, koska niissä yhdistyvät maa- ja metsätalousministeriön, kauppaja- teollisuusministeriön sekä työministeriön aluekehitykseen varat määrärahat. Tulevaisuudessa talousarvio tulee kirjoittaa siten, että siinä on alueittain koottuna ja omana momenttinaan te-keskuksille myönnettävät varat. Vasta tällöin voidaan hallituksen budjettiesityksessä nähdä hallituksen tahto eri alueiden kehittämisessä.

Ministeri Jaakonsaari on lausunut, että maakunnalliset kehittämisrahat tulee ohjata te-keskuksiin. Olen jyrkästi eri mieltä. Alueellista demokratiaa on se, että maakunnallisilla liitoilla, jotka edustavat kuntia, on päävastuu alueellisesta kehittämisestä ja päätösvalta maakunnallisen kehittämisrahan käytöstä.

Ensi vuoden talousarviosta ei myöskään käy selville, mitkä ovat hallituksen esitykset panostukseksi Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisohjelmien toteuttamiseksi. Kyseisten alueiden valta-

kunnallisesti arvioituna heikompaa kehitystä halutaan tukea näillä erityisohjelmilla. Hallituksen aluepolitiikan uskottavuus edellyttää Itä- ja Pohjois-Suomen ohjelmien konkreettista huomioimista budjetissa.

Eräänä merkittävänä alueelliseen kehitykseen vaikuttavana yksityiskohtana budjetissa on mainittava vesiliikenteen väylämaksut. Väylämaksuratkaisu on sellainen, että se mahdollistaa myös Pohjois-Suomen meriliikenteen jatkumisen kilpailukykyisesti ja takaa Pohjois-Suomen yrityksille mahdollisuuden toimia ilman kohtuuttomia kuljetuskustannuksia. Torjuntavoittona voidaan pitää sinänsä ikävää 3 prosentin korotusta väylämaksuihin, kun pohjalla on valtioneuvoston periaatepäätös vuoden takaa maksujen 100 prosentin kustannusvastaavuudesta. Syytä on kuitenkin todeta, että suomalainen väylämaksukäytäntö poikkeaa muista Pohjoismaista. Muissa Pohjoismaissa vesiväylät ovat teihin rinnastettava infrastruktuurin osa, jonka käytöstä ei peritä erityisiä maksuja. Suomessa taas tuntuu pidettävän vesiliikennettä jotenkin erityisenä liikennemuotona, jossa on noudatettava tiukkaa kustannusvastaavuutta.

Hallitus esittää, että Puolustusvoimien valmiusyhtymien varustaminen aloitetaan myöntämällä Puolustusvoimille 7 766 000 000 markan tilausvaltuudet, joiden maksatusvaikutukset ulottuvat vuosille 1998–2006. Suurin erä tilausvaltuuksista on tarkoitettu valmiusyhtymien helikopterihankintoihin. Helikopterit ovat sinänsä kiistatta nykyaikaisia ja tehokkaitakin taisteluvälineitä, jotka varmasti kohottaisivat itsenäistä puolustuskykyämme. On kuitenkin syytä käydä hyvin perusteellinen keskustelu siitä, onko nyt oikea aika hankkia Puolustusvoimille täysin uudenlainen asejärjestelmä. Uuden asejärjestelmän hankkimiseksi ei riitä, että hankimme muutamia kymmeniä helikoptereita. Samanaikaisesti koptereihin on hankittava ase- ja huoltojärjestelmät, niille on rakennettava tukikohtia sekä koulutettava suuri määrä lentäjiä ja huoltohenkilöstöä. Tällaisten kustannusten lopullista suuruutta on vaikea ennustaa.

Samanaikaisesti varuskuntia lakkautetaan osin säästösyillä. Toimivat varuskunnat rappeutuvat. Kertausharjoituksia supistetaan lähes olemattomiin. Varusmiesten maastoharjoituksista tingitään, ja Meri- ja Ilmavoimat valittavat, että uuden hienon kaluston käyttöä ei voida riittävästi harjoitella toimintamäärärahojen vähäisyyden takia. On syytä kysyä, onko meillä iloa tehokkaista helikoptereista, jos meillä ei ole varaa nii-

den käyttämiseen ja jos Puolustusvoimien koko muu toiminta lamautuu niiden takia.

Puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä eduskunta valitettavasti päätti Pohjan prikaatin lakkauttamisesta ja varusmieskoulutuksen lopettamisesta Oulussa. Nyt budjettikirjassa kuitenkin kirjoitetaan, että ”varuskunta lakkautetaan Oulusta”. Tämä on suora lainaus. Oulussa varuskunnan toimintaan sisältyy muutakin kuin varusmieskoulutus ja prikaatitoiminta. Lausumamuutos on herättänyt kysymyksiä ja epäilyjä siitä, että se laajentaa eduskunnan toukokuussa tekemää päätöstä. Toivonkin puolustusministeriltä selvitystä tähän asiaan.

Oikeaoppisen suhdannepolitiikan mukaisesti hallitus on vuosina 1996–1997 elvyttänyt lamas- sa ollutta rakentamista lisäyksillä valtionaparakentamiseen ja valtion rakennushankkeisiin. Kyseessä on ollut kuitenkin tilapäinen piristysruiske, jota ei ole tarkoitettu pysyväksi. Ensi vuoden budjetissa näitä ylimääräisiä lisäyksiä ei enää ole, vaan edelleen oikeaoppisen suhdannepolitiikan mukaisesti noususuhdanteessa noudatetaan hillitsevää politiikkaa. Budjetissa on kuitenkin rakentamiseen varattu 1,5 miljardin markan varaus, jonka käytöstä tai käyttämättä jättämisestä päätetään elokuussa 1998 sen mukaan, onko rakentamisessa havaittavissa ylikuumenemista vai ei.

Leikkauksista huolimatta budjetissa tuetaan asuntotuotantoa ja peruskorjaamista. Asuntotuotannon tukea on kohdennettava sellaisille alueille, missä rakentamisen suhdanteet eivät ole ylikuumentuneet. Kesän keskustelut suhdanteiden ylikuumentumisesta kasvukeskuksissa eivät missään tapauksessa tarkoita sitä, että tilanne kaikkialla olisi samanlainen. Asuntorakentamisen kehittymistä on seurattava. Valtion asuntotuotannon tukea on kuitenkin suunnattava kasvukeskuksiin, joissa asunnoilla on kysyntää. Muuta rakentamista, kuten valtion rakennusten peruskorjauksia, tulee kohdentaa laajemminkin maakuntiin, joissa rakentamisen lama edelleen jatkuu.

Saton toimitusjohtaja Ilpo Saarinen toteaa tämän päivän Kalevassa: ”Valtion tukeman asuntotuotannon leikkauksilla tehdään aivan oikein tilaa vapaarahoitteiselle tuotannolle, joka on ollut vuosikymmenen alun selkeästi kysyntää patoavalla tasolla. Aina ongelmalliseen alueellisen eriarvoisuuden poistamiseen taas valtion Asuntorahastolla on kyllä keinoja. Tiukalla hintakontrollilla rakentamista voidaan aina ohjata alueille, joilla kapasiteettia on vapaana.”

Opintotukilain uudistuksen yhteydessä sovittiin, että asumislisä poistetaan vanhempien omistusasunnossa asuvilta opiskelijoilta. Syntyneellä säästöllä mahdollistetaan täysimääräinen opintotuki myös 18 vuotta täyttäneille korkeakouluopiskelijoille, mikä sinänsä on hyvin perusteltua. Silti kyseisen uudistuksen jälkeen olemme taas tilanteessa, jossa opiskelijat on asetettu eriarvoiseen asemaan. Vieraalle paikkakunnalle opiskelemaan lähtevä joutuu kohtaamaan opiskelijoiden surkean asuntotilanteen. Opiskelija- tai muita vuokra-asuntoja ei riitä kaikille, ja vanhempien hankkimaan omistusasuntoon sekä lainarahoitukseen päädytään usein pakon sanelemana. Joissakin tapauksissa vuokratulot ovat olleet välttämätön edellytys, jotta lainariski omistusasunnosta on uskallettu ottaa. Kaikkien vanhemmilla ei ole varaa tarjota ilmaista asuntoa opiskelijanuorilleen.

Nyt tehtävä muutos aiheuttaa kestävämmä tilanteita joillekin opiskelijoille. Tukijärjestelmän selkeyttämiseksi tulee ottaa käyttöön yksi ainoa, kaikkia yhdenmukaisesti kohteleva asumistukijärjestelmä. Niin opiskelijat kuin muutkin kansalaisryhmät kuuluisivat näin yleisen asumistuen piiriin. Sitä maksettaisiin kesäkuukausilta kuten yleistäkin asumistukea. Monimutkainen järjestelmä ja tukea hakevien erilainen kohdeltu houkuttelevat väärinkäytöksiin ja taktikointiin, kun erilaisten nimellisten asumisjärjestelyjen avulla pyritään kiertämään kontrollijärjestelmää ja pääsemään tukien piiriin.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan eduskunnan on syytä olla varsin tyytyväinen hallituksen budjettiesitykseen. Se onnistuu tärkeimmissä tavoitteissaan eli talouden vakauden edistämässä, valtion velkaantumisen taittamisessa ja työllisyyden hoidon edellytysten parantamisessa.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Siedettävämpihän tämä nyt käsillä oleva budjetti on kuin monet edeltäjänsä, sanottiinpa siitä nyt mitä tahansa, vaikei tämäkään kyllä ainakaan meillä vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä mitään riemunkiljahduksia ole herättänyt. Mutta näissä oloissa ja koko vuosikymmenen alun jatkuneen hevoskuurin jälkeen tästä budjetista löytyy jopa jotain hyvääkin, sanoipa oppositio siitä mitä halusi.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa ed. M. Korhonen varsin ansiokkaasti ja laajasti käsiteli budjettia, joten en aio kovin yksityiskohtaisesti mennä siihen. Ainoastaan muutaman näkökannan esitän lähinnä alue-

politiikan näkökulmasta. Haluan kuitenkin alleviivata sitä viestiä, minkä ed. Korhonen puheenvuoronsa alussa toi esille, eli hän painotti laajan yhteistyön merkitystä. Jos todella aiotaan kehittää suomalaista hyvinvointivaltiota ja selvittää vuosia kestäneestä kurimuksesta kunnialla, edellyttää se yhteistyön lisäämistä joka rintamalla, kuten ed. Korhonen totesi: niin hallituksen sisällä, eduskunnassa kuin työmarkkinoillakin. Toisten osoittelusta ja vain omien keksintöjen tekemisestä on päästävä yhteisiin ponnisteluihin, joiden tavoitteena on kansalaisten hyvinvoinnin eikä vain yritysten ja valtiontalouden kuntoon saattaminen, niin kuin nyt on hyvin paljon muodissa ollut.

Aluepolitiikassa on kuljettu vuosia alaspäin, eikä suunta ole Lipposen hallituksen keksintöä. Syytkin ovat aika selvät: lama ensinnäkin ja toisaalta aluepolitiikan roolin osittainen siirtyminen Euroopan unionille. Lisäarvoa aluepolitiikalle ei ole juurikaan EU-jäsenyyden myötä kertynyt, sillä sieltä tullut lisä on suunnilleen oman aluepolitiikan näivetyksellä kuitattu.

Tässä talousarvioesityksessä on aluepoliittisesti sekä hyvää että myöskin huonoa. Kuntien kannalta budjettiriihessä päädyttiin aluepoliittisesti huomattavasti parempaan ratkaisuun kuin se, mikä oli pohjana, eli valtiovarainministeriön alkuperäinen esitys. Valtionosuusindeksien leikkaaminen olisi tietysti merkinnyt sitä, että eniten olisi leikattu niiltä kunnilta, jotka saavat kaikkein eniten valtionosuuksia eli kaikkein köyhimmiltä kunnilta. Sehän ei tietystikään olisi ollut mikään oikeudenmukainen malli. Nyt kun leikkaus tehdään yhteisöverosta, leikkausten keskimääräinen painopiste on selvästi kehitysaluekunnille edullisempi kuin valtiovarainministeriön malli. Koko leikkaustahan ei tietenkään olisi pitänyt tehdä. Siitä me varmasti olemme hyvin pitkälle yhtä mieltä. Näin oli jopa luvattu kuntien keskusjärjestölle. Mutta kun leikkaus oli joka tapauksessa pakko tehdä, yhteisöverosta tehtynä se oli huomattavasti oikeudenmukaisempi kuin valtionosuuksista. Tämä oli mielestäni näissä leikkauspäätöksissä aluepoliittisesti kaikkein parhaimmasta päästä tehty leikkaus, mitä on vuosiin tehty.

Huonoa kuntien osalta sen sijaan oli tietysti se, että budjettiin ei saatu ns. Kosken valtionosuusmallin tai valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä luvattua 200:aa miljoonaa markkaa harkinnansa varasta rahaa, vaan ainoastaan 150 miljoonaa markkaa. Tämä oli mielestäni tietynlainen petos kyllä, kun ajatellaan, että

hyvin monen meidän suhtautuminen koko valtionosuusudistukseen riippui siitä, että harkinnanvaraisiin uudistuksiin luvattiin se 200 miljoonaa markkaa ensi vuodesta lähtien. Tältä osin kyllä pitää nostaa hattua sisäministeri Backmanille. Hän oli viimeiseen asti sen lupauksen takana, mutta superministeriö hoiti asian niin, että 200 miljoonaa ei päästy.

Aluepolitiikassa oli nimenomana metsäpolitiikan osalta myönteistä se, että saatiin lähes 50 miljoonaa markkaa lisää rahaa nuorten metsien hoitoihin. Pitkän alamäen jälkeen tämä on tietysti kiitettävä käänne. Se on luonnollisesti välttämätön metsän uudistuksen kannalta, mutta myös työtilaisuuksien kannalta erittäin hyvä asia.

Toinen merkittävä edistys työllisyyden kannalta on puulla tuotetun sähkön sähköveron hyvityksen ulottaminen kaiken kokoiisiin laitoksiin, mikä erityisesti vasemmistoliitolle oli tärkeä asia. Budjetissa se saatiin lävitse, ja se on hyvä asia.

Palkkaperusteisten työllisyysmäärärahojen leikkaukset sen sijaan ovat tietysti huono asia. Niiden osalta pitäisi tämän talon käsittelyssä saada parannusta aikaan. Sama koskee myös investointimäärärahoja. Mikäli näihin rahoihin ei saada muutosta, voi työvoimapolitiikan uudistuksista huolimatta käydä niin, että alueellisesti työttömyyserot kääntyvät kasvuun, eikä tuntuisi kovin linjakkaalta aluepolitiikalta, jos esimerkiksi Lapissa tämä uhkakuva toteutuisi. Sama on tilanne työvoimapolitiittisten aikuiskoulutusrahojen osalta. Ne uhkaavat vähentää koulutusta juuri haja-asutusalueilla eli kaikkein pahimmilla alueilla.

Lappi on jo ennestäänkin synkintä työttömyysaluetta, joten yhden paremman vuoden jälkeen tuntuisi aika pahalta, jos otettaisiin selvästi askelia taaksepäin. Sen vuoksi vasemmistoliiton mielestä näihin määrärahoihin on saatava kohtuulliset korjaukset eduskuntakäsittelyssä taikka sitten vaihtoehtoisesti tarvittavat lisärahat on osoitettava työministeriön sisältä.

Samanlaiset näkymät ja vaikutukset on niukenevilla yritystoiminnan tukirahoilla, joita tarvittaisiin yritysten perustamisvaiheessa. Erityisesti näillä varoilla on merkitystä varsinaisilla kehitysalueilla, missä kuntien mahdollisuudet elinkeinoelämän veturina toimimiseen ovat huonontuneet nimenomaan valtionosuusleikkausten myötä.

Liikenteen osalta budjettiesitys lupaa myöskin takapakkia. Vasemmistoliiton mielestä bensiinin ja dieselöljyn hinnankorotusten sijasta sama

raha olisi tullut kerätä ajoneuvoveron korotuksella, jolloin vero olisi rasittanut samalla tavalla kaikkia autoilijoita. Nythän käy niin, että esimerkiksi meillä päin, missä ajetaan paljon, maksetaan moninkertaisena se korotus. Samaan lopputulokseen olisi päästy sillä, jos ajoneuvoveroa olisi korotettu esimerkiksi 50 prosentilla ja jätetty polttoaineen korotus tekemättä kokonaan. Meillä päin on ihan tavallista, että maksetaan useankertaisena tuo lasku, mikä keskimääräiselle autoilijalle näistä korotuksista tulee.

Aivan yhtä vino aluepoliittisesti ajatellen on polttoaineveron korotuksen lisäksi henkilöliikenteelle tuleva arvonlisäveron korotus, ja näihin molempiin kyllä soisi jonkunlaisen järjen tämän talon käsittelyn yhteydessä löytyvän.

Aivan sama pätee myös väylämaksuihin, vaikka edellinen puhuja pitikin niitä kovasti kohtuullisina. Ovathan ne tietysti kohtuullisia siihen nähden, että täyden kustannusvastaavuuden periaatteen mukaan olisi valtiovarainministeri tahonsa läpi saadessaan toteuttanut parinkymmenen prosentin korotukset ja nyt selvittiin 3 prosentilla. Onhan se tietysti kohtuullista, mutta sekin on kyllä erityisesti pohjoisen satamia ajatellen liikaa. Tämän on muun muassa väylämaksutyöryhmä ihan yksiselitteisesti todennut.

Eräs merkittävä yksityiskohta tuossa talousarvioesityksessä on, ja se koskee Pohjois-Suomen vanhojen metsien kompensatioita. Tästä on reilu vuosi aikaa, kun hallitus hyväksyi kymmenelle vuodelle ohjelman, jossa vuosittain tietty rahamäärä, ensi vuonna vajaa 50 miljoonaa markkaa, osoitettaisiin näihin kompensatiomenetyksiin. Sen vuoksi tuntuu kyllä aika kummalliselta, että nämä menetykset on todettu ainoastaan budjetin yleisperusteluissa. Siellä on kyllä todettu, millä tavalla nämä jakautuvat eri ministeriöittäin, mutta niitä ei ole voitu kirjoittaa momentille, jossa ne ainoastaan olisivat sitovasti osoitettuna tarkoitukseensa. Tämä on minun mielestäni ainakin sellainen puute, että meidän pitäisi ehdottomasti tämän talon käsittelyssä saada tämä asia oikaistua ja merkitä ne rahat momenteille, jolloin ne olisivat sitovasti tarkoitukseensa käytettävissä.

Arvoisa puhemies! Aluepolitiikan kannalta on siis hyvää ja huonoa budjetissa, mutta tietysti kaikkein suurin, ainakin pohjoista ja erityisesti Lapin lääninä ajatellen, merkitys aluepolitiikassa tulee olemaan tämän syksyn rakennerahastuudistuksella. Siinä on kyllä turvattava, että meille EU:n jäsenneuvotteluissa räätälöity harvan asutuksen peruste tulee myös uusissa rakennerahas-

tomäärityksissä säilymään. Lapin harva asutus ja pitkät matkat, karu ilmasto ja ankara työttömyys ovat sellaisia asioita, että mikäli niitä ei sitovasti saada uusiin rakennerahastosäännöksiin, niin Lapissa saattaa näyttää aika pelottavalta aluepolitiikka muutaman vuoden päästä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi sallinette, että hieman värnistelen, kun täällä on värnistelty ihan ministeriainiosta lähtien tänä iltana. Nimittäin tuntuu siltä, että tähän taloon jostain kumman syystä seuloutuu aina kaikkein huonomuistisimpia kansalaisia, mitä tästä maasta löytyy. Erityisesti kun kuuntelin keskustan ryhmäpuheenvuoroa, niin tuntui merkilliseltä, että kaikkein suurimmat syytökset Lipposen hallitus sai siitä, että tässä maassa jatketaan velkaantumista ja korkean verotuksen ja suurtyöttömyyden linjaa aivan kuin se olisi jokin viimeaikainen keksintö eikä ollenkaan muistettaisi, minä kautena nämä kaikki oikein remahtamalla remahtivat syliin ja silmille täällä. Jotenkin tämä tuntuu ihmeelliseltä aivan samoin kuin sekin, että kaupataan esimerkiksi palveluyritysten arvonlisäveron alentamista ja työvoimakustannusten alentamista jonain uutena keskustalaisena lääkkeenä. Kyllä me täällä edellisellä kaudella olleet muistamme varsin hyvin, että niitä tyrkyttämällä tyrkytettiin joillekin ja ne aina äänestettiin kumoon. Jostain syystä ne ovat nyt sitten hyvin kaupaksikäyviä, kun niitä ei keskusta pysty toteuttamaan.

Aivan samaa voisi sanoa kokoomuksen ryhmäpuheenvuorosta, kyllä sielläkin hivenen huonomuistisuutta oli, kun puhuttiin, miten budjet-

tiriihessä jotkut vaativat energiaveron kevennystä puulla tuotetulle sähköenergialle. Ainakin minulle jäi sellainen kuva, että me kyllä olimme vaatimassa sitä, mutta jotkut panivat kovasti vastaan. Jostakin syystä kuitenkin päädyttiin onnelliseen ratkaisuun, että saatiin jotain hyvää aikaiseksi.

Tuntuu siltä, että kun tämä huonomuistisuus saataisiin poistettua ja valittua muistin perusteella tähän taloon väkeä, niin pystyttäisiin tekemään ilmeisesti vähän parempia päätöksiäkin.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 3)—7) asia.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio